„ASOCIAȚIUNII" SIBIU

Adevĕrul Literar și Artistic

Anul XV — Sa II — Nr. 809
Duminică Iunie 1936

FONDATOR AL. V. BELDIMAN 1888—1897 CONST. MILLE 1897—1920 FONDAT IN 1899

5 Lei Exemplarul in țară
10 Lei Exemplarul în străinătate

Premiaea d-lui G. Călinescu

Academia Romă a decernat lui G. Căliscu premiul Iamangiu" de)0.000 lei penu critica literară. Juriul, ând acest preniu, a avut în vedere lucrarea relativă la viața și opera lui Eminescu.

Extrem de mucitor și ordonat, spirit limpede (analiză și de sinteză, perfect e bine pregătit științificește, înzstrat cu un just gust artistic, avnd în cel mai înalt grad simțı de răspundere față de alții cași față de sine însuși, — d. Cilinescu a știut, cu competință, oiectivitate și cu căldură sufletească pentru scriitorul studiat, s treacă în revistă aproape ot ce s'a scris la noi în cursul ıltimilor ani.

A arătat înțelegere și îngăduință pentru scriitrii tineri, încurajându-i și îrdrumându-i — când era vorba de talent și de sinceritate artistiă.

Cabotinul însă și cabotinajul găsesc într'însul cel mai hotărît adversar.

Fie prieten sau vrăjmaș, ori indiferent, scriitorul recenzat este privit de d. Călinescu cu acelaș spirit de dreptate. Buna-i credință și sinceritatea lui în afară de orice bănuială, fac ca autorii care n'au parte de-o critică favorabilă, să nu se supere — decât cei ce sufăr de megalomanie și cei lipsiți de inteligență.

Dealtfel forma urbană a discuțiilor purtate de d. Călinescu nu exclude relațiile personale cu scriitorul cel mai sever criticat.

Studiind omul și opera — cu legăturile lor psihologice și sociale — analizând meșteșugul artistic până în cele mai fine resorturi... d. Călinescu face, din fiecare articol, o construcție delicată și complicată de horlogerie literară, animată însă de un suflu fierbinte al vieții.

Iar forma în care d-sa își scrie articolele este clară, precisă, plină de concizie, de-o factură clasică — fără să fie lipsită de grația și de supleța modernă, de faldul ușor care exprimă cele mai complicate neliniști și cel mai fin rafinament al senzațiilor.

Diversele și marile calități ale d-lui Călinescu s'au realizat în monumentala operă asupra lui Eminescu, de care d-sa s'a apropiat cu tot arsenalul științific al criticului modern.

Vorbind de d. Călinescu, — G. Ibrăileanu spunea că toți criticii anteriori au fost simpli precursori, mai mari sau mai mici. Cu d. Călinescu începe faza criticii științifice moderne. După nivelarea făcută de criticii dinainte, — d-sa, având la îndemână posibilitățile de informație exactă, pe lângă pregătirea generală — este sortit să dea lucrări definitive.

Opera asupra lui Eminescu este o dovadă că prevederile lui G. Ibrăileanu, exprimate după primul volum al d-lui Călinescu, s'au realizat în totul.

Iar recunoașterea publică și oficială au întărit afirmația celei mai ascuțite minți care a luminat o întreagă epocă literară.

D. Călinescu este, totuși, la începutul carierei de critic. Așteptăm dela entuziasmu-i pentru literatură și pentru lucru încă multe opere de seamă. El crede în scrisul altora — în consecință, și în scrisul său. Are un fel de fanatism al cărții, care ne impresionează și ne umilește pe noi care, — în dosul cărții — nu ne putem opri de a vedea omul întreg din scriitor, cu toate turpitudinile lui, nu numai partea bună, de esență divină... unica de altfel care interesează eternitatea.

Noi însă care sântem terorizați de zădărnicia curentă și veșnică, venerăm pe cei dominați de religiozitatea artei.

M. SEVASTOS

ACADEMIA DE MEDICINĂ

COMUNICAREA D-NEI DR. MARTHA TRANCU-RAINER

In ultima ședință a Academiei de Medicină, — d-na dr. Martha Trancu-Rainer, prima femee membră a acestei instituții, a făcut o interesantă comunicare.

După o lungă serie de lucrări care au necesitat observații clinice și multe cercetări de laborator, încadrate într'un studiu temeinic și ținut la curent, — d-na dr. Rainer a făcut descoperiri de o mare însemnătate științifică, cu aplicații practice incalculabile.

In domeniul glandelor cu secreție internă în genere și în special în cadrul problemelor hormonale, d-sa a mai făcut — nu de mult — o comunicare, care a apărut într'o revistă de specialitate din străinătate.

D-na dr. Rainer a dus cercetările mai departe, ajungând astăzi la descoperiri nouă.

In comunicarea de deunăzi, d-sa a prezentat rezultatul lucrărilor — făcute în colaborare cu d. dr. O. Vladuțiu.

Această comunicare privește cazul oamenilor, la care membrele au încetat foarte de timpuriu a crește în lungime, pe când trunchiul — sprijinit de picioare extrem de scurte — s'a desvoltat în mod normal.

Există de altfel un portret făcut de Velasquez al unui asemenea pitic, bufonul lui Filip IV.

Cauza acestei tulburări speciale a creșterii nu e stabilită.

Dar fiind dat că glandele cu secreție internă conduc desvoltarea organismului, era indicat să se stabilească cum reacționează ele.

Deaceia, continuând alte cercetări similare urmărite în curs de ani de zile, — d-na dr. Rainer, în colaborare cu d. dr. Vladuțiu, a cercetat și la un pitic de această speță prezența — în sânge și în anumite substanțe eliminate din corp — între altele

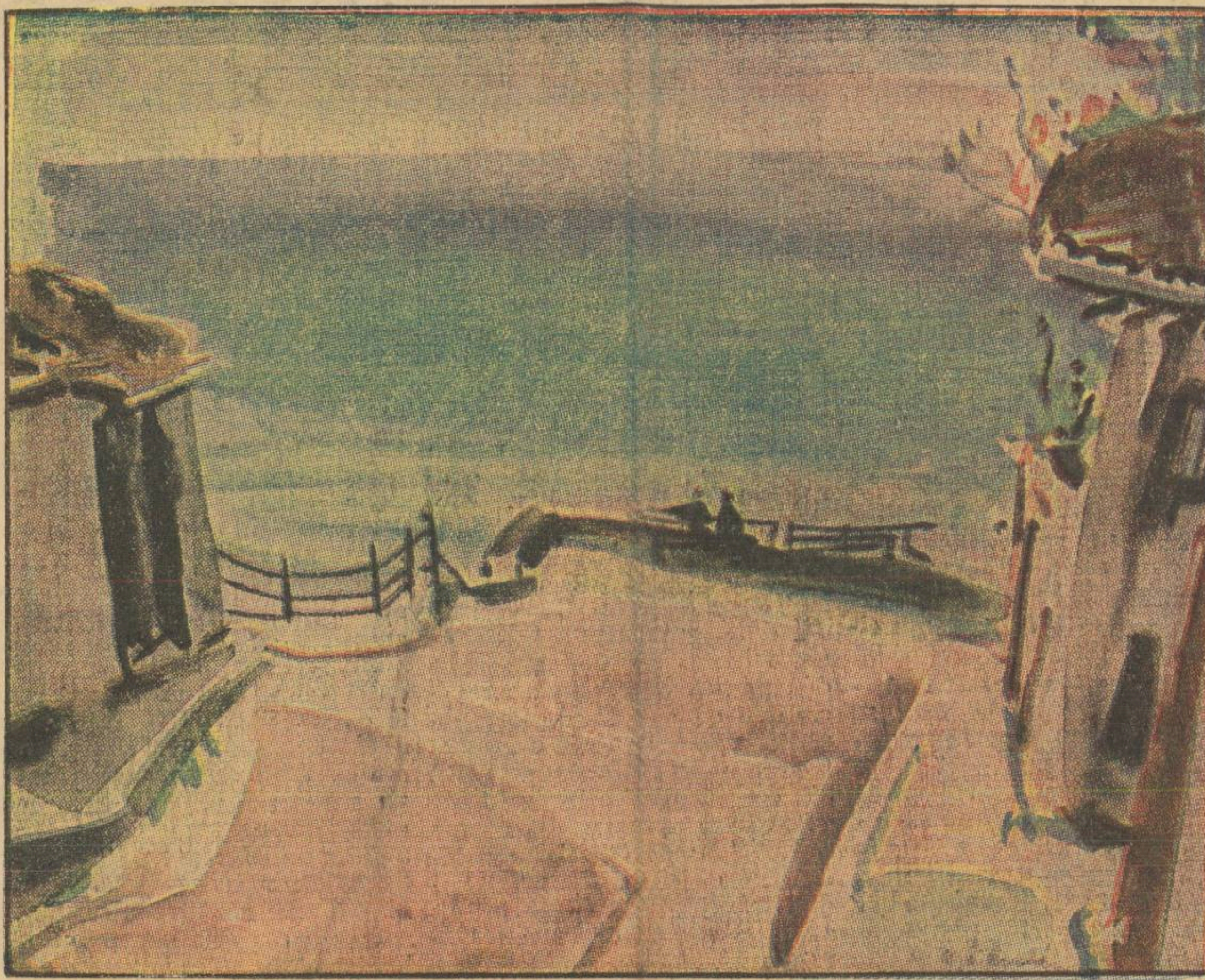
DR. MARTHA TRANCU-RAINER

a hormonilor, prin mijlocirea cărora hipofiza provoacă maturarea glandelor germinale, care secretă la rândul lor hormonele ce modifică tractul genital.

Cercetările experimntale ale d-nei dr. Rainer și ale d-lui dr. Vladuțiu au arătat că acel hormon de maturare al glandelor germinale există în organismul piticului și se și elimină din organism.

Această comunicare a fost urmărită cu interes de asistența, formată în cea mai mare parte din reprezentanții științei românești.

M. S.

M. W. Arnold (Expoziția „Căminul cărții") Acuarelă

Din „Jurnalul" lui Jules Renard

Prefer să fiu nepoliticos decât banal.

●

Puii în jurul mamei lor. Parcă e o ramură încărcată de fructe.

●

Sânt momente când viața exagerează. Arta însă trebue să se ferească de orice exagerare.

●

La ziua nașterii unei fetițe.
— Eu, zice ea, m'am născut mâne.

●

Nu pot privi o frunză de copac fără să fiu copleșit de întregul univers.

●

Pasărea nu simte nimic când îi tai penele aripilor, dar nu mai poate să sboare.

●

Femeie turburătoare, pe care numai te-am întrevăzut și nădăjduesc să nu te mai revăd nici odată!

●

Bunătatea noastră este răutatea noastră adormită.

●

E încă fericit omul care poate să spună: „Odinioară am fost un om fericit!"

●

Paul Adam scrie tot ce ne trece prin cap.

●

Aș dori să am numai atâta talent ca să pot să nu am invidii.

●

Bucuriile mele, fără să-mi facă mie prea mult bine, fac destul rău celorlalți.

●

Lamartine visează cinci minute și scrie o oră. Arta este tocmai contrariul.

●

Ne gândim la moarte, întrucât nădăjduim să scăpăm de ea.

●

Dați-mi viața. Cu „partea literară" mă însărcinez eu.

●

Am încredere în steaua mea pală.

●

Numai egoistul suferă cu adevărat și întotdeauna.

●

De atâtea ori se spune „îndrăzneț" acolo unde ar trebui să se spună „obscen".

●

Dacă aș fi făcut altceva decât ceeace puteam să fac, ați fi văzut cât de rău ar fi fost!

●

Misogin, adică îndrăgostit de prima femeie întâlnită.

Nu trebue să spui adevărul întreg, dar nu trebue să spui decât adevărul.

●

Femeia: un suflet într'un corset.

●

Să nu te plângi nici odată și să nu mângâi întotdeauna.

●

Din tot ceeace scriem, posteritatea nu va păstra decât o pagină cel mult. Aș vrea să i-o aleg eu însumi.

●

Când două case nu se ating, strada e gata.

●

Țipă ca și când n'ai voi să atentezi la pudoarea ei.

●

Am impresia că sânt într'o mină de aur și că nu răcâi decât pământ.

●

Omul se naște cu viciile lui; virtuțile și le capătă.

●

Măgarul care încearcă să plângă și care nu poate decât să ragă.

●

Sensibil față de orice, am luat prostul obiceiu să spun: „Mi-e egal!"

●

Nu disprețuim cum se cuvine decât ceeace iubim în taină.

●

Stilul este obișnuință a doua natură a gândirii.

●

Dacă omul ar avea puterea să completeze natura, șarpelui i-ar adăuga spini.

●

Viața noastră face impresia unei încercări.

●

Odată hotărîrea luată, mai rămân puțin nehotărît.

●

Să gândești nu-i deajuns: trebue să te gândești la ceva.

●

Nimic nu-i mai murdar decât un crin murdar.

Trad. de L. Sb.

Magda Iorga D-na Ecaterina N. Iorga

Interior

de Otilia Cazimir

Cutia cu nimicuri

De obiceiu, „cutia cu nimicuri" e o cutie veche de pălării care poartă, ca pe o cingătoare demodată, o bandă de hârtie cu numele unei modiste franceze de pe vremuri: *Irène*, sau *Hélène*, sau *Madeleine*.

E o cutie de carton decolorat, înaltă și cu fundul mic, — sau plată cu fundul vast: după cum găteala cu care și-a făcut intrarea în casă a fost o tocă minusculă, cu armatură solidă de sârmă, — sau un *Blériot* cu aripi uriașe, care trebuia țintuit pe cap cu àce de câte jumătate metru lungime.

Alteori, cutia cu nimicuri e o besactea rămasă de la bunici, din lemn de nuc, de trandafir ori de palisandru. De pe capacul încrustat, bucățelele de sidef au sărit demult, ori le-au scobit, pe rând, generații de băeți cu briceagul, — și gravura veche nu mai are nici un înțeles. Oricum va fi fost la început, dublura de catifea are acum aceeași culoare neutră a frunzelor moarte de anul trecut. Cutia e despărțită în compartimente inegale, al cărui rost nimeni nu-l mai știe. Și în oglinda vânătă, obrazul cel fraged se vede speriat și trist.

Cutia cu nimicuri e totdeauna plină, dar pururi primitoare pentru noile mărunțișuri inutile. Găsești în ea panglici ieșite de soare, mănuși desperechiate, dantele distrămate, franjuri de ibrișin, „balene" de corset, bucățele de mătasă dintr'o rochie care-ți amintește de-o zi pe care nu vrei s'o uiți și pe care altfel ai fi uitat-o, — paftale cu emaiul pleznit, mărțișoare oxidate din primăverile copilăriei, centuri cât niște coliere și coliere cât niște brățări. Găsești acolo flori de catifea exfoliate, atât de vechi încât încep a sămăna cu cele naturale. Un fiong de beteală, de la nu mai știi ce nuntă, miroase a coclit. La fund, printre frunze de paciuli sfărâmate, găsești mărgele risipite, inele fără piatră și spelci de bagă, de-atâta vreme fără rost. Acolo, la fund, învelite într'o foiță de mătasă, ai strâns cozile: așa cum le-ai împletit, cu melancolie, pentru cea din urmă oară, în ziua când te-ai dus la tuns.

In cutia cu nimicuri cauți uneori un guleraș de valencienă, — și găsești o fotografie ștearsă care te privește adânc, cu ochi durerosi, de dincolo de moarte, — din uitare.

Cutia cu nimicuri, în care se înfundă colbul și se aciuază moliile, te încurcă totdeauna la scuturat. La Crăciun, la Paști, la vremea marilor reforme gospodărești din toamnă, o muți de pe un dulap pe altul, o exilezi în camară, o sui în pod. Dar nu te poți hotărî să te desparți de ea. E moștenirea pe care ai primit-o de la o bunicuță cochetă, — și o păstrezi, ca s'o lași moștenire nepoatelor.

Și într'o zi, când parcă ți-e dor de tine singură, cauți un pretext și-o aduci iarăș în odaie. O deschizi cu sentimentul cu care ai răsfoi o carte cu gravuri vechi, ori un teanc de scrisori îngălbenite: cutia cu nimicuri e albumul cu amintiri al femeilor care n'au avut, ori n'au păstrat, scrisori de dragoste...

Cutia în care dorm laolaltă generații de parfumuri demodate și îndărătnice, lăcrița cu emoții estompate și dulci, e și un amuzant album retrospectiv de mode. Și uneori e indiscretă: îți destăinuește, fără s'o întrebi, vârsta adevărată a stăpânei ei de azi.

Am surprins odată pe o femee cochetă lângă cutia ei cu nimicuri, cântărind în palmă, cu ironică melancolie, o pălărioară de paiete cât un cuib de presură, din cele care numai Dumnezeu știe cum se țineau deasupra pieptănăturilor cu *toupet*.

Am întrebat-o:

— Ai purtat tu *asta?*

Ea a zvârlit în cutie găteala ridicolă, a ridicat din umeri și a răspuns, nepăsătoare dar cam grăbită:

— Ce-ți vine în minte! E o amintire de la bunică-mea...

La oglindă

Oglinzi reci de cristal, care te cuprind fără prietenie în lumina lor prea nouă... Oglingioare intime de poșetă, în care-ți cercetezi pe furiș obrazul... Oglinzi în rame grele de nuc și de mahon, în care lumina a putrezit și care-ți arată, prin abuzul vremii, ce bine samănă tinerețea ta de azi cu tinerețea bunicelor moarte... Ciob de oglindă cu poleiala desprinsă în solzi zburliți, în care numai gândul tău își vede imaginea uitată... Oglinzi venețiene, goale, cu soare plumburiu în adânc, care te fac să-ți cauți pe umeri șalul de dantelă pe care nu l-ai avut niciodată... Oglinzi cu sticla verzuie încrețită în valuri, pe care le cumpără fetele de la țară când se mărită și le duc acasă în căruță, ținându-le cu sfințenie pe genunchi, ca să se uite 'n ele, dealungul drumului, tot cerul și toți norii... Oglinda familiară din odaia ta, căreia-i cunoști pata albăstrie din colț și sgârietura imperceptibilă din mijloc, și care te cunoaște atât de bine încât te sfiești când un străin se uită în ea, ca și cum acolo, în fund, ar stărui încă umbra ta de taină, — oglinzi ale tuturor, oglinzi ale nimănui, toate ascund în apa lor descântată un zâmbet și o minciună.

Care femee nu-și trimite, prin lumina încremenită a oglinzii, priviri îngăduitoare? Care acceptă să se vadă așa cum este, nu așa cum ar dori să fie?

— In definitiv, nu-s chiar așa de urîtă...

Și-și retușează imaginea cu mici pete de iluzii, ca un fotograf-artist care face, din cele mai banale chipuri, „capete de expresie" pentru vitrină.

Dar cele mai limpezi și mai neiertătoare oglinzi sânt ochii celorlalte femei. In ei, o femee își citește buletinul zilnic, atât de variabil, al tinereții și al frumuseții. Admirația îndrăzneață a fetițelor care încep să fie cochete, gestul discret al unei străine care întoarce capul cu surprindere, — care femee nu le pândește, nu le așteaptă și nu le culege din treacăt cu bucurie, ca pe niște flori? Oglingioarele mici din ochii necunoscutelor de pe stradă nu știu nici să mintă, — nici să crute.

● ● ●

— Te-am cunoscut de departe, după mers...

Mersul, ni-l cunoaște orice străin. Dar cine-și cunoaște propriul său mers? Când vrei să ți-l surprinzi în luciul vitrinelor, pe stradă, calci dintr'odată rigid și stângaci, cum merg pe pânză, când sânt singuri, actorii de cinematograf. Ochii noștri ne intimidează, parcă, mai mult decât ai străinilor. De altfel, e destul să te gândești „cum mergi", ca să te simți stingherit.

Și doar mersul, mai ales la femei, e mai personal chiar decât surâsul care, cu răbdare, se poate modela după plac.

Cunosc mersul distrat și concentrat al îndrăgostitei; mersul serios, spre anumită destinație, al gospodinei; mersul elastic și alintat al femeii care se știe iubită; mersul aferat, grăbit și im-

Urmare în pag. 2-a

personal al parvenitei mersul inegal şi sâcâit al femeii uoşare; mersul nou, degajat şi sigur. al tinerelor fete emancipate şi sportive. Dar cum mergu eu ?...

Fără să-l uniformizeze, moda imprimă mersului o anumită notă, care variază dealungul aceleiaşi zile. Altfel mergi dimineaţa, altfel sara. Rochiile scurte, pantofii cu tocul jos, masculinizează puţin umbletul. Iar rochiile lungi de sară micşorează pasul, încetinează mersul şi dau femeilor aspectul bizar al unor corole răsturnate cărora lear fi venit fantezia să se plimbe delicat pe stamine...

• • •

Dar pe fiecare ne pândeşte, în apa mucegăită şi perfidă a unei oglinzi, într'o zi cu prea mult soare, ori într'o noapte cu lumina lămpii desbrăcată de rochiţa ei de porţelon, o mică izbitură dureroasă înăuntrul pieptului: clipa când ne vom vedea *cu adevărat*.

Şi atunci, sprijinite cu palmele de sticla îngheţată, ne vom privi deaproape, tot mai deaproape şi tot mai cu spaimă în ochi, — în ochii necunoscuţi ai unui nou şi trist prieten. Şi vom înţelege prea târziu că ceeace ne chema în apa înşelătoare a oglinzilor, încă de pe vremea când încercam cu nelinişte să alegem din trăsăturile nesigure chipul adevărat, nu era numai blestemata cochetărie feminină; ci nevoia obscură de a ne cunoaşte, presimţirea nelămurită că fiecare nu se are în lumea asta decât pe el, — numai pe el.

OTILIA CAZIMIR

Magda Iorga Portret

Căutătorul de comori

Sandala

Sandala mică o'ncălţa Curteana
Când se ducea la circ ca să petreacă,
Ori rătăcea pe Via Appiana,
Când plictiseala îi părea c'o'ncearcă.

In aur, cataramele sculptate
Le săruta adeseori tribunul;
Crezând că fericirile visate
Intr'o femee le-a găsi, nebunul.

Ii admirau plebeii toţi piciorul
Ce se vedea din lectica bogată;
Şi viaţa şi-ar fi dat-o muritorul
Sandala să i-o vadă descălţată.

Iar sclavii îndrăgiţi de-a ei făptură
Ii sărutau în colbul depe stradă,
Pierduta urmă-a căreia măsură
Abia putea în ţărnă să se vadă.

La un ospăţ, sandala minunată
A învrăjbit pe-acei ce-o aveau dragă,
Căci pentruca să fie sărutată
Ei ofereau averea lor întreagă.

Curteana a zâmbit celor de faţă
Şi-a poruncit, toţi sclavii ca să vie
In faţa ei... să dee o povaţă
Oştenilor din vasta 'mpărăţie.

Şi puse pe-un păgând cu faţa pală
Mai tânăr decât toţi patricienii
Ca s'o descalţe bietul, de sandală...

. . . .
Dar, l-au ucis pe sclav, atunci, mesenii.

...Acum, sandala fără de stăpână
Găsită în această săpătură
Purtată e de toţi din mână'n mână,
Dar nu stârneşte dragoste, nici ură.

Ci-i o relicvă care redeşteaptă
Imagini depe via Appiana,
Când săruta tribunul orice treaptă
Pe care cobora atunci Curteana.

A. C.

IN RATE
VĂ IMBRĂCAŢI ELEGANT LA
CASA JEAN MARCU
STOFE FINE *** PREŢURI EFTINE
BUCUREŞTI. STR. BLĂNARI. 16 ETAJ

Cea mai potrivită lectură de vacanţă pentru şcolari este:
Biblioteca Şcolară
din care au apărut următoarele volume:
No. 1 C. Negruzi . . . . Opere Alese
„ 2 G. Panu . . . . Amintiri dela Junimea din Iaşi
„ 3 M. Eminescu . . . . . . Versuri şi Proză
„ 4 . . . . . . Antologia umorului românesc
„ 5 . . . . . . Pagini de critică literară
„ 6 G. Coşbuc . . . . Antologie
„ 7 Gala Galaction . . . . . Nuvele şi schiţe
„ 8 . Antologia umorului românesc (vol. II)
„ 9 . . . . . Amintiri din copilărie
„ 10 Ion Ghica . . . . Scrisori către V. Alexandri
„ 11 P. Ispirescu . . . . . . Basme
„ 12 Odobescu . . . . Opere alese
„ 13 I. Creangă . . . . Opere alese
„ 14 Gr. Alexandrescu . . . . Antologie
„ 15 M. Eminescu . . . . . . Versuri
„ 16 V. Alexandri . . . . . . Poezii populare
Preţul unui volum de *120* pagini *Lei 20.—*
Editura „Adevĕrul" s. a., Str. C. Mille 5-7-9

Actualităţi Ştiinţifice

Trepanaţii preistorice ?

Trepanaţia, această delicată intervenţie chirurgicală, socotită o achiziţie a ştiinţei moderne, pare să aibă totuş o vechime impresionantă.

Intr'adevăr, un renumit antropolog american, doctorul Alexandru Hardlicka, a făcut de curând în insula Kodiak — din regiunea Alaska — o descoperire, menită să aducă revelaţiuni senzaţionale în această direcţie.

E vorba de un craniu, aparţinând unui om de-acum 2000 de ani, şi care poartă urmele evidente ale unei trepanaţii cicatrizate.

In legătură cu această descoperire, o publicaţie franceză aminteşte că în 1840 cu prilejul unor săpături, s'a găsit în Franţa, un depozit de 200 de schelete preistorice, dintre care unele aveau la partea superioară a craniului o deschidere de 5 pe 4 cm. Marginile acestor deschideri prezintau mici umflături de cicatrizare, de unde rezultă că suferiseră o trepanaţie, practicată cu succes, pacientul supravieţuind acestei operaţii. Or, alături de aceste oseminte, s'au descoperit unelte din epoca paleolitică mijlocul perioadei quaternare care, după aprecierile ştiinţei, a început acum vreo sută de mii de ani. Cu alte cuvinte, craniul trepanat găsit în Franţa şi expus actualmente în vitrina unui muzeu, datează poate de vreo 50.000 de ani.

Sarea şi setea.

Profesorul american Mac Cormik, dela Universitatea din California, a făcut de curând o curioasă experienţă, obiectul experienţei fiind propria sa persoană. Timp de aproape o săptămână, savantul Yankeu şi-a impus un regim alimentar care nu cuprindea deloc sare. Şi pentru a reduce rezervele de sare ale organismului său, a provocat pe cale artificială o intensă transpiraţie. Deasemenea pentru a putea verifica efectele, a supus la aceeaş încercare şi câţiva din elevii săi.

Rezultatul experienţei n'a întârziat să se producă. In toate cazurile s'au manifestat aceleaşi simptome. Imediat ce corpul e lipsit de sare, omul îşi pierde facultăţile lui gustative, simte o sete chinuitoare, pe care nicio băutură nu reuşeşte s'o potolească. După aceea se produc crampe, urmate de o completă letargie. Aceste simptome prezintă o stranie coincidenţă cu acelea ale boalei cunoscute în medicină sub numele de „sindromul lui Addison". Fără îndoială că tratamentul boalei pomenite va putea beneficia de această descoperire.

Alimentarea chimică.

După cum alchimiştii din evul mediu se străduiau să găsească formula „elixirului vieţii eterne", tot astfel savanţii moderni se silesc să producă materia brută a organismelor vieţuitoare, procedând în acest scop la diferite experienţe de laborator. Ştiinţa încearcă să smulgă naturii taina producerii materiei vii. Un mare laborator din Los Angeles s'a specializat în cercetări şi experienţe, relative la sinteza materiei organice. Chimiştii acestui laborator au reuşit să producă pe cale artificială o serie de substanţe preţioase, menite să furnizeze cheia enigmei vitale. Aceste substanţe sânt pentru corpul omenesc, ceeace făina ar fi pentru pâine. E vorba de materiile amino-acide, care intră în constituţia proteinelor, elementul esenţial al sângelui, muşchilor, pielei, părului, într'un cuvânt, materialele principale ale corpului omenesc.

Structura proteinei e atât de complicată, încât până astăzi nici un chimist n'a reuşit s'o reproducă în laborator. E drept însă că s'au obţinut deocamdată, aşa numitele „subproteine", substanţe care formează tranziţia între materia inertă şi cea vie.

Amino-acidele joacă deasemenea un rol primordial în producerea hormonilor, care guvernează principalele funcţiuni vitale. Un miligram de amino-acid, denumit „thyroxina", concentrat în glanda tiroidă, e de ajuns ca să transforme o fiinţă normală într'una degenerată. Actualmente, specialiştii cunosc 22 de amino-acide, din care unele au putut fi create în laborator. Unul din ele „cistina" este un factor stimulator pentru creşterea cailor. Oile, cărora li se administrează cistina, dobândesc imediat o lână deasă. Un altul, acidul-glutanic, dă cărnei gustul ei particular. Acest acid e vândut în mari cantităţi, po poarelor din orient, obligate prin religie, să respecte regimul vegetarian şi care se servesc de acest ingredient pentru a da alimentelor gustul de carne. Din totdeauna, chimiştii au urmărit realizarea alimentelor sintetice, capabile să furnizeze omului toate elementele de care au nevoie: grăsimile, hidraţii de carbon şi proteinele. Până acum nu s'au reuşit să se producă decât grăsimi sintetice. Unele din aceste produse sânt folosite în regimul diabeticilor. Pe de altă parte, profesorul Baly de la Universitatea din Liverpool, a pus la punct un procedeu pentru producerea în laborator a unei substanţe, având proprietăţi foarte asemănătoare cu acelea ale glucozei. Insfârşit, laboratoriile universităţii din Illinois (Statele Unite) au făcut o serie de interesante experienţe administrând şobolanilor alimente exclusiv chimice. Chiar în cazul când aceste produse conţineau până la 17 elemente amino-acide diferite, animalele mureau, în lipsa unui element vital în alimentaţie. Adăugându-se însă ca element suplimentar acidul butiric (care se formează în untul râncezit) şobolanii s'au simţit bine. Pentru prima oară chimiştii au reuşit astfel să pună la punct un aliment artificial, capabil să înlocuiască cu succes proteina animală.

Sexul puilor de broască.

S'au făcut de curând o serie de experienţe pentru a se stabili factorii care determină sexul descendenţilor, în procesul reproducerii la animale. In acest scop, s'au folosit ouăle de broască, mai uşor accesibile cercetărilor. S'a constatat astfel că, în condiţii normale, din aceste ouă se nasc aproape tot atâţia pui masculi ca şi femeli. Dacă însă fecundaţia auălor e întârziată pe cale artificială, cu câteva zile, apar numai animale mascule.

De aci rezultă că, în cazul broaştelor, ouăle, devenite supramaturate, dau întotdeauna naştere la pui de sex masculin.

Ficatul şi dispoziţia

In graiul popular cuvântul „fiere" echivalează cu o dispoziţie sufletească amărâtă şi agresivă. Există oare o corelaţie între starea psihică a individului şi această secreţiune a ficatului ?

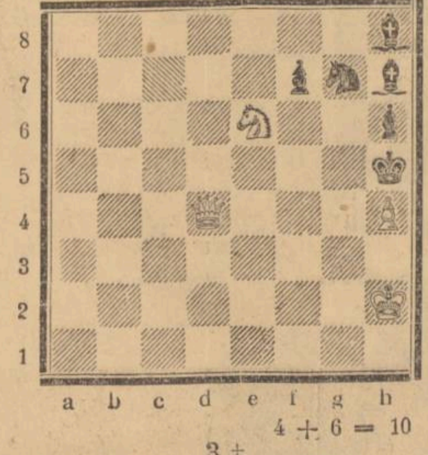
Recenta experienţă a unui medic german tinde să confirme temeinicia acestei expresii populare. Medicul în chestiune a introdus o sondă în duodenul unui pacient, pentru a extrage astfel fierea, pe care a cules-o într'o eprubetă. Apoi, în stare de hipnoză a examinat gradul secreţiunii biliare în cazul celor patru dispoziţii fundamentale psihologice: bucurie, tristeţe, teamă şi supunere. Experienţa a dovedit că bucuria, tristeţea şi teama măresc fluxul secreţiei de fiere, pe când dimpotriv, cupărarea îl opreşte aproape cu desăvârşire.

Ing. I. S.

CRONICA ŞAHULUI

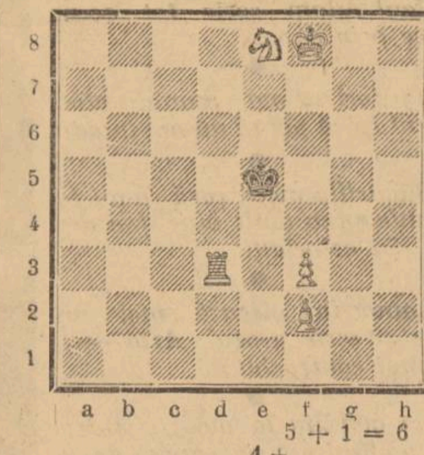
Adresa redacţiei acestei rubrici:
Paul I. Negreanu, *Bulevardul Carol 57. Bucureşti 1.*

PROBLEMA No. 1017
de ING. PAUL FARAGO, Bucureşti
(inedită)

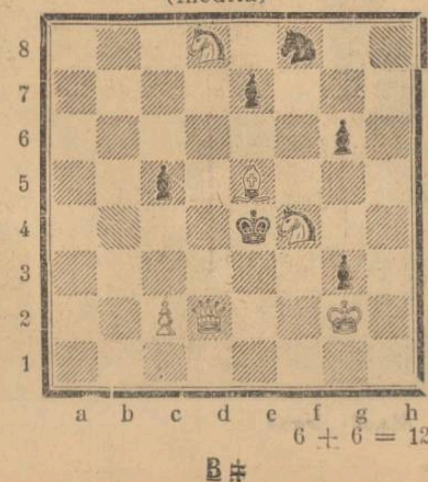
4 + 6 = 10
3 ‡

PROBLEMA No. 1019
de S.HERLAND, Bucureşti
(inedită)

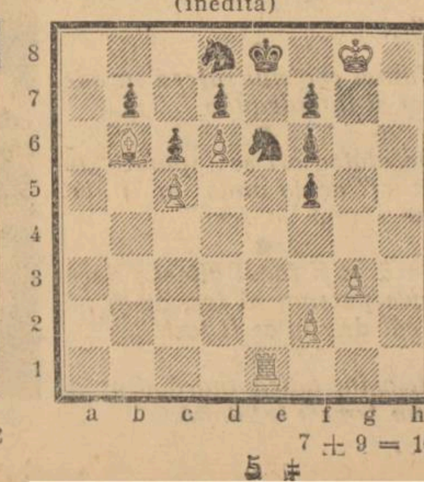
5 + 1 = 6
4 ‡

PROBLEMA No. 1018
de GHEORGHE GOŞMAN, Braşov
(inedită)

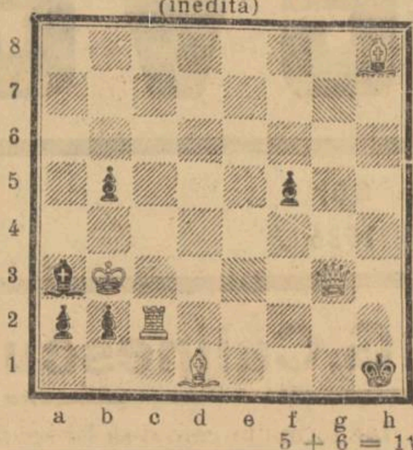
6 + 6 = 12
B ‡

PROBLEMA No. 1020
de ING. G. HESKIA, Bucureşti
(inedită)

7 + 9 = 16
5 ‡

PROBLEMA No. 1021
de VALER ONIŢIU, Sibiu
(inedită)

5 + 6 = 11

Ajutor invers silit 4 ‡
(Negrul ajută numai până la mutarea penultimă, matul trebue forţat.)
Hilfszwingmatt 4-er
(Schwarz hilft nur bis zum vorletzten Zuge, das Matt wird erzwungen.)

Concursul internaţional dela Moscva 1936.

La marele concurs de şah dela *Moscva* iau parte numeroşi distinşi maeştri din Europa, America şi Rusia. Printre alţii cubanul CAPABLANCA, fost campion mondial, germanul Dr. LASKER, fost campion mondial, în afară de aceştia marele maestru cehoslovac FLOHR, precum şi marii maeştri austriacul ELISKASES şi ungurul LILIENTHAL-LIGETI. Din partea Rusiei participă marele maestru BOTWINNIK, apoi jucătorii de frunte din *Moscva* şi *Leningrad*: LÖWENFISCH, KAHN, RJUMIN şi RAGOSIN. Pe lângă concursul ce se va ţine în vara aceasta la *Nottingham*, acest concurs este cea mai mare luptă a ultimilor ani şi este foarte interesantă mai cu seamă din două puncte de vedere. Pe de o parte îşi măsoară forţele matadorii clasei marilor maeştri din Occident cu cei mai buni maeştri ai ţării şahiste moderne din Orient, pe de altă parte se va decide la concursul dela *Moscva*, dacă concepţia vechei garde de maeştri din teatrul de luptă al celor 64 câmpuri poate ţine piept sistemului de joc modern al tinerilor aştri de şah.

Ca favoriţi ai concursului sunt socotiţi FLOHR şi BOTWINNIK. Marele maestru din Praha, FLOHR, tânăr de 28 ani, figurează în ochii întregii lumi şahiste ca *„moştenitorul tronului"* şahist şi în cercurile competente se vede într'însul învingătorul actualului campion mondial, marele maestru olandez Dr. EUWE. In FLOHR se întrunesc forţa combinativă, technica poziţională şi rutina de turneu.

Cel mai de seamă adversar al său va fi BOTWINNIK din *Leningrad*. Inginerul electrotechnic de numai 25 ani este campionul Uniunii Sovietice. BOTWINNIK, un adevărat *„tank de şah"*, este unul din cei mai tari jucători ai lumii.

Mari şanse are şi bătrânul Dr. LASKER de 68 ani, care a deţinut titlul de campion mondial peste un sfert de veac. In penultimul concurs dela Moscva a ocupat locul al treilea după FLOHR şi BOTWINNIK, victorioşi cu acelaş număr de puncte. Dr. LASKER, marele *„savant al şahului"*, trăeşte acum în *Moscva*, este membru al Academiei de Ştiinţe, şi ţine cursuri universitare despre ştiinţa şahului.

CAPABLANCA, care s'a antrenat foarte mult în ultimele luni, este mereu serioasa *„maşină de şah"*. S pune însă chestiunea, dacă va putea eşi victorios în lupta cu garda moscovită în marş.

ELISKASES, originar din *Innsbruck*, în vârstă de numai 23 ani, este un admirabil jucător de poziţie şi dispune, cu toată tinereţea sa, de o mare rutină de turneu şi poate produce cu uşurinţă surprize.

LILIENTHAL-LIGETI, matadorul ungur. care a stabilit în ultimul timp un nou record la *Moscva* în jocul simultan, în care s'a luptat cu 155 (!) de adversari, este un magnific jucător de atac.

Maeştrii ruşi LÖWENFISCH, KAHN, RJUMIN şi RAGOSIN formează de asemenea o clasă extraordinară.

Concursul de 18 runde, în care fiecare participant va conduce odată piesele albe, altădată cele negre, a început în *„ţara şahistă"* a Europei, urmărit cu un uriaş interes. Trebuie anume să se ştie, că în Rusia sunt înregistraţi acum 750.000 jucători, printre cari 50.000 femei. Şahul este obiect de stu in şcoli, academii şi universităţi.

Concursul se făşoară în cadrul unui lucru vr c de văzut, în prezenţa contin mai multor mii de spectatori. In care parte a ţării se explică în ce ile de şah pe mari table de dem raţie mersul disputei. Fiecare tare este transmisă prin Radio.

Vom reveni a a acestui grandios concurs.

Parti No. 113

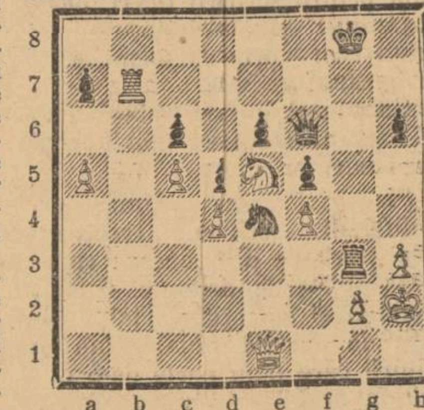
jucată în con ul *„in memoriam ZS. BARASZ"* a *Budapest* în 1936.

GAMBITUL D EI NEACCEPTAT.

1. d4, d5; Cf3, 5; 3. c4, é6; 4. Cb3, c6; 5. Nf4, Cf6 é3, Cbd7; 7. Né2, Né7; 8. 0-0, Cé . Tcl, 0-0; 10. h3, Ng6 (ca să jo f5); 11. Cxé4!, Nxé4; 12. Cd2, 6; 13. a3, Cf6; 14. b4, Nd6; 15. N , Dxd6; 16. Cb3, Cé4; 17. Nd3, 18. f4, Cg3; 19. Tf2, Nh5; 20. 1, Dé7; 21. Tb2, Cé4; 22. c5, g5 23. b5, cxb5; 24. Nxb5, gxf4; (eastă deschidere este prematură: ..., Rh8 ar fi fost mult mai bine. bul ar fi trebuit atunci să ţie sea de g4); 25. éxf4, Rh8; 26. Nd3, N ; 27. Cd2, Nc6; 28. Cf3, Tg8; 29. 5, Tg7; 30. Tcbl, Tg8; 31. Rh2, Df6 32. Nfl, Dh6; 33. Dé3, Dh4; 4. Cf3, g3+; 35. Rh1, h6; (mai bine era Tg6 cu intenţia Th6, urmat de T sau chiar Tg4); 36. Tél, Dg6; 37. 5, Df6; 38. Nd3, Tg3; 39. Cf3, T8g 40. Tébl, Tg8; 41. Nf1, T8g7; 42. h2, Té7; 43. Dél, Tg8; 44. Cé5, T 7; 45. a4!, Rh7; 46. Nb5, Tc7; 47 Nxc6, bxc6; 48. a5, (şi nu 48. Tb7 din cauza: 48...., Txg2+; 49. Rxg2, Dg7+;) Tg3; 49. Tb3, Teg7; 50. xg3, Txg3; 51. Tb7+, Rg8!; (dup 51..., Rh8 Albul ar fi putut lua liniştit pionul *a*, deoarece 52. Txa7 ar da greş prin 52...., Dh4; 53. C +). Dar cum să continue acum A ul mai departe? Ameninţarea Dh4 este puternică.

SITUAŢIA PARIDEI DUPĂ A 51-a MUTARE A NEGRULUI:

ALB: K. HAVAS.

NEGRU: DR I. BALOGH.

52. Dxg3!!, Cxg3; 53. Rxg3, a6; 54. h4, h5; 55. Rh3, Dh6; 56. g3, Rf8; 57. Cxc6, (recolta, târzie dar bună), Df6; 58. Cé5, Ré8; 59. c6, Rd8; 60. Tf7, Dh6; 61. c7+, Rc8; 62. Cc6, Rb7; 63. Ca7! şi mat în mutarea următoare. Negrul a abandonat.

Remarcabil la acest frumos sfârşit de partidă este complecta neputinţă a Damei negre..

Note de E. ELISKASES
în *„Wiener Schach-Zeitung"*.

Bibliografie

HANS KMOCH: *„Tagebuch über den Weltkampf Aljechin-Euwe"*. Editura *„Wiener Schach-Zeitung"*, *WIEN*, Febr. 1936. 83 pagini, mare 8°. Mersul jocului, în sus şi în jos, şi pe de-asupra adnotaţii bogate, — toate acestea le găseşte amatorul de şah în *„Jurnalul matchului Aljechin-Euwe"*, opera lui HANS KMOCH, corespondentul revistei *„Wiener Schach-Zeitung"*, despre cel mai emoţionant match al istoriei şahiste mai noi. Partidele agitate, precum şi întorsăturile aproape misterioase ale luptei produc un efect atât de uluitor, încât după aceia s'au iscat tot felul de svonuri şi din ce în ce mai mult s'a născut un concurs de ştiri absurde. Ce s'a petrecut în Olanda? Răspunsul la această întrebare îl dă HANS KMOCH în această carte. Autorul, — asistând în calitate de conducător al matchului la această manifestaţie, — a putut să furnizeze un raport cât mai amănunţit în toate privinţele. Partidele detailat comentate, reflecţiuni teoretice, cugetări psihologice, impresii, întâmplări importante. Opera de curând apărută şi extrem de eftină va fi cu siguranţă cumpărată de fiecare jucător de şah. Noi o recomandăm în modul cel mai călduros. Se poate procura prin *„Revista Română de Şah"*, str. Unirii 115, *Brăila*, pentru suma de 60 lei.

PAUL NEGREANU
DR. L. LAZARUS

GRATIS
UN AUTOMOBIL
şi alte premii de mare valoare ca:
10.000 lei numerar; O lună de zile la mare; O lună de zile la munte; (locuinţă şi pensiune complectă) 5.000 lei in cărţi literare după alegere; Un aparat de radio, cu 3 lămpi+1; 5 lozuri la Loteria Statului şi altele în valoare de peste 100.000 lei se acordă, cititorilor feericului roman
PATIMA IUBIRII
—Viaţa de aventuri şi dragoste a fetelor moderne—
Cereţi-l la toţi chioşcarii şi vânzătorii de ziare
Primele 2 fascicole GRATUIT

Limba dacilor

Am atins incidentși această problemă în studiul [M]ediu cosmic și rase umane" publicat în numărul trecut al [A]devĕrului literar". Scriam:

„Am mai învățat în școală, că, în 170 de ani, Dacii s'au latinizat până într'ata, încât ne-au rămas din limba lor abea câte-va nume de oameni și de locuri.

Ce-o mai fi și as?!... Ardelenii și-au păstrat graiul o mie de ani sub ungurii, tascii și Celții, mii de ani sub romani și francezi! Cu uimire mă întreb, ce afaceri atât de multe și de grabnice vor fi avut cu cei câți-va funcționari, mustori și coloniști, bieții plugari din depărtatele sate lipsite de drumuri, ca să-și uite complect limba în nici două veacuri

De ce nu și-au uitat-o ardelenii în cei 300 de ani cât au fost stăpâniți de gepi?!... Și mă întreb, ca prostul, dacă „latina vulgară" din care derivă vorbirea noastră, nu era pur și simplu limba dacilor, ori una foarte asemănătoare.

Spre via mea surprindere, aflu acuma dela amicul meu poetul Dimitrie Nanu, că Aron Densușeanu, profesorul Tafrali, arhitectul și arheologul Cerchez, au emis de mult păreri identice ori asemănătoare

Asta-mi dă curaj să aduc în sprijinul tezei și alte argumente. Evident, părerea unui profan poate doar servi ca sugestie pentru cercetări noi. Se întâmplă une-ori ca intuiția să vadă mai bine decât erudiția, dar până la adunarea probelor, ea rămâne în orice caz... simplă intuiție.

Istoricii ne spun, că și în vre-o două secole înainte de Traian limba și cultura latină s'au infiltrat în Dacia prin intermediul negustorilor și al altor imigranți. Dar ce s'au mai infiltrat Grecii la noi dealungul veacurilor — în orașe a fost o adevărată invazie — și totuși, care plugar român s'a apucat să învețe grecește?!... De asemenea evreii în Moldova: vorbește vre-un sătean jargonul idiș?! Nu, măcar că israeliții sânt un popor mult mai bătrân și mai cultivat decât simpli țărani moldoveni.

Și nici stăpânirea de 170 de ani n'a putut stârpi limba dacă: n'au stârpit limba română gepizii în 300 de ani, ungurii, în 1000 de ani!... Să ne fi cotropit nemții în 1917, și-ar fi uitat plugarii graiul strămoșesc în 170 de ani?!... Amintesc din nou cazul bascilor și al celților. *In cel mai rău caz ar fi rămas unde-va niscai-va insule de vorbire dacică, cum au rămas limba, costumul și moravurile slave (vende) în sate din apropierea Berlinului. (Spreewald).*

Stând de vorbă cu sătenii aduși de d. prof Gusti din toate părțile țării ca locuitori ai caselor „*Satului Românesc*", mi-a apărut în toată uimitoarea lui singularitate faptul unității limbii românești. Patrusprezece milioane de oameni vorbind aproape limba literară — unde s'a mai văzut așa ceva: în Italia, în Franța, în Germania?!... Migrațiunile păstorilor nu explică fenomenul; că doar nu umblau toți în toate părțile; altfel ar fi pierit și diversitatea intonației și cuvintele dialectale.

Gândiți-vă: în 170 de ani de stăpânire străină un popor pierde *fără urmă* (!!) limba pe care a vorbit-o timp de 1000 de ani (cel puțin), iar *noua* limbă o păstrează cu încăpățânare sub stăpâniri străine vreme de aproape două milenii (românii din Ardeal!): e verosimilă o atare presupunere?

1000   170
170 = câte-va mii, cel puțin

Mi se pare că mai bine explică faptele *altă* ipoteză: că locuitorii Daciei vorbeau „*latina rustică*" (măcar de când se pomenește de Daci pe aceste meleaguri, adică măcar de vre-o mie de ani). Ducând o viață relativ civilizată, au avut destul timp să-și unifice graiul în toată Dacia, și s'au legat de dânsul atât de strâns, încât nici gepizii, nici ungurii, nici slavii, nici grecii, nici alți stăpâni ori vecini, n'au fost în stare să-l desrădăcineze.

Fantazia mă duce și mai departe. Mă întreb dacă această a noastră limbă indo-europeană (care băștinașă nu *poate* să fie) n'a fost adusă cumva de cuceritorii nordici cari au venit la noi pe la sfârșitul neoliticului... Dacă pe Daci și pe Geți noi îi știm în Dacia — și dincolo de Dunăre — de pe la începutul primului mileniu i. Ch., de aici nu rezultă că n'au venit mai de mult: din al treilea mileniu, spre pildă...

In treacăt observ:

Știe vre-un filolog de la noi, că limba de baștină în stepa noastră munteană-moldoveană-basarabeană a fost cea semitică, iar în restul țării, o limbă aglutinantă (de felul celor mongolice, fino-ugrice, etc.)?...

Zic: „*știe*", și nu: „*admite*" — fiindcă puțini mai îndrăsnesc azi să conteste că limbile indoeuropene au fost create de o rasă blondă și dolicocefală, celelalte rase ale Europei având ca limbi de baștină, ori cele semitice, ori cele aglutinante.

Aflându-mă pe teren străin și neavând nici cărți la îndemână, nu m'ași mira să se fi strecurat greșeli în spusele mele. Specialistul se va folosi de observațiile bune și va înlătura restul.

H. SANIELEVICI

Ovidiu ar fi observat că Dacii vorbiau o limbă împestrițată cu termeni latini. Mie, mi-au sunat totdeauna latinește numele de oameni și de locuri ce ne-au rămas de la Daci.

Carol Hübner — **Portret**

PLASTICA

Pictura franceză, cea impresionistă în deosebi, are în mișcarea plastică română, ecouri și reprezentanți care merg cu succes până în vremea noastră.

Carol Hübner — **Autoportret**

Din rețete oarecum de laborator, din formule aplicate rece, din experimentări adesea cutezătoare, s'au creat și la noi destule opere dinamice, vii, de care oricine se poate apropia cu câștig pentru ochi și pentru suflet.

D. Nicolae Dărăscu, *a cărui expoziție e deschisă la Fundația Dalles, a asimilat fără efort învățămintele mișcării artistice moderne.*

D-sa ne oferă — după o îndelungată absență — un ansamblu bogat, o pictură de obârșie impresionistă, puternic și sănătos concepută.

Caracteristica viziunii d-lui Dărăscu e claritatea. Artistul e preocupat de rezultatele pur picturale, fără înclinări spre decorativ sau literarizare. Urmărește o singură realitate: lumina.

Magda Iorga — **Bătrân**

Lumina care zămislește în fiecare clipă în fața ochilor noștri lumea, în toată complexitatea acordurilor de culoare.

Poemul cromatic trăește prin paleta d-lui Dărăscu deopotrivă în naturile moarte ca și în peisagiile de remarcabil pitoresc natural.

Un grup de copaci sau de bărci, un câmp întins până'n zare, cu o căsuță aruncată într'un colț, ori un vas cu flori pe o față de masă obișnuită, sânt pentru d. Dărăscu momente sugestive de interpretare picturală.

Culoarea ocupă suprafața pânzei într'o libertate și o fluiditate uimitoare. Ochiul și gândul merg pe meșteșugitele urme de pensulă, închegând întregul ca alunecarea notelor într'o armonie orchestrală.

Tehnica d-lui Dărăscu exprimă siguranță în punerea în pânză, spontaneitate și optimism în jocurile cromatice.

E rețetă!

E artă...

Prin numărul lucrărilor în ulei, acuarelă, desen și prin diversitatea subiectelor, pictorul brașovean Carol Hübner *a încercat să cucerească la Dalles sufragiile publicului bucureștean.*

Urmărind de predilecție compoziția cu figurație simbolică, d. Hübner șovăe între stilizarea decorativă și accentuările expresioniste. E mai mult cerebral, ilustrativ, lipsit de convingere și de emotivitate.

In unele portrete, dar mai ales în desene și gravuri, d. Hübner schițează totuși, frumoase posibilități.

●

Tot la Dalles, d. Aurel Jiquidi *a organizat o expoziție consacrată copilului.*

Micile modele, surprinse în diverse ipostaze și momente ale vieții lor, apar aci grave, speriate, cu ochi mari, triști, ca într'o imensă frescă închinată copilăriei.

Păpușile vii, atât de pitorești ale d-lui Jiquidi poartă în gestul lor stângaci, în silueta ghemuită, în chipul crispat de teamă, de foame sau de frig, ceva misterios și amuzant totodată.

Magdalena Rădulescu — **Femei la plimbare**

Sânt fărâme expresive de viață, comentarii plastice ale vremurilor noastre.

Magda Iorga — **Copil**

La Hasefer expune d-na Magdalena Rădulescu. *Inapoiată de curând din Paris, unde a repurtat un frumos succes, artista prezintă portrete, nuduri și compoziții de grup, în care desvoltă viziuni de viguroasă personalitate.*

Nu sânt reproduceri atente și reci ale realității, ci transpuneri de expresii și de gând, cu mult parfum exotic.

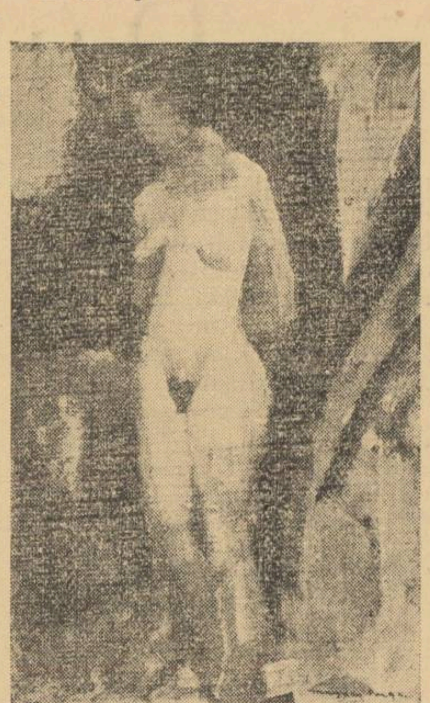
O pictură caracterizată prin libertatea de exprimare, prin sobrietatea liniei și noblețea coloritului.

Carol Hübner — **Leda**

S'a deschis o nouă sală de expoziții: Căminul cărții, — *în fața Universității, într'o ambianță dintre cele mai potrivite.*

E aici și o librărie aleasă.

Magda Iorga — **Nud**

Expun lucrări selecționate cu gust, d-nele Nutzi Acontz (desen), *Ella Dji Cancicov* (legături de artă), d-nii *M. W. Arnold* (acuarele), *Hrandt Avakian* (laviu), *H. Daniel* (desen) și *Boris Caragea* (sculptură).

●

Ziarele cehoslovace au consacrat articole și note extrem de elogioase recentei expoziții a d-rei Magda Iorga, *organizată la Praga de secția feminină a Micii Ințelegeri.*

Seriozitatea mijloacelor, originalitatea stilului, desăvârșita stăpânire a modelajului și a tehnicei cromatice, au atras simpatia tuturor cunoscătorilor.

Criticii au remarcat arta d-rei Iorga de a contura oamenii și priveliștile în chip cu totul personal și cu un ușor accent de melancolie Figurile pictate de artistă sânt proectate mai mult printr'o reliefare a culorii decât prin modelarea spațială.

D-ra Iorga s'a dovedit înzestrată cu un spirit de observație calm și pătrunzător.

Pictura d-sale are ceva sculptural într'însa.

Portretul d-nei Iorga a fost socotit drept cea mai expresivă dintre lucrări.

Carol Hübner — **La secerat**

Expoziția dela Praga este mai mult decât o biruință: o consacrare.

H. BLAZIAN

GHICI?

— Ghici? Ce i s'a întâmplat Claudiei? — zise Nina.

Ada tresări:

— Cum? I s'a întâmplat ceva Claudiei?

— Da. Ghicește.

Nina e atât de plină de taina comprimată, că dacă i-ai da cep, vestea ar țâșni afară, ca seva mestecenilor primăvara.

Ada privește cu atenție încordată la chipul de mulatră al fostei ei colege de școală. Intre ele nu existase vreo dată alt fel de legătură decât un slab ecou al rudeniei dintre Nina și prietina de care se vorbea.

Stau amândouă în fundul divanului. In odaie s'a lăsat întunericul ploii. Pe geamul strălucitor alb o ramură de vișin face semne disperate din crenguțele-i ude parcă ar vrea să intre la ele.

— Ce putea să i se întâmple Claudiei? — se lăsă nour sprâncenele negre de-asupra seninului din ochii albaștri. — Ceva rău?

— Da.

Nina zâmbește imperceptibil, cu superioritatea celui care a propus o problemă de dezlegat.

— Și-a scrântit piciorul?

— Nu.

— A suferit un accident?

— Nu.

— S'a îmbolnăvit?

— Nu.

— I-a ars casa?

— Nu.

— A năvălit Siretul mare?

— Nu.

— I-au călcat hoții?

— Nu.

— I-a murit cineva?

— Nu.

Ada se oprește, înecată în negațiile care cad peste dânsa ca o ploaie. Nina privește înainte, enigmatică; pare un diavol care ține în ghiare sufletul fragil al îngerului blond ce-i stă alături.

— Și-a pierdut slujba!

— Nu.

— A vorbit-o cineva de rău!

— Nu.

— Și-a stricat reputația!

— Nu. Ceva mai rău.

Ada își privește cu atenție degetele ei lungi și albe, cu unghii strălucitoare.

— E ceva rău și pentru mine? Ori numai pentru ea?

— E rău și pentru tine.

— Atunci..., nu mă mai iubește!

Nina nu se putu opri să nu râdă.

— Și-a găsit altă prietenă!

— Nu. Nu. Ești pe-un drum greșit. E cu totul altceva. E rău mai cu samă pentru dânsa.

Rochița liliachie a fetei albe se sculă de pe divan și porni nălțuță spre fereastră, să privească ploaia. Ochii negri ai celei rămase în fundul patului o sfredelir în spate, nemiloși.

— A! Am găsit!

Se întorcea ușurată că a deslegat în sfârșit taina:

— Știu acuma despre ce-i vorba. Sigur că-i asta.

— Spune.

Ada se așeză tacticos, deschise gura bine și pronunță triumfător:

— S'a logodit! Se mărită!...

Nina se încruntă o clipă. Nu râse. Spuse monoton:

— Cum? A te mărita la tine e o nenorocire?

— In cazul Claudiei, da. Știi doar și tu că n'avea speranță să se căsătorească cu cel pe care-l iubea. Și că tatăl ei vroia s'o mărite c'un colonel bătrân.

— Nu-i asta. E altceva.

Expresia de triumf a Adei se schimbă în enervare. Ba chiar puțină plictiseală.

— Ascultă, Nino, —spuse, — nu găsești că-i comic să ne jucăm astfel, parc'am dezlega șarade? Spune ce ai de spus și să isprăvim odată. Ce i s'a întâmplat Claudiei?

Nina însă nu vroia încă să dea drumul șoricelului de cârpă cu care momea pisica. Continuă cu îndărătnicie:

— Ghicește! Nu-ți spun!

Ada o privi cu oarecare severitate, ca la școală când îi făcea observație, să nu-i mai spuie „tu" și „dragă".

— Nu pot să ghicesc.

— Gândește-te bine. Ceva mai deosebit.

O palidă ironie izvorî pe buzele fine:

— A câștigat la loterie. A moștenit milioane. A fugit în America. A cerut-o un Prinț de Coroană, — spuse în bătae de joc.

Nina o privi, ofensată.

— Degeaba glumești. I s'a întâmplat ceva regretabil.

— Ce putea să i se întâmple? Am spus tot. Doar dacă i-a crescut păr pe nas ori a devenit a doua Adelina Patti?

Sfinxul tăcu. Privirile-i căzură pe-o fotografie, format carte poștală, din care-i zâmbea luminos o fată urîțică c'un obraz rotund plin de pistrui, nas cârn și ochi blânzi căprii.

— De când e fotografia asta? N'o știu. — spune Nina apropiind cadrul de pe mesuță.

— Mi-a dat-o Claudia când a venit de Paști. E reușită, nu-i așa?

— Eu n'o am, — zise Nina — Nici nu știam că s'a fotografiat.

— Mă mir.

— De ce te miri? Parcă Claudia s'a sinchisit vreodată de mine ? Numai tu ai izbutit să-i intri în suflet.

— N'am făcut nimic pentru asta.

— Știu. Atracție inexplicabilă. Fluid magnetic. Metempsihoză. Nemurirea sufletelor. Și mai știu eu ce.

— Nu vorbi prostii, Nino. Dela început eu și cu Claudia am simțit că ne e sortit să ne împrietenim; din prima oară când a venit ea aici, la mine, adusă de tine și de Lucica și-am stat de vorbă. Când a plecat și-a adus aminte că-și uitase mănușile și s'a întors în fugă: „toc-

PROFIR.A SADOVEANU

mai mata?" — am întrebat-o eu fără să-mi dau samă. Ne-am uitat una la alta și ne-am strâns mânile. Pe urmă am devenit nedespărțite.

Nina puse fotografia la loc. Spuse leneș:

— Ei ? Nu ghicești ?

Ada își strânse acasă privirile din adâncul amintirii.

— Hai, spune, dragă Nino, ce-i cu Claudia.

Apoi, tainic:

— A părăsit-o poate dragostea ei? In ultima scrisoare se plângea că Virgil a lipsit de la o întâlnire. Ii era teamă că poate el n'o iubește. Iși blestema nasul cârn și pistruii. Spunea... că poate să vie mai curând decât era vorba; numai să-și facă rost de bani pentru drum.

Ada cetea în minte rândurile culcate la pământ, ca de un vânt de furtună, din cea din urmă scrisoare a prietenei ei:

„Deița mea scumpă, de ce n'am eu ochii tăi albaștri ca viorelele, mânile tale de înger și trupul tău svelt ca o trestie?... Intreg pământul ar fi al meu și-ași fi fericită, fericită!.... Sufletelul meu drag, roagă-te pentru mine, să-mi dispară măcar pistruiele uricioase și negul cu păr din bărbie!..."

— Spune! N'o mai iubește Virgil?

— Nu, — căzu iar răspunsul. — altceva.

— Ce alt lucru mai rău i s'ar fi putut întâmpla Claudiei? — se miră, obosită, Ada. — Spune-mi, te rog, Nino!

— Iți spun acuși, — o liniști amica.

Apoi, plecându-se puțin, să admire pantofii de piele de șarpe ce strângeau elegant picioarele Adei.

— Tot dela Claudia îi ai?

— Da. Ei îi erau strâmți; știi că are piciorul mai mare ca mine.

— Toate le ai dela Claudia: pantofii, inelul, ramele; până și batistele.

— Și ea are dela mine o sumedenie de lucruri. Acuma, când vine, — peste trei săptămâni, — am să-i fac cadou o eșarfă dintre acelea scumpe, de

Urmare în pag. 4-a

la Diamant, care-au fost expuse, la Crăciun, în vitrină. Ştiu c'ar fi dorit mult să aibă una.

Nina tăcu o clipă, privind în vag. Apoi dintr'odată se hotărî.

— Să-ţi spun ce i s'a întâmplat Claudiei?

— Spune mai repede.

— Nici nu-ţi trece prin minte.

— Spune, Nino.

— Un lucru foarte rău.

— Mi-ai mai spus.

— Un lucru foarte, foarte rău.

Privirile celor două fete se încrucişară. Ochii albaştri se opriră neclintiţi. Ochii negri fugiră în lături.

— Ei, ce i s'a întâmplat Claudiei?

— Nu-mi vine să-ţi spun....

— Spune.

— Dar n'ai să te superi pe mine?

— De ce să mă supăr?

— Că-ţi dau o veste proastă.

Ada sta dreaptă, cu privirile întoarse înăuntru. Aştepta.

— Ei, ce i s'a întâmplat Claudiei?

— A murit!.

La geam, unde a păşit liniştit, Ada priveşte cu mirare strălucirea naturii după ploaie. Cerul se oglindeşte albastru şi răcorit. Livada e toată înflorită: şi cireşii şi prunii şi până şi verdeaţa frunzelor e tot parcă înflorire bogată. Soarele se revarsă larg şi luminos peste lumea care există absurdă şi pustie, fără sens şi fără nici un Dumnezeu.

— Ce inimă de piatră ai tu! — spune dezamăgită Nina. — Şi cu care credeam c'ai să cazi jos de plâns şi de disperare!....

PROFIRA SADOVEANU

Pictorul Niculae Brana

Intre pictorii ardeleni contemporani, arta d-lui Nicolae Brana, deşi necunoscută încă ma-

N. Brana — Intrarea în Ierusalim

relui public, se impune prin calităţi excepţionale.

Despre primele sale două expoziţii avem cunoştinţă numai din relatările sumare ale unor ziare şi reviste din provincie.

Infăţişarea recentă a d-lui Nicolae Brana pare însă a contraria felul său de manifestare anterioară.

E înrâurit şi d-sa de goana după noutate, atât de frecventă în operele tinerilor pictori, care, influenţaţi de curentele ultra moderne, nu ajung decât să-şi altereze idividualitatea şi forţa creatoare.

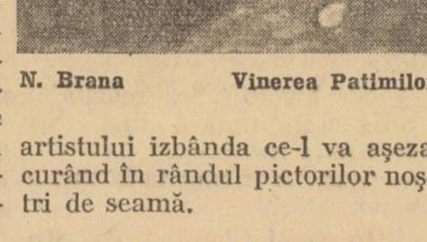
Lăsând însă la o parte inovaţiile de genul acesta, ascensiunea d-lui Nicolae Brana, o asigură tablourile biblice, străbătute de o tehnică cu desăvârşire personală. Peste tot predomină o pastă îmbibată de un misticism ce înalţă şi încălzeşte sufletul.

„Fuga din Egipt", „Invierea", „Intrarea în Ierusalim", „Sărutul lui Iuda", „Bunica şi nepotul", sânt minunate realizări, care, fără îndoială, vor înfrunta vremurile.

Alături de aceste preocupări, d. N. Brana a încercat să pătrundă în tainele portretului. Şi cu destul succes. Câteva compoziţii — înfăţişând mai ales viaţa şomerilor, copleşită de nesiguranţa existenţei — respiră un suflu de durere şi suferinţă nemărginită.

Mai puţină îndemânare găsim în peisagiile d-lui Brana, unde reliefarea culorilor, cu toate mijloacele abundente oferite de natură, rămâne oarecum nelămurită.

Făcând abstracţie de unele neajunsuri tehnice, pe care d. N. Brana sântem încredinţaţi că le va îndrepta îi prevedem

N. Brana — Vinerea Patimilor

artistului izbânda ce-l va aşeza curând în rândul pictorilor noştri de seamă.

OCTAVIAN ŞIREAGU

Pentru Premii Şcolare

recomandăm cărţi pentru copii şi tineret scrise de cei mai reputaţi autori:

Jean Bart / Dr. Ygrec / M. Celarianu	Zâna Izvorului Sănătăţii	Lei 40
Titela Col. Haqué	Pe unda fermecată	„ 60
E. Kastner	Emil şi Detectivii	„ 60
Selma Lagerloff	O călătorie în lumea basmelor	„ 80
„ „	A doua călătorie în lumea basmelor	„ 80
Mona Rădulescu	Aventurile lui Gugulică	„ 25
Moş Nae	Istorioare pentru Puiu	„ 25
„ „	Coana Frosa	„ 60
„ „	Răpirea celor două fetiţe	„ 60
„ „	Doctorul Mititelu	„ 40
„ „	Martinică şi Puky	„ 40
„ „	Stan şi Bran	„ 30
„ „	Michi Maus	„ 50
„ „	Şerban şi Uragan în avion	„ 50
„ „	Almanahul Şcolarilor	„ 25

Toate volumele sunt tipărite pe hârtie specială şi conţin numeroase ilustraţiuni în culori.

Editura „Adevĕrul" s. a., Str. C. Mille 5-7-9

Duhovnica

Prin ferestrele deschise, pătrunde tot parfumul nopţilor de Mai. E amestecul mirezmelor greilor ciorchini de salcâm, al teilor şi trandafirilor în floare, adus de adieri abia simţite.

In fotel, cu capul sprijinit de speteaza înaltă, cu ochii închişi, Alin pare că doarme.

— Hai, Alin, curaj!, — îl îndeamnă Elvira, dezmierdându-l. — Doar nu-i prima dată când vii la prietena ta. Descarcă-ţi sufletul de orice povară, cum îţi deşertai odinioară săculeţul cu bile în poala mea.

Zărindu-i lacrimile ce se iveau pe sub gene, îl întrebă îngrijorată:

— Plângi, Alin? Nu te-am mai văzut plângând de când aveai cincisprezece ani. Iţi aminteşti?

Se ridică şi-şi plimbă palma pe fruntea lui înfierbântată:

Ţi-e sufletul bolnav, Alin? Spune-mi ce te doare? Duhovnica ta a avut întotdeauna cuvinte de mângâere pentru mâhnirile tale. Le va găsi şi-acum.

— Ai cunoscut-o? întrebă Alin, ridicându-şi ochii plini de lacrimi spre ea.

— Pe blonda cu ochii de azur? Iubita ta? Din vedere.

— Nu mai este

— V'aţi despărţit?

— Da! A murit!

— A murit, Alin? Cum? Când?

Şi un gând îi fulgeră prin minte.

— S'a sinucis?

— Nu! Peritonită, în urma unei operaţii.

— Săraca! — Oftă Elvira uşurată de grozava bănuială. — O regret din suflet, Alin, deşi n'am cunoscut-o Ştiam doar că o iubeşti.

— Tu o regreţi, Elvi, dar eu sufăr cumplit. Am remuşcări. Conştiinţa mă mustră. Dacă viaţa ei trebuia să sfârşească atât de curând, de ce-am părăsit-o? Am plecat acum câteva luni , amărît, hotărât să nu mă mai întorc. Şi'n timp ce ea suferea, eu căutam s'o uit cu alte femei. Cu unele mă distram, altora le îndrugam cuvinte mincinoase de iubire, — amăgire pentru ele şi pentru mine.

O telegramă m'a chemat grabnic. Nu mai erau speranţe şi voia să mă vadă. Cum am părăsit-o şi cum am regăsit-o!

A mai trăit două zile şi a murit în braţele mele. Iţi închipui, Elvi, ce'nseamnă să-ţi moară subt ochi o fiinţă dragă? Să vezi cum viaţa o părăseşte treptat, treptat... Când eram mic priveam întotdeauna cu curiozitate ultimele pâlpâiri ale candelei, când fitilul sorbea cea din urmă picătură de untdelemn. Lumina se făcea mică, gata să se stingă, apoi flacăra se ridica revoltată, ca să pâlpâie odată, de două ori, să se micşoreze din nou. Şi lupta aceia se repeta, până ce flacăra se stingea, învinsă.

Şi el se ridică revoltat, făcu câţiva paşi prin cameră, apoi oprindu-se în dreptul ferestrei dădu perdeaua la o parte.

— Sânt nopţi de Mai, Elvi! Nopţi parfumate, nopţi cu lună, nopţi vrăjite, făcute pentru iubit, şi ea nu mai poate iubi, ea zace în pământ!

După ce-şi potoli hohotele, urmă:

Să nu te revolţi contra Mânei ce ne conduce destinele?! Sânt atâţi nenorociţi, atâţi bolnavi, atâţi schilozi care trăesc şi ea....

— Şi mai sânt atâtea femei care trăesc fără iubire, Alin, — îl întrerupse Elvira, — şi care ar putea muri fără a lăsa regrete. Uite, eu, de pildă. Ce rost am în viaţă? Crede-mă, i-aş fi cedat bucuroasă locul să te ştiu fericit. Şi totuşi, e de invidiat, — spuse ea în şoaptă. A iubit, a fost iubită şi acum e plânsă de tine, Alin.

— Nu vorbi aşa, Elvi. Şi tu mi-ai lipsi, şi tu ai fi plânsă. Eşti doar duhovnica, sora mângâetoare şi prietena mea,

— Aşa-i, Alin. Uitasem. Am şi eu în viaţă o menire pe care mă voi sili s'o împlinesc. Iţi spun deci, linişteşte-te. Nimic nu se mai poate schimba; moartea e singurul rău fără remediu şi ce-a luat ea, nu mai dă înapoi. Curaj, Alin, timpul va vindeca şi această rană, cum le-a vindecat şi pe-ale altora.

— Rana mea nu se mai poate vindeca. O asemenea iubire, o asemenea pasiune nu voi mai avea.

Un surâs abia perceptibil apăru pe buzele Elvirei.

— Ascultă-mă pe mine, Alin. Te cunosc mai bine decât te cunoşti tu însuţi. Eşti schimbător ca marea. Iţi aminteşti ce furtunoasă era azi? Eu am privit-o zbătându-se, am auzit mugetul valurilor învrăjbite şi i-am ascultat gemetele. Acum, priveşte-o. Ai spune că-i o oglindă nemişcată, întinsă în faţa cerului, ca să se privească în ea, cu luna şi stelele lui.

Aşa va fi şi cu tine. După zbuciumul şi deznădejdea de acum, sufletul tău purificat, va aştepta o nouă iubire şi de voi mai trăi, voi mai auzi multe spovediri.

— Nu, Elvi, n'aş mai putea iubi.

— Atunci, de ce v'aţi despărţit? Spuneai c'o părăsiseşi. De ce?

— Pentrucă nu mai există, vina ei rămâne îngropată, odată cu ea. Dă-mi voe să păstrez această taină, Elvi. Plec, — spuse el, ridicându-se. Iartă-mă că te-am îndurerat şi pe tine, dar sufletul meu avea nevoe de o mângâiere. Mă întorc în odăiţa mea, unde amintirile îmi fac şi bine şi rău. Când mă gândesc însă că trebue să dorm, mă îngrozesc. Am nişte visuri care mă chinuesc.

— Prietene, un somn odihnitor e tot ce-ţi trebue.

Elvira adună la căpătâi pernele răvăşite pe divan.

— Azi eşti prizonierul meu; hai, Alin, dormi aici.

Prietena ta veghează. Cum îţi voi vedea fruntea întunecată, mâna mea va alunga vedeniile din vis.

Se supuse ca un copil cuminte şi dornic de mângâeri.. Şi ca şi cum Elvira ar fi fost aceiaşi vrăjitoare din copilăria lui, care ştie să cheme pe moş Ene, somnul îi atinse imediat pleoapele arse de lacrimi şi Alin se cufundă în uitarea bine făcătoare.

Elvira se apropie de fereastră. Din grădină urcau aceleaşi mirezme ameţitoare pentru cei sensibili. Şi Elvira făcea parte dintre fiinţele care se înfioară la o adiere, o privire sau un gând.

Sânt nopţi de Mai, — gândi ea. — Nopţi de iubire, nopţi de zbucium şi înflăcărată pasiune şi eu.... ce fac?

Işi încrucişă braţele pe piept, capul şi-l simţi greu de argintul cu care i se poleise prea de timpuriu părul, şi umerii împovăraţi de apăsarea celor zece ani ce-i număra mai mult decât Alin.

Sânt nopţi de Mai.... — şi ea plângea. Plângea durerea lui Alin, pe aceia ce, în loc să-şi întindă braţele într'o caldă îmbrăţişare, le încrucişase pe piept pentru veşnicie. Se plângea pe dânsa care nu va tresări niciodată la chemările iubirii.

Un suspin al adormitului o chemă lângă el. şi după cum îi făgăduise luă loc în scaunul de veghe iar mâna caldă se plimbă mângâetoare pe fruntea şi pe părul lui.

— Alin, veşnicule îndrăgostit, crezul tău e iubirea, — şopti ea.

Pe nesimţite gândul purcese pe calea trecutului. Şi-l amintea pe Alin mic, atât de mic încât numele ei întreg nu încăpuse în guriţa lui. Şi el o botezase Elvi, iar lui îşi spunea Alin. Fusese întotdeauna pentru el, prietena înţeleaptă care ştie să-l mângâe când se credea nedreptăţit şi să-l scape de pedepse când le merita. Dela logodna ei, purtarea lui deveni neînţeleasă. Il luase la rost, silindu-l să vorbească.

— Ce să mai caut la tine, — îi spusese el trist. — Tu nu mă mai iubeşti. De ce n'ai aşteptat să mă fac mare, să mă logodesc cu tine?

Elvira fusese impresionată de chipul lui mâhnit şi de ochii îndureraţi ce exprimau numai reproş. Il aşezase pe scaun, în faţa ei, vorbindu-i cum ştia ea s'o facă şi convingându-l că undeva în lume e o fetiţă de seama lui, poate chiar şi'n leagăn, care într'o zi îi va fi logodnică. Alin a oftat, a crezut-o şi au rămas prieteni.

Avea cincisprezece ani, când a venit la dânsa cu o umbră de mister pe faţă.

— Am o taină, Elvi. Trebue să mă spovedesc cuiva şi cum tu eşti duhovnica mea, am venit la tine. Iubesc, Elvi, o fetiţă adorabilă.

Şi ea ascultă înduioşată desfăşurarea acelui roman de iubire nevinovată. Intâlniri fugare, schimb de surâsuri, priviri şi... marele eveniment: primele scrisori.

Dar fetiţa de treisprezece ani avea mândria ei şi anumite concepţii despre iubire. Nu voia s'o împartă cu nimeni. Voia să fie unica în inima celui ales. Cum Alin se făcuse vinovat de-a se fi uitat şi la altele, scrisorile lui se'ntoarseră fără răspuns, nedeschise chiar.

— Sfătueşte-mă ce să fac, Elvi, se frământa el. Tu cunoşti femeile. Cum să procedez s'o recâştig? O iubesc atât de mult...

Am greşit, a fost o trecere de timp. Nu merit oare iertare?

Dar toate sfaturile prietenei n'au avut nici un rezultat, căci mica încăpăţânată nu l-a ertat. Şi într'o seară de iarnă, pe genuchii ei, Alin a plâns sfârşitul primului roman de iubire.

A venit apoi nenorocirea ei, moartea soţului. O viaţă fără rost, călătorii şi'n urmă s'au întâlnit, după ani. El — băiat, ea — purtând în jurul frunţii un nimb luminos: argintul părului.

Şi şi-a continuat menirea de duhovnică.

De câte ori nu l-a auzit spunându-i:

— Am găsit acum femeia pe care o căutam, Elvi. Elvira asculta descrierea femeii iubite, faianţă în culori vii. Un portret zugrăvit din cuvinte de înflăcăratul îndrăgostit.

— Mă bucur, Alin, numai să nu te'nşeli.

După câtăva verme, apărea cu o figură pocăită.

— Ai avut dreptate, Elvi. Şi ea, cu toate celelalte. M'am înşelat.

— Veşnica scuză, Alin, pentru motivarea nestatorniciei tale.

— Când o voi găsi, voi fi statornic, Elvi. O voi iubi, o voi adora în genunchi o viaţă întreagă.

Dar ochii lui Alin priveau întotdeauna prea departe şi'n unele discuţii, când aveau păreri opuse el îi spunea:

— Nu uita că ai zece ani mai mult decât mine. In idei, înseamnă că eşti mai înapoiată.

Elvira nu putea uita. Aceşti zece ani, îi erau tot atât de grei cum fusese crucea pentru Crist. Ce n'ar fi dat să-şi scuture fiinţa de apăsarea lor? Aceşti zece ani era prăpastia ce-l oprea pe Alin să coboare pe cărarea ce i-o deschideau privirile spre taina sufletului.

Erau nopţi de Mai.... şi duhovnica, purtând cunună de argint în jurul chipului de blândă resemnare, cu mângâeri caste, ascunse în potirul palmelor îşi continua veghea în noaptea parfumată cu miresme de salcâmi, tei şi trandafiri în floare.

EUFROSINA SEMENESCU

SAINT-SAENS, AŞA CUM L-AM VĂZUT

S'au împlinit o sută de ani dela naşterea lui Saint-Saëns. Cu această ocazie Pierre Gaffré a cerut lui Alphonse Mustel, organist-compozitor, cavaler al Legiunii de onoare, să povestească câteva amintiri despre relaţiile sale cu maestrul.

Se spunea că Saint-Saëns avea un caracter insuportabil.

Ne aflam în aceeaşi vreme la Cannes. Intr'o zi, după ce-l văzusem plecând într'o excursie pe coastă, întâlnii pe simpaticul muzicant, prietenul Laporte, care dirija orchestra Casino-ului. Se îndreptă, vădit îngrijorat, spre sala de concerte. E drept că programul cuprindea, în afară de-o compoziţie a lui Saint-Saëns, audiţia lui Kubelik, virtuosul violonist, care călătorea doar în vagon-salon special în protectoarea tovărăşie a unui uriaş.

— Kubelik, spuse Laporte, nici n'a binevoit să vie la repetiţie. Iţi poţi lesne închipui cât sânt de îngrijorat!

După câteva clipe de tăcere Laporte îşi reluă mersul sacadat şi deodată mormăi:

— Şi asta încă n'ar fi nimic, dar... mai e şi celălalt! Celălalt?

Eram foarte intrigat:

— Celălalt... Cine?

Laporte continua să se vaite cu glas tare:

— Nu-l aştept, dar ştiu că-i aici... s'ar putea să fie în sală...

— Dar de cine vorbeşti?

— De Saint-Saëns!

— Saint-Saëns a plecat la Monte-Carlo.

— Eşti sigur?

— L-am condus chiar acum la gară.

Laporte respiră uşurat, parcă i-aşi fi luat o greutate depe inimă.

— O! dacă-i aşa, nu mai mi-e teamă de nimic. Fie ce-o fi cu violonistul... bine că nu-i celălalt!

Nimeni nu s'ar putea îndoi de cinstea lui Saint-Saëns. Se ştie, că cu toate succesele, n'a lăsat avere mare. Puţinul ce-a lăsat a servit la înfiinţarea unui *Muzeu Camille Saint-Saëns* la Dieppe.

Eram odată cu el când achita nota într'un luxos hotel din Monte-Carlo: îl văzui atât de darnic cu portarii, cu băeţii de serviciu, până şi cu măturătorii; dădea tot ce avea asupră-i. Am cunoscut deasemeni şi pe servitorul său, Julien. Bietul om, fusese operat de vreo şaptesprezece ori. Oricare alt stăpân l-ar fi concediat. Saint-Saëns, nu numai că-l ţinu în serviciu dar plăti tot: doctori, farmacişti, chirurgi, clinici.

Cel pe care lumea îl considera ciudat, urîcios şi chiar sălbatic, era foarte sensibil şi suferise mult.

Saint-Saëns avusese doi copilaşi încântători, pe care îi adorase. Dar într'o zi, pe când compozitorul se întorcea acasă, zări în faţa locuinţei sale lume adunată. Unul din copii căzuse de pe fereastră şi murise. Saint-Saëns se repezi în casă. Celălalt zăcea în pat, bolnav de crup şi muri în curând.

Nenorocitul părinte crezu că înebuneşte de durere. Era în ajunul premierei uneia din operele sale lirice la Opera din Paris. Dar succesul nu putu să biruie o obsesie chinuitoare, care nu păru să cedeze decât în urma unei şederi prelungite sub soarele algerian.

Deatunci caracterul său deveni mai ciudat? Se poate, de altfel e şi explicabil. S'ar putea spune că era mai degrabă înclinat spre contrazicere decât urîcios. Avea groază de linguşitori.

Saint-Saëns avea un prieten bun la Bordeaux, d. Daëne, organistul Catedralei, care prieten, într'una din zile, la masă, se apucă să-l laude:

— Cel puţin, d-ta, scumpe maestre, ai să laşi o operă nepieritoare.

— Sper şi eu, răspunse autorul Simfoniei în *ut minor*... şi cu ocazia asta aş vrea să-ţi pun o întrebare.

— Cu plăcere, scumpe maestre.

— După d-ta, care parte din opera mea mai puţin sortită pieirii?

Organistul se gândi o clipă:

— Cred că opera lirică, atât de vastă, atât de bogată, atât de...

— Mă bucur mult, întrerupse maestrul. Dar din opera lirică ce partitură ţi se pare mai bună?

— Fără îndoială, Henric al VIII-lea.

— Admirabil, continuă Saint-Saëns, din ce în ce mai curios. Dar în Henric al VIII-lea e vreun pasagiu mai interesant? Aş vrea să ştiu părerea d-tale.

Daëne se gândi din nou foarte încurcat, apoi hotărît:

— Este în actul trei o arie minunată şi pe bună dreptate celebră, interpetată admirabil de bariton.

— Ai dreptate, este o bucată care-mi place mult...

Apoi din ce în ce mai insistent.

— Dar, scumpe prietene, nu-i oare vreo confuzie? Mi-ai putea aminti acea arie?

Daëne, neavând încotro, fredonă o melodie...şi provocă un formidabil hohot de râs: Saint-Saëns era în culmea fericirii, era încântat de gluma sa.

După ce-şi mai reveni spuse:

— Ah! scumpe prietene ceeace-mi cânţi e pur şi simplu din Hughenoţii!

Inaugurarea actualei săli a Operei Comice dădu ocazia unei reprezentaţii de gală, la care asistaseră cei mai mari muzicanţi ai vremii. A fost o seară strălucită la sfârşitul căreia directorul ceru în public somităţilor prezente părerea despre acustica teatrului său. Massenet era într'un fotoliu de orhestră, Saint-Saëns la balcon. Când fu întrebat, autorul Werther-ului se ridică, schiţă un gest de excesivă satisfacţie şi pronunţă pe un ton cât se poate de monden:

— E într'adevăr minunat...

Apoi se aşeză. Imediat fu întrebat şi Saint-Saëns. Acesta se ridică de pe locul său, înşfăcă furios bara balconului şi strigă:

— E infect, e infect!

Urmă o clipă de uimire generală. Puţini fură spectatorii care prinseră tâlcul acestei furii neaşteptate şi care deslănţui un murmur de dezaprobare. Era totuşi simplu: a fost ca o reacţie faţă de tonul curtenitor al confratelui. Fără îndoială Saint-Saëns avea spirit de contradicţie, care de data asta mersese cam departe?

Totuş odată temutul om de spirit îşi găsi stăpânul în persoana lui Lamoureux, celebrul şef de orhestră, cu care se hărţuia deseori. Lamoureux, sincer admirator al lui Saint-Saëns, prepara execuţia uneia din operele maestrului. La repetiţie, prevăzând că Saint-Saëns va încerca să pătrundă în sală pentru a supraveghia execuţia, Lamoureux dăduse ordine severe: nimeni, fără excepţie, n'are voie să intre. Repetiţia începu. Totul mergea de minune, când din umbra unui fotoliu, o voce puternică răsună: — Nu, Lamoureux! fa diez, fa diez...

Fu o catastrofă. Şeful de orhestră deveni livid, apoi roşu... Deodată opri orhestra şi întorcându-se spre sala întunecată strigă:

— A! sânt hoţi aici. Cu ce drept a îndrăznit să pătrundă acest nepoftit?

Saint-Saëns încercă să plaseze un cuvânt, dar Lamoureux urmă furios:

— Nu continui dacă nu pleacă. Să fie dat afară sau încetez repetiţia, şi concertul nu va mai avea loc.

Ilustrului compozitor nu-i mai rămânea decât să se retragă, dar totuş era satisfăcut.

Să termin?

Şi d-voastră, întocmai ca şi mine, v'aţi fi amintit cu drag câteva anecdote şi vă doresc ca să le citiţi cu plăcere. Vom spune doar că Saint-Saëns era în intimitate, ceiace era în viaţa sa de artist: un om admirazbil.

Trad. de NUTZI PARVULESCU

Spania pitorească

W. Langdon Kihn

Intr'un amurg uned de iarnă ne aflam în trenul de zorea dela Paris spre Spania, înarmați cu o recomandație către „Senor Z., Sevilla" — nimic altceva decât Sevilla, fiindcă nu e decât o Sevilla pe lume.

Căpătasem acest document prețios dela un prieten spaniol din Paris. El mă îndemnase să merg în Spania și mai cu seamă în Andaluzia „unde oamenii sânt veseli și portocalii înfloresc în Săptămâna Mare".

Odinioară minaret, Giralda e azi clopotnița catedralei din Sevilla

Din clipa în care am trecut frontiera, parcă am fi intrat în altă lume.

Tocmai străbătusem Pirineii colțuroși. Plouase tare toată ziua și ne fusese dat să privim la chilometri și chilometri de stânci cenușii, înalte, ce-și ascundeau creștetele dințate în dosul norilor plumburii și apăsători. Codri bătrâni, verzi și stufoși, se întindeau la nesfârșit sub stâncile întunecate. Când și când trenul uruia pe o punte îngustă, sus, deasupra unei prăpăstii adânci, prin care se rostogoleau apele unui puhoi.

Pufnind și sforăind, ca și cum și-ar fi pierdut răsuflarea din pricina urcușului îndelungat, mașina se opri brusc.

Case văruite și țigle roșii

Era pe la apus. Razele aurii ale soarelui scăldau totul într'o lumină caldă și îmbelșugată. Umbre lungi, albastre, se întindeau la picioarele zidurilor spoite cu var ale unor case ciudate și vechi, ale căror coperișuri de țigle roșii erau stropite cu negru, ca macii din câmpiile Flandrei.

Portretul unui matador

O melodie plângătoare, cântată de o voce subțire, și limpede, se înălță în această seară pașnică. Sunetele minore pluteau când puternice, când domoale, pe lângă fereastră. Cerșetorii se apropiau. Cel care cânta era doar un copil. Lângă el se târa un vagabond numai piele și oase, ca un vultur negru și flămând. Erau neînchipuit de sdrențăroși, rupți, biete suflete desnădăjduite, simple învelișuri ale unei omeniri grotești. Se opriră și băiatul intonă cântecul său ciudat, ca o rugăminte uimitor de puternică. Părea un ștrengar coborât dintr'un tablou, de Goya, cu fața lui serioasă, strâmbată de cântec în clipa aceia.

Pieptene de baza și trandafiri

I-am aruncat o **peseta** lucitoare; aceasta căzu sclipind pe pietriș. Năluca vie o înșfăcă, ca un lup hămesit ce sfâșie carnea crudă. Dar băiatul cânta înainte, foarte serios, boțindu-și fața crăpată de vânt, în timp ce vedenia de lângă el saluta și iar saluta.

Aceasta, deci, era Spania. O țară de contraste dramatice — un cadru bogat alcătuit dintr'un ținut frumos, în care stătea un băețel de cerșetor, cântând un cântec străvechi, poate maur. Cred că nu voi uita niciodată frumusețea acelui amurg, nici melodia puțin melancolică.

Multe zile pline de activitate urmară, zile în care am rătăcit pe cărările celor din vechime și am urmărit umbre ce ne chemau din trecutul întunecat.

Costume aragoneze, neschimbate de pe vremea lui Columb

Dealurile și castelele Castiliei

Orașele de pe culmile Castiliei sânt fermecătoare. Fiecare e deosebit în felul său, ca o familie mare ai cărei vlăstari au avut alt tată, dar aceiași mamă.

Puțini au văzut, poate, vestitele orașe ale Castiliei, dar cine n'a cetit sau auzit de ele? Burges, cu catedrala-i minunată, ale cărei turnuri svelte de piatră dantelată străpung cerul albastru; și Escorialul, cetățuia călugărilor, cu mormintele-i regești. Aici, la mijlocul coastei purpurii a munților, mânăstirea uriașă, San Lorenzo, privește încruntată, cu austeră demnitate, la valea largă dela picioarele ei.

Segovia are o catedrală masivă, ce încununează dealul înalt, pe când orașul de jos se adăpostește somnoros la umbra adâncă a străvechiului și uriașului apeduct, ce se întinde în arcuri mari peste valea adâncă. Toledo, clădit pe stânci neclintite de piatră tare, se înalță ca un turn de-asupra apelor noroioase ale Tagului (Tajo). E patria lui Greco, a cărui casă frumoasă, cu un **patio** plin de flori, stă în vârful unei coline, dominând un șes întins și sterp. E orașul străzilor maure.

Madridul e modern. Străzile-i largi, sgomotoase, cinematografele și teatrele lui îi dau un aer cu totul nordic. Ți se pare că nu prea face parte din Spania legendară, până când începi să te pimbi prin el. Dar aici este El Prado, unul din cele mai frumoase muzee din lume, unde atârnă tablouri de El Greco, Murillo, Velasquez, Goya, Zurbaran, și oști întregi de picturi flamande, franceze, olandeze, germane și italiene: odăi și galerii pline și iar pline. Până în ziua de azi amintirile acestea parfumează tot ce văd.

Cordova a fost primul oraș în drumul nostru spre sud. Caracterul și frumusețea ei orientală întreceau cu mult oricare din capodoperele apusene pe care le văzusem până atunci. Aici moscheia arabă, stând fără suflare, ca un codru des și umed, sub soarele arzător de Iunie, înfrumuseța Spania creștină, cu prezența ei plină de demnitate ironică. Capèle creștine erau presărate ici și colo, în mijlocul labirintului de stâlpi gingaș colorați și sub bolțile păgâne, grațioase, ale acestei moschei prefăcute în catedrală.

Un văcar elegant

In cursul tuturor acestor zile duhurile trecutului păreau că trăesc în prezent și prezentul părea că trăește în trecut, alcătuind un tot, în acelaș timp mulțumitor și ciudat.

Pecetea multor rase

Dar nu pentru trecut venisem noi la Sevilla. Aceste lucruri erau mărețe, fermecătoare, vorbeau elocvent de multe și puternice civilizații, dar graiul lor era mut, grai al umbrelor. Noi venisem să vedem poporul care a moștenit această bogăție nesecată. Ce sânt Spaniolii de astăzi?

Priviți la ciudata și pestrița procesiune de rase care au făcut din Spaniol ceiace este el azi — Iberii, Celții și Bascii; Fenicienii și Cartaginezii, Grecii și Romanii; Visigoții și Maurii. Pecetea unora din aceste rase stărue încă și astăzi, într'o măsură uimitor de mare.

Ca și când asta n'ar fi destul, țiganul spaniol, unicul, se alătură și el procesiunii. Zic unicul, fiindcă țiganul spaniol nu seamănă cu nici un alt țigan din lume. E țigan și nu e; e Spaniol și nu e. Nu călătorește, ca țiganii nomazi din centrul Europei, ci trăește în orașe și în peșterile din munți. Stă singur și retras. Se zice că nu s'a schimbat de mii de ani și nu e greu de crezut. Azi el e un împelițat murdar, pitoresc, veșnic în ceartă nemiloasă cu sine însuși și cu toată lumea. Mulți țigani au fost eroi vestiți în istorie. Cea mai bună — cu mult — dansatoare pe care am văzut-o vreodată, era o țigăncușe; și cerșetorii cei mai iscusiți sânt tot țigani.

Portul din Valencia e foarte vesel

Cu drept cuvânt te poți întreba, unde găsești ceva de comparat cu Spania și mai ales cu Andaluzia. E o contrazicere a veacului al XX-lea. E modernă, e străveche, e în plin progres, e înapoiată; e orientală, e caucaziană; e masculină, e feminină; e melancolică, e veselă. Și mai ales, nu e niciodată plicticoasă. Capricioasă este, ce-i drept, dar e întotdeauna frumoasă.

Când am prezentat scrisoarea dela prietenul meu din Paris, Senor-ului Z., din Sevilla, el și-a lăsat toate afacerile și mi-a găsit un atelier, unde să pot picta. Apoi mi-a adus modele, o estradă pentru model și un șevalet. Când i-am mulțumit, mi-a spus: „Nu e nimic, să nu mai vorbim de asta".

Zilele următoare m'au găsit bine instalat. Lucram într'o dimineață, la o oră pe care eu o socoteam destul de devreme, când clopotul sună prelung și tare. Senor Gomez ieși somnoros din odăița lui: strângea din umeri și freca mâinile, fiindcă era o dimineață răcoroasă, cu adevărat rară pentru Sevilla. Era un om înalt, aproape un băiat încă, și după unii frumos, cred. Avea un ten curat, ca de ceară, măsliniu închis, buze pline, nas subtire, ochi mari și întunecați, frunte înaltă și o cunună de păr negru, ondulat, și uns din belșug. Dinții albi luceau când zâmbea și pe obrazul stâng avea o aluniță mare.

Cocheta și matadorul pozează

Curând se întoarse, introducând o cochetă cu ochi negri, gură ca un boboc de trandafir și nasul în vânt.

Montehermoso (în Spania de apus) și-a păstrat portul străvechi

„Uite, m'sieur", străluci el, aici e un model. E foarte drăguță, nu-i așa?"

Am încuviințat și l-am întrebat cât costă.

„Două pesetas. E destul de ieftin, m'sieur", adaogă el confidențial.

Fata îmi poză pentru un portret trei sferturi, cu un șal brodat cu albastru, drapat pe umăr, și cu un pieptăn albastru și un trandafir în păr.

Gomez era un proprietar simpatic, prietenos și un artist cu destul talent. In atelierul lui intra și ieșea veșnic o ceată de băieți și fete: oameni veseli care râdeau neîntrerupt. Incepeau să sosească pe la unsprezece dimineața, apoi apăreau și dispăreau, câte unul sau în grupuri, cât ținea ziua și până noaptea târziu. Cei mai mulți erau studenți la școala de arte frumoase. Când și când, în cursul săptămânii, începeau să picteze ceva, orice; nu prea des, firește, și niciodată mult timp, ci numai sporadic.

In dimineața aceia un grup deal lor năvăli deodată în atelier, așezându-se în jur ca un stol de vrăbii pe un coperiș. Răspunsuri însuflețite sburau dela unul la altul. Modelul meu intră și el în discuție, întorcându-se la dreapta și la stânga când sporovăia, lucru ce se întâmpla foarte des. Am urlat la ea de vre-o două ori și am amențat-o cu degetul, dar fără nici un rezultat.

Peste câte-va zile, când încântătorul dar ușuratecul meu model nu se mai arătase, eram ocupat cu așezarea unui matador în costum, când Gomez mă întrerupse pe neașteptate: „Iertați-mă, domnule, pot să vă arăt?" Se întoarse și vorbi mult timp cu modelul meu.

O mireasă zâmbitoare

Pescar basc, la cârciumă

Apoi mă lămuri: „Modelul crede că vreți poza asta pentru un motiv anumit. Dar el e matador și vrea să vă arate câte-va poziții adevărate. Vreți? Poate că vă place mai mult așa, totuși. Nu?' adăogă în grabă. Il încredințai că doream să îndrepte el poza în toate amănuntele.

„Când defilează în arenă", urmă Gomez, „poartă pelerina așa". Și amândoi o drapară cu nespus de multă grijă pe umărul stâng și sub brațul drept. Ținură grozav de mult să aranjeze bine sulul și cutele pelerinei, acolo unde mâna stângă o ține în dreptul brâului.

„Cotul ar trebui să fie nițel mai încoace", urmă el, trăgând de mâneca modelului. „Și pălăria așa", zise el, arătând modelului s'o pună mai pe ochi.

„Așa e mai șic, nu, m'sieur?" și fața i se lumină de entuziasm. „Pentru un toreador bun principalul e înfățișarea. E un spectacol frumos", încheie el.

Ploaie în Sevilla

Oricât ar părea de ciudat față de renumele însoritei Sevilla, nu trecuseră multe săptămâni când începu să plouă. Era o ploaie ciudată. O clipă cerul era senin și albastru, pe urmă dintr'odată nori grei se adunau și un potop cădea pe capul nostru.

Țăranilor din Salamanca le plac hainele de catifea

Și cum ploua! Turna cu găleata. Străzile erau adevărate râuri de noroi și apă. Sevillanii stăteau în casă și bombăneau și tremurau de frig. A ținut cam o săptămână; apoi a ieșit soarele și n'am mai văzut nici o picătură. Toată Sevilla ieși la soare, mișunând din nou pe străzi.

Gomez mă întrebă într'o zi dacă o să stăm și în cursul Săptămânii Mari. Când i-am spus că da, a fost foarte mulțumit. „Atunci o să vezi Sevilla", adăogă el. „Vremea asta nu e pentru Sevilla. Brr! De azi înainte o să avem tot soare și zile calde".

Viața se scurgea înainte, cu pictura în atelier și hoinăreala prin Sevilla în orele libere și noaptea. Niciodată nu ne săturam de asta.

Cete vesele, pline de culoare, umpleau străzile, femei și fete cu piepteni înalți și **mantillas** negre, bărbați frumoși, bronzați, cu pălării cu boruri largi, civili, soldați, negustori ambulanți, țigani și țărani, într'o nesfârșită defilare.

Pretutindeni vedeam blânzii, răbdătorii **burros**, unii din ei încărcați cu poveri atât de uriașe, încât nu mai vedeai decât un cap caraghios cu urechi lungi și dedesubt patru picioare ca fusele.

Femeile basce din Orio transportă peștii prinși de soții lor

Zilele se făceau tot mai calde și mai lungi și Sevilla se pregătea pentru Săptămâna Mare. Când aceasta sosi, luna plină tocmai răsărea și portocalii înfloriseră: mireasma lor dulce, înțepătoare, neuitată, pătrundea pretutindeni.

O săptămână de procesiuni

Intreaga săptămână a fost o priveliște neasemuită, alcătuită dintr'o serie nesfârșită de procesiuni, una după alta. Odată am veghiat toată noaptea, urmându-le până târziu după revărsatul zorilor, a doua zi.

Cum merg fetele din Salamanca la bal

Fiecare din numeroasele biserici din Sevilla își scoate de pe altar chipul lui Iisus sau al Maicii Domnului, săpat în lemn, în mărime naturală, și-l trimite să străbată orașul până la altarul din catedrala mare, de unde se întoarce după ce a fost binecuvântat.

Această statue șade pe tron, pe o platformă, și e îmbrăcată în haine strălucite și costisitoare, bătute cu pietre prețioase și giuvaeruri scânteetoare. Sute de lumânări albe aprinse, înalte de un metru jumătate și mai bine, o luminează; și multe statui au și un baldachin deasemenea împodobit cu pietre scumpe. Platforma e dusă pe umeri de către pelerini desculți, care înaintează încet sub povara lor covârșitoare, timp de multe ore în șir.

Inaintea și în urma procesiunii vin frățiile, căprării de oameni îmbrăcați în rase, cu glugi pe cap, peste care e așezat un con înalt. Fiecare frăție poartă altă culoare. Toți duc făclii de ceară, înalte de 1.80 m., ale căror flăcări galbene pâlpâie în adierea vântului. In capul procesiunii e purtătorul de tămâie, un băețaș costumat, ce cădelnițează. Pretutindeni pătrund miresmele îmbătătoare, îmbinate: a lumânărilor de ceară, a tămâiei și a florilor de portocal. Mii de spectatori urmează sau privesc acest pelerinaj nespus de impresionant.

Aflasem că țiganii veneau dela biserica lor de peste Guadalquivir, așa că ne-am dus în grabă la cheiul pitoresc al acestui râu lat, cu ape line. Luna plină și strălucitoare plutea pe un cer de un albastru adânc. In casele ciudate, scăldate în lumina de basm a lunii, sclipeau lumini galbene și portocalii. Un pod vechi cu multe arcade, lung și jos, străbătea râul tăcut, într'o curbă grațioasă.

Departe, la celălalt cap văzurăm pâlpâind flăcări de lumânare, mici ca niște gămălii de ac; am înțeles că țiganii intraseră pe pod. Mișcarea era înceată, de abea se băga de seamă. Umbre ca niște năluci, bărci întunecate și fără formă pluteau pe fața argintie a apei. Luminile galben deschis se răsfrângeau în apă în chip de fire lichide de aur. Nu era sgomot, afară de sunetul vieții mișcătoare, simfonia străzilor, ce ajungea slab până la urechile noastre.

Am urmat un timp pe țigani, până când am băgat de seamă că gloatele dădeau năvală, în valuri stăruitoare, într'altă direcție. Ne-am întors și am pornit cu mulțimea. Aceasta se făcea tot mai deasă la fiecare colț; și după mult umblet am dat peste o piață întesată de privitori.

La un capăt era o biserică mare, iar celelalte trei laturi ale pieții erau mărginite de clădiri joase, spoite cu var. Felinarele strălucitoare scăldau totul într'o lumină puternică. Mai multe mii de oameni se grămădiseră în piața aceia mică. Toți erau blajini și veseli.

Urmare în pag. 6-a

Clopote şi lumini de sărbătoare

Era trei noaptea. Clopotele cu glas adânc, din clopotniţă, bătură ora. Un freamăt uşor trecu prin mulţime, apoi se potoli repede. Intr'o clipă, odată cu cel din urmă dangăt de clopot, toate luminile se stinseră. Razele lunii pictau o fâşie lată albastră peste

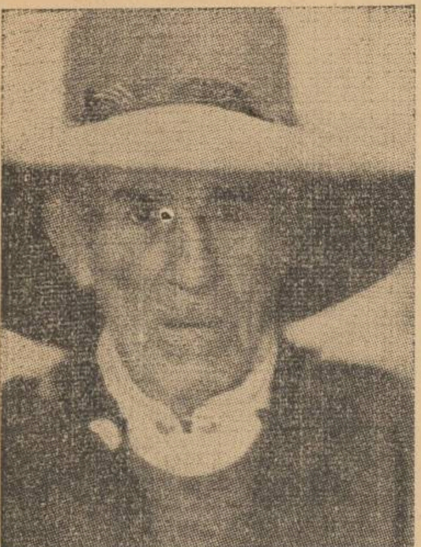
Rochia ei de catifea şi aur a stârnit invidia satului întreg

miile înghesuite. Uşile înalte ale bisericii se deschiseră larg şi o scânteere de lumini aurii ţâşni prin vălul albastru.

Dela una din uşile cu balcon, un glas limpede ca un clopoţel pluti în liniştea de moarte a nopţii andaluze. Părea că toată Sevilla îşi ţine răsuflarea ca să asculte refrenul trist, dureros, nepământesc, al ciudatei **Saeta** (rugăciune scurtă ce se rosteşte la ocazii solemne în biserici, sau în timpul procesiunilor religioase, pe străzi).

Când cea din urmă notă plângătoare se stinse, tunete de aplauze sfâşiară văzduhul. Mulţimea uriaşe striga şi urla, fluera şi aclama fără încetare. Luminile se aprinseră şi procesiunea măreaţă îşi croi drum spre îmbulzeală.

Ne-am întors şi am rătăcit în spre Giralda, cu mintea şi sufletul pline de feluritele scene ale acestei reprezentaţii uluitoare. Nu ajunsesem departe, când dădurăm peste altă procesiune, care se oprise în drum. Tocmai când ne apropiam de Maica Domnului, văzurăm încremeniţi pe pocăiţi

Duhul lui Don Quichote străluceşte în ochii bătrânului

ieşind de sub platforma lor îmbrăcată în draperii şi dând fuga la cafeneaua din colţ. Fiecare sorbi câte un pahar de manzanilla sau de bere, apoi se întoarse la locul său.

Soarele era de multe ceasuri pe cerul Sevillei când ţiganii îşi făcură drum înapoi peste Guadalquivir. Cu părere de rău, însă dornici de odihnă, ne-am întors la hotel. Cum aţipeam, mirosul puternic, stăruitor, al lumânărilor de ceară şi al florilor de portocal plutea prin odae.

Vin cu raci şi migdale

Intr'o zi, după ce plecaserăm dela atelier şi mergeam agale în ... pe Calle de las Sierpes, m'am întâlnit cu prietenul meu Alvaro. Ne-am oprit şi ne-am salutat. Eu l-am poftit la un pahar. Faţa i s'a luminat de plăcere; am intrat într'o cafenea confortabilă.

„Aici e un vin spaniol adevărat, Corregidor. Ai vrea să-l guşti?", întrebă el, mestecând o măslină mare şi scuipând sâmburele pe podea. „Ei, chelner, adu câte-va crevete marinate şi nişte migdale. Nu-i aşa că e minunat?", urmă întorcându-se spre mine. „In Spania cumperi o sticluţă de vin şi ţi se mai dă pe lângă asta şi un prânz întreg pe de geaba".

Chelnerul aduse vinul, crevetele şi migdalele. **„A la salud.** In Andalusia zicem **Sahid y pesetas,** sănătate şi bani. Nu e bine aşa?"

Intâi mirosi vinul, apoi îl gustă şi la urmă se uită la mine, mulţumit de parcă ar fi câştigat o prinsoare. Am făcut şi eu la fel, ca un papagal, dar nu mi-a fost greu să-mi arăt mulţumirea, fiindcă era în adevăr delicios.

„Ei, unde e ceva, în lumea întreagă, comparabil cu vinul spaniol? Unde găseşti ceva ca manzanilla, Corregidor şi alte vinuri de Malaga, Rioja şi Sanhicar de Barrameda? Ai văzut bodega cea mare, pentru cunoscători şi iubitori de vinuri? A, trebue să te duc odată acolo". Şi se porni pe o lungă şi, ce-i drept, încântătoare disertaţie despre fabricarea, consumaţia şi exportul vinurilor spaniole.

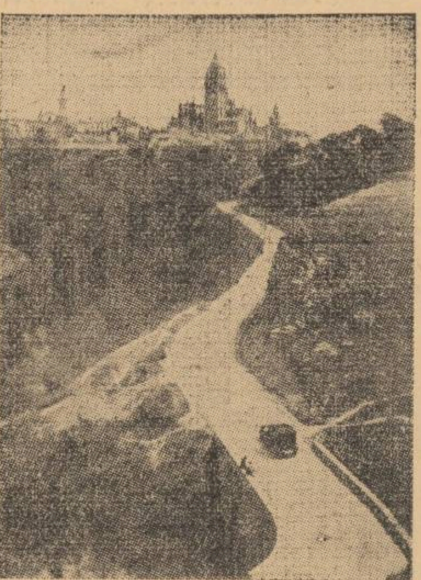
„Adios, senor. Muchas gracias"

Ne-am dat mâna, ne-am salutat, aproape ne-am făcut reverenţe şi apoi ne-am despărţit.

Mă gândeam la Gomez, la Senor Z., la el, Alvaro, la toată Spania şi mai ales la Andalusia. Clopotele grave ale catedralei sunau cu glas melodios. Tropăitul uşor pe care îl făceau cu picioarele lor nepotcovite **burros,** străbătea prin zumzetul vocilor. Undeva, cineva fluera o melodie ciudat de orientală.

Când s'a născut republica

Aceasta era Calle Sierpes, strada multor vremuri. Era inima

Pe drumul bătut de legiunile romane, automobilele urcă spre Segovia

Sevillei şi Sevilla e inima Andalusiei.

Cum mergeam încet spre casă, gândul mi se ducea înapoi la ziua aceia din anul 1931, care a însemnat o eră nouă pentru Spania — ziua în care ne hotărâsem să mergem la Granada. Nu ştiam atunci cât o să putem sta şi ne temeam că n'o să vedem cea mai minunată grădină din toată Europa. Pe lângă asta auzisem că va fi un festival cu cântece. Nişte triburi maure sălbatice din Marocul spaniol fuseseră aduse la Granada şi trebuia să se dea un spectacol minunat în Alhambra. Ispita era mare, aşa că am închiriat o maşină şi am pornit într'o zi, dis de dimineaţă spre răsărit.

Era o zi andaluză desăvârşită, cu un soare cald şi un cer fără nori. La început era şes; în curând însă ţinutul începu să se unduiască şi trecurăm peste dealuri împădurite şi prin văi largi, plăcute, presărate cu ferme, arături şi livezi de măslini.

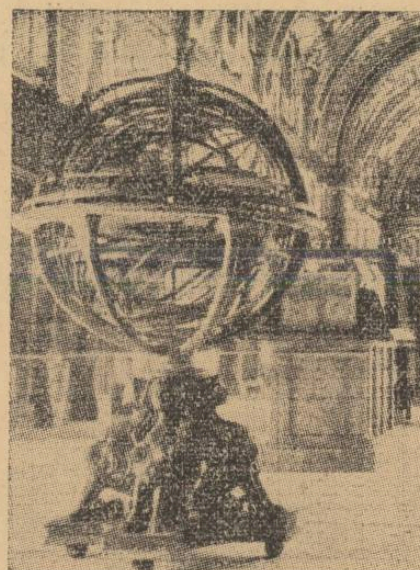
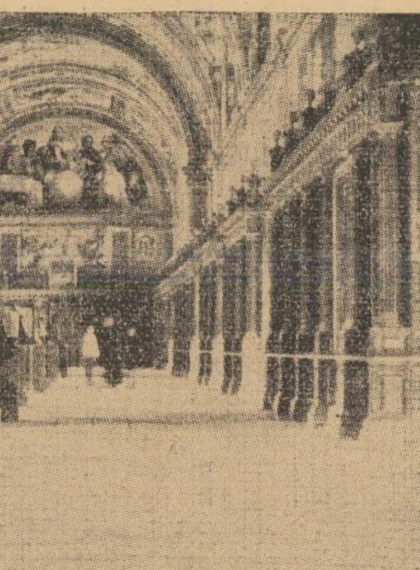

Moscheia califilor din Toledo, de piatră albă şi roşie, e azi catedrală creştină

Treptat ţinutul deveni mai povârnit şi mai puţin cultivat. Străbăteam regiuni întregi de dealuri pietroase sau de codri deşi, apoi deodată drumul urca deasupra unui şes întins şi roditor. Pe la mijlocul dupăamiezei zărirăm în depărtare şirul albăstriu şi dinţat al munţilor Sierra Nevada.

Era pe la apus când am intrat în Granada. Am mers drept la biroul de călătorii ca să cerem informaţii despre festival.

„Ne pare rău, Senor; festivalul s'a amânat. Nu, nu putem să vă spunem data precisă. Nu ştim. Am încercat să cerem ştiri dela Madrid, dar nu ni se răspunde. Nu ştim nimic".

Globul ceresc al lui Filip al doilea în biblioteca dela Escorial

Acestea erau, ce-i drept, veşti uimitoare. Tocmai mă gândeam ce hotărâre să iau, când un om în vârstă, foarte bine ca înfăţişare, se apropie; pentru întâia oară, de luni de zile, auzii vorbindu-se englezeşte fără accent străin.

„Văd că sânteţi American. Aţi venit de sigur de departe să vedeţi festivalul".

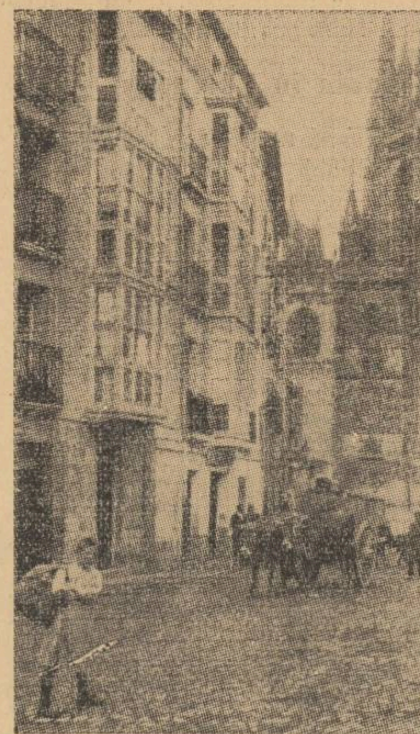
„Da", am răspuns, prezentându-mă. „Am plecat azi dimineaţă din Sevilla".

Atunci aflai că el era acela care orânduise programul întregului festival.

„Nu ştiu ce o să se întâmple acum", grăi el cu tristeţe. „E o mare desamăgire pentru mine. De ani de zile visam lucrul acesta, şi am lucrat la el, dându-mi tot gândul, tot timpul şi toată energia pentru el".

Se uită distrat pe fereastră şi întrebă într'o doară: „Sunteţi singur?"

N'apucasem să răspund, când el se întoarse brusc şi mă privi drept în faţă, în timp ce ochii îi jucau în cap. „Ascultaţi", zise, m'am hotărât acum. Am să-mi

Boi, măgari şi camioane cutreeră străzile oraşului Burgos

urc toţi Maurii în taxiuri şi să-i duc sus la Alhambra. Ne întâlnim acolo la şase, vreţi? Fac asta pe riscul şi cheltuiala mea, dar merită să-i vezi măcar plimbându-se prin curţi şi grădini.

„Şi aduceţi-vă aminte", ne sfătui el când plecam, „Am trăit în Spania mulţi ani. Nu uitaţi că cea mai mare protecţie pentru dv. este politeţa înăscută a Spaniolilor faţă de toţi străinii".

Exprimase foarte limpede ceiace eu însumi simţisem de multe ori.

Maurii moderni la Alhambra

Când am ajuns acolo, Maurii tocmai intraseră în Curtea Leilor. Erau vre-o 25-30, bărbaţi şi femei, în costume complecte. Un fior mă cuprinse când îmi dădui seama că vedeam acum pe Arabi întocmai aşa cum se plimbaseră şi vorbiseră în această mare creaţie a lor, în ultimele zile de supremaţie, înainte de gonirea lor de către oştile creştine, acum aproape cinci veacuri. Era basm, era istorie, era epopee!

Ei se plimbau vioi de ici colo, doritori să vadă tot, vrăjiţi de ce vedeau. Priveau cu evlavie la gingaşa reţea multicoloră de sculpturi complicate ce împodobeau tavanul şi cupolele boltite. Cercetau liretele arabe şi inscripţiile cuprinse în modelele dantelate, săpate şi pictate pe ziduri. Se plimbau plini de admiraţie prin grădinile şi curţile frumoase, împodobite cu chiparoşi înalţi, impunători, întunecaţi şi cu portocali cu frunzele ceruite, care umbreau straturi largi şi bogate de mirt parfumat, iasomie şi rhododendron. Pretutindeni erau basine limpezi de faianţă colorată şi fântâni săritoare.

Maurii, cu costumele lor vii rătăcind prin acest neîntrecut rai de grădini, curţi şi odăi, urcând şi coborând pe scări şi prin sălile palatului, alcătuiau un tablou ce nu mi se va şterge niciodată din minte.

Soarele cobora spre zarea plină de ceaţă, când în sfârşit am ieşit pe coperişul unuia din turnurile ca de fortăreaţă ale Alhambrei. In faţa noastră se înălţau culmile cu căciuli de zăpadă ale uriaşei Sierra Nevada. Nori de furtună, violeţi şi cenuşii, a-târnau încă de crestele dinţate. Un ţinut întreg, coborând treptat până la o linie dreaptă, se întindea departe spre apus.

La picioarele noastre şedea Granada cu casele-i mărunte înfăţişându-se din depărtare ca nişte desemne geometrice cu punctele şi pătrate. Dincolo de valea adâncă dela dreapta noastră, era oraşul săpat în munte al ţiganilor ce trăesc în peşteri.

Stam vrăjiţi de privelişte. O melodie ciudată răsuna lângă noi: unul din Mauri cânta. Refrenul stăruitor plutea în văzduh, chemare către gloriile neuitate ale trecutului îndepărtat. Ca un răspuns, un zumzet tot mai puternic se auzi sus în ceruri, spre miază noapte.

O pată întunecată străpunse cerul albastru şi un aeroplan sbârnâitor sbură spre noi; cum plutea, ca o pasăre mare, pe deasupra Granadei, aruncă bucăţele de hârtie ce fluturau şi se învârteau în aer, asemeni unor fulgi de zăpadă. Erau manifeste, sigurele ştiri sosite în cursul zilei — şi vesteau naşterea Republicii Spaniole şi abdicarea regelui!

Dacă vă place cinematograful, dacă vreţi să aflaţi secrete din viaţa intimă a vedetelor, dacă vreţi să fiţi informaţi asupra activităţii studiourilor din lumea întreagă, trebue să citiţi revista CINEMA, 24 pagini mari la heliogravură, 5 lei. Publică GRATUIT fotografia oricărui cititor. MARI REDUCERI la toate cinematografele din ţară.

Feministe din epoca eroică

In primele zile ale lui Februarie 1936, a murit subit, în clipa în care intra în sala bibliotecii de documentare, care poartă numele ei, Marguerite Durand, în vârstă de 72 de ani. Dimpreună cu Séverine, moartă în 1929, în vârstă de 74 de ani, Marguerite Durand a fost dintre primele ziariste, care au făcut în adevăr carieră, în Franţa. Ea a fost fondatoarea ziarului „La Fronde".

Aceste două femei de seamă şi-au început cariera studiind arta dramatică. Din aceste începuturi „Severina", cum o numeşte domnul C. Graur, în admirabilul său portret, din placheta „Portrete socialiste", a păstrat elocuţiunea desăvârşită, pusă în slujba marelui şi mişcătorului său talent. Marguerite Durand a păstrat, din această primă educaţie, darul de a nuanţa cuvântul, fraza, pasagiul, după înţelesul pe care voia să i-l dea.

Severina a fost o mare militantă, care în acţiunea ei înfierbântată a putut comite greşeli, „oscilaţii trecătoare" cum le numeşte d. C. Graur (op. citat), dar acestea nu au putut-o împiedica de a duce o luptă de stânga înaintată timp de jumătate de secol.

Marguerite Durand a fost *o diplomată.* In 1881, eşi din Conservator cu premiul întâi la Comedie. Ceiace e interesant, e faptul că Francisque Sarcey observă cu acest prilej: „juriul s'a lăsat ademenit de farmecul chipului acestuia de 17 ani", apoi adaugă: „E greu de ghicit dacă, sub această dicţiune de şcoală va fi vreodată o notă personală".

In marea presă, Severina a dus o campanie prodigioasă, singură sau în tovărăşia celor mai de seamă ziarişti sau oameni politici de vază, în atâtea chestiuni care au zguduit Franţa. „Ea a adus lucruri noi în technica redacţională", zice d. C. Graur, „De pildă a inaugurat reportagiul în stil mare". Şi d. C. Graur citează printre contribuţiile ei, reportagiile asupra vieţii minerilor şi interviewul cu papa Leon XIII-lea, în care vestejea antisemitismul, la care s'a lăsat o clipă ademenită când a scris la ziarul lui Drumont. Cu ocazia reportajului minier, Severina a introdus o altă inovaţie: subscripţiile adunate, prin apelul din ziare, în favoarea victimelor mizeriei. Cu acest prilej, ne spune tot d. C. Graur, Henri Rochefort a făcut insinuarea că mulţi din banii adunaţi se rătăcesc în buzunare nelegitime. Atunci s'a făcut o anchetă din care a reeşit, nu numai complecta onestitate a marei ziariste, ci şi faptul, în adevăr senzaţional, că o parte, cea mai mare, din onorariile, destul de importante, pe care le primea de la diverse gazete, erau vărsate, tot ca obol pentru cei ajutoraţi prin subscripţii!

Colaboratoare la rubricile literare, conferenţiară, mare oratoare de întruniri publice, ea este o pildă impresionantă a formidabilei puteri de muncă a intelectualilor francezi, căci a lucrat până în ultima zi a vieţii sale. „Mică de statură, cu înfăţişarea delicată, rămasă în definitiv femee — nu numai bună şi duioasă, dar drăguţă, cochetă, pururi la curent cu moda — mai era de mirat şi faptul că rezista fiziceşte. Nu odată a dominat pasiunile dezlănţuite la întrunirile publice, în care curentele se ciocneau sălbatic", încheie d. C. Graur portretul acestei ziariste, cea mai mare din Franţa, cea mai mare din lume, cum o califică domnia-sa, cu drept cuvânt.

Marguerite Durand, înaltă, sculpturală, foarte blondă, cu pielea de porţelan, ochii foarte albaştri, visători şi plini de duioşie. Dar buzele sale cărnoase, bărbia ferm desemnată, dădeau o aşezare solidă, de voinţă fermă, pozitivă, visului din ochi şi de pe frunte.

Pe scena teatrului nu a avut strălucire e drept, nici ca ingenuă, nici ca *jună primă.* Glasul îi era armonios, dar slab. Avea o voce de confidenţe, sub diapazonul cerut de teatru. Părăsi deci scena măritându-se cu avocatul politician Laguerre, bulangist înfocat, directorul ziarului de mare tiraj „La Presse", al răposatului Girardin, care rămânea mai mult pe seama tinerei sale soţii. Aci îşi făcu ea ucenicia de ziaristă. Ucenicia politică şi-a făcut-o în salonul său, unde se întâlneau toate personalităţile politice din toate partidele şi în care ea trona impasibilă, „Venus şi Junona" în acelaş timp. Astfel, în timpul cel mai scurt, această femee, voluntară şi frumoasă, a trecut şi a cunoscut temeinic lumea teatrului, a politicii, a curţii, a presei, învăţând multe lucruri şi căpătând o bogată experienţă.

Redevenind Marguerite Durand, după divorţul de Laguerre, căpătă răspunderea câtorva rubrici din „Figaro". Cu prilejul unui congres al asociaţiei „Les Droits de la Femme", împotriva căreia se ducea o luptă zgomotoasă, a fost delegată de „Figaro" să facă un articol zeflemist. Impresionată, însă, de dreptatea revendicărilor feministe, de logica şi bunul simţ al discursurilor, ea refuză să facă articolul comandat şi luă hotărîrea de a oferi femeilor ca armă de luptă un ziar cotidian, înfiinţat, redactat, administrat, de un perso-

MARGUERITE DURAND

nal compus numai din femei. Momentul era bine ales: bulangismul dăduse un faliment zdrobitor, afacerea Dreyfus intrase într'o fază decisivă. „La Fronde" apăru în Decembrie 1897, a doua zi după ce Scheurer-Kestner ceruse depunerea faimosului borderou la dosar.

De la primul număr, acest ziar la care nu colaborau decât două ziariste de profesie, marea Severine şi Etincelle, a surprins prin calitatea facturii. El cuprindea bine înţeles articole de Severina, Clémence Royer, Maria Pognon, Claire de Prat, Marie Anne Bovet, foileton de Daniel Lesueur. Jeanne Marni, veche colaboratoare a lui Maurice Donnay, semna cronica dramatică, Hélène Sée, cronica parlamentară, Marie Vérone, cronica judiciară, Marie Bonnevial, o sfântă laică, pe cea socială.

Puterea acestui ziar, zeflemisit, la început, de confraţii masculini, s'a impus. „La Fronde" a căpătat autoritate în curând. Primul factor care a contribuit la succesul ziarului a fost însăşi personalitatea fondatoarei sale. Venind adesea în rochie de bal în rue Saint Georges, seara târziu, cu ceata ei de admiratori, găsea, în totdeauna că totul e „perfect", chiar dacă a doua zi schimba organizarea ziarului cu totul. Ştia să-şi conducă tovarăşele fără a le înfrunta. Era întotdeauna surâzătoare chiar când în ultimul minut era nevoe să schimbe pagini întregi. Tactica ei, de altfel, se generalizase. Secretara de redacţie, d-na Fournier, fiica Jeannei Marni, era în totul copia fidelă a directoarei ziarului. Cuvântul de ordine, printre funcţionarii din redacţie, era să nu se spună nici odată de camarade de cât că sânt *„charmantes"* sau *„comme ça"*.

Marguerite Durand n'a fost deci nici o actriţă remarcabilă, nici scriitoare sau oratoare, avea însă „geniu politic".

Mulţumită campaniei „Frondei", excelent organ de jurnalistică feminină, s'au deschis uşile şcolii de Arte Frumoase femeilor; licenţiatele în drept, ca Jeanne Chauvin au putut, în fine, să se înscrie în barou, Sarah Bernhardt şi Clémence Royer au putut fi decorate cu Legiunea de onoare şi apoi toate femeile au putut primi de aci înainte orice decoraţie ca şi bărbaţii.

După şase ani „La Fronde" dispăru şi femeile, după ce şi-au făcut acolo ucenicia de ziarist, au fost primite şi la alte ziare, devenind, ca Andrée Viollis, ziariste cu renume mondial. Multe din colaboratoarele Frondei au urmat-o la „Action", unde era codirectoarea ziarului, dimpreună cu Henri Bérenger.

In 1926, „La Fronde" reapăru, cu scopul de a revendica pentru femei eligibilitatea şi electoratul, refuzat de Senat.

In 1931, Marguerite Durand oferi oraşului Paris colecţia sa de autografe, afişe, cărţi, ziare, adunate de ea, timp de 30 de ani. Această donaţie a constituit fondul prim, foarte important, al Bibliotecii instalată la Primăria circumscripţiei a V-a, consacrată lucrărilor femeilor sau tratând chestiuni interesând femeia, în decursul veacurilor.

La moartea Severinei, ea i-a cumpărat casa de la Pierrefonds, a mărit-o şi a oferit-o pentru o reşedinţă de vară, gratuită, „à titre gracieux", ziariştilor.

Pe lângă activitatea ei de ziaristă, de neobosită conferenţiară, trebue să menţionăm campania sa electorală din 1927, care a făcut mare zgomot, precum şi conştiincioasa activitate de delegată cantonală, în Oise.

Dar ceea ce a caracterizat-o, întotdeauna, a fost lipsa de meschinărie în relaţiile sale cu femeile, lipsa de acel gust de acaparare care stăpâneşte, în prezent, pe femei ca şi pe bărbaţi, mai ales la noi în ţară, acea generoasă lărgime de suflet care o făcea să se bucure, sincer şi pe faţă, la ivirea unui *talent real* al vreunei femei şi să-şi confunde ambiţiile cu acele ale cauzei pentru care lupta.

Fără propagandă zgomotoasă, ştiind să păstreze măsura, dar şi să profite de orice ocazie pentru a face să progreseze mişcarea, ea a fost una dintre pionerele cele mai îndrăzneţe şi mai pricepute ale feminismului.

Plină de proecte şi de idei, moartea a fulgerat-o din picioare, dându-i sfârşitul care i se cuvenea, sfârşitul unui şef, la postul de comandă până în ultima clipă.

IS. SAD.

Magda Iorga — Peisaj

A fost inimă prefăcută

Incepea arșița, dar în pridvor era umbră și era bine. Despina își lăsase de mult cusătura pe masă, se uitase în drum la niște copii care mâncau smeură, desculți, numai în cămășuțe, apoi își pierduse privirea dincolo de șosea, peste ogoare, până departe, în zările aburite de munți.

Când a zărit pe Nitu, a vrut să întoarcă ochii în altă parte, dar era târziu. El se uită la ea, zâmbitor, și o salută, cum făcuse și alteori. Ea nu-i răspunse. Ar fi vrut să-l săgeteze cu dispreț, dar ochii i se încețoșară și simți deodată dogoare în obraji.

Rămase în pridvor ca pironită, cu bărbia în pumni, cu vârful coatelor sfredelind parmaclâcul, lângă stâlpul înșerpuit de zorele. Răsufletul îi svâcnia, gonit parcă în josul gâtului. „Domnul" Nitu se duce la „plajă" — așa spunea el — după Olimpia, „domnișoara învățătoare", ah! ce mai „domnișoară" târfă, cu sprâncenele încărbunate și cu buzele boite!

Domnișorul era gătit în pantaloni albi și cămașă de sport, desfăcută la gât — cum îi stă bine unui moșier cu bacalaureat ca el — și era ars de soare. Ah! și ea încârlionțată și roșcovană, fără ciorapi, în rochie de mătase verde — papagal nu altceva — și cu umbreluță roză... Nu e transilvăneancă, e boanghină adevărată, plină de pistrui, cum era dama aia dela hotel, din oraș. Asta e învățătoare model! Dă bun exemplu de moralitate în sat, cu „plajă" la sălcii și cu amant, de-l știe toată lumea. Baba Vița zicea că i-a văzut, goi, trântiți pe niște pietroaie. Se jucau amândoi — ea trăgându-l de păr și chihotind. Și-a scuipat baba în sân ca de ducă-se-pe-pustii și s'a întors din cale bodogănind.

Cum se juca și Despina cu pletele lui negre și aspre! Lui îi plăcea. Dar și ei — când era proastă și-l credea și-i era drag. Câte i-a jurat el și ce făcea din ea, din carnea ei, din nebunia ei! Câți ani sânt de atunci? Se împlinesc cinci, în vara asta. S'a înfundat cu el în pădure și i s'a dat tremurând toată ca de friguri și mușcându-l. Încă de când era elevă la școala profesională, începuse să-l iubească. Apoi el i-a sucit capul cu scrisori focoase, pe care i le trimetea din oraș, când era militar. A trăit cu ea un an, înșelând-o cu făgădueli că o va lua de nevastă. Când a aflat că e însărcinată, a lăsat-o, dând vina pe tatăl lui, care nu vroia să audă de căsătorie. Ea s'a gândit să-și împuște amantul. Dar mai bine că s'a stăpânit.

Norocul ei a fost că s'a găsit numaidecât omul care s'o spele de ocară și să aline jalea mamei ei, văduva unui notar care murise sărac. Petre Albotescu, băcan în sat și cu avere bună, s'a însurat cu ea. La cei patruzeci și cinci de ani ai lui, era destul de fățos, cu toate că se întrecea uneori din băutură. Cu nevasta lui dintâiu, se purtase ca o fiară. Unii spuneau că o băgase în mormânt din bătăi prea aprige. Dar cu Despina era altfel. Ii era rob și se încredea în vorba ei, chiar când i se năzărea vreo bănuială... Că lumea mirosea din vânt, chiar ce se petrecea în cea mai adâncă taină...

Ce-a mai fost cu soarta ei păcătoasă!... După câteva luni dela căsătorie, Nitu a plecat la București, chipurile ca să studieze, dar, la drept vorbind, ca să-și toace o parte din averea care-i rămăsese la moartea lui tată-său. După un an s'a întors. A ademenit-o din nou. Odată, l-a întâlnit în oraș unde ea se dusese cu bărbatu-său după târguieli de Paști. Când a văzut pe Nitu apropiindu-se și vorbindu-i (ea tocmai se uita la vitrina unui magazin de mode, urmând să se întâlnească peste un ceas cu Petre), a amețit la început, pe urmă i-a vorbit și i-a surâs ca unui prieten. Peste puțin, a urcat cu el, neînfricoșată, ca un smintit care s'ar arunca în văpaie, scările hotelului unde trăsese el. O vedea lumea, putea s'o prindă Petre — nu-i păsa! A ieșit de acolo cu inima sburdând ca edul.

De atunci viața ei a fost numai pândă. Lega de cu ziuă perdelele dela drum cu panglică roșie, când Petre avea să plece la oraș cu trenul de 12 noaptea după târgueli pentru prăvălie, ori ca să vândă grâu ori la vre-o întrunire politică. Nitu, care-și făcea de cale în fiecare zi pe 'nserate, vedea semnul și după miezul-nopții se furișa în casă, la început printr'o ulucă șubredă, apoi chiar prin prăvălie. O înhăța în brațele lui tari, îi înăbușea gura cu gura lui și-i sugruma pieptul care, dupăce îi svâcnea să i se rupă, se pitula la pieptul lui lat într'o căldură moale. Carnea începea să-i dârdâie, iar mintea i se aburea ca într'o beție. Spre sfârșitul nopții, el adormea ca un copil în brațele ei. Când zorile începeau să se îngâne la ferestre, ea îl trezea ca să-i dea drumul, dupăce se uita pe șosea de mai multe ori în dreapta și în stânga. Lui nu-i prea păsa mult, dar ea era pierită. Dacă ar fi aflat Petre, ar fi omorît-o.

Intr'un timp, când nu mai era rost să rămână singură, a avut o îndrăzneală nebunească: a vorbit cu Nitu să vie la miezul nopții și s'o aștepte în dosul pătulului, lângă o claie de fân. Petre doarme greu, mai cu seamă când bea mai sdravăn. L-a îmbiat să bea în seara aia, apoi, când a văzut că poți tăia lemne pe el, s'a strecurat afară în curte cu strigoiul fricei în ea. Imbrățișarea a fost scurtă și a ars-o ca jarul. Nu simțise nimic, Petre. După o săptămână ea a chemat iar pe Nitu. Pe urmă, s'a făcut obicei, până când, după vre-o lună, Petre s'a trezit din somn tocmai când ea se întorcea în casă. Omul, dupăce a ascultat minciuna femeii, a dat o raită prin curte și a cercetat șoseaua, dar n'a văzut nimic. Cu timpul bănuiala lui a adormit și s'a spulberat, iar înșelăciunea Despinei s'a cumințit și și-a împătrit ochii.

Ar fi dus-o așa cine știe cât. Dar pe toamnă a mușcat-o șarpele îndoielilor despre Nitu, apoi a aflat: se înhăitase cu învățătoarea.

După o răfuială care era cât pe aci să se audă în sat, se vedea părăsită a doua oară.

N'a putut să dea geană 'n geană două nopți la rând și a bolit de focul lui o săptămână. Ii venea să se ducă la el și să-l împuște ca pe un câne turbat, fiindcă își bătuse joc de dragostea ei.

Acum, dela o vreme, tot trece pe aici și, când o vede, o salută. O fi vrând să mai schimbe pe boanghina. Dar nu. In sat merge vorba c'o s'o ia de nevastă. Ei și? Ce-i pasă ei?

Ah! de i-ar mai ține capul adormit pe brațul ei, ca alteori! Ce poftă ar avea să facă și cu el cum a făcut, când era de doisprezece ani, cu pisoiul care-i mâncase un canar. A chemat lighioana binișor, a apropiat-o de o buturugă și, cu o lovitură de bardă, i-a retezat capul. Așa i-ar face și lui, că și el i-a mâncat inima.

●

Se coborî în prăvălie. Petre se cinstea la tejghea de unul singur, cu vinul cel tare, adus proaspăt din beciu. Era în vestă, cu mânicile suflecate până la cot.

— Văzuși pe Nitu, cum te-a salutat galant? Da' tu dece nu i-ai răspuns?

Ea-i văzu dintr'o dată custura ochilor suri și zâmbetul strâmb de sub mustața castanie căzută pe buze și umedă.

— Ba l-aș scuipa, mai bine!

Ochilor lui le plăcu vorba.

— Iți cam trage clopotele, fă Despino. — Doar te-oi îndura să-l mai iubești.

— Când s'o îndura dracu' de el la cimitir!... Dar cum de văzuși că m'a salutat și că eu n'am răspuns?

Petre închise șiret dintr'un ochiu.

— Treaba mea! E hei! fetico, eu văd și'n gaură de șarpe și miros din vânt copoește... Și știu eu ce știu. Asta iar vrea să se dea 'n dragoste cu tine. Asta

vrea să mă bage pe mine în păcat... și 'n ocnă.

Despina stătea cu mânile la spate, răzimată de colțul unui dulap și privea brațele și mânile păroase și puternice ca labele de urs. Simți cum se urcă în ea, năvalnic, un gând afurisit și fără noimă. Iși auzi vorbele, mirată și ea.

— Știi ce-am să fac? Dac'oiu vedea că nu s'astâmpără, am să-l chem, am să mă fac că vreau ce vrea el, apoi am să ți-l dau în primire.

— Ce e? se minună el, ca și când n'ar fi înțeles toate vorbele. Să-l aduci în casă la mine? Adică, să vie la tine și eu să-l găsesc?

Râse gros: ho, ho, ho!

— Asta să n'o faci, că-l achit. Aș trage în el cu sete. Tot a pus el oameni să mă curețe în alegeri.

— Păi asta vreau și eu. Să-l achiți.

O cuprinse o bucurie, de-i venea să țipe. Cum îi năzărise așa, din flori de măr, o sminteală ca asta?

Petre îi dădu să bea și, vrândnevrând, ea bău, ca să-i facă pe plac. Se înveselise și el. Apoi, ochind-o înfierbântat, se sculă dela tejghea, încue ușa și o târî în odaia din fund, pe o laviță. Duhoarea gurii lui o afundă toată ca într'o baltă putredă.

Când scăpă de el, îi fu silă de ea însăși ca de hoit. Se duse în odaia ei, se trânti cu fața în perne și plânse. Stătu mult, cu sufletul parcă ghemuit lângă ea și veghind-o ca pe o bolnavă.

Peste necazul ei tăbărau mereu — ca ciorile pe o mortăciune — niște întrebări care nu i se mai iviseră până acum. Cum se poartă Nitu cu „aia"? O iubește tot cum o iubise pe ea? Ori nici atât? Ori o iubește cu adevărat? Dar atunci dece n'o ia de nevastă?... Dar ce o privește pe ea Nitu și amanta lui?

Când auzi pe slujnică chemând-o la masă, sări din pat ca de spaimă. Se apropie de oglindă să-și dreagă părul. Nu se mai cunoștea că plânsese. Ochii ei căprii erau încercănați, dar scânteetori sub sprâncene dese și negre — nu ca ai unguroaicii, albaștri-spălăciți și cu gene galbene ca undelemnul. Era brună, cu chipul prelung, cu nas mititel și cu buze subțiri care știau să surâdă cu ispită — uite ca acum — deși în suflet e iad. Iși ridică brațele să-și așeze cârlionții cu pieptenul. Sânii se arcuiau dârz sub bluza roșie de marchizet, care îi cădea în volănașe pe șoldurile înalte și sumese.

La masă, mai spuse o vorbă în treacăt de planul ei glumeț cu adusul lui Nitu.

Petre o cercetă scurt în ochi, apoi îi vorbi privind în farfurie:

— Cată-ți de treabă, că e rău... Las' că nu e el prost să intre 'n gura lupului.

— Ba, dacă nu s'o astâmpăra, i-o fac. O să dai de el, când nici nu visezi. Să te văd atunci, o să rabzi?

El stătu parcă să se gândească.

— Pe semne vrei și tu să mă bagi în păcat, ai?

●

Trenul se împotmolise în halta asta, uitat de Dumnezeu la miez de noapte. In compartiment se auzeau sforăituri. Petre dormea dus. Numai Despina veghea, frântă de osteneală, cu o durere tare ca de fier în creștet. Mai avea un ceas până acasă — dar parcă ar fi fost un an. Ne-

N. D. IOANID

liniștea o frământa de nu-și putea ține la un loc brațele și picioarele. Dece n'o mai fi plecând odată trenul? Poate face cruce cu altul...

Ce de lume anul ăsta la bâlciul de Sântă-Mărie! A fost frumos cu tot zgomotul și praful... Da' se cam amețise astăzi din trei țapi, pe care îi băuse cu sete. S'a dat, ca un copil, în călușei și în dulap, a fost la circ și s'a învârtit hai-hui printre mărfurile oamenilor cu vară-sa și cu nebuna de Lenuța, fostă colegă de școală. Locotenentul, care a venit la ele cu Nitu, trebue să fie amorul Lenuții.

Netrebnicul de Nitu!

— Ce mai faci, Despino?

In furnicarul ăla de lume, care îi furase mințile, a răspuns și ea: „Bine", ca și când nimic nu s'ar fi întâmplat în viața lor! Și pe urmă, zănatecul, rămânând mai în urmă cu ea, nu s'a sfiit să-i vorbească pe șleau:

— Să știi c'am să viu odată la tine, să stăm de vorbă și cred c'o să mă erți. Ce s'a întâmplat a fost și din vina ta.

Oricât îi bătea ei inima, tot a putut să răspundă în batjocură:

— Cum să nu! Dacă ești curajos, vino.

— Lasă, nu mă mai speria tu. Ce mă doare, e ura ta. Restul nu există pentru mine. Știi tu.

— Ascultă, i-a suflat ea mai târziu, pleacă să nu te vadă Petre cu mine. E pe-aici.

A înțeles și și-a văzut de drum. Il doare ura ei! Sigur, fiindcă unguroaica e plecată. E hei, nu mai e proastă Despina! Știe cu ce canadie are de-aface. El se bizue pe farmecul lui de băiat frumos. Dar, lasă, nici ea nu-i de lepădat. Să vrea, i-ar fi ușor să găsească amanți bine câți poftește... Dar dacă s'ar apuca ea să-i facă ce i-a trăsnit prin cap acum o săptămână? Te pomenești că Petre l-ar omorî... La urma urmelor, și dacă! Omul găsește ce caută... De inima ei dece și-a bătut joc domnul Nitu?... Dar cel mai bun lucru ar fi să-l disprețuiască. Doamne! cu ce ochi îl vedea altădată! Acum a ajuns să-i dorească moartea.

Când a pornit trenul, parcă i s'a ușurat și ei sufletul.

Peste trei zile, Nitu a trecut prin fața casei ei și a salutat. De data asta, ea a răspuns fără voe și i-a părut rău.

●

Intr'o zi, Nitu intră fără veste în prăvălie. Nu era nimeni înăuntru. Petre plecase la oraș după treburi. Despina robotea în odaia din fund.

Când văzu pe Nitu, se cutremură, apoi dădu buzna în prăvălie.

— Bună ziua, Despino.

— Tu ești? Ce cauți la mine? Pleacă repede să nu te găsească cineva... băiatul din prăvălie.

— Ascultă, stai binișor. Ce te temi așa? Am venit să-ți spun că viu la tine diseară pela zece, în fundul grădinii.

— Ce? Ești nebun. Vrei să mă prindă?

— Cum o să te prindă? Trenul sosește noaptea la unu.

— Nu, să-ți vezi de treabă. Nu mai vreau să am nimic cu tine. Pleacă mai repede. Te-o fi văzut cineva, când ai intrat.

— Nimeni. Așteaptă-mă la zece.

— Nu te-aștept. S'a sfârșit totul între noi.

— O să vezi că nu e așa. Să știi că viu.

In odaia din fund se deschise o ușă. Despina se întoarse repede de într'acolo, iar Nitu eși încet din prăvălie.

Ea îngăimă ceva băiatului, încurcată, și se urcă în odaia ei. Trecând pe lângă oglindă, se văzu îmbujorată. Ii veni să râdă și-și zâmbi sie-și, fără să priceapă dece. Da, o să-l aștepte ea la sfântu-așteaptă. Ah, Nitule, Nitule, cine mi-ești tu!... Ce ți-ar trebui ție! Dacă te-aș da eu în mâna lui Petre, să-ți trimeată câteva gloanțe în inima ta trădătoare!

Vru să lucreze ceva la gherghef și nu putu. Se supără pe copil, care plângea acum netamnesam, îl bătu, apoi îi fu milă de el și-l sărută nebunește.

Nu-și mai găsea astâmpărul. Ce să facă? Să se ducă la întâlnire și să stea de vorbă cu Nitu, ca să-l batjocorească așa cum se cădea? Să-i arate ea cât știe să fie de nepăsătoare și să-l umilească? Ori mai bine să-l lase s'o aștepte ca un caraghios? Așa e mai bine, așa o să facă. Dar cam ce-ar vrea să-i spună el, cu ce minciuni ar mai încerca s'o încânte și s'o îmbrobodească? Lasă, e sătulă de minciunile lui...

Pe înserate, cerul s'a înegrit de nori și curând a început să plouă cu găleata. Mai bine! N'o să-i mai ardă lui Nitu de dragoste.

Inoptase demult și ploaia răpăia într'una. Despina umbla de colo, colo, și nu-i venea să se culce. O cuprinsese urîtul și căuta să-și alunge gândurile care-i tot dădeau târcoale. Te pomenești că-i vine Nitu în casă, nebun cum este. Și dacă l-ar vedea cineva! Dar acum nu e nici țipenie de om pe drum. Slujnica și băiatul dorm — ca și copilul.

Oricum, ei tot i-i frică. Se trezea uneori privindu-se în oglindă și dregându-și părul, apoi se trântea pe pat, necăjită că de asta îi ardea ei. Limbile ceasului de pe masă se apropiau de zece. Ploaia cădea mereu, doar mai leneșă.

Deodată auzi deschizându-se poarta. Cânele hămăi răgușit și se potoli. Nitu! El trebue să fie.

Ea se repezi dintr'o săritură la ușa care da în tindă. Deschise și așteptă. El era, îmbrăcat într'un impermeabil cu glugă. Intră în odae, șoptind „bunăseara" și zâmbind. Se desbrăcă de impermeabil, își scoase pălăria și, luând pe Despina de mijloc, o sărută apăsat și lung pe gură. Apoi se așeză cu ea pe pat — patul lui Petre.

— De ce ai venit? Ți-am spus să nu vii...

●

Lângă fereastră, lumina mică de candelă pâlpâia uneori, jucând umbrele din odae. Poate bătea vântul afară. Se înseninase și eșise luna.

Tăceau amândoi, lipiți unul de altul.. După zbuciumul care i-a cutreerat adineaori tot sângele, trupul ei s'a afundat într'o moliciune, din care n'ar mai fi vrut să se smulgă toată viața. Nici nu mai știe ce se petrece cu ea. Se află în pat cu omul pe care îl urîse de moarte și care o încinge iar cu fiorii dragostei vechi. L-ar săruta acum — deși îl știe că e un ticălos—dar parcă i-i rușine de el ca de un străin. Dacă ar săruta-o el întâiu... Il spionă printre gene. Culcat pe brațul ei, o privea. Avea trăsături subțiratece de chip boeresc, cu toate că neamul lui întreg a trăit pe ogor. Și gura asta a lui, care știe să mintă ca o gură de muere, e frumoasă.

Când el a simțit-o că-l privește, a sărutat-o. Atunci l-a sărutat și ea din plin pe gât și pe gură. Când s'a simțit din nou înlănțuită, s'a desmeticit și s'a desprins din îmbrățișare.

— Pleacă. E târziu.

— Nu e târziu.

El întinse mâna pe masă, luă ceasul și se uită.

— Mai avem un ceas și un sfert.

Teama ei se risipi puțin, dar în toiul desmierdării o cuprinse din nou.

— Pleacă, Nitule...

— Bine, plec acum... Tare mi-ești dragă.

— Taci, că te cunosc. Știu ce jivină vicleană și veninoasă e sufletul tău.

El râse arătându-și dinții cânești, care îi plăceau ei atât.

Când îl văzu îmbrăcat se potoli și vru să mai stea cu el. Mai era aproape un ceas până la sosirea trenului. Totuși se duse la candelă și o stinse. E mai cuminte așa.

Tăceau amândoi, când se auzi de departe o mașină. Așteptară. Mașina se opri undeva, pe aproape, și porni din nou. Peste puțin, se opri la poartă. Niște glasuri, afară...

Infricoșată, se repezi la geam. Petre tocmai intra pe poartă. Primejdia o înjunghie în piept și o ameți.

— El e!

Celălalt tăcea, în picioare, lângă fereastra pe care se revărsa văpaia de lună.

— Dă-te la o parte. Treci la întuneric.

Ce să facă ea, ce să facă? Nitu nu poate eși pe fereastra cu gratii. Ii va prinde. Uite, a intrat în pridvor. Deodată în mintea ei sbucni o lumină.

— Tu stai aici, Nitule, așteaptă.

Eși în pridvor și se apropie de Petre, oprindu-l și vorbindu-i în șoapte.

— Petre, ia stai... ascultă. Am făcut, știi, ce-ți spuneam.

— Ce e, mormăi el, duhnind greu a băutură.

— L-am adus aici, știi, cum îți spuneam.

— Pe cine, fă? Cine e?

— Nitu.

Omul stătu pe loc să se dumirească, pe urmă își trânti pachetele, o îmbrânci cât colo și intră în odae. Ea rămase afară pândind, cu sufletul la gură. Auzi dinăuntru: „Ce cauți tu aici, în casa mea?" Indată se porniră izbituri înfundate, apoi sgomotul unui scaun rupt și icnituri. Dădu și ea buzna înăuntru. In lumina lunii văzu cum Petre lovea pe Nitu din plin pe față și'n cap, cu pumnul, pe când în mâna cealaltă, de care se încleștaseră mânile lui Nitu, lucea revolverul. Deodată, Nitu se răsuci scurt, înfipse mânile în beregata lui Petre și-l trânti peste masă. Dar mâna cu revolverul căuta pieptul dușmanului.

Despina încremenise, înebunită. O să-l omoare! Țipă:

— Petre, dă-mi mie revolverul, să-l împușc eu.

Ii luă revolverul. In clipa următoare, Petre scăpă din strânsoare, apucă el pe Nitu de gât, lovindu-l aprig peste față, gata să-l doboare.

Ea se vârî între ei, căutând mânile amantului.

— Nitule, ține revolverul, trage.

Reuși să i-l dea.

Petre apucă sdravăn mâna cu revolverul, dar celălalt aruncă arma și cu o mișcare dibace îl prăvăli la pământ, îl lovi cu picioarele în cap, apoi se repezi la ușă și o sbughi în goană.

Despina rămăsese cu mânile prinse de tăblia patului.

Petre se mișcă greoiu pe jos parcă ar fi curățat podeaua cu mânile — se ridică deabușilea, apoi se înălță în picioare. Când văzu că Despina se mișca spre ușă, tună.

— Stai aici!

Acoperi ușa cu spatele, întinse încet brațul și trase.

Când au intrat vecinii în casă, el stătea pe un scaun cu bărbia în palme. Din roata oamenilor s'a auzit un glas domol:

— De ce ai omorît-o, nea Petre?

El a stat la gând și s'a uitat mult la balta de sânge și la lumânarea care ardea jos, la capul moartei.

— A fost inimă prefăcută... Dacă așa a vrut ceasu-ăl rău!

M. D. IOANID

Căsuța ta

Căsuța ta, iubito, a fost aici cândva:
A dărâmat-o nu știu ce soartă și ce vină,
A fost aici iubire și lacrimă senină, —
Tot ce viața numai o dată poate da.

Te cheamă amintirea cu mânile-amândouă
Și-aș vrea să nu-i mai fie chemarea în zadar,
Și lacrima de-atuncea să înflorească iar,
Și visului de-atuncea să-i facem casă nouă!

G. URSU

Magdalena Rădulescu — Țărani

CRONICA MODEI

Moda actuală continuă cu variații pe aceleași teme, până ce vara se va decide să se așeze definitiv, provocând exodul la mare și la munte și cu aceasta ațâțând imaginația și spiritul creator al „modeliștilor”, pentru un nou sezon.

Variațiile sânt, în acest moment, pe tema: tunică sau șorț? In realitate, puține femei pot să-și permită tunica. Nici cele prea înalte nici cele scurte de tot. Dificultatea stă apoi în a ști precis care trebue să-i fie lungimea în silueta pe care o îmbracă. Dar tocmai aceste dificultăți contribue la favoarea de care se bucură tunica în moda actuală, după ce a fost în favoare din timpuri foarte vechi în costumul crailor și al crăeselor de pe întreg pământul. Și fiindcă o glumeață cronicară a modei, propunea, în mod foarte serios, o modă național românească, e momentul să se studieze în casele mari de croitorie, reproduceri de pe portretele vechi ale Domnilor și Domnițelor. Păcat că tocmai în acest moment, de culminant naționalism, „s'a evadat” o colecție interesantă de costume românești într'o țară vecină și amică.

N'ar putea oare Luna Bucureștilor să ne ofere măcar în fotografii această colecție fugară?

Concluzia: ... o tunică bine tăiată, bine înțeleasă, cu lungimea bine socotită, ne va îngădui să mai utilizăm un furou de *satin* cam uzat și va fi nu numai elegantă și de modă, ci și o binevenită economie, pe aceste timpuri de criză; căci tunica nu cere cine știe ce metraj, și, fiindcă sântem puse pe economie, va putea fi prefăcută cândva în bluză...

Pentru șorț nu avem la îndemână atâtea motive ca pentru tunică, putem da doar câteva sugestii. De pildă pe o rochie de crep negru, un șorț prins de rochie într'o parte, dublat cu alb în partea liberă și detașată, pentru a aminti gulerul alb, sămănând cu acel al unei călugărițe. El e în acelaș timp *coupe* și garnitură.

Moda colierului reapare. Ne aducem aminte de reflexia d-nei Papadat-Bengescu, distinsa noastră scriitoare, care, într'una din primele încercări literare, vorbește de rolul colierului în cochetăria feminină. Nimic mai încântător decât această podoabă în jurul unui gât grațios! Dar ce desăvârșită frumusețǎ, ce tinerețǎ neatinsă se cere unui gât, care îndrăznește să apară gol, fără altă podoabă, decât grația liniei și frăgezimea pielei?

Oricare ar fi părerea noastră, important pentru modă, este reapariția acestei bijuterii, mai generoasă decât inelul și brățara, pentrucă „e pus în vază”.

Deci, cine are bijuterii vechi de familie le poate scoate din casetă și le poate purta în toată măreția lor somptuoasă. Diamantele enorme, smaraldele gravate, riviere de briliante, perle de cel mai perfect orient...

Moda însă a rămas singura instituție democratică în vremea de azi. Ea vrea ca cele mai modeste fiice ale Evei să se bucure de invențiile sale. Deci, cine nu are nici diamante, nici perle, se poate împodobi și cu mărgele colorate, pietre semiprețioase, boabe irizate, lemn sculptat, etc.

In sezonul trecut s'au purtat coliere de flori armonizate cu nuanța rochiei: roz, mov, jad, azur. O Pariziană a împins originalitatea până a apărea la un recital de muzică cu o tunică amarant, fără nici o altă bijuterie decât un colier... de ciuperci uscate, ale căror profiluri bizare și nuanțe ciudate au intrigat pe toată lumea.

La modă sânt și colierele fetișe, care se poartă cu toaleta de oraș, conținând în medalion păr de... elefant, trifoi cu patru foi, dar mai ales cifra fatidică, semnul destinului. Pentru aceasta însă, trebue să cunoaștem cabala: *nouă* e cifra Amorului și a Beatitudinei, numărul care a fost ales de Beatrice a lui Dante în Divina Comedie. *Trei* a fost cifra secretă a Templierilor. Orice pelerin templier, sosind la Comendatură, lovea de trei ori în ușă și răspundea la trei chestiuni. Cavalerii templieri aveau trei cai, trei săbii, trei scutieri. Totuși... până la urmă această protecție ocultă nu le-a servit la nimic.

Cifra *șapte* are mulți partizani. E numărul miturilor asiatice. Sachiamuni, copil, însemnă posesiunea lumii făcând câte șapte pași în direcția celor patru puncte cardinale. In Palatul Prôm-Penh se poate vedea sabia Cambodgelui, făurită de Siva și Vișnu în șapte zile, stânsă în sângele a șapte Fecioare.

Feriți-vă de numărul *zece*. Natura nu-l iubește. Nu se întâlnește niciodată în lumea *animală*, vegetală sau minerală.

La Arabi numărul *patru* este cel mai preferat, pentru că „patru” sânt toate fericirile: turbanul, cortul, sabia și cântecul — cântecul dragostei, ciocnirea paharelor, zângănitul săbiilor, strigătul urii...

Dacă plecați în lungi curse de automobil, nu uitați fetișul — nu uitați însă nici să aveți grijă de frumusețǎ. Oricât ar fi de frumoasă natura, sau mai bine zis cu cât e mai frumoasă natura cu atât trebue să aveți grijă să vă încadrați armonios în frumuseța ei. E oare atât de greu? Iată în tot cazul câteva sfaturi:

Nu faceți bae înainte de plecare, ci numai un duș rece sau o viguroasă fricțiune de colonie, cu mănușa de cren. Pudrați-vă apoi cu o pudră antiseptică sau cu talc. Faceți măcar câteva exerciții din programul pentru cultura fizică, mai ales mișcări pentru activarea circulației în membrele inferioare, care vor avea să sufere de anchiloză, dacă veți face un număr respectabil de chilometri. Cine suferă de inflamația picioarelor să caute să se așeze în locurile din spatele mașinii, cu o pernă tare sub picioare.

Fața trebue să fie lubrefiată din belșug, mai ales în mașină deschisă; crema să fie de culoare *rachel* și chiar un *rachel* susținut, dar nu prea grasă, căci praful se va așeza pe ea în pături. Unele femei își pudrează fața pentru călătoria în mașină. Altora le place să-și dea înfățișare sportivă, ca la ski sau în excursii pe munte.

In tot cazul nici un fard pe pleoape; cel mult se unge pleoapa sau toată arcada sprincenelor cu briantină lichidă. Nu se creionează nici sprincenele și în genere nu se pune nici un fel de ingredient care s'ar putea dilua prin transpirație. Genele se ung cu briantină cu ajutorul unei periuțe. Nu se recomandă deloc fardul pe obraz, dar în cazul când ne fardăm să întrebuințăm rujul gras în cremă și nu rujul în praf. Buzele însă pot fi machiate dacă ne place, dar cu un ruj gras, luminos, ca al cireșelor, fragilor și zmeurei coapte.

Periați-vă părul înainte de plecare, dar nu-l ungeți, căci se va lipi și prăfui în drum. Să cerem mai bine o baie de ulei coaforului, cu câteva zile înainte. Vârsta, gustul, tipul nostru ne va indica dacă trebue sau nu să punem o pălărie sau o bască în mașină.

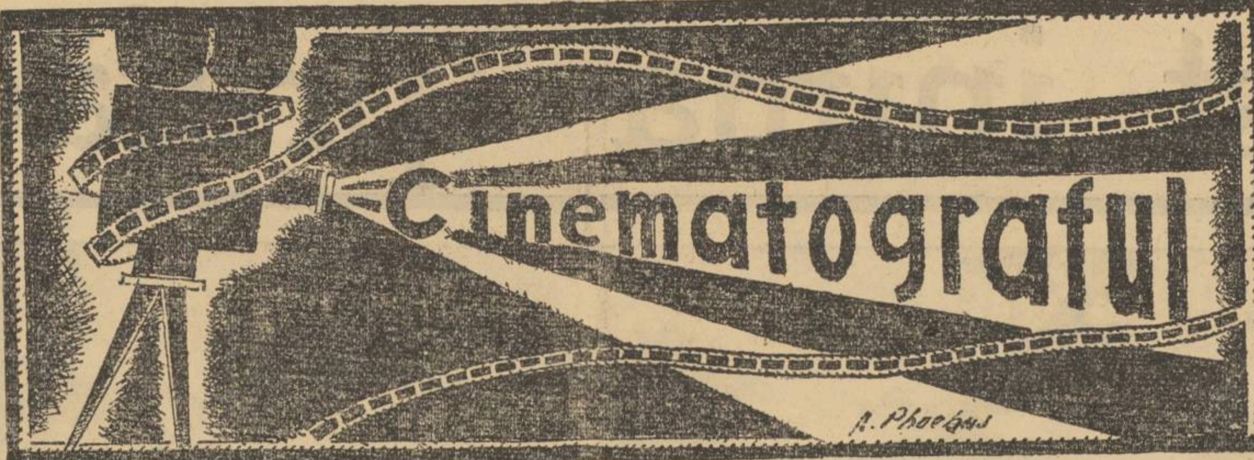
Dacă-i vorba de o fată de 18 ani, cu bucle scurte, ea poate merge în capul gol. Dacă sântem coafate, așa cum se cere la treizeci de ani, să punem o rețea gros împletită sau un fileu invizibil. Dacă însă, avem păr alb sau cărunt, pălăria se impune fără discuție.

Ținuta de automobil e destul de bine indicată și chiar studiată în orice jurnal de modă. Putem recomanda, însă, să se evite hainele strânse pe talie, care congestionează organele, *chaussette* sau *soquette* în loc de ciorapi, într'o încălțăminte comodă și o *gaine* elastică să mențíe rinichii și abdomenul în timpul cursei. Nu trebue să ne parfumăm cu parfumuri tari; puțină apă de levănțică sau de lămâiță, pe care o luăm cu noi în poșetă, spre a ne răcori, ajunge. De altfel, poșeta trebue să fie un mic sac în care să încapă un tonic pentru ochi, cremă, pudră, ruj și câteva tampoane de vată, fără a uita o mică sticluță cu iod, una cu arnică și plasture, pentru orice întâmplare.

Să nu luăm gustări prea multe și grele înainte de a pleca. In timpul excursiei să mâncăm lucruri ușoare, legume, fructe, biscuiți. La etape putem mânca mezeluri, salate, fripturi la grătar, fructe. Nici vin, nici alt alcool. Un ceai foarte cald, chiar dacă stopăm în localuri pline de ispită.

Și-acum petrecere bună, doamnelor.

BITRIX

clavia umană

Arta evoluează dela tragicul grandios la tragicul cotidian. Observatorii genului omenesc pot constata că sentimentele cele mai profunde sânt sentimentele de culoare cenușie; roșul aprins al pasiunilor de calitate corneliană e, din ce în ce mai mult, socotit marfă proastă, căreia i se preferă tonalitățile șterse ale stărilor sufletești nemărturisite. Insuși curajul nu mai e acea bravă atitudine a golanului inconștient care bombează torsul și respiră cu satisfacție, gata la orice, fiindcă n'are nimic de pierdut; adevăratul curaj e prieten bun cu frica, ezitarea, slăbiciunea.

Studiourile de cinematografie au rămas azi canalul de scurgere al acelor fapte „mari și tari” de care literatura a prins scârbă. Ecranul mai folosește încă acest produs de vidanjă. Pentru cât timp? Să sperăm că nu pentru mult. Deja simptome îmbucurătoare există. Și filmul „Of human boundage”, tras după lucrarea lui Somerset Maugham și jucat de Leslie Howard și Bete Davis este unul dintre acestea.

Se petrec o mulțime de lucruri cu eroii noștri. Evenimentele curg peste ei, dar nu-i schimbă. Vulgaritatea incorigibilă a chelnăriței și noblețea indelebilă a studentului în medicină rămân ca să zicem așa constante, pentru a contrasta toată vremea, pentru a contrasta în două chipuri foarte deosebite: întâi, când el o iubește pe ea, se ciocnește brutal idealismul lui cu platitudinea ei; pe urmă, când el nu o mai iubește, se ciocnește, nu mai puțin brutal, indulgența lui cu exasperarea ei de a vedea că i-a scăpat prada.

Dar lucrul cel mai remarcabil din acest film este zugrăvirea unui sentiment foarte insezisabil, pe care l-aș numi sentimentul dificultății. Eroul face totul cu dificultate. Asta nu pentru că e lipsit de energie, ci pentru că mereu are de luptat cu obstacole care nici nu-l terasează, dar nici nu-l lasă să facă vreo treabă ca lumea. Aceste obstacole sânt două. Unul: sărăcia; altul: ea, femeea aceea ordinară, pe care o adoră, conștient că adoră o scârbă, și conștient că o va adora totuși mai departe. Asta dă ceva „gâfâit”, ceva în permanență extenuat tuturor faptelor lui. Fiecare mișcare, fiecare hotărîre a sa parc'ar fi lovită de un bemol. Există oameni nervoși care dimineața, când se scoală după un somn de nouă ceasuri, se simt mai obosiți decât înainte de a se fi culcat. Cam acesta e sentimentul pe care îl are — pe care îl avem noi că îl are el, eroul, oridecâteori vrea să „demareze”, oridecâteori vrea să înceapă ceva.

Și asta e, timp de un ceas jumătate, exprimat în limbaj de cinematograf, aș zice chiar: de cinematograf mut, de cinematograf adevărat. Căci în tot decursul filmului, vorbele n'au importanță, ci cel mult zgomotul lor: ici, muzica cuvintelor ne indică gâlceavă, colo glumă; ici exasperare, colo speranță, o speranță cam tristă, totuși speranță. Și mai ales impresionant e sunetul, pe care îl produc, în urechile noastre, tăcerile eroului.

Este, în această poveste, un obiect material care revine mereu, obsedant: o carte, un tratat, gros, de medicină, cu figuri care promit nume grecești imemorabile. Toată viața lui, eroul nostru este obligat să muște din acest volum indigest. Din când în când, îl vedem cu cartea în brațe, pălind pe filele ei, adunându-și toată atenția, cu ochi de condamnat. Avem viziunea netă a unor fraze care nu pot intra în cap, și care totuși vor trebui să sfârșească prin a intra. O senzație de efort, nu de efort sublim, ci de efort cotidian, ratat și reînceput.

Firește, alături de astea toate, mai avem și lucruri optimiste. Un bătrân fantasc, o fată suavă, un amic vesel și porc; dar toate lucrurile acestea, optimiste, sânt totuși vopsite cu puțină melancolie, după cum cele mai dezesperante priveliști parcă tot ar avea în ele o licărire de optimism. Nu există efecte brutale în acest film. Oamenii sânt — cum sânt oamenii, adică cu bun și rău amestecate, doar că în alte doze la fiecare. In viața reală, nu există nici alb nici negru. Există milioane de nuanțe de cenușiu.

De multă vreme studiourile anglosaxone n'au produs un film atât de subțire, de o calitate intelectuală atât de bună. Este așa de bun încât mă întreb cu mirare pentru ce n'a căzut dela prima zi.

Evantaiul

lui Lady Windermere este o zugrăvire de moravuri pur londoneze, care au fost redate, pe ecran, în limba germană. Nu prea merge. Dar asta, ne grăbim a spune, e singurul cusur al filmului. Incolo, este neașteptat de bine făcut. Mă gândeam cu teroare să revăd pe acea insuportabilă Lil Dagover, pe care fusesem pe punctul de a o ierta pentru excelenta inspirație de a se fi retras, de câtăva vreme, de pe arena cinematografică. In locul zisei terori, am avut o plăcută surpriză. Lil Dagover e remarcabilă în acest film. Ceeace încă odată dovedește importanța covârșitoare a regisorului, adică a aceluia care alege actorul, iar apoi, odată ales, îl învață, pas cu pas, ce să facă.

„Evantaiul lui Lady Windermere” de Oscar Wilde, este o frescă a stupidității „high-life”-ului britanic. Oameni care se plictisesc din convingere, și apără cu tenacitate acest drept, care le dă și pe acela de a disprețui, fără judecată, tot ce se află dincolo de zidurile castei.

Eroina este o fostă membră marcantă a acestei aristocrații închise. S'a declasat, pentru că a iubit, cândva, nu ca o Lady, ci ca o femee. Acum, din refugiul ei de la New-York, dorește să recucerească, sub un nume fals, această lume care o isgonise. Interesant este aci faptul că un aristocrat englez poate disprețui clasa, dar acest dispreț nu-l împiedică să nu se poată dispensa de ea. Este psihologia dublă a multor personagii din piesele lui Oscar Wilde —, și este, spre rușinea lui, și psihologia lui însuși Oscar Wilde.

Acest film are o mare calitate; este un adevărat... film. Ceeace nu-i lucru ușor, când e vorba de adaptat o piesă de Wilde, unde schimbul de cuvinte cu tâlc face jumătate din interesul poveștii. Poate la nici-un autor, conversația și efectele ei nu joacă un rol atât de important. Așa încât, dramele lui sânt ultimele care se pretează la o transformare pentru ecran.

Și totuși, lucrul a fost făcut cu un deosebit succes. Autorii filmului și-au pus bine în gând să insiste asupra „peisagiilor de atmosferă”. S'a apăsat asupra priveliștilor de club, de baluri, de dejun în familie, unde reîntâlnim eterna solemnitate scrobită, îngânfare goală, plictiseală orgolios consimțită. In contrast cu asta, spasmurile de arivistă ale fostei Lady, care umblă cu samsari, combinații de ultimul moment, șiretlicuri complicate. Pe deoparte, un tablou care amintește somnul, anestezia; pe de alta: vânătoarea, pânda, lupta atentă.

Această perspectivă pe două planuri este menținută până la sfârșit și e de un bun efect căci păstrează filmului un aer foarte cinematografic. Cât despre replicile fulgerătoare care fac marele merit al pieselor lui Wilde, ele au fost întrebuințate atât cât se putea. S'au ales cele mai importante și li s'a dat acel loc special pe care. în filmele mute de altă dată, îl aveau subtitlurile tipărite.

In sfârșit, trebue să pomenim de Walter Rilla, actor german foarte bun pe care, de vreo cinci ani încoace, nu-l mai revăzusem. Este o excelentă idee de a fi reapărut.

Căsnicie modernă

Este un film american din acele care izbutesc să combine două particularități contradictorii: perfecția și mediocritatea. Este un film perfect. N'are nici un cusur. Ne place tot, într'însul. Afară de un lucru. Nu găsim nimic profund, nimic care să ne rămâie. Zece minute după ce am plecat de acolo, am uitat filmul pentru totdeauna.

Și de altfel, pe nedrept. Căci este totdeauna justificat să-ți aduci aminte de un rol jucat de Myriam Hopkins.

D. I. SUCHIANU

ORERA NECUNOSCUTĂ A POETULUI B. NEMȚEANU

Conferința d-lui Barbu L. zăreanu

In cadrul unei seri comemorative, închinată poetului B. Nemțeanu, dela moartea căruia s'au împlinit 17 ani, d. Barbu Lăzăreanu a vorbit Sâmbătă 30 Mai la teatrul „Barascheum”, despre: *Opera necunoscută a poetului B. Nemțeanu.*

Conferențiarul, unul din intimii prieteni ai poetului defunct, fost colaborator la revista „Pagini libere”, fondată de Nemțeanu în 1908 la Galați a prezentat publicului, cu ample comentarii critice, două cicluri de poezii necunoscute: „Poemele căminului” și „Elegiile sanatoriului”.

Inainte de a intra în fondul conferinței d. Barbu Lăzăreanu remarcă faptul că până la Nemțeanu, poezia căsniciei, cea familiară și cântecul de leagăn, erau prezentate în versuri după tablourile aranjate în ordine cronologică în „Scara vieții”. Tablouri de acestea se află în multe case, mai cu seamă la țară.

Cu multă artă în expunere, dar și cu destulă ironie, conferențiarul a făcut pe ascultători să participe la miragiile celor zece etape din „Scara vieții”, — neuitând nici accesoriile: raiul și iadul laolaltă cu Dumnezeu, Adam și Eva, alături de șarpele ispititor.

Nemțeanu a fost un inovator al acestui gen poetic. Mai târziu, alți poeți aveau să folosească acest gen miniaturist: Emanoil Bucuța în „Florile inimii”, Emil Dorian în „Cântece pentru Lelioara”.

Trecând la „Poemele căminului”, d. Barbu Lăzăreanu analizează o serie de inspirații poetice al căror isvor e căminul. Primul copil al poetului, scutecile, căpșorul tuns, plânsul micii odrasle sânt abil transpuse în versuri.

Subtile și încântătoare poezii și strofe pline de lirism, dedică Nemțeanu căminului său, tovarășei de viață și tuturor lucrurilor împrejmuitoare. Imagini și metafore consacră fiecărui obiect și fapt casnic.

Poetul constată, după Schiller, că unui gospodar, fie el și poet — ca să fie într'adevăr gospodar — îi trebue o casă, adică un cămin, iar pentru trăinicia căsniciei, un copil. Meseria de scriitor nefiind rentabilă ca să-și fi putut dura casa, a fost nevoit să înceapă prin a fi părinte.

Parte din „Poemele căminului” sânt compuse din notații lirice, uneori scurte impresii familiare în care se oglindesc în întregime năzuințele lui Nemțeanu. Versurile s'au realizat, năzuințele însă nu. Boala i-a frânt aripile în plin avânt, — la 32 de ani.

Al doilea ciclu, „Elegiile sanatoriului”, pe care poetul l-a făurit între o emoragie și un vis cu îngeri sau un coșmar, a fost adus de conferențiar ca o mărturie a sbuciumului lui Nemțeanu, care în poezia „Cuore”, exclamă dureros:

In ceasu-acesta greu, îmi amintii
culcat în patul rece de spital,
de toate câte-au fost și n'or mai fi
și, cald, simții în piept crescând
un val.

Și, neputând în piept să-l mai
încap,
să spargă l-am lăsat nestăvilit.
și pătura mi-am tras-o peste cap,
și-am plâns cum plânge-un om
nefericit...

Conferențiarul, care timp de peste un deceniu a cercetat cu migală periodicele în care Nemțeanu a împrăștiat „Elegiile sanatoriului”, a adus contribuții cu desăvârșire noi, la cunoașterea poeziei de maturitate, a lui Nemțeanu, producția ultimilor săi ani de viață sbuciumată.

Tristeța copleșitoare care emana din elegii, a transformat conferința într'o adevărată „seară de comunicare cu opera poetului”, cum pe drept a fost intitulată seara comemorativă.

D. Barbu Lăzăreanu a fost ascultat și urmărit cu viu interes în prelegerea pe care a susținut-o timp de aproape o oră.

Publicul a făcut cunoștință, cu un poet desăvârșit, care dacă boala i-ar mai fi dat răgaz, ar fi devenit unul din cei mai mari lirici ai literaturii române.

Incheind, d. Barbu Lăzăreanu subliniază vasta operă poetică rămasă în manuscris și cuprinsă în ciclurile: „Divagații în hamac”, „Poemele căminului” și „Elegiile sanatoriului”, la care se adaogă „Sheherazada”, tălmăciri din Tristan Klingsor, și „Comori streine”, o antologie din lirica franceză și germană.

Conferința d-lui Barbu Lăzăreanu a readus pentru o seară în mijlocul auditoriului icoana autentică a poetului Nemțeanu.

S. PODOLEANU

Cronica sportivă

Cele câteva mii de spectatori care au înfruntat riscurile și rigorile ploii pe arena nouă a Venus-ului pentru a asista la primul match al formației englezești F. C. Liverpool, au plecat desigur și mulțumiți și mai înțelepți în ale foot-ballului.

Englezii nu și-au desmințit cu nimic faima lor de sportivi înăscuți și neîntrecuți maeștri ai sportului cu balonul rotund. Desigur că și timiditatea explicabilă a Venus-iștilor a contribuit cu ceva la efectul de ansamblu, faptul este însă că în timpul celor 90 de minute de joc nu a existat pe teren decât o singură echipă, acea a englezilor, care au jucat și au făcut ce-au vrut. Și ce-au vrut, a fost foot-ball frumos jucat și bine cugetat. Ajutați de un fizic impresionant, de o viteză excepțională, în fine stăpâni ai unei technice desăvârșite, englezii au făcut demonstrația unui foot-ball de cea mai înaltă clasă din câte s'au văzut în București.

E greu de spus dacă ceeace am putut vedea noi aici, este chiar footballul englezesc așa cum se practică „home”, la ei acasă, în matchuri de cupă sau în campionatul primei divizii. In orice caz ceeace am văzut este o minunată lecție de ceeace este în țara lui de origină footballul și de ceeace ar trebui să fie și la noi. De pildă se joacă energic, se atacă în toate felurile și cu toate armele permise de regulament, dar niciodată în afară de litera și spiritul lui; într'un cuvânt și ei practică un joc „fair”. In contrast cu această concepție și practică de joc se află footballul sud-est european la care s'a dezvoltat o adevărată artă și știință a „foul”-ului; iar publicul oferă adevărate prime morale de încurajare jucătorilor „șmecheri”.

La englezi lucrurile se petrec cu totul altfel: în primul rând concepția și spiritul de echipă domină întreg jocul, și de aci decurge imperios necesitatea de a nu lăsa nimic la întâmplare, la „inspirație” ci dimpotrivă de a studia totul până în cele mai mici amănunte și de a încadra ansamblul în cuprinsul unei anumite tactici. Rezultă de aci și un stil, o manieră care se deosebește dela un club la altul, rămânând totuși foarte bine caracterizate. De pildă passele englejilor sânt cu totul altceva decât ce am putut vedea noi la diferite echipe streine; ei par a juca mai mult în demi-volée-uri, stopurile se fac cu pulpa, cu pieptul după care mingea este expediată promt la jucătorul care este efectiv cel mai liber, indiferent unde se găsește, și astfel încât să poată imediat porni în cursă. Așa ceva însă nu se poate pretinde decât dela un jucător cu resurse atletice, în perfectă condiție fizică, și capabil de a furniza în orice moment, orice efort.

In ce privește tactica adoptată, ea a fost cea mai pură, clasică înaintare în W. Se cunosc foloasele și ingeniozitatea acestei dispozițiuni a jucătorilor pe teren: extremele și centrul înaintării sânt în linie dreaptă, interii cu cinci șase metri în urma extremelor; aproape de interi lucrează mijlocașii mărginași, iar mijlocașul centru ceva mai în urmă ține legătura cu fundașii. Efectele acestor dispozițiuni sânt remarcabile: echipa atacă cu două linii de înaintare care în apropierea porții se contopesc într'una singură dar cu șapte jucători. Aceasta în ofensivă. In defensivă, linia intermediară fiind în apropierea apărării imediate colaborează direct cu aceasta cu rezultatul că îi sporește numărul la 7. In total deci șapte oameni în atac și tot șapte oameni în apărare. Grație acestei dispozițiuni echipa devine un organism extrem de suplu, care se poate adapta instantaneu oricărei situații, favorabile sau nefavorabile. Toate acestea în principiu, căci în jocul cu Venus de pildă, oaspeții noștri nu au prea avut de negociat situații nefavorabile. Totuși în ciuda faptului că au fost dominați, negrii au făcut o partidă bună cu deosebire în apărare, care a impresionat favorabil și pe englezi. Cu puțin noroc chiar, scorul ar fi fost mai strâns.

Jocul, impecabil condus de I. Ceaureanu, a fost jucat în condiții de sportivitate și cu o lipsă de foul-uri impresionantă, așa de impresionantă încât managerul echipei, d. Patterson a felicitat jucătorii Venus-iști...

De-acum înainte „negrii” cași conducătorii clubului lor, au răspunderea grea de a fi următori certificatului de „fair-play” eliberat de autoritatea engleză. Dar vor putea oare?

GRIMAN

Chinezoaică modernă

O bibliotecă internaţională a fost fondată în 1933, la Şangai, din iniţiativa unui literat chinez Li-Su-Ying, membru în acel faimos Kuomintang ce guvernează China. Acest literat este un om supracivilizat, care nu călătoreşte decât în avion, e propagandist al culturii occidentale şi partizan credincios al ideilor moderne.

Se ştie că limba europeană, care se vorbeşte mai mult în China, e limba engleză.

De curând însă s'a format un grup de iubitori ai culturii franceze, grupul Diderot, care a cerut Bibliotecei Internaţionale de

O CHINEZOAICA MODERNA

la Şangai să-i acorde o secţiune şi calitatea de membru activ.

Iată ce povesteşte o franceză, d-na Roubé-Jaski, membră a secţiunii franceze din Şangai, despre schimbările ce s'au petrecut în ceiace priveşte femeia din China.

Nici femeile din societatea bună, şi cu atât mai puţin studentele, nu mai poartă costumul naţional. După revoluţia din 1911, femeia din clasa burgheză, ca şi cea din clasa nobilă, s'a eliberat foarte repede. Nu se mai mutilează picioarele fetelor; toate au acum picioare normale şi joacă tennis sau golf. Toate femeile şi fetele se îmbracă după moda europeană, în casele de confecţii americane stabilite în Şangai. Toate familiile care dispun de avere îşi trimit fetele în Anglia, America sau în Franţa, spre a-şi desăvârşi educaţia.

In popor, deşi emanciparea a pătruns mai puţin, totuşi numărul fetelor cu picioarele mutilate s'a redus foarte mult. Femeia a continuat însă, să aibă aceiaşi situaţie de supunere faţă de bărbat, să dea aportul cel mai mare de muncă şi să fie sub complecta autoritate a socrilor.

China este şi va rămâne pentru multă vreme o ţară de tradiţii. Cinci sute de milioane de oameni nu pot fi schimbaţi de azi pe mâne. Schimbări mari şi foarte repezi se petrec totuşi în China care cugetă şi care contează. De ex. nu era permis cu nici un preţ ca o chinezoaică să meargă şi să ia masa în oraş. Astăzi ele au această libertate; uzează şi chiar abuzează de ea ceeace îngrijorează pe tradiţionalişti, mai ales că numărul divorţurilor a crescut.

Ca să înţelegem ce importanţă are acest fapt, trebue să amintim că o persoană din societatea, zisă bună, este obligată să asiste la cinci şase mese într'o seară. Bine înţeles că a prânzi nu înseamnă ca în Europa a mânca mult, ci numai a gusta din două sau trei feluri servite într'o farfurioară. Politeţa cere să nu se refuze niciodată o invitaţie la masă, dar masa nu ţine decât cel mult jumătate de oră şi invitatul se duce grăbit să ia parte la alta.

Poligamia a fost suprimată, dar în multe case au mai rămas nelegitime bătrâne, care nu puteau fi aruncate pe stradă. Tinerii însă, sânt în genere monogami.

Feministele chineze au realizat foarte multe din revendicările lor şi chiar le-au întrecut pe cele din Europa. Există femei medici, avocaţi, şoferi. Administraţiile gem de funcţionare femei şi, spre deosebire de Europa, sânt şi femei deputaţi.

Femeile sânt partizane ale războiului. Sânt foarte puternice şi ascultate de bărbaţi în viaţa politică.

Vom da un exemplu: familia Song este una dintre cele mai reputate din China. Trei fete din această familie s'au căsătorit cu oamenii cei mai însemnaţi din China. Una s'a căsătorit cu părintele revoluţiei, alta cu ministrul de finanţe şi alta cu Tşen-Kai-Chen, dictatorul actual. Femei foarte frumoase, inteligente şi cultivate, ele conduc de fapt întreaga politică a Chinei.

GRATIS UN AUTOMOBIL şi alte premii de mare valoare ca: 10.000 lei numerar; O lună de zile la mare; O lună de zile la munte; (locuinţă şi pensiune complectă); 5.000 lei în cărţi literare după alegere; Un aparat de radio, cu 3 lămpi+1; 5 lozuri la Loteria Statului şi altele în valoare de peste 100.000 lei se acordă, cititorilor fascicolului roman PATIMA IUBIRII, viaţa de aventuri şi dragoste a fetelor moderne. Cereţi-l la toţi chioşcarii şi vânzătorii de ziare. Primele 2 fascicole GRATUIT.

Cereţi marele succes PRĂPASTIA, roman de aventuri americane. Romanele captivante. Lei 15.

Lucia Demetrius: Tinereţe

Numele Luciei Demetrius a intrat în literatură.

„Tinereţe", „opera unui copil de geniu", mai mult un „strigăt", decât o scriere literară, a caracterizat-o d. E. Lovinescu atât de bine, încât, aproape, nu mai e posibil să se spună ceva nou.

„Tinereţă"!... „Early Close", floare abia înflorită şi deja trecută, este intitulat volumul de debut al unei tinere scriitoare engleze, moartă la 23 de ani.

Era vorba, în romanul scriitoarei engleze, de câteva clipe din sufletul unui adolescent, abia ridicat după o boală grea, în care eroul simte cum mijeşte şi cât de repede trece cruda şi frageda tinereţă în sufletul şi trupul său.

„Criză de adolescenţă întârziată", îşi defineşte Lucia Demetrius cartea. Ajun de înmugurire a primăverii, apoi acră şi pătrunzătoare în frescheţa ei de sezon întârziat, iluzorie şi trecătoare în cele câteva clipe până la irosirea definitivă.

Pagini vaste, romanul tinerei noastre autoare este mai mult un jurnal decât un roman. Din primele pagini povestirea se învolburează ca un uşor vârtej de evenimente interioare, o zbatere între nevoia de evaziune din viaţă şi nevoia de a intra în ea şi a participa la ea; zbatere veşnică dela început până la sfârşit, a unui suflet care caută capătul sforii pe care o ţine în mână.

„Evadarea nu mi-a servit la nimic", declară ea categoric. „Duc cu mine acelaş blestem. Intre viaţă şi mine e ca o cortină de sticlă; o văd şi n'o pot atinge şi alergăm amândouă spre moarte, paralel, eu şi viaţa mea plină, bogată, fără să ne putem întâlni o clipă.

Plină de dorinţa de a trăi, de aviditatea de a realiza, tinereţa fetei moderne nu cunoaşte decât nostalgiile, renunţările, surogatele...

Gust de viaţă, dar şi frică de a trăi.

Vorbind de o camaradă de atelier, eroina romanului spune: „Ştiu că trăeşte viaţa simplu, bărbăteşte, sincer, respectându-şi şi ascultându-şi orice pornire, orice slăbiciune, orice poftă"...

„Dimpotrivă, nu ascult decât de un principiu cu care m'am născut, nu l-am sădit eu în mine, al decenţei, al stăpânirii"... Punctul sensibil al problemei — nevoe de eliberare, lipsă de sprijin pentru căpătarea echilibrului moral — valorile vechi s'au devalorizat — valorile noi trebuesc create, — de aci începe nevoia experienţei unei vieţi nouă...

Dansul, pictura, în viaţa tinerelor fete din opera Luciei Demetrius, se nasc din nevoia de a iubi ceva, pe cineva. Amintirile literare sânt mai la fiecare pas, uneori tăind efectul unui elan de zguduitoare emoţie, alte ori interpunându-se între cititor şi scenele sau imaginile create de autoare, alteori perfect utilizate, dar totdeauna furnicând printre pagini, printre rânduri. Bogat capital de cultură fără plasament!...

Drama adevărată este însă în altă parte, în acea căutare înfrigurată a pământului făgăduinţei, care poate fi aci, lângă noi, fără să-l cunoaştem. O carte care ar putea fi citită, un peisagiu în care iubirea s'ar încadra ca o desăvârşită operă de artă, omul pe lângă care treci neştiutoare şi care ar putea deveni „în viaţă lumina care dă culoarea ei tuturor lucrurilor".

Acel „ceva" unic, destinul care să fie un concentrat de viaţă. Adevărata culoare a tinereţei, în care iubirea de viaţă se amestecă cu nevoia de dragoste.

„Spre ce mă duc eu acum? Aş vrea să mă întâlnesc cu cineva, nu ştiu cu cine, să se bucure, să mă bucure, să-mi spună lucruri bune, să mă plâng, să mă rezem, sau să nu fie aşa, să vorbească aşa ca să nu am nevoe să mă plâng, să uit".

Şi-apoi acele splendide pagini asupra crizei de *„desperare absurdă*, cum numai tinereţa este în stare să încerce" acea notaţie nepreţuită asupra acestei disperări, „senzaţia de isprăvit, de pierdut, când *„n'am avut nimic"*.

Apoi mereu aşteptarea, anxietatea „dragostei necheltuite şi nesfârşite, gata să fie plânsă pe un vers, aruncată disc spre ori ce", aşteptarea celui sortit a-i împlini visul care va face să-i vibreze inima, să o umple de harul de a putea iubi cu toată fiinţa ei.

„Mă uit insistent în dreapta, în stânga, cum caută pe jos oamenii care au pierdut ceva". „El" trebue să fie undeva în mulţime; s'ar putea să treacă pe lângă el fără să ştie...

Cartea se sfârşeşte odată cu iubirea neîmplinită pentru Vlad. Acea iubire care-i „dăduse o fericire grea şi caldă", ca un mărţişor atârnat de gât, pe piept „numai a ei" o fericire care o înstrăina de oameni, „anihila tot în jur, acoperea ca o ceaţă luminoasă tot ce era material".

„Trenul tae noaptea neagră şi umedă".

Acel tren luminat duce poate pe prietena ei Lulu, scăpată de foamea de dragoste, chin nedefinit al femeii singure", pe Lulu care nu mai trebuia să caute: găsise.

„Mă simt, închee Lucia Demetrius cartea, — aşa de lăsată în urmă, nedreptăţită de trenul acesta care tae o noapte umedă, peste care am lăsat storul, şi care trece şi ţipă, nu ştiu dacă vesel sau trist, şi care mă lasă pe margine de pat, cu o lampă, trei fluturi care acum curând or să se ardă, şi fără dorul lui Vlad care mă ţinea ca un ţăruş, mă lăsa ca un mânz fără funie, fără stăpân, nechemat, nepriponit"...

Despre cartea Luciei Demetrius s'a vorbit mult şi uneori frumos Au vorbit oameni din generaţia ei cu pricepere şi tâlc, a vorbit d. E. Lovinescu, cu ceva deosebit şi nou în felul obişnuit al ţinutei sale de critic şi ironist.

Ceeace aş dori eu, ar fi să comunic cititorului impresia de flacără care pâlpâe la infinit, miile de făclii ce se aprind şi se sting în fiece minut, în paginile cărţii acesteia.

Iar autoarei, pe lângă sincera mea preţuire, teama pentru miile de puteri demoniace ale creaţiunii care o stăpânesc...

Până acum, tot ce a construit sufletul tinerei Lia, au fost castele pe un teren săpat mereu, dinainte, castele menite să se surpe de cum se vor ridica. O veşnică frământare şi dezlânare a sufletelor; alte ori distruge chiar în timpul cât construeşte; o obositoare trecere dela iluzie la dezamăgire. Natura şi lumea ne apar într'o încâlcită confuziune.

Bine, acestea sânt „Tinereţi".

Dar ce vor fi operele sale de mai târziu, atunci când experienţa îi va îngădui autoarei să rămână singură cu ea însăşi, pe culmi pe care massele nu vor putea-o urmări?

IZABELA SADOVEANU

Ultima carte a lui Henri de Regnier

O carte asupra Juliettei de Récamier, scrisă însă cu mult sânge rece, fără nimic din caldul entuziasm al lui Eduard Herriot.

Lui Henri de Régnier îi plăceau femeile sincere, libere, iubitoare. Juliette, care se făgăduia tuturora şi nu se dădea nimănui, displăcea cu desăvârşire marelui poet.

„Les vivantes ombres — spune el, — *nous accueuille parfois dans leur couche. La vôtre ne nous donne accés que dans votre salon. Avec vous, le désir, quand il vous surprend sur votre lit de repos, ne soulève pas le bord de votre robe. Il s'arrête à vos pied nus et le baiser qu'il pose sur eux se glace à leur froideur de marbre"*.

Henri de Régier însă nu răspunde nici la bănuiala asupra originei fiziologice a răcelei sale, nici la întrebarea dacă de Recamier, a fost, după cum s'a afirmat de către unii, tatăl Juliettei. Aceste chestiuni vor rămânea definitiv fără un răspuns

Altă chestiune pe care şi-a pus'o Henri de Régnier a fost asupra fumuseţei doamnei de Récamier. El admite fără nici o ezitare că Juliette trebue să fi fost frumoasă, încântător de frumoasă la debutul ei în lume, sub Consulat, când desigur a fost una din reginele Parisului. Era frumoasă desigur şi la chip şi la trup, şi în mişcările-i graţioase şi molatice. Unii dintre contimporanii ei, ca baronul de Fremont, găseşte că „semăna mai mult cu o grizetă, decât cu o doamnă din lumea mare".

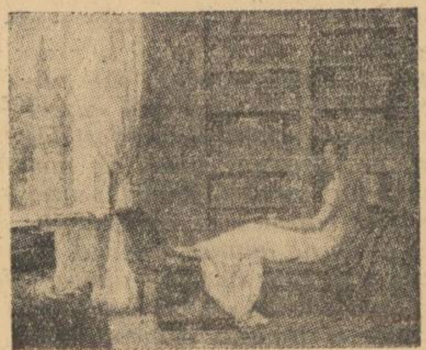
Era afectată, dorind mereu să atragă atenţia. Fremont găsea că ochii ei mari erau fără expresie, că părul castaniu, deşi mătăsos, era sărac; picioarele îi erau comune; ţinută fără eleganţă; pieptul ca o scândură.

Henri de Régnier citează părerea lui Fremont, dar nu-i dă multă crezare şi îi opune părerea iluştrilor ei adoratori, precum şi portretele lui David şi Gérard, precum şi busturile încântătoare ale sculptorului Chinard.

Julietta a fost creată pentru comedia burgheză, nu pentru tragedie; pentru a reprezenta zeiţele, ca Delphine Gay. El îi laudă gustul intelectual şi nu inteligenţa. Avea, — spune Henri de Régnier, — gustul înnăscut, natural, pentru lucrurile sociale şi operele de artă, deşi nu era nici inteligentă, nici măcar spirituală.

„Spiritul face pe om răutăcios, gustul, dimpotrivă, îl înclină spre indulgenţă şi spre acea supremă rară eleganţă care e bunătatea".

Régnier credea că Julietta era bună din instinct şi că, pe lângă

D-NA DE RECAMIER în salonul său

aceasta, şi-a rafinat bunătatea, din dorinţa de a face să i se erte cochetăria. Adoratorii ei sufereau, fără îndoială, dar ea avea conştiinţa împăcată, căci se ştia bună şi nu-i plăcea să facă să sufere pe nimeni.

Henri de Régnier înclină a crede că d-na de Récamier a fost amanta lui Chateaubriand. Deşi pare să nu fi fost între ei pasiune, ci numai atracţie, stimă, afecţiune, sentimentul că formează împreună o pereche exemplară, demnă de Panthéon şi de Olymp.

D-na de Récamier oarbă şi Chateaubriand mut, formează, fără îndoială, în salonul de l'Abbaye-aux-Bois, una din cele mai admirabile imagini din Istoria dragostei literare.

Evocarea amintirilor în această Abbaye-aux-Bois, pe care Henri de Régnier a vizitat-o de multe ori, se face cu acea graţie, acea melancolie, acel accent pătrunzător şi fără importanţă, care fac din el un memorialist ce-şi găseşte asemănare numai în „Mémoires d'outre tombe" ale lui Chauteaubriand. Bine înţeles că nu-i pompos, solemn şi încărcat de floricele ca Chateaubriand. Dar e decepţionat, cu o lâncezeală încântătoare, care seduce, are un simţ psihologic şi pitoresc care fac irezistibile aceste pagini.

Cronica literară

H. Sanielevici: In slujba Satanei?!.. vol II

I. Minulescu: Nu sunt ce par a fi

D. Sanielevici continuă în acest volum discuţia aprinsă în jurul spiritului dionisiac şi spiritului apollinic, cu o serie de „aplicaţii şi documentări". Caracterul strict estetic al acestei cronici nu ne îngădue să discutăm fondul cărţii şi apoi n'am avea nici pregătirea trebuitoare, fiindcă mărturisim că ne repugnă discuţia „ideologică" vagă, fără îngrădire în marginile unei specialităţi şi fără dovada că amândoi combatanţii au cunoştinţă satisfăcătoare de bibliografia chestiunii. Oricât de strălucitoare ar fi asociaţiunile şi disociaţiunile unui intelectual, ele nu vor putea înlocui pătrunderea omului care cunoaşte pe degete chestiunea. Temeinicia punctului de plecare al d-lui Sanielevici trebue susţinută întâi de toate în faţa antropologului. Până atunci noi vom releva „vioiciunea" (ca să folosim un termen al autorului însus) d-lui Sanielevici, partea adică prin care interesează literatura.

Vom aminti că d. Sanielevici respinge confuzia obişnuită între naţie, limbă şi rasă. Poţi fi evreu şi să nu fii semit, poţi vorbi o limbă semitică şi să nu fii un asiat, poţi fi român şi să fii semit. In această teorie, d. Sanielevici aduce un mod de argumentare în care n'am pătruns totdeauna. Nu trebue să uităm că problema de rasă noi o punem azi în raport cu o porţiune de timp apropiată de mileniile noastre. Demonstrarea, ori cât de întemeiată pe dovezi antropologice, că într'un grup uman se găsesc notele unei rase din care acesta nu se socoteşte a face parte, are în ea ceva paradoxal şi nepractic, fiindcă discuţia în jurul rasismului porneşte dela unele diferenţieri relativ mai recente şi n'au nimic de a face cu ceeace antropologia poate stabili ipotetic pe prea mari porţiuni de vreme. D. Sanielevici face de pildă următoarea afirmaţie: „La noi în România, majoritatea regăţenilor (stepa, până în mijlocul Moldovei şi al Basarabiei) e mediteraneană, deci, la origine, semitică". Nu zicem că asta ar fi contrar ştiinţei, dovedindu-se, dar n'ar avea hotărît nici un raport cu realităţile mai apropiate pe care le discută rasiştii şi antirasiştii. Una este a spune că în vremuri întunecoase rasa din care ne tragem putea intra în definirea semitismului şi alta a spune că muntenii sânt... semiţi. D. Sanielevici duce acest fel de argumementare până la individ. Subscriitorul acestei cronici este după d-sa un „asiatic", adică în fond un semit, d. Sanielevici este însă un dinaric. Aici intră în joc şi o logică literară, care este primejdioasă când e întinsă prea departe. D. Sanielevici constată că semitismul (a nu se confunda cu ebraismul) e caracterizat prin libido, prin duhul lui Dionysos. Pe dată ce d-sa găseşte la un individ nota sexuală aplică şi termenul semitism. Lucrurile sânt mai subtile. Cât despre metoda analogică, se ştie că cineva a dovedit negru pe alb că Napoleon I n'a existat, toată istoria lui fiind o reţea de simboluri. D. Sanielevici ne poate dovedi că sântem chinezi şi într'adevăr îl şi vedem căutând de pe acum o „punte".

Observaţiile d-lui Sanielevici sânt încă foarte inteligente şi profunde şi, abstrăgând dela temeiul lor antropologic pe care nu-l putem controla, întru totul acceptabile. Consideraţiile sale asupra spiritului dionisyac şi aspiraţia sa apollinică (adică puritană) inspiră respect. Raportul între inochentism şi culturile de origine asiatică sânt pe deplin întemeiate. Ar fi fost şi mai util dacă, utilizând bibliografia clasică, autorul ar fi făcut acest raport şi mai organic, întrucât culturile cu iniţieri au fost bine studiate şi nu mai sânt o taină (Cfr. de pildă studiul despre culturile asiatice al lui Fr. Cumont, cercetarea despre Orfism a lui Macchioro). D. Sanielevici aminteşte în treacăt, în cuprinsul unui citat, de gnostici. Insă gnosticismul este în chestiunea aceasta esenţial. Legătura lui cu cultul lui Dionysos a fost făcută. In gnosticlum sânt toate motivările teologice ale sexualismului ritual şi este evident că inochentismul nu e străin de el (Cfr. E. de Faye, *Introduction à l'étude du gnosticisme, Paris, 1903; Gnostiques et Gnosticisme, 2e éd.,)Paris, 1925; Hans Leisegang, Die Gnosis, Leipzig, 1924)*. In gnosticism femeia ocupă locul central ca simbol al facerii. Exclamaţia *Evaevo* a sectanţilor ruşi, interpretată ca bachicul *Evohé* cred că conţine mai de grabă noţiunea de *Eva* cu care se împerechiază eternul Crist. Nu îndrăznim să traducem în româneşte ceeace Liesegang scrie despre Barbelo-gnostici: „Nachdem sie sich nämlich vereint haben, erheben sie, nicht genug an dem Laster der Hurerei, noch ihre eigene Schande gen Himmel; Weib und Mann nehmen das, was aus dem Manne geflossen ist, in ihre eigenen Hände, treten hin, richten sich nach dem Himmel zu auf mit dem Semutz an den Händen und beten als sogenannte Stratiotiker und Gnostiker, indem sie dem Vater, den Allnatur, das, was sie an den Händen haben, selbst darbringen mit des Worten: „Wir bringen din diese Gabe dar, des Leib desChristus"... Das von ihrer Unreinheit gesamme'lte Menstrualblut nehmen sie ebenso und essen es gemeinsam... Sie reissen nämlich den Embryo heraus zu dem Zeitpunkt, wo sie ihn mit des Händen fassen können, nehmen diese Fehlgeburt und zerstossen sie in einer Art Mörser mit der Mörsekeule, und herein mengen sie Honig und Pfeffer und andere bestimmte Gewürze und wehlriechende Ole, damit es sie nicht ekelt, und dann versammeln sie sich alle,.. und jeder kommuniziert mit dem Finger von dem zerstamften Kinde". Iată dar şi chestia copilului mâncat de care vorbeşte şi d. Sanielevici. In treacăt fie zis, *Lado Lado* există într'adevăr în tradiţia românească aşa precum bănueşte autorul. Iată în Alecsandri:

Frunză verde lăcrămioară
Lado, Lado sorioară!

Origina pare a fi slavă. In *Istoria Ruşilor* atribuită lui Costin (v. Gaster, *Crestomaţia I, p. LXIV şi II, 50 scv.)* aflăm că e un idol (alături de *Leliu* şi *Poleliu*: „Al patrulea idol Lado, şi pre acela îl avea Dumnezeul nunţilor, şi a toată nenorocirea, şi-i aducea, lui jirtve ceeace să găţia să să însoare, socotind că cu ajutoriul lui Lado, nuntă bună şi viiaţă drăgăstoasă vor dobândi, şi aciasta măscăriciune dela slujitorii idolilor celor dedemult s'au tras, carii pre unii din idoli, Lela şi Polela îi chema, a cărora urătul de Dumnezeu nume, şi până astăzi prin oarecare laturi, prin adunări, şi prin jocuri cintind: Lelio, Lelio, Polelio, precum şi la noi zic: Lelio, Lelio, îl chiamă, aşijderea şi pre muma lui Lelea, şi a lui Polela: Lada o cântă anume: Lado, Lado, şi această înşelăciune vechie dievolească a acestui idol trăgându-să, la veselile cele de nuntă, în mâini plesnind şi în masă bătând, cântă..." In aceste chestiuni trebue şi informaţie şi prudenţă. Gaster, de plidă, pune pe Lerui-Doamne în raport cu Lelio. D. Al. Rosetti a dovedit însă că Ler vine de la „Aliluia".

D. Sanielevici este un polemist de mare talent şi un asociator în chipul vast al lui Hasdeu. Indrăzneala, chiar când nu e bine documentată, stimulează inteligenţa iar vigoarea pasională încântă pe iubitorul de literatură. Când d. Sanielevici spune: „Cercetările pe care le-am întreprins în domeniul istoriei religiunilor, mi-au desvăluit limpede adevăruri pe care până acum nimenia nu pare să le fi văzut", spiritul nostru e încântat de sinceritatea încrederii în sine, exprimate fără false pudori. Nici atacurile autorului nu jignesc, îmbrăcate cum sunt în aburi de pasiune, ţintind ideea iar nu omul. Viaţa noastră socială alunecă spre... „curvăslâcuri", când d-nii Maniu şi Mihalache îşi dau demisia din guvern pe motivul atitudinii unui funcţionar superior, d. Sanielevici râde „cu lacrimi". Hitler este Antichrist. Citind broşura unui „camelot al ştiinţei", autorul „se apucă de cap". Pe Wells şi pe Elliot Smith îi dă dracului. La d. Cristureanu găseşte câteva „judecăţi de cretin", d-sa „nu are a lua lecţie de la micii profesoraşi din străinătate în faţa cărora micii flecari de la noi se tărăsc în pulbere", o carte a lui Georges Poisson „e pur şi simplu tâmpită", evreii trebue să se boteze în massă, d. Stere „nu pricepe un cuvânt din toată chestiunea", d. Ralea „coordonează foarte slab", la Paris „e unul André Gide" din care autorul n'a cetit nimic, dar l-a văzut cu „nas cârn, de tătar şi ochi mici cari pândesc sinistru", Ibrăileanu era „critic slab", noi scriem „binişor" dar judecata noastră n'are nici o valoare". Toate acestea sânt spuse repede, impetuos sau familiar, fără clipire din ochi. Efectul literar, afară de rarele cazuri, când vorbirea este prea de tot familiară şi cu intenţii humoristice, e inimitabil.

●

In esenţa lui, d. Minulescu a rămas neschimbat. Poezia sa se află încă în faza simbolismului românesc de dinainte de război. Se vorbeşte de multe idei personificate *Azi, Eri, Primăvara, Toamna*, de porturi, de panorame, de ploaie:

Primăvara, fată mare
A sosit în sat la noi,
Ca un cântec de cimpoi
Intr'o zi de sărbătoare...
A picat azi dimineaţă —
Şi abia intrată'n sat,
Satul tot s'a deşteptat
In parfum de izmă creaţă!...

●

Toamna, fată deochiată —
Biata fată!..
Deochiată; dar frumoasă

Urmare în pag. 10-a

Insemnări şi polemici

Ce-au devenit savanţii alungaţi de Hitler

Venirea lui Hitler la putere a turburat din temelii viaţa universitară în Germania. Sute de oameni de ştiinţă, prin aplicarea legilor împotriva funcţionarilor nearieni sau a celor ce făceau altă politică, au fost scoşi din locurile lor. O mie două sute de savanţi, dintre care trei sute unsprezece medici şi o sută şaizeci şi nouă de chimişti, au fost lăsaţi pe drumuri, căci cei mai mulţi nu au căpătat nici pensia ce li se cuvenea pe anii serviţi.

S'a pornit atunci tragicul exod; şase sute cincizeci dintre ei cu familiile lor au părăsit ţara. Printre ei figurau oameni celebri, unii distinşi cu premiul Nobel, iar alţii abia în vârstă de 28-30 de ani, care nu avuseseră timp să se valorifice, să-şi creeze un nume şi un cerc.

Colegii din străinătate s'au străduit să-i ajute. Dar pentruca să redea culturii şi ştiinţei aportul lor ar fi trebuit să fie reintegraţi în învăţământul universitar. Lucru foarte greu, mai ales pe aceste vremuri de criză economică. Universităţile din lumea 'ntreagă au fost silite să-şi reducă personalul. Cum să dea deci posturi oficiale acestor nefericiţi emigranţi? Le-au dat pe cât s'a putut posturi în biblioteci, muzee, laboratoare, în aşteptarea momentelor favorabile pentru utilizarea lor. S'au organizat apoi turneuri de conferinţe prin care s'a dat ocazie savanţilor ce au rămas în Germania să ia contact cu lumea ştiinţifică şi să facă cunoscut străinătăţii mersul lucrărilor proprii.

Toată activitatea aceasta se găseşte rezumată într'o broşură, apărută la Londra, sub titlul: „O criză în Lumea Universitară" şi prefaţată de înaltul comisar James MacDonald.

Profesorii cunoscuţi s'au plasat în genere în locuri stabile. Cât despre cei tineri, comitetele au fost nevoite să facă multe intervenţii spre a creia posturi noi pentru ei.

Emigranţii s'au organizat destul de bine spre a se ajuta între dânşii. La Zuerich, biroul lor de asistenţă este o minune de solidaritate.

Cincizeci şi cinci de profesori şi asistenţi tehnici au fost numiţi la Universitatea din Istanbul, care a fost reorganizată şi mărită în 1933, apoi alţii au fost plasaţi la New-York, unde s'a creat „New School of Social Researcen" cu tot personalul alcătuit numai din profesori emigraţi şi care oferă studenţilor americani un învăţământ special, ce nu ar fi fost posibil decât lacă ei ar fi mers în Germania.

In Palestina, Universitatea Israelită şi Institutele technice, mărite ,oferă posturi la 18 profesori şi asistenţi.

In Spania şi în Portugalia se negociază înfiinţări de posturi pentru ingineri, chimişti şi economişti care lipsesc, şi aşa mai departe.

Pentru ajutorarea celor ce nu şi-au putut schimba profesiunea, spre a li se procura de lucru, s'a făcut o vastă organizare internaţională sub auspiciile Inaltului Comisariat al refugiaţilor din Germania fondat în 1934 şi care a strâns în doi ani fonduri în valoare de 1.232.534 dolari. Fundaţia Rockefeller a contribuit numai ea singură cu 340 de mii dolari pentru burse pe lângă instituţiile din America şi Europa, destinate emigraţilor din Germania. Pentru rest au contribuit cel mai mult Anglia, apoi America şi Franţa.

Savanţii şi profesorii ajutaţi pe această cale nu au primit aceste subsidii fără a răspunde cu munca lor luminată şi stăruitoare. Din cercetările şi invenţiile lor s'au îmbogăţit toate instituţiile de cultură şi ramurile de activitate din lume: medicina, ştiinţele naturale şi sociale, pedagogia.

Dar această operă de asistenţă se găseşte foarte ameninţată; soarta a sute de savanţi în lume este expusă din nou nesiguranţei zilei de mâine. Comitetele sânt aproape la sfârşitul resurselor lor şi nu se ştie cum se va putea continua opera începută..

Marie Laurencin

Marie Laurencin a primit „cravata" şi de mult e socotită printre pictorii cei mai de seamă. Are cincizeci şi doi de ani, e celebră, dar face cât se poate de puţin zgomot în jurul ei.

Şi-a păstrat chipul vaporos şi tânăr, ochii de o culoare unică, mov, cu pupile negre, glasul delicat de fată tânără.

Arta ei e haos de libertate şi vis, de fantastic şi naivitate, artă de zână, de magiciană, de poetă şi evocatoare de basm.

Fiecare tablou e alcătuit din tuşe de o extremă delicateţă, are ceva din frăgezimea florilor şi graţia alintată a fetiţelor pe care le pictează. Ceva inefabil şi în culoare şi în formă; pare că s'a jucat când le-a pictat, atât sânt de uşor redate şi totuşi jocul Mariei Laurencin, e jocul subtil al unei arte desăvârşite, spirituală în modurile ei de expresie, nevinovată ca inspiraţie.

MARIE LAURENCIN

Lungile siluete singuratice, împrăştiate sau grupate, au o fluiditate, transparenţă şi prospeţime unică. Ceva ireal în aparenţa lor de balet tăcut, ca şi în siluetele femeilor, plecate peste balustrada balconului, sau fugind spre bolţi înverzite şi tăinuite.

Paserile, hieraticile şi nobilele levrete, ciutele mirate, fetele tinere cu prelungi orbite, cu graţie lâncedă, morbidă, amazoanele şi caii lor mândri,— toate sânt parcă mai suave, mai imateriale decât tot ce le înconjoară, deşi în anturajul lor sânt numai visuri, serpentine, nori, brumă, lumină... Poezie şi basm, magie, — ceva duios de dulce, în unele portrete, ca acele ale fetiţelor roze, pe o pânză albastră, frumoase şi fragile, ca mitul „vârstei celei mai fericite", — asupra căreia a spus cândva:

— Fericirea? Unde s'o caut, Doamne, în viaţa mea? Nici în copilărie nici în tinereţă. Apoi m'am măritat... Măritişul nu-i totdeauna fericire.

Când a venit succesul, bogăţia, a început războiul. Cine se putea bucura cu adevărat de ceva în timpul războiului? Acum sânt pe scoborîş; am trecut de cincizeci de ani; nu mai poate fi vorba de „fericire". Am unele zile de mare desnădejde, dar şi unele fericiri mărunte; o călătorie din când în când, dar mai ales pacea, izolarea, tăcerea şi munca... Lucrez toată ziua, seara ies foarte rar; iar când nu ies, mă urc în pat de la şapte seara şi citesc până la două noaptea... Asta şi... cânele meu..."

După ce ştim toate acestea vom înţelege poate mai bine ochii fetiţelor grave şi palide, din tablourile sale, care par că nu-şi vor împlini niciodată visul fericirii ascunse în ochii lor sumbri şi mari.

Cronica mizantropului

O tragedie

Viaţa este mai inventivă în întâmplări extraordinare decât scriitorul, dar scriitorul le rezolvă mai bine decât oamenii. Iată ce citim într'o gazetă:

„Cunoscutul chirurg specialist în boli de cap Boris Klenman, de 37 ani, directorul unei mari clinici, se căsătorise acum un an cu o tânără studentă, anume Estera Enzel. Căsnicia lor era foarte fericită, până zilele trecute, când Klenman, fiind vizitat de un prieten din copilărie, acesta i-a spus că s'a căsătorit cu propria lui soră.

„Acum 19 ani, la isbucnirea revoluţiei ruse, Klenman s'a rătăcit de părinţii lui, care au rămas cu o fetiţă, sora lui. Tatăl lui fiind împuşcat, iar mama lui murind peste câtva timp, fetiţa a rămas singură şi a fost crescută şi adoptată de doi străini, care nu i-au spus că nu e fiica lor.

„Fata crescând mare, a devenit studentă şi s'a căsătorit anul trecut cu Klenman, fără ca acesta să ştie că e sora lui.

„Când a aflat adevărul, nefericitul s'a dus în laboratorul clinicii sale şi s'a încuiat acolo.

„Peste două zile, a fost găsit mort, iar lângă el pe masă, o sticlă cu otravă şi seringa cu care-şi injectase otrava.

„Soţia, aflând de moartea lui a fost cuprinsă de un atac de nervi şi internată într'un ospiciu. Ea nu ştie decât că soţul ei s'a sinucis".

Iată dar o variantă adevărată a cazului lui Oedip. Insă foarte prost rezolvată. Incestul este fără îndoială un lucru respingător, întrucât provoacă degenerarea rasei. Acela de tipul oedipian este cel mai grav, fiindcă pune faţă în faţă două generaţii deosebite, ce trebuesc să fie legate prin alt fel de sentimente. Cestălalt e grav şi reprobabil dar în orice caz mai blând. Doctorul sinucis nu pare să fi avut un suflet antic. Nici el nici soţia nu erau vinocaţi de incest, factorul esenţial fiind conştiinţa păcatului. Ce era nevoie să se sdrobească viaţa unei femei, care va afla, nici vorbă, de cauza sinuciderii şi va fi de două ori scârbită? Un om cu sânge rece ar fi tăcut, înmormântând pentru todeauna ruşinea şi ar fi găsit un chip hotărît de despărţire, măcar trupească. Dar prietenul? Mare canalie! Ticăloasă era legătura doctorului, dar mai ticăloasă e conştiinţa legăturii. Dacă prietenul ar fi tăcut, păcatul n'ar fi existat. Perversitatea nu stă în fapt ci în noţiunea lui şi doi inşi care se cred străini sânt şi rămân străini. Casuistica morală devine uneori primejdioasă şi mai imorală decât păcatul însuş.

ARISTARC

J. H. Fabre între copii

O scriitoare engleză, Miss Eleonore Doorly, a avut o inspiraţie genială, când a socotit pe Fabre atât de mare în simplicitatea sa încât merită să intre în împărăţia copiilor.

Autoarea povesteşte cum doi copii s'au îndrăgostit de Fabre numai auzind despre dânsul şi s'au hotărît să meargă să-l cunoască pe el şi ţara lui. Autoarea precizează „pe el şi ţara lui", căci, în adevăr, J. H. Fabre nu este complect dacă-i scos din ţara din care şi-a luat geniul şi personalitatea, cu coloritul şi esenţa lor proprie.

Probabil că nimic nu încântă mai mult în literatură decât adevărul; şi succesul lui Fabre este cea mai evidentă dovadă. Putem citi „Albinele" lui Maeterlink cu plăcerea de a citi poezie şi istorie naturală în acelaş timp. In realitate, poezia istoriei naturale este în nuditatea faptelor.

Fabre, urmărind cu ochii lui plini de iubire cum ucigaşa viespe scoate pe ucigaşul paianjen afară din ascunzătoarea sa, îl paralizează cu o înţepătură, încât rămâne fără putere ca o bobiţă pe jos, apoi îl despică spre a-şi depune acolo ouăle, redă o scenă de un interes irezistibil şi limbajul dacă-i posibil, devine eloquent tocmai prin sobrietate.

Cartea începe cu: Fabre corectând pe La Fontaine şi copilul refuzând să recite fabula: La cigale ayant chanté... *spre disperarea profesoarei de franceză.*

Ea nu se consolează decât atunci când părinţii intervin şi pun copilul să recite cu hotărîre La sauterelle.

Arnold Bennett

Mistress Dorothy Bennett a avut mulţi ani cu Arnold Bennet o legătură nelegitimă. Aceasta îi permite să poată privi pe cunoscutul romancier de foarte aproape.

ARNOLD BENNET

Arnold Bennet n'a fost nici odată prea familiar cu soţia sa, care a trăit mereu cu frica de a nu-l pierde.

Ea îl observa din această cauză cu o încordare aproape penibilă. Ca mamă, mai mult decât ca soţie şi ca o mamă ce are în grijă un copil bolnav, ea observă şi notează ciudăţeniile, farmecul, puterea excepţională de viaţă a acestui om. In memoriile ei se simte efortul pe care-l face să nu-i scape ceva din memorie, silinţa de a scrie tot ce a observat până ce nu-i prea târziu.

Rezultatul e un portret al lui Arnold Bennet de o fidelitate extraordinară. Nimic fals, nimic alterat prin instinctul de posesiune. Şi-a dat seama de locul ce-l ocupa în inima poetului, în timpul unei şederi la Paris, când Arnold Bennett îi aducea flori la hotelul unde locuia în fiecare dimineaţă.

Florile acestea însă, cumpărate dela florăria din apropiere nu erau nici odată proaspete. Venea ca un copil ţinând în mână buchetul ce i se spusese că trebuie oferit.

Totuşi, Arnold Bennett era pe lângă scriitorul celebru, cunoscut în toată lumea şi un om de lume, care cunoştea convenienţele. Faţă de ea şi de dragostea ei, poetul care murise de tânăr pentru marele public, rămăsese viu. Slăbiciunile omului strânseră mai mult legătura dintre tânăra femee şi scriitorul celebru şi astfel ea nu le scuza numai, ci înţelegea adânc imposibilitatea în care se găsea Arnold de a obţine separaţia finală de altă persoană care ar fi îngăduit legalizarea raporturilor dintre ei.

La sfârşitul lecturii acestor memorii, cititorul are impresia de a fi asistat la o purificare prin milă şi iubire.

Teatrul la New-York

In cursul ultimelor luni, teatrul din New-York a cunoscut trei mari succese, dintre care două născute dintr'un fel de omagiu adus Angliei, iar al treilea are un subiect cum nu se poate mai american.

„Regina Victoria", cronica istorică a omului de litere de-o rară distincţie Laurence Hausman, e o rapidă evocare a vieţii şi-a domniei Reginei Victoria.

Piesa n'a fost destinată unui răsunător succes, — lucru confirmat de publicul londonez. La New-York însă, ea a cunoscut un succes neaşteptat. E drept că punerea în scenă a fost foarte dibaci calculată ca să placă publicului american. Afară de asta e cunoscut interesul pe care-l arată acest public pentru tot ce se raportă la Curtea engleză, la acel „royalty", care-i lipseşte şi pe care l-a invidiat totdeauna.

Miss Helen Hayes e de altfel strălucitoare în rolul reginei, care niciodată n'a fost mai reuşită pe scenă. Spectacolul e desăvârşit.

Succesul lui „Call it a Day", piesă destul de neînsemnată şi foarte sentimentală, e încă şi mai neaşteptat. Succesul pare că vine mai cu seamă dela subiect sau mai exact dela ambianţa în care se desfăşoară acţiunea acestei comedii de moravuri uşoare.

In această piesă se poate urmări existenţa zilnică a unei familii engleze cu stare.

Fără îndoială că iluzia de-a descoperi secretul vieţii de familie aduce zeci şi sute de spectatori, care aplaudă cu multă convingere piesa d-rei Dodie Smith. Se pare că Anglia e încă foarte la modă în Statele Unite.

Piesa care formează al treilea succes scenic la New-York, nu seamănă deloc cu celelalte.

„The Case of Clyde Griffith" nu-i decât punerea în scenă a celebrului roman de Theodor Dreiser „An American Tragedy".

Aici succesul era mai dinainte asigurat, dar la drept vorbind piesa denaturează acţiunea esenţială a romanului. In roman eroul, tânărul Clyde, îşi omoară metresa ca să se poată însura cu o fată bogată (subiectul se bazează pe un proces care-a avut loc în realitate).

Romancierul, bineînţeles, indică anumite circumstanţe atenuante. Eroul nu-i un monstru, ci un om normal, echilibrat, cu toate că fusese ucigaş.

Piesa dă o altă întorsătură subiectului. Tânărul Clyde nu-i vinovat, cu toate c'a omorît-o pe aceia care-l iubea. El nu-i decât o victimă, o victimă aplaudată.

Tragedia — cu o astfel de interpretare — încetează de-a exista. Ea e înlocuită printr'o piesă de propagandă. Eroul unei piese de propagandă trebue neapărat să fie asasin?

Ingerul căzut..

Până la moarte Byron a fost urmărit de interesul lumii în cele mai mici incidente ale vieţii de toate zilele, ca o vedetă de cinema, fiind un vizitator scandalos în cluburi şi în saloane, iar după moarte o obsesiune pentru mintea tuturor. Unii erau de părere că „non omnis moriar". Byron însă replica cu răceală: „Imi e egal dacă voiu dispărea cu totul după moarte".

Doi scriitori englezi Gould şi Miss Burnham, au încercat să-l readucă printre compatrioţii săi, într'o dramă în trei acte, în care poetul e reprezentat cu tot farmecul frumuseţii sale renumite, dar şi cu natura sa de Lucifer şi de detracat. Nodul dramei sânt relaţiile sale cu sora sa vitregă, Augusta şi în lumina aceasta, Byron apare ca atins de o maladie mai adâncă decât „temperamentl artistic".

Este tocmai o manifestare a părţii „neartistice" a temperamentului său, căci ni-l arată incapabil de a alege între bine şi rău şi chiar între o orientare normală spre dreapta sau stânga. Autorii au ales perioada dintre 1812—1816, adică perioada dintre succesul strălucit, în care s'a simţit el însuşi celebru şi data când dispreţuit, izgonit şi batjocorit, şi-a scuturat praful de pe pământul Angliei de pe picioare.

Pe lângă multe puternice şi veridice portrete ale lui Lord Melbourne, Lord Holland, William Lamb şi Thomas Morus şi o evocare minunată a coloritului epocii, ceace face adevărata valoare a piesei este însăşi firea pe care au dat-o acestui înger căzut cu natura sa de o vitalitate de fiară sălbatecă.

Trei momente din respingătoarea sa aventură cu Augusta, fac să reiasă natura diabolică a poetului. Primul moment este acela când ni se arată cum, din plictiseală şi impulsivitate, cedează la avansurile Carolinei Lamb. Apoi cum, din aceaşi natură diabolică, zdrobeşte iubirea Carolinei Lamb şi în cele din urmă, cum se serveşte Carolina, de aceste ieşiri demonice, pentru a convinge pe lady Byron că soţul ei e nebun.

Autorii caută să analizeze şi să dovedească în aceste momente dramatice aventurile lui Byron cu Carolina Lamb, căsătoria sa cu Annabella şi divorţul său, ca manifestări ale naturii sale nevropatice, din care a ieşit şi respingătoarea (legendă sau adevăr?) legătură cu Augusta.

Subiectul este foarte delicat şi atât de greu de tratat încât dramaticul situaţiei sufere, din această cauză. Insă forma literară de o rară calitate a salvat în parte succesul piesei. Dialogul strălucitor, de multe ori cu o intenţie de strălucire cam voită, se menţine, tot timpul, la un nivel ridicat şi plin de inteligenţă.

Caracterele simpatice ale lui William Lamb, Lady Melbourne, sânt bine desenate şi redate cu mult relief, iar Byron însuşi este o creaţie puternică, în contrast cu ei, prin temperamentul său în veşnică fierbere.

O carte foarte interesantă la lectură, dar o dramă, pe care cei ce cunosc publicul englez, nu şi-o închipue jucată, din cauza acelei respingătoare intrigi centrale, care e aventura cu Augusta.

Şi cochetă,
Mi-a intrat odată'n casă.

In genere aşa dar, un personagiu misterios intră în casa poetului; o păpuşă, o necunoscută:

Necunoscuta care se vindea,
N'a vrut să-mi spună'n prima zi, cine era.,
Dar fiindcă ea, aflase cine sânt
Poetul poreclit „Flueră vânt"
Şi fiindcă mă ruga stăruitor
Să-i fiu şi eu, din când în când, cumpărător,
etc.

La sfârşit poetul ne dă cheia personagiului, care nu e decât o abstracţiune:

Şi-acum
Cred c'aţi ghicit cine era
Necunoscuta care se vindea...

Era chiar tinereţea mea!...

Procedeul acesta este romantic şi e cel mai tipic poetic, cu condiţia să se păstreze măsura, să se ascundă bine simbolul. D. Minulescu e un mare sentimental şi la d-sa simbolismul e un mod de a ascunde sentimentul care îl ruşinează. Fiindu-i ruşine de sentimentul său, poetul îl spune în parodie, îl ascunde în abstracţiuni şi familiarităţi şi acest lucru dă naştere acelui aer minulescian, savuros în genere, câteodată însă artificial. In această nouă culegere sentimentalismul începe să se simplifice, în chipul romanţei eminesciene, adică să se elibereze de idei şi imagini şi să se destăinue în toată gravitatea lui. Poezii ca *In aşteptare* produc prin simplitatea lor directă o adâncă emoţie:

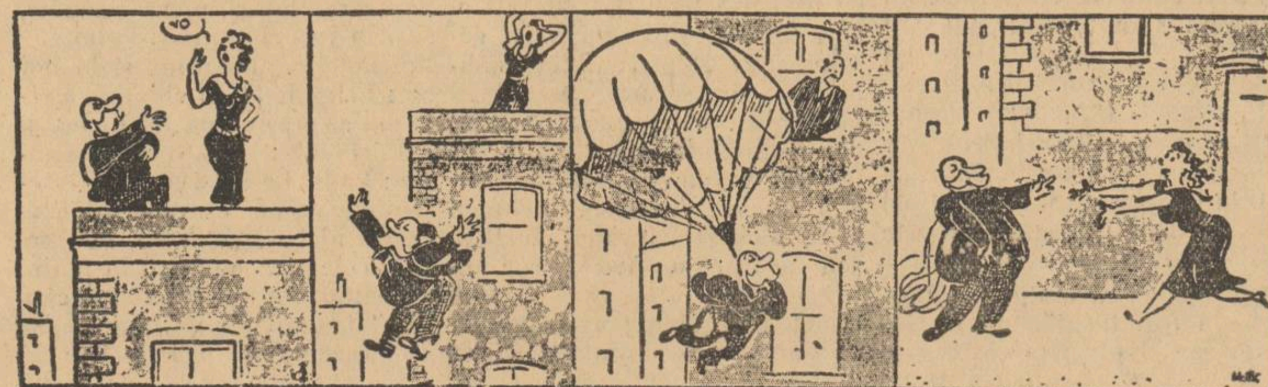
Nu ştiu ce s'a schimbat în mine,
Dar simt că s'a schimbat ceva —
Ceva la fel ca după-o boală grea,
Când parcă simţi că-ţi este mult mai bine!..
Am fost cândva, bolnav, cu adevărat ?...

Sau boala mea n'a fost decât
Calvarul unui vis urît
Din care abia acum m'am deşteptat ?...

Nu ştiu ce-a fost, şi nici n'aş vrea
Să ştiu mai mult, decât mi-e dat să ştiu -
Când mai curând sau poate mai târziu
Acelaş fapt divers se va'ntâmpla..

N'aştept decât o zi din calendar
Când Dumnezeu are să-mi facă semn
Că pot intra'n Ierusalim, solemn
Ca şi Hristos, călare pe măgar !...

G. CĂLINESCU

Salvarea din blochaus.

Atelierele „Adevĕrul", str. Const. Mille No. 7—11.

Adevĕrul Literar şi Artistic

Anul XV — Seria II — Nr. 810
Duminică 14 Iunie 1936

FONDATOR { AL. V. BELDIMAN 1888—1897 / CONST MILLE 1897—1920 } FONDAT IN 1899

5 Lei Exemplarul în ţară
10 Lei Exemplarul în străinătate

Când luminează soarele

Ea veni la mine într'o scânteietoare zi de primăvară, când oraşul uriaş era cufundat în valurile aurii ale luminii soarelui, şi în biroul meu luceau pe parchet dreptunghiurile înguste, aruncate prin giurgiuvelele ferestrelor.

O cunoscui îndată după felul cum a sunat: scurt şi energic. Ea totdeauna suna aşa.

Eşii. Era ea, înaltă, sveltă şi graţioasă, în mătase neagră, cu un buchețel de viorele la piept. Dar nu vedeam lucirea cunoscută a ochilor ei albaştri. Ochii îi erau stinşi.

Simţii că i s'a întâmplat ceva.

— Ce ai? o întrebai eu.

După o clipă de ezitare, ea răspunse încet:

— Nimic.

In biroul meu, luminat de razele soarelui, observai că faţa ei era mai palidă ca de obicei, mai palidă decât eri. Umbre semiovale i se întipăriseră sub ochi.

Ea se aşeză pe canapea, în colţ şi, îndreptându-şi rochia foşnitoare, îmi spuse:

— Scrie. Văd că ai de scris, iar mie dă-mi o carte.

Ii dădui un volumaş nou de versuri ale unui poet tânăr, şi continuai să lucrez. Din când în când, o priveam pe furiş: ea citea, dar chipul ei trăda tristeţe, nedumerire şi un dor fin şi transparent.

Când, apoi, întorsei capul, ea privea ţintă, pe fereastră, cerul albastru, cu capul ridicat şi cu ochii larg deschişi. In trăsăturile feţei ei palide, în colţişorii buzelor, citii atâta mâhnire, că mă sculai dela masă şi mă apropiai de ea.

— Ce ai? Spune-mi.

— Nu ştiu, şopti ea şi mă privi cu ochii înlăcrămaţi. Am să plec. Te deranjez...

— Nu, deloc, minţii eu. Sânt liber. Am isprăvit lucrul.

— Atunci să mergem să ne plimbăm puţin.

Eşirăm din casă.

Tramvaie roşii alergau, uruind şi sclipind la soare. Automobile negre, galbene, albastre şi cafenii, trăsuri treceau unele după altele. Mulţime deasă multicoloră, fără sfârşit. Pălării, jobene, caschete, pene albe, pene negre se amestecau, curgeau necontenit, ca un pârâu. Pretutindeni, în priviri, în zâmbete, în mers, se simţea vioiciunea de primăvară.

— Să mergem undeva cu trăsura, îmi spuse ea.

Profilul ei, gingaş şi iubit, era trist şi îngândurat; sprâncenele subţiri erau încruntate şi-mi spuneau că prietena mea e stăpânită de un gând mare şi stăruitor.

Treceam, tăcuţi, cu trăsura, dealungul vechilor şi somptuoaselor palate istorice.

Trecurăm un pod gigantic, cu felinare ce semănau cu nişte policandre mari, apoi prin faţa moscheii ,cu minaretele ei albe, subţiri şi înalte.

Peste tot luceşte, peste tot sclipeşte primăvara.

La un colţ de stradă, cu afişe mari, birjarul opri trăsura, aşteptând să treacă tramvaiele şi şuvoiul de trăsuri şi automobile.

Prin faţa noastră trecea un pâlc de fete tinere, cu cărţi în mână, discutând ceva foarte hazliu, căci râdeau cu poftă.

Priveam feţele lor rumene, pline de viaţă, înflorite de primăvară, ascultam vocile lor sonore, când, deodată, simţii pe mine privirea pironită a tovarăşei mele.

— La ce te uiţi cu atâta plăcere?

Auzii în glasul ei bănuială.

— La ele... la liceene...

— Da? ea tăcu puţin. Iţi plac atât de mult fetele tinere?

— Stii că nu prea.

— Dece?

— Mă plictisesc cu ele.

— Ah! Asta înseamnă că la o femee cauţi numai distracţie?

— Nu, asta nu „înseamnă”.

— Nu eşti logic.

— Nu ştiu. Poate.

— Dar eu îţi spun că nu eşti logic.

— Fie aşa cum vrei tu.

— Nu cum vreau eu, ci aşa cum este în realitate. Ştii ce? Haidem înapoi.

— Unde?

— Acasă.

— La mine?

— Nu, la mine.

Tăcurăm tot drumul. Din când în când, surprindeam privirea ei ispititoare, serioasă şi tristă.

— Dacă vrei, îţi fac un ceai, spuse ea şi adăugă, subliniind: Dacă n'ai să te plictiseşti cu mine.

— Dimpotrivă.

In locuinţa ei, tot atât de elegantă şi aromată caşi stăpâna ei, în acea casă plină de flori, de tablouri, de portrete şi de nimicuri, create de gustul rafinat al femeii, era mai întuneric decît pe strada de primăvară, cu soare, zâmbete şi vioiciune.

Prietena mea îşi scoase pălăria mare în faţa unei oglinzi înalte şi, după ce o puse pe masă, îşi apropie faţa de oglindă, privindu-se în tăcere.

Numai atunci observai că faţa ei gingaşă începuse să se veştejească, şi sub ochi şi pe tâmple apăruseră nişte sbârcituri fine-fine, abia vizibile...

Şi îndată înţelesei totul. Pricepui cauza tristeţei sale, a lacrimilor, care şi acum îi luceau în ochi. Observai că prietena mea se ofileşte.

Dar tocmai pentru aceasta ea începu să-mi devină mai scumpă, mai înţeleasă.

Ea mă privi. Făcui o figură indiferentă, ca şi cum nu observasem nimic, nu pricepusem nimic. Se apropie de mine, şi eu văzui ochii ei albaştri, lucind în lacrimi. Câteva clipe se uită la mine, tăcută...

— Iţi plac mult fetele tinere?

— Ţi-am spus doar.

— Şi e adevărat?

— Adevărat.

— Bine, te cred. Bagă de seamă: te cred. Şi acum, hai în sufragerie.

Şi mă luă de braţ, credincioasă şi duioasă.

Plecai când în ungherele odăii se adunaseră umbrele uşoare ale amurgului. Mergeam pe o stradă sgomotoasă şi priveam cerul trandafiriu, care se închidea din ce în ce, devenind de culoarea ametistului.

Eram cu gândul la chipul ei gingaş, atât de frumos şi atât de înduioşător în vestejirea sa. Şi-mi răsuna în urechi glasul ei cristalin.

O iubeam mai mult, iubeam mai adânc, dar în dragostea mea căzuse o picătură de compătimire, şi sufletul meu simţea ceva bolnăvicios.

Imi părea bine că a trecut acea zi luminoasă de primăvară, că a venit amurgul, şi mă gândeam cu mâhnire că, de acum înainte, aşteptam mai multe zile la fel.

Fiecare zi de primăvară aduce multă bucurie, dar după această bucurie se ascunde un dor nevăzut.

Aşa se întâmplă uneori când luminează soarele...

LEON DONICI

Tache Soroceanu — Portretul d-nei Florica Wieder

Maxime pe jumătate adevărate

O femee nu se priveşte în oglindă numai pentru a se vedea, ci pentru a şti cum e văzută de ceilalţi.

•

Pentru un bărbat, totul e posibil; pentru o femee — totul e probabil.

•

O femee mi-a spus: „Noi femeile nu sântem făcute pentru a plăcea, ci pentru a fi iubite”.

•

A iubi femeile înseamnă a prefera plăcerile pe care ele ni le oferă, tuturor neajunsurilor de care sânt capabile.

•

Băiatul repeta fără întrerupere: „Nu încerca să mă faci fericit; lasă-mă să fiu!”

•

E mult mai uşor să spui adevărul oricărui străin decît ţie însuţi

•

Niciodată nu ştii să iubeşti mai bine decât atunci, când ai ajuns la vârsta, în care nu mai poţi spera în iubire.

•

Fidelitatea în dragoste nu e decât o lene a dorinţei.

•

Există în femee ceva inexplicabil, dar atât de intolerabil — încât ne face să nu ne putem lipsi de ea.

•

„Trebue — spune adeseori femeea — să ştii să suporţi totul în lume, chiar pe tine însuţi”.

•

Adeseori iubeşti într'o femee amintirea unei dragoste, pe care n'o mai inspiră.

•

Bărbaţii ştiu să ascundă, femeile să fie misterioase; iar fetele să aibă o sută şi o mie de secrete.

HENRI DE REGNIER

STROFE EŞENE

Balada Bahluiului

Bahlui posac şi fără sârg,
Bahlui mâlos şi fără valuri.
Pe somnul tău, bătrânul târg,
Işi varsă plinele canaluri.
Porţi desnădejde şi ponos,
Porţi vreme hâdă şi greoaie,
Pe chipul lânced şi rufos,
Mânjit de păcură şi zoaie.

Gunoaiele mereu le-aduni.
In veşteda ta apă mică,
Oricine zvârle mortăciuni
Şi 'neacă puii de pisică.
Tu, răbdător, nimic nu spui,
Duhoarea ţi-o trimiţi spre soare,
Şi toate le suporţi, Bahlui,
Cu o ieşeană resemnare.

...Demult, pe mal, boierii mari,
Veneau ca să se veselească.
Cântau ţiganii lăutari,
Cânta şi muzica turcească.
Din simple căni de lut se bea,
Cotnarul vechi, pe vechea modă
Cu 'ntreaga curte petrecea,
Măria Sa Dabija Vodă...

Pe pod, în înserări ferbinţi,
Câte-o pereche stă lipită.
El, scuipă 'n apă printre dinţi,
Ea, cu plăcere îl imită,
Seminţe de bostan, apoi,
El îi oferă printre şoapte.
Şi fără mofturi amândoi,
Aşteaptă să se facă noapte.

Pe când pe mal, subt cer enorm,
Flămânzi şi prigoniţi cu anii,
Prin bălărie câinii dorm
Şi cerşetorii şi golanii.
Urnindu-şi jalnicul schelet,
Lângă scaieţi o gloabă paşte.
Iar un pescar, ridică 'ncet,
Un crâsnic năpădit de broaşte.

Bahlui, arar tu te repezi,
Vijelios fierbând în spume,
Vrând să te speli de tot ce vezi,
Sau să ne mături depe lume.
Insă potopul tău barbar,
Se frânge grabnic la rohatcă.
Şi iar, bicisnic şi murdar,
Te domoleşti în vechea matcă.

...Demult, pe subt copaci curgând,
Sclipeai din unda ta curată.
In tine s'au scăldat râzând,
Domniţele de altădată.
Ba, într'o noapte te-a trecut,
Ştefan cel mare, ud de rouă,
Şi calu-i negru a băut,
Din apa ta cu stele 'n două...

Porţi deznădejde şi ponos,
Porţi vreme hâdă şi greoaie,
Pe chipul lânced şi rufos,
Mânjit de păcură şi zoaie.
Bahlui posac şi fără sârg,
Bahlui mâlos şi fără valuri,
Pe somnul tău, bătrânul târg,
Işi varsă plinele canaluri.

GEORGE LESNEA

Centenarul naşterii lui Mussorgsky

Orhestra naţională franceză a dat prima audiţie a versiunii originale Boris Gudunov, *cu prilejul centenarului naşterii autorului.*

In acelaşi timp a apărut un mic volum foarte substanţial asupra lui Mussorgsky, de Feodorov, în colecţia „Muzicanţilor celebri”.

Autorul ţine socoteală în opera sa de toate publicaţiile recente şi ne dă fără îndoială cel mai bun studiu asupra omului şi a operei.

Publicarea a fost întreprinsă de statul rus, iar editarea de presa universitară din Oxford şi se prezintă admirabil.

Cea mai veche versiune este aceia din Decembrie 1869. Saint Saëns şi Debussy au cunoscut o partiţie din 1874, studiată de Robert Gadet şi publicată de casa Chester în 1926. Dar tot în 1926, un muzicolog rus, Paul Lamme, găseşte, la Leningrad, autografele lui Mussorgsky, ceiace permite redarea acestui Boris Gudunov *integral, publicat de Oxford University Press.*

După Paul Lamme, nu mai există alte autografe decât acelea care s'au găsit pe când se tipărea ediţia dela Oxford, dar a cărei tipăritură era prea avansată ca să se fi putut introduce autografele găsite.

Mai există un alt Boris *al lui Rimsky Korsakov, cuprinzând şi el două părţi: opera tradiţională în 1896 şi o versiune mai completă din 1898.*

Autorul Sheherezadei punea în serviciul prietenului său mort, ştiinţa sa profesională, cu intenţia, mai ales, de a facilita reprezentarea lui Boris.

Rimsky a fost mult criticat. Putem însă afirma că avem doi Boris, *unul scânteetor de toate focurile orhestrei lui Rimsky, — cu un contrapunct sigur şi armonie corectată. Avem apoi, pe de altă parte, pe* Boris *cel adevărat al lui Mussorgsky, geniu abrupt, barbar, dar zdrobitor prin noutatea lui prodigioasă şi profetică.*

Pe scenă, efectul dramatic şi în unul şi celalt rămâne acelaş; adică tot ce a produs mai impresionant spiritul shakespearian.

Partitura dela Oxford este însă de un preţ nestimat şi a produs o impresie profundă la concertele orhestrei naţionale franceze. In special coloritul orhestrei este mai sumbru, mai misterios decât acel al lui Rimsky şi e cu totul ciudat şi personal.

Chestiunea Boris *însă, nu va fi soluţionată decât după o amănunţită cercetare, atât a celor două partituri, cât şi a elementelor pe care le-a împrumutat autorul de la folklor, şi dela opere anterioare.*

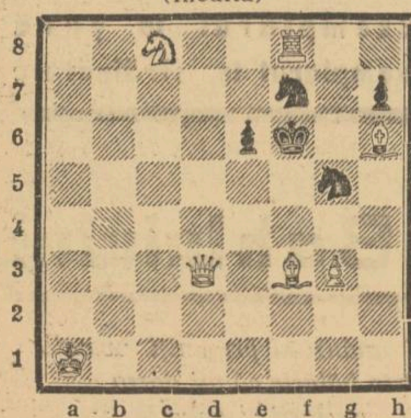

CRONICA ŞAHULUI

Adresa redacţiei acestei rubrici:
Paul I. Negreanu, *Bulevardul Carol 57. Bucureşti 1.*

PROBLEMA No. 1022

de GHEORGHE GOŞMAN, Braşov
(inedită)

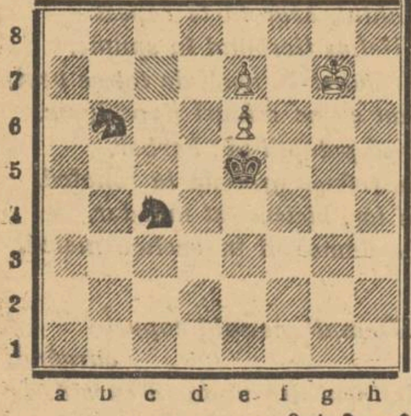

7 + 5 = 12

3 ‡

PROBLEMA No. 1023

de OTTO BINKERTt, Heidelberg
(inedită)
— In memoriam W.Pauly —

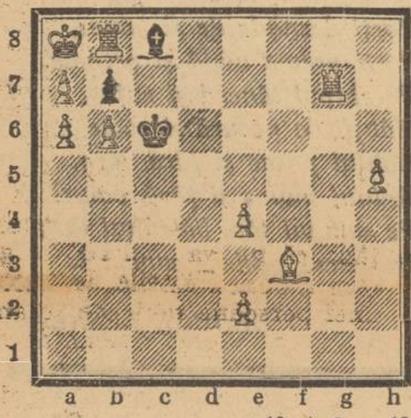

3 + 3 = 6

3 ‡
Ajutor invers 3 ‡
Hilfszüger - Selbstmatt 3- er

PROBLEMA No. 1024

de ING. G. HESKIA, Bucureşti
(inedită)

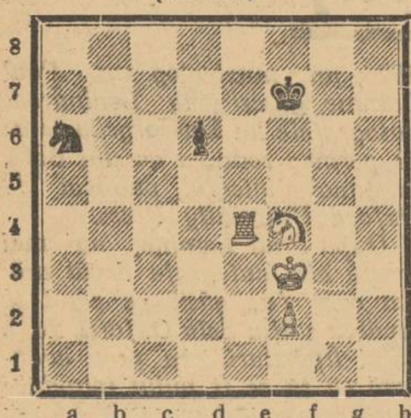

10 + 3 = 13

Ajutor invers 3 ‡
Hilfszüger-Selbstmatt 3-er

PROBLEMA No. 1025

de A. GROSS, Haţeg
(inedită)

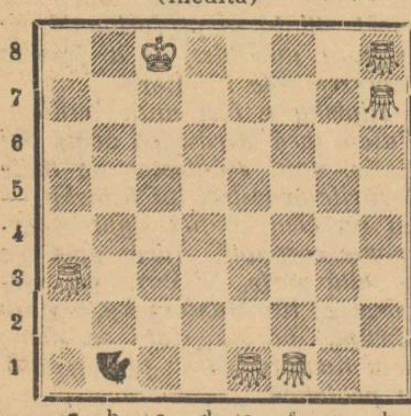

4 + 3 = 7

Ajutor invers 4‡
Hilfszüger- Selbstmatt 4-er

PROBLEMA No. 1026

de Mr. E. J. van den BERG, Apeldoorn
(inedită)

6 + 1 = 7

Pat ajutor invers 4‡
(fără Rege negru)

Hilfszüger-Selbstpatt 4-er
(*ohne schwarzem König*)

Concurs internaţional de compoziţii

Două grupe: I. Mat direct în 2 mutări şi II. Mat direct în 3 mutări. Apreciere parţială: Premii de 25, 20, 15, 10 şi 5 mărci germane, precum şi menţiuni onorabile în fiecare grupă pentru fiecare compozitor în parte. Apreciere de echipe după puncte pentru cele mai bune 10 probleme din fiecare grupă. Fiecare ţară poate participa cu câte 1—5 probleme în fiecare grupă. Deoarece problemele trebuesc trimise în comun, rugăm pe componiştii români să ne trimeată contribuţiile lor pe adresa redacţiei noastre cel mai târziu până la 31 Iulie 1936. Arbitri: d-nii *Keirans* şi *Lazdins* (pentru problemele în 2 mutări) şi d-nii *Behling* şi *Keirans* (pentru cele în 3 mutări).

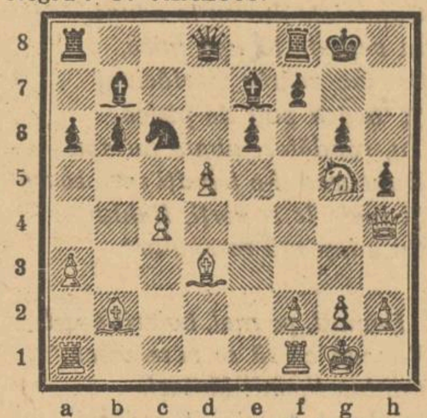
Partida No. 114

jucată în *„Major Tournament"* de la *Margate*, în ziua de 16 Aprilie 1936.
Alb: *N. Koblenz.* Negru: *F. Jameson.*

PARTIDA PIONULU DAMEI.

1. d4, Cf6; 2. Cf3, d5; 3. é3, é6; 4 Nd3, e5; 5. b3, Ce6: 6. a3, exd4?; 7. éxd4, Nd6; 8. Nb2, Dc7; 9. Dé2, 0-0; 10. 0-0, a6; 11. c4, dxc4; 12. bxc4. b6; 13. Cbd2, Nb7; 14. Cé4, Cxé4; 15. Dxé4, g6; 16. Dh4, Né7; 17. Cg5 h5; 18. d5, Dd8?; (—18..., Cé5 era mai bine —);

SITUAŢIA PARTIDEI DUPĂ A 18-a MUTARE A NEGRULUI:
Negru: F. JAMESON

5 + 6 = 11

Alb: N. N. KOBLENZ

19. Nxh5!! şi Negrul abandonează.

Bibliografie

„Revista Română de Şah" *de sub direcţia d-lui* Mihail Sadoveanu *a apărut pe luna Mai (Nr. 5) cu un material tot atât de bogat şi variat ca şi în trecut. Acest număr conţine un articol despre activitatea revistei în cei 11 ani de apariţie, dări de seamă despre campionatul femenin şi concursul interşcolar din* Bucureşti, *foarte multe partide copios analizate de cei mai de seamă maeştri români şi străini, 4 sfârşituri de partidă şi 6 partide scurte. In partea problemelor găsim 21 probleme în 2 mutări de diferiţi compozitori români, 6 probleme feerice şi 4 studii. Partea redacţională încredinţată inimoşilor şahişti* Anatole F. Ianovcic, Constantin Menciu *şi* Milu Augutştein, *precum şi partea problemelor în mâinile valoroase ale eminenţilor problemişti* Dr. Octav Costăchel, Iosif Schlarkó şi Paul Leibovici, *contribue la reuşita prezentare a revistei. Revista mai cuprinde o bogată cronică şahistă cu ştiri din ţară şi străinătate şi este împodobită cu foarte multe clişee şi diagrame.*

Abonamentele (L. 300 pe an şi L. 150 pe 6 luni), precum şi întreaga corespondenţă se vor trimite pe adresa d-lui Milu Augutştein, *redactor la* „Revista Română de Şah", *Str. Unirei 115,* Brăila.

●

A apărut *„Strategia"* Nr. 4 şi 5 (pe Aprilie şi Mai 1936) sub direcţia d-lui *M. W. Moreno.* Primul din aceste numere conţine articole relative la: Olimpiada de la *München*, matchul *Alechin-Euwe*, campionatul naţional pe 1936 organizat de F. R. S., campionatul femenin, campionatele provinciale *(Timişoara, Arad, Constanţa,* matchul *Botoşani-Dumbrăveni*, simultanul din *Cluj* al maestrului *H. Silbermann*, ştiri în limba franceză: *„Nouvelles de Roumanie"*, apoi 11 partide şi 4 partide scurte, curiozităţi, rubrica începătorilor, cronica şahistă şi diferite ştiri din ţară şi străinătate. Partea studiilor şi problemelor cuprinde 3 studii şi 24 probleme directe. In al doilea număr găsim un interesant interview cu marele maestru *Rudolf Spielmann* despre matchul de revanşă *Euwe-Alechin*, 8 partide şi 2 partide scurte, un articol intitulat *„O privire în atelierul unui compozitor de probleme"* în limbile germană şi română, însoţit de 12 probleme explicative de *Dr. L. Lazarus.* Apoi 3 studii şi 21 probleme, precum şi 3 contribuţii la concursul internaţional cu *„tema Costăchel"* al revistei.

Toate bune şi frumoase! Numai dacă plăcerea la lectura revistei n'ar fi micşorată prin nenumăratele greşeli de tipar! Sfătuim pe redactorul revistei să facă o corectură cât mai precisă, pentruca revista să apară în condiţiuni perfecte şi să justifice şi prin aceasta încrederea într'însa!

Abonamentele (L. 250 pe an, L. 150 pe 6 luni) se vor trimite pe adresa: *„Strategia"*, str. Vânători 47, *Botoşani.*

●

RECTIFICARE. — In problema Nr. 1010 (Dr. L. Lazarus) *trebue să se adauge în gemenii a) şi b) un pion alb la h4.*

BERICHTIGUNG. — Im Problem Nr. 1010 (Dr. L. Lazarus) *ist in den Zwillingen a) und b) ein w Bh4 nachzutragen.*

PAUL I. NEGREANU
DR. L. LAZARUS

Actualităţi Ştiinţifice

Agricultura în ţinuturile arctice

O interesantă încercare de fertilizare a unor terenuri, socotite până acum ca inapte pentru orice fel de cultură, o realizează acum guvernul Rusiei sovietice. O serie de agricultori şi specialişti din U. R. S. S. au hotărît să transforme tundrele din regiunea Polului Nord, în câmpuri, menite să facă posibilă cultivarea într'o largă măsură a diverselor legume şi cereale.

Se ştie că pe terenurile arctice nu cresc în general decât muşchi şi licheni. Pornind dela premiza că pe aceste meleaguri s'ar putea obţine un randament agricol mult mai interesant, savanţii ruşi au încercat să cultive şi alte produse vegetale, ca de exemplu: morcovi, sfeclă, varză şi cartofi. S'au semănat astfel în districtul Murmansk, pe ţărmurile oceanului arctic, plante importate din Tunisia, Algeria, Afganistan şi Abisinia.

Botaniştii sovietici au avut astfel prilejul să constate că flora, care se desvoltă în munţii din ţările calde, rezistă foarte bine la frigul şi nopţile din ţinuturile polare.

Trebue să precizăm însă că nu e vorba de căutat plante, ce pot fi adaptate solului arctic, ci de modificarea acestor terenuri polare prin ararea, uscarea şi îngrăşarea lor chimică.

Se speră că în scurtă vreme regiunile tundrei vor putea fi astfel transformate în lanuri de grâu, orz şi ovăz. Acest rezultat paradoxal poate fi obţinut, graţie nouilor specii de cereale creiate artificial şi care ajung la maturitate în interval de 80 de zile. O consecinţă imediată va fi posibilitatea de a coloniza aceste regiuni, socotite până acum ca nelocuibile.

Din efectele hormonilor

Recentele cercetări asupra rolului fiziologic şi psihologic al glandelor cu secreţiune internă au condus la rezultate din cele mai interesante şi revelaţiuni senzaţionale. In special, două glande minuscule, situate în partea posterioară a creerului nostru, s'au dovedit a fi resorturile ce guvernează întreaga noastră viaţă sexuală. Una din ele este „epifiza", cealaltă „hipofiza". In ceeace priveşte efectele hormonilor, pe care aceste două glande le produc, experienţa ne arată că sunt diametral opuse. Astfel, „epifiza" reprezintă un soiu de frână, de inhibitoare a funcţiunilor reproducătoare, servind în special pentru întârzierea acestor funcţiuni până în momentul maturităţii. Dela naştere şi până la pubertate, epifiza varsă în sângele copilului o substanţă chimică. ce menţine în neactivitate glandele reproducătoare. Ea este isvorul unei secreţiuni denumită cu drept cuvânt „hormonul inocenţei". Intr'adevăr funcţionarea normală a epifizei împiedică deşteptarea prematură a glandelor sexuale. Suspendarea acestei acţiuni inhibitoare permite transformarea atât de caracteristică a copiilor în adolescenţi. In acest moment triumfă în organismul omenesc cealaltă glandă, de care am pomenit, cu sediul tot în creer, anume hipofiza. Secreţiunile hipofizei au ca efect stimularea funcţiunilor reproducătoare, ea fiind aceea care determină pubertatea. O experienţă recentă a unui savant vienez a arătat că e suficient să se injecteze tinerelor animale o singură dată extrasul hipofizei ca să le facem într'o singură zi apte pentru reproducţie. Pe de altă parte, administrând animalului un extras de epifiză, reuşim să-i înăbuşim instinctul sexual, făcându-l incapabil pentru funcţiunile reproducătoare. Rezultă de aci că epifiza neutralizează acţiunea hormonilor sexuali. Această descoperire deschide interesante perspective pihoterapiei, întrucât permite folosirea hormonilor de epifiză sau un calmant în anumite cazuri speciale, la oameni şi animale.

Undele scurte şi meteorologia

Starea meteorologică nu depinde numai de stratul de aer situat în imediata vecinătate a pământului (troposferă), ci şi de condiţiunile speciale din stratosferă. E drept însă că cercetarea acestor condiţiuni, cu ajutorul explorării stratosferei, în vederea stabilirei unor pronosticuri meteorologice, este o operaţie anevoiasă şi costisitoare.

De câtva timp însă, cercetătorii au putut constata anumite corelaţiuni interesante între condiţiunile meteorologice şi natura recepţiilor radiofonice pe unde scurte. Astfel, posturile de emisiune care lucrează în această gamă de unde sânt mai bine recepţionate, atunci când la locul de recepţie avem un maximum barometric şi la punctul de emisiune o depresiune barometrică.

Undele scurte îşi iau drumul prin stratosferă, unde fiind reflectate de stratul ionizat Heaviside, se reîntorc la suprafaţa pământului. Prin emisiuni sistematice în această gamă de unde, se poate deci explora structura stratosferei şi deduce anumite pronosticuri preţioase pentru meteorologie.

Spectroscopul în medicina judiciară

Analiza spectrală, care a făcut posibilă determinarea compoziţiei chimice a diverselor corpuri cereşti, dobândeşte acum un nou teren de aplicaţie. După cum se ştie, spectroscopul este un instrument, care descompune lumina albă în radiaţii elementare, corespunzătoare culorilor fundamentale ale curcubeului. Prezenţa unor corpuri străine în fascicolul de raze luminoase — oricât de minimă ar fi massa acestor corpuri — se traduce prin apariţia unor dungi întunecate, în spectrul luminos obţinut. Pe de altă parte, fiecărui element chimic îi corespunde o anumită poziţie a acestor dungi în scara spectrală.

Bazându-se pe acest fenomen, câţiva cercetători britanici au avut ingenioasa ideie de a aplica metoda spectroscopului la investigaţiile medicale.

Aşa de pildă, un pacient, care pierduse un ochiu, fiind rănit în timpul războiului, a avut de suferit o uşoară colorare a conjunctivei. Bănuindu-se că pacientul îşi provocase singur această rănire pentru a intra în posesiunea unei pensii din partea statului şi că a folosit în acest scop o intervenţie cu nitrat de argint, s'a recurs la o expertiză medicală. Aceasta trebuia să stabilească dacă rănirea era voluntară sau rezultatul unui accident. A fost suficient să se desprindă din ochiu o mică porţiune din conjunctivă, care a fost examinată apoi la spectroscop, pentru ca să se descopere pe calea aceasta urme clare de argint, de unde rezulta cu evidenţă utilizarea nitratului de argint. Fireşte, acest rezultat a devenit o probă acuzatoare în mâna justiţiei.

Alt caz: e vorba de un fost soldat, care a murit din cauza unei tumori cerebrale şi trebuia verificat dacă această tumoare i-a fost provocată în timpul războiului de un proectil. Or, analiza spectrală a craniului a pus în evidenţă prezenţa plumbului, antimoniului şi zincului, ceeace confirma această ipoteză.

In sfârşit, un al treilea caz recent: cadavrul unui muncitor, care lucra în minele de aur, a fost examinat pe aceeş cale pentru a se constata dacă moartea era datorită unei intoxicaţii metalice. Analiza spectrală, descoperind în organism urme importante de aramă, argint, aur şi plumb, s'a putut stabili cu preciziune intoxicaţia metalică. Nici unul din cele trei cazuri citate n'ar fi putut fi rezolvate prin metodele normale ale chimiei. De aci rezultă cu prisosinţă utilitatea nouei metode de investigaţii pentru uzul medicinei judiciare.

Ing. I. S.

Primii Paşi

Frica

Ceas de noapte
Totul doarme.
Prin a aerului unde
O putere uriaşă
Mă împinge 'n gândul firei
Peste forţe omeneşti.
Mi se pare că-i cutremur...
Am căzut,
Un braţ mă strânge
Apucat de gâtul meu.
Cine e ? întreb cu groază
Şi ecoul trist răspunde:
Cine e...
Şi cad înfrânt.
Nişte ochi de foc s'arată,
Se aprind ca să se stingă.
Bezna-i neagră,
Zgomod surd.
Par mai mulţi:
Un stol, un cârd...
De departe sună jalnic
Miezul nopţii, ca un gând.
Lilieci şi cucuvele,
Bufniţe cu ţipăt lung
Fâlfâesc trecând în noapte,
Plâng sau râd
De cutremură văzduhul
Peste cruci...
Sună... Toaca e lovită
Cu ciocane nevăzute.
Clopotele dăngănesc
Fără sunet, de aramă...
Licăresc fosforescent
Prin pământul ce miroase
A jilav, a hoit, a moarte
Umbrele din cimitir...
Cine e?
E numai gândul
Conturând închipuirea...
Noaptea când pustiu e 'n suflet,
Frica morţii,
Amăgirea...

BASARAB ARAMĂ

Caleidoscop

Sfârşitul gheişelor

Suzanne Normand anunţă în „Marianne" că „Confederaţia femeilor japoneze" a obţinut eliberarea celor o sută de mii de „gheişe" din cartierul oraşului Tokio rezervat prostituţiei.

Gheişele au inspirat un mare număr de poeţi, romancieri şi muzicieni. Au fost mult comentate graţia lor atât de originală, supunerea, cultura şi atracţia pe care o exercitau asupra tuturor călătorilor.

Acest cartier al gheişelor făcea parte din patrimoniul pitoresc al Japoniei. Dar cum simţul pitorescului e totdeauna dependent de preocupările sociale, chestiunea suprimării acestui cartier era privită ca absolut necesară.

Toată lumea ştie că rafinamentul şi nepăsarea aparentă de care beneficiau aceste femei erau bazate pe o neînduplecată sclavie.

Ţăranii japonezi, împovăraţi de datorii, nu se răscumpărau decât vânzându-şi fiicele traficanţilor de carne vie. Bietele fete erau sortite să nu-şi mai poată recăpăta libertatea.

Eliberarea visată în zadar de aceste nenorocite e astăzi colectivă...

Nimeni nu ştie cum îşi vor întrebuinţa viaţa gheişele eliberate. Rezolvarea problemei aparţine viitorului. In orice caz, dispariţia lor va stârni grele regrete poetice şi justificate nostalgii.

Iată însă, aprecierile tinerilor studenţi japonezi, pe care le transmite unul dintre confraţi:

„Părinţii noştri cheltuiau averi întregi cu gheişele. Noi, cei de astăzi, sântem sătui de aceste nenorocite, de toate glumele lor, aceleaşi de trei sute de ani, de figura şi zâmbetul lor învăţat în faţa oglinzii, precum şi de gesturile lor calculate...

Gheişele sânt stupide şi murdare. In curând vor fi foarte demodate. Intr'un cuvânt ne-am săturat de toată această păpuşerie".

Acesta ar fi discursul funebru al anului 1936. In adevăr, ceva pare c'a murit; nu numai gheişele, dar chiar şi poetica tradiţie şi delicata politeţă a vechii Japonii.

Mărunte

— Duminică, 3 Mai, a. c., s'a constituit la Cluj, Societatea scriitorilor români din Ardeal. Aceas'ă societate, din care fac parte scriitorii din tot cuprinsul Ardealului şi Banatului, numără deocamdată 30 membri fondatori. Societatea are de scop stabilirea unei legături de ordin moral şi spiritual dintre scriitorii din Ardeal şi Banat, comunicarea directă dintre scriitori şi public prin şezători şi crearea unei edituri literare în Ardeal.

Cu ocazia şedinţei de constituire s'au votat Statutele societăţei şi s'a ales următorul comitet: Preşedinte, V. Papilian. Secretar, O. F. Popa. Casier, O. Roitoş. Membrii în comitet: Rom. Demetrescu, Al. Dima, Oct. Suluţiu, I. Chinezu, Miu Lerca, Pavel Dan, I. N. Samarineanu, E. Giurgiuca, M. Beniuc. Cenzori: D-nii: Sera Furpa şi Dion Mardan.

Toţi scriitorii din Ardeal şi Banat, care doresc să facă parte din această societate, sânt rugaţi a-şi trimite cererile, însoţite de o expunere a lucrărilor publicate, pe adresa D-lui Preşedinte Victor Papilian, Str. Stroescu No. 18 Cluj.

O pagină din trecut

Intâmplări, moravuri şi obiceiuri din timpul lui Constantin Brîncoveanu, de DelChiaro Florentino.

Bucureştiul e aproape rotund, având o circonferinţă destul de mare; numărul locuitorilor însă — care nu trece de 50.000, — nu corespunde întinderii locului, căci casele sânt rare şi izolate unele de altele, în formă de insule, cu câte o curte, bucătărie, grajd şi deosebit de grădină cu arbori fructiferi, ceeace dă un aspect plăcut şi vioi. Cişmele nu se găsesc, ci numai câteva fântâni cu apă rea. In schimb, Dâmboviţa care udă Bucureştiul prin două ramificaţii, are apă limpede şi sănătoasă. In Dâmboviţa sânt păstrăvi foarte gustoşi.

Din Dunăre se aduc în Bucureşti cantităţi de peşte de mărime neobişnuită mai ales cegă şi morun, din care se scot icrele foarte mult gustate de boieri, care le mănâncă proaspete, preparate cu untdelemn, piper şi zeamă de lămâie.

Să ne întoarcem privirea către Bucureşti, la clădirile mai impunătoare ale palatelor şi bisericilor, cu toate că arhitectura lor nu e tocmai de seamă. Palatul Principelui e de piatră, cu o impozantă scară de marmoră, cu săli mari boltite, dar destul de joase. Pridvorul e susţinut la mijloc de un rând de coloane. A doua încăpere serveşte de Divan de judecată, unde au loc şi banchetele de zile mari. Altele sânt săli de audienţă, care duc în apartamentul Principelui şi de aci în apartamentul Principesei. Acesta se reducea la două odăi şi un iatac până ce Principele Ştefan Cantacuzino a clădit un mic palat cu opt odăi, într'un colţ al grădinii, care e de toată frumuseţea şi are o formă pătrată, în stil italian. In mijlocul grădinii Principele Constantin Brâncoveanu clădise un foişor unde lua prânzul. Siesta şi-o făcea în mijlocul straturilor de flori.

Toate clădirile din Valahia sânt acoperite cu şindrilă, aci ne fiind obiceiul ţiglelor. Intre alte biserici din Bucureşti se află trei pe culmea unui deal: biserica şi mânăstirea Mitropoliei, bisericile Radu Vodă şi Mihai Vodă. Două hanuri mari şi frumoase sânt demne de văzut în Bucureşti. Hanul e un loc înconjurat cu ziduri, făcut după modelul marilor mânăstiri catolice, iar împrejur sânt dugheni boltite, de apărare contra focului şi ţinute de negustori creştini sau turci, care plătesc o chirie lunară intendentului. Acesta are şi însărcinarea să încue seara porţile hanului, pentru siguranţa mărfurilor. Primul han poartă numele fondatorului Şerban Vodă, iar veniturile sânt dăruite mânăstirii Cotrocenilor, zidită de acelaş ctitor la o milă şi jumătate de Bucureşti. Al doilea e hanul Sf. Gheorghe, zidit de Principele Brâncoveanu, având la mijloc o foarte frumoasă biserică purtând acelaş nume, iar veniturile hanului sânt dăruite Patriarhiei din Ierusalim.

Târgoviştea a fost în vechime reşedinţa Domnitorilor, într'o vreme când aceştia nu se prea temeau de Turci, dar mai târziu a fost mutată, din ordinul stăpânitorilor, la Bucureşti, care e mai aproape de Dunăre şi de graniţă. Totuşi Principele Brâncoveanu locuia la ţară cel puţin 6—7 luni pe an, ceeace nu convenea boierilor, nici negustorilor, când trebuiau să urmeze Curtea, cu mare cheltuială. Turcii priveau şi ei cu ochi răi această preferinţă a Voevodului, căci Târgoviştea era mai aproape de munţi decât de malurile Dunărei.

Obiceiurile şi moravurile valahilor

In Valahia nu se află ospătării ca în celelalte ţări din Europa, mai ales ca în Italia, — astfel că dacă cineva vrea să capete vin, trebue să-l cumpere dela nişte cantine subterane numite crâşme. Vinul e vândut de femei desfrânate, şi de aici ruşinea mare pentru un străin ca să intre în crâşmă, unde-l aşteaptă beţia, desfrânarea şi chiar furtul.

Persoane vrednice de crezut mi-au povestit că se întâmplă ca un ţăran să vie la oraş înainte de sărbătoare să-şi desfacă produsul muncii, pentru întreţinerea familiei sau plata dărilor, şi să se abată la acele crâşme, în mijlocul acestor femei şi altor indivizi, care-l antrenează la beţie până în noapte, iar a doua zi, când se desmeticeşte, îşi vede banii furaţi, iar pentru plata chefului mai lasă şi haina amanet, blestemând momentul în care a pus piciorul în crâşmă. Asemenea cazuri sânt însă puţin frecvente, şi trebue să recunoaştem că Valahii sânt iubitori de străini, ospitalieri şi vrednici de laudă.

Spuneam mai sus că'n Valahia nu se găsesc ospătării, totuşi, când un străin ajunge noaptea la vreo crâşmă de ţară, de obiceiu un bordei, gazda îi cedează bucuros patul, îl ospătează cu ce are, îngrijeşte de cai şi la urmă se mulţumeşte cu plata pentru vin şi fân, fără a pretinde ceva pentru găzduire. Dacă soseşte un străin în vreun oraş, şi mai ales în Bucureşti, e primit cu multă curtuazie, după importanţa sa, chiar când nu are scrisori de recomandaţie. E găzduit fără plată, iar dacă rămâne pentru un timp mai lung şi e cunoscător al uneia din limbile italiană, latină, germană, găseşte loc la vreun boier pentru instrucţia copiilor.

Afară de darurile ce obişnueşte Principele să facă de zile mari, străinul chemat în ţară capătă de Paşti postav şi atlas pentru a se îmbrăca după obiceiul ţării, spre a fi ferit de privirea duşmănoasă a Turcilor ce vin zilnic în ţară, şi care nu privesc cu ochi buni portul şi obiceiurile străine. Cu toate astea, cinci sau şase dintre noi, străinii ce avem actualmente servicii la Curte, cu toată îmbrăcămintea valahă, purtăm perucă şi pălărie, cravată şi baston de India.

Imbrăcămintea Valahilor e aceeaşi ca şi a Turcilor, exceptând căciula în formă poloneză, adică având în jurul ei o bandă lată din blană de astrahan, importată din Rusia; cele mai scumpe sânt purtate de boeri. Boerii de rangul întâi poartă în loc de astrahan, samur. Locuitorii ţării poartă părul scurt; în schimb preoţii şi călugării îl poartă lung, — după datinile bisericii ortodoxe. Majoritatea Valahilor poartă barbă, ca şi celelalte popoare orientale; iar unii poartă numai mustăţi.

Imbrăcămintea femeilor e un amestec de modă grecească şi turcească, fără faţă acoperită. Femeile măritate îşi acopăr capul a doua zi după nuntă cu o maramă albă, adusă în jurul bărbiei şi legată la spate în două cozi lungi, atârnate. Fetele îşi gătesc capul cu părul propriu, împletit în cosiţe, din care apoi formează un coc prins în ace. In zilele de sărbătoare se gătesc cu haine bogate şi juvaeruri scumpe, cu salbe de monete de aur de diferite mărimi, până la valoarea de 10 galbeni una. Fetele mai sărace poartă salbe de argint, după punga lor. Jupânesele se plimbă în oraş în rădvane trase de câte doi cai, cu valtrapuri de culoare verde sau albastră, dar niciodată roşie, culoare rezervată numai familiei Domnitorului.

Vizitiul nu şade în faţă, pe capră ca la noi, ci călare pe calul din stânga. In lăuntrul trăsurii, când nu e de modă nemţească, nu se află locuri de şezut, dar se improvizează uşor, cu covoare şi perne mari, acoperite cu catifea.

Servitoarea, de obicei femeie bătrână, care o însoţeşte pe jupâneasa şade în dosul stăpânei, pe scândura fără perne.

Boerii umblă în oraş călare, însoţiţi de un alai de slugi, după demnitatea ce ocupă, iar la intrarea în curtea palatului descalecă, şi, înainte de a sui scara Curţii, îşi scot ghetele, punând în picioare nişte pantofi, numiţi turceşte papuci; acelaş obicei respectuos se întrebuinţează la vizitele între boeri.

Dacă vizitatorul e supusul unei naţiuni orientale, i se oferă loc de şedere la capătul divanului, loc de cinste, unde se aşează cu picioarele încrucişate sub el, după obiceiul oriental, şi cu spatele rezemat de pernele înşirate dealungul peretelui, în toată lungimea divanului, care nu e mişcător, ci fixat de perete.

Patul nu se desface decât noaptea, pentru dormit, aşa încât saltelele umplute cu bumbac şi plapumele, sânt strânse înfoiat şi îndoite la capete, formând o masă pătrată, înaltă, acoperită cu un cearşaf alb şi subţire, cu flori de mătasă şi terminată cu perne din aceeaşi pânză. Fiecare odaie are câte un cămin, care se numeşte în limbă valahă sobă, cu o portiţă ovală prin care se bagă lemnele, şi o ieşire pentru fum. Partea inferioară transmite căldura prin una sau două coloane pătrate sau rotunde, lucrate cu stuh şi care încălzesc odaia. Tapiţerii sau alte ornamente nu se văd în casele din Valahia, decât doar vreo icoană încadrată şi atârnată într'un loc înalt, pe postav de Damasc sau brocard. Măsuţa (când nu e de lemn scump) e totdeauna acoperită cu un covoraş şi aşezată într'un colţ al odăii; scaune nu se întrebuinţează; în schimb, sânt bănci fixate în jurul pereţilor şi acoperite cu postav (la Curte e de culoare roşie), care îmbracă şi pereţii până la oarecare înălţime, servind de reazăm. Odaia de mâncare se numeşte casa mare.

Casele boereşti însă au şi terase spre grădini, unde se ia masa în timpul verii, la răcoare. Masa pe care se mănâncă e în felul celor din sălile de mâncare din mânăstirile catolice, neuzitându-se la Valahi mese ovale sau rotunde, în mijlocul odăii. Comesenii se aşează de-o parte şi de alta a mesei, pe bănci lungi, cu spătare acoperite cu lăicere. Capul mesei e rezervat stăpânului casei, sau unei persoane cu vază. Faţa de masă e din pânză de casă, lucrată din in foarte subţire, ca şi şervetele, dar când acestea nu ajung pentru numărul comesenilor, atunci se servesc de un ştergar lung, cu care se acopere de obiceiu farfuriile şi tacâmurile, şi cu care comesenii îşi potrivesc câte o porţiune în loc de şervet.

Până se serveşte masa, invitaţii se întreţin cu gazda în odaia sa, unde se serveşte vutcă şi se aduce apă pentru spălatul mânilor. Toţi îşi scot apoi antereele, pe care le prind numai într'o copcă la guler, rămânând mânecile atârnate în lung, la spate. Acesta e un act de bunăcuviinţă pentru invitaţi. Preotul, care de obiceiu nu lipseşte, spune un Tatăl nostru în greceşte sau slavoneşte şi binecuvintează masa. Fiecare se aşează apoi după rang, şi după ce preotul moaie o bucată de pâne în mâncarea adusă, ceilalţi îşi fac cruce şi, înclinându-se uşor spre gazdă, încep să mănânce. Dacă este zi de sărbătoare, îşi urează reciproc sănătate şi aceeaşi întâlnire pentru anul viitor, după care stăpânul casei, făcându-şi din nou cruce, bea primul pahar cu vin. La Valahi nu e obiceiul să se ceară de băut, ci se aşteaptă invitaţia gazdei, care oferă de băut în acelaş pahar ce trece din mână în mână. Străinul deprins cu altă higienă se acomodează cu greu la acest obiceiu.

Mesele sânt foarte îmbelşugate, dar mâncărurile nu sânt bine gătite; ceeace e mai rău, e că sânt servite destul de reci, căci în Valahia bucătăriile sânt în fundul curţilor şi deci departe de casă. Valahii au oroare de mâncarea de broaşte, broaşte ţestoase sau melci. S'au introdus însă în ultimul timp melcii, care se mănâncă cu multă poftă, mai ales în postul Paştelui şi se trimit chiar soldaţi la Târgovişte, în locurile unde se află mânăstirea franciscanilor, ca să caute melci pentru masa Domnitorului.

După masă, toată lumea se întoarce în odaia unde s'a servit vutca, şi acolo îşi spală din nou mânile şi gura. Pentru acest scop, apa e adusă în lighene turceşti, de aramă spoită, cu capace găurite lucrate cu multă artă, — şi cumpărate anume din oraşul Seraj din Bosnia, unde m'am oprit două săptămâni în Martie 1710, în călătoria mea prin Belgrad, spre Valahia. După spălat, se aduc cafele; unii mai beau câte un pahar cu vin, iar narghileaua e oferită odată cu cafeaua. Insfârşit, boerii îşi pun antereele şi, după mulţumirile cuvenite, încalecă şi se întorc acasă pentru somnul de după masă, — obiceiu ce există nu numai în zilele lungi de vară, ci şi în cele de iarnă. Somnul e uşurat şi de vinurile servite din belşug la masă, fără însă să-i fi ameţit pe invitaţi.

Cucoanele sânt superstiţioase, şi nu mă pot opri de a nu nota curiosul obiceiu, când se iveşte o boală contagioasă: — se adună un număr de femei şi, timp de 24 de ore, ţes, torc şi cos o cămaşă de cânepă, căreia îi dau foc în mijlocul curţii, — în felul acesta crezându-se că, împreună cu cămaşa, a ars şi epidemia.

Copiii sânt îmbăiaţi zilnic până la vârsta de 7—8 ani. Doica nu uită să facă copilului un semn negru pe frunte, contra deochiului. Leagănele sânt recunoscute în Valahia, dar se întrebuinţează un fel de cutie de lemn, pătrată, cu fund de pânză tare, peste care e aşternut un postav roş, apoi perna şi învelitoarea copilului. Cutia e prinsă de un piron în tavan, prin patru coarde roşii în formă de piramidă, iar dadaca, din patul ei, leagănă cutia când copilul se deşteaptă.

Casele sânt foarte curate, şi prin odăi sânt împrăştiate ierburi mirositoare ca: pelin, rută, jaleş, mintă, cimbru, şi alte ierburi, care împrăştie un miros plăcut şi sănătos. Valahii detestă obiceiul de a ţine în casă vase pentru necesităţi de noapte, şi în toiul iernii se duc în locul comun, situat departe, la extremitatea clădirii.

Valahii sânt mărinimoşi, mai cu seamă faţă de străini dar sânt şi răzbunători şi nu uită insulta nici odată, nici faţă de proprii lor părinţi. Sânt plini de curtuoazie între ei, şi începutul şi sfârşitul unei urări e sănătatea. Când se întâlnesc Valahii de aceeaşi situaţie socială, îşi strâng mâna dreaptă, scoţând pălăriile, şi fac gestul care simulează sărutarea reciprocă a mânii. Când unul e de o situaţie socială inferioară, sărută mâna boierului, atingând apoi cu fruntea mâna sărutată.

Femeile din clasa de mijloc sânt deasemeni foarte respectuoase; sărută şi ele mâna boerului, pe care o ating apoi de obrazul lor. Cucoanele din clasa boierească trăesc foarte rezervate, — neavând relaţiuni sociale. Servitorul, pedepsit de boer cu bătaia, vine şi el de sărută mâna boierului, promiţând că nu va mai repeta greşala făcută. Femeile, la trecerea unei persoane mai de seamă, se ridică repede în semn de respect.

Ocupaţia obişnuită a femeilor din Valahia e ţesutul. Războaiele de ţesut se ţin în subsolurile caselor boereşti. Din pânză lucrată, care e îngustă de 3/4 de cot, se fac cămăşi, care se poartă lungi până la pământ, brodate cu flori de mătase, şi izmene cu brâu brodat de care nimeni nu se poate lipsi, nici ziua nici noaptea.

Fetele şi ţigăncile-roabe lucrează în odaia jupânesei năframe brodate cu flori de mătase şi cu fire de aur, care se oferă apoi la ocazii solemne, sau la vizite de feţe bisericeşti, când jupâneasa oferă preotului năframa şi-i sărută mâna. O credinţă superstiţioasă de care ţin catolicele născute în Valahia, este că Vinerea Mare e oprită orice lucrare cu acul, căci în acea zi Fiul Domnului a suferit atâtea împunsături.

Riturile valahilor

Găsesc util să descriu masa oferită boerilor, la Paşti, de către Domn, după care cititorul va putea să-şi dea seama de cheltuielile celorlalte festivităţi dela Curte.

După slujba religioasă, la ora mesei, trâmbiţaşii dau semnalul, şi se aduc în sala cea mare mâncărurile. Boierii de primul rang, împreună cu Domnitorul, sânt serviţi, într'o odae vecină, cu vutcă şi dulceaţă, după care îşi spală, în ordine, mânile, îşi desbracă hainele, care rămân prinse la gât numai în copci, cu mânecile atârnate la spate,— apoi prânzul e anunţat. In frunte cu Principele se îndreaptă toţi spre sala de mâcare, îşi ocupă locurile, după demnitatea fiecăruia, afară de cei ce stau în picioare la spatele Principelui pentru a-l servi. De se întâmplă un Patriarh la masă (cum a fost cazul pe timpul meu, cu cel din Ierusalim sau Alexandria), acesta ocupă capul mesei, la dreapta Principelui. In lipsa Patriarhului, Mitropolitul Valahiei ocupă un fotoliu cu spătar, lângă Domnitor, în capul mesei; — urmează apoi marii dregători, după rang, unul în faţa altuia.

Trad. de SOL. CRISTIAN

AGBAR BALTAZAR

Pentru o clipă s'a scuturat de sub colbul uitării încă un nume: *Agbar Baltazar*.

Un mare prieten al artei, actualul director al muzeelor municipiului Bucureşti, d. prof. George Severeanu, a croit acestui apostol al penelului românesc drumul până la sufletele noastre, drum pe care trecerea sa efemeră prin viaţă nu izbutise să i-l deschidă.

Abgar Baltazar — **Pe câmp**

Opera lui Baltazar, tăinuită de câţiva amatori de artă, reprezentată printr'un număr prea redus de lucrări în câteva muzee, sau risipită dincolo de hotarele ţării, n'a îngăduit personalităţii artistului să-şi cucerească locul care i se cuvine în istoria artei româneşti.

Afară de un pumn de prieteni care l-au cunoscut şi au crezut în puterea lui creatoare, afară de câţiva cercetători ai artei, pentru marele public numele lui Baltazar a rămas aproape cu desăvârşire necunoscut.

Intocmirea expoziţiei retrospective din sălile Pinacotecii Municipiului Bucureşti nu este numai un omagiu adus puternicului talent al lui Baltazar, răscumpărarea strâmtei îngăduinţi cu care l-au răsplătit contimporanii şi ignorării lui postume timp de mai bine de un sfert de veac. Este poate, înainte de toate, o importantă complectare a unei lacune în evoluţia artei româneşti.

Am auzit vorbindu-se de viaţa febrilă a artistului, alimentată numai de idealism şi de pasiune pentru artă, de zbuciumul lui între sărăcie şi izbândă, de râvna lui istovitoare pentru triumful crezului său estetic, de tragedia doborîrii lui chiar în clipa în care îşi luase avântul...

Fiu al Bucureştilor, născut şi crescut în umbra minunatelor turle ale bisericii Silvestru, Baltazar devine — imediat după ce părăseşte şcoala de Belle Arte — un stâlp al cercurilor intelectuale bucureştene. Era găsit adesea în focul unei discuţii artistice şi literare în capul unei mese la „Kübler" sau la „Bufet" la Şosea.

Un fost bun prieten al lui Baltazar povestea acum câţiva ani că, în jurul unei mese, la Bufet, se aflau odată; Gârleanu, Ilarie Chendi, Panait Cerna, Baltazar şi alţii, sorbind câte un ţap de bere şi romanţa de „inimă albastră" pe care o „zicea" Grigoraş Dinicu, proaspăt absolvent al Conservatorului. Privirea transportată a prietenului Gârleanu, expresia nostalgică răscolită de vechea romanţă, era o tentaţie pentru creionul lui Baltazar. Vecinul, care l-a surprins pe Baltazar neatent la arta lui Grigoraş, l-a dojenit.

— Fii sănătos! — replică Baltazar, — eu sânt cu un ochiu la Dinicu şi cu o ureche la Gârleanu!...

Replica lui Baltazar a fost aproape o enunţare simbolică a vieţii lui.

In scurta sa viaţă (a murit în 1909, la vârsta de 29 ani), Baltazar a trăit fără îndoială mai mult decât o singură existenţă. A trăit şi a lucrat intens, stăpânit de un continuu neastâmpăr, de aviditatea cercetărilor pe tărâmul artei, frământat de o nelinişte perpetuă în impunerea unui nou crez artistic.

Rodul celor câtiva ani de muncă matură nu poate fi conceput într'o limită de timp atât de redusă, fără imboldul unei supreme iubiri şi încrederi în artă, singurele forţe capabile de a înlătura asperităţile din drumul creaţiei.

In cifre, opera lui Baltazar poate fi socotită la aproximativ 300 lucrări în pictură şi la materialul a trei sau patru volume de studii şi critică de artă.

Intre puterea fizică şi forţa sa creatoare, nu a existat nici un raport logic. Cu resursele unui trup firav, el a atacat o muncă de gigant. Adevărată sfidare a legilor naturii pe care a plătit-o cu viaţa. Figura lui palidă, suptă, încadrată în obicinuita barbă maturizantă a epocii sale, se impunea prin privirea ochilor negri, profunzi, inspiraţi, care comunicau o viaţă lăuntrică, o încordare în preocupări ce depăşesc banalul şi mediocritatea.

Baltazar este interpretarea celei mai bogate game a temperamentului profund artistic. E entuziast şi pătimaş în culegerea şi definirea impresiilor de artă, e emotiv şi sincer în interpretările sale, modest în dorinţele străine de artă, avid în orice satisfacţie pe care i-o poate smulge.

Dacă nu-şi poate astâmpăra setea de cultură artistică la însăşi isvoarele ei, se resemnează cu călăuza neînsufleţitelor copii şi monografii ale operelor celebre.

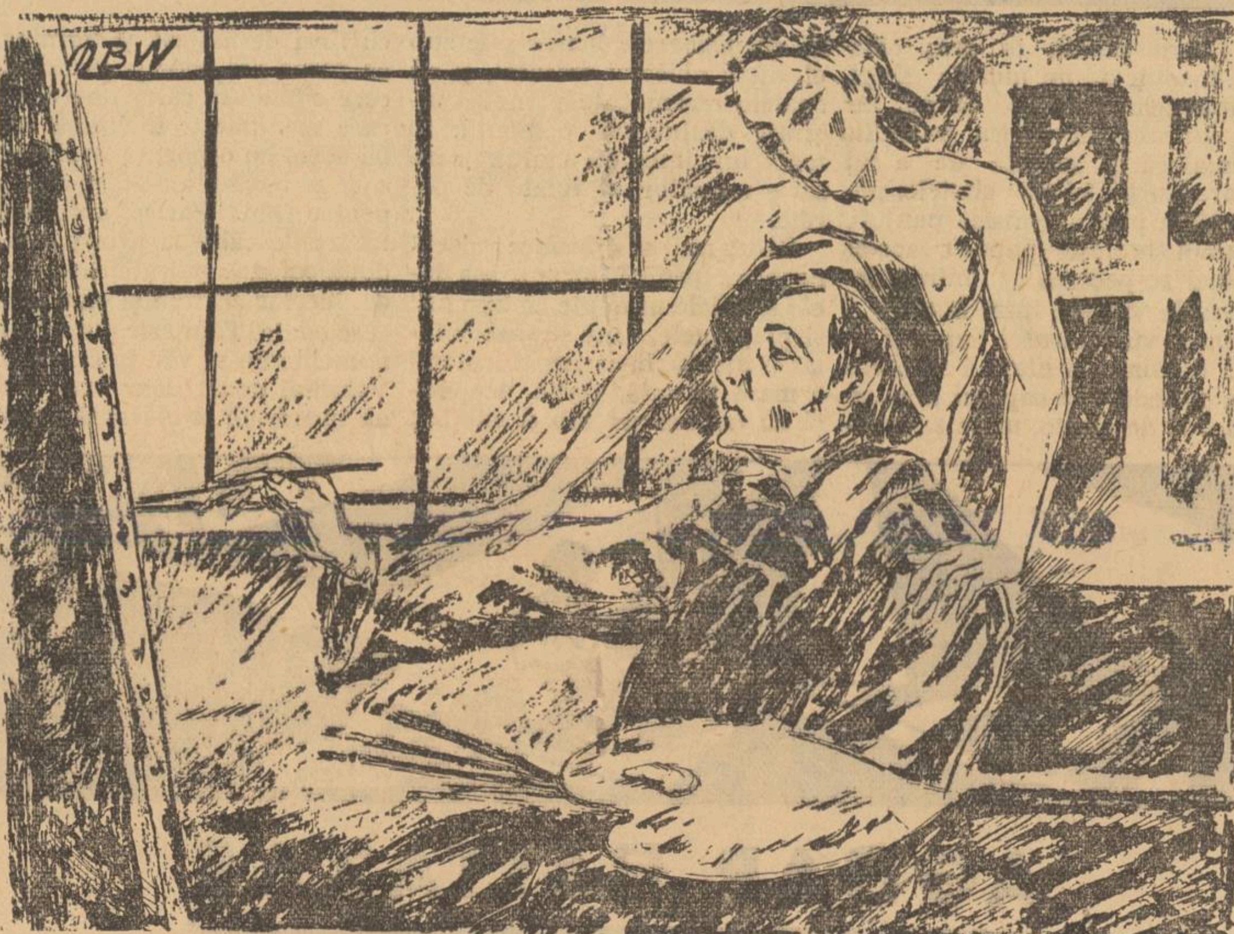
Fantomatic, colindă cu imaginaţia înfierbântată prin ţările visurilor lui, Parisul, Florenţa, Ravenna, iscodind tezaurele de artă pe care nu le va vedea nici odată... Spontaneitatea şi-o deapănă pe fondul răsadurilor şi al ghivecelor din ferestrele mahalalelor bucureştene; reveria — pe cerul larg deschis al colţurilor pitoreşti dincolo de marginea oraşului; vigoarea — în viziunile grandioase, inspirate din folklor şi istorie românească; fanatismul pentru culoare şi lumină şi-l resfiră în întreaga-i operă picturală,

Abgar Baltazar — **In curte**

Ansamblul operei pictorului Agbar Baltazar din sălile pinacotecii bucureştene constitue cea mai elocventă mărturie a temeiniciei încrederii ce se pusese în calităţile excepţionale ale artistului.

DARIA LUCA

Voltaire: Versuri ușoare și femei frumoase

Din paginile unui volumaș destul de bătrâior de Voltaire, *„Contes en vers, satires, et poésies melées"*, tipărit la Paris, în 1816 sub teascurile vestiților Pierre et Firmin Didot, apare un adevărat panopticum cu grațioase umbre de femei frumoase, pe care slovele lui Didot parcă ni le fac mai apropiate.

Sigur că femeile cărora neastâmpăratul pontifice al secolului le-a adresat câte o epigramă sau poezioară, erau dintre divinele secolului, dar au să-i mulțumească patriarhului dela Ferney că au rămas nemuritoare și după ce perfecțiunile lor trupești s'au prefăcut în pulbere, cu toate că odată au încarnat forme de artă.

Frumoasa doamnă de Saint-Julien este dintre acestea și desigur că cele primite n'au scandalizat-o prea mult. Portretul acesta autorul spune că este numai pe jumătate, dar avem toate motivele să regretăm lipsa celeilalte jumătăți care nu ne va arăta desigur o ușă de biserică:

L'esprit, l'imagination,
Les graces, la philosophie,
L'amour du vrai, le gout du bon
Avec un peu de fantaisie;
Assez solide en amitié,
Dans tout le reste un peu légère:
Voilà, je crois, sans vous déplaire,
Votre portrait fait à moitié.

Se vede că această încântătoare filozofă și cu solide principii în prietenie, s'a întâmplat să n'o prea nimerească bine odată și în cuprinsul cărții mai avem știri despre dânsa într'o altă poezioară destul de malițioasă.

Dans un désert un vieux hibou
Tombait sous le fardeau de l'âge:
Un serin fit près de son trou
Briller sa voix et son plumage.
Que faites-vous, serin charmant?
Pourquoi prodiguer vos merveilles,
Sans pouvoir à ce chat-huant
Rendre des yeux et des oreilles?

Cu toată dragostea ei de adevăr, cu toate grațiile sale, iat-o pe fermecătoarea doamnă alături de un amant, poate fi chiar soț, o adevărată bufniță bătrână, un huhurez.

De geaba cântă și-și arată podoabele canarul lângă cuibul unui astfel de monstru, nu-i mai poate da nici ochi să vadă, nici urechi să audă.

Cu alte cuvinte, lângă un asemenea partener farmecele amicei lui Voltaire nu pot decât tânji ca un trandafir neîngrijit, fără soare și rouă. Dar cine o fi oare huhurezul bătrân care și-a permis să încătușeze toate posibilitățile de mângâeri ale doamnei de Saint-Julien? Lovitura a mers desigur în plin, nu-i cunoaștem însă rezultatul. A pățit oare acel „vieux hibou" la fel cu bietul abate Cotin, care se zice că muri de supărare din cauza apariției comediei „Les femmes savantes", unde figura sub numele lui Trissotin?

In fața posterității sigur că un asemenea prieten, un Voltaire nu poate fi decât primejdios pentru o femee. Secolele află astfel un episod puțin de invidiat din viața amoroasă a d-nei de Saint-Julien și, nădăjduim că nu-i decât un episod.

D-na Lullin a fost una din admiratoarele care eșeau complect din comun. De ajuns a spune că împlinise la 9 Ianuarie 1759 rotunda etate de una sută ani. Voltaire i-a trimis atunci un buchet de flori întovărășit de bilețelul care reprezintă o dublă lovitură: două versuri omagiale pentru centenară și câteva săgeți altui celebru centenar, Fontenelle.

„Nos grands-pères vous virent belle;
Par votre esprit vous plaisez à cent ans:
Vous méritiez d'epouser Fontenelle,
Et d'être sa veuve long-temps".

Fontenelle murise deja de doi ani, marele egoist al veacului pe care atât de just l-a caracterizat d-na de Tencin, învinuindu-l de a avea creieri în loc de inimă, dar sarcasmul năbădăiosului său adversar l-a urmărit și dincolo de mormânt. La urma urmei ne întrebăm dacă și d-na Lullin ar fi fost încântată să fie soția lui Fontenelle!

Ce să mai credem despre d-na de Nointel, despre care ne-a lăsat această savuroasă miniatură:

A ses écarts Nointel allie
L'amour du vrai, le goût du bon:
En vérité c'est la raison
Sous le masque de la folie...?

Marchizul de Chauvelin, intimul regelui Ludovic XV, din lipsă de ocupație, probabil, cântase cu o pană destul de stângace cele șapte păcate capitale. Incântătoarea marchiză primi câteva versuri care, dacă n'am fi în veacul al optsprezecelea, ar fi provocat vreo furtună conjugală:

Les sept péchés que mortels on appelle
Furent chantés par monsieur votre époux:
Pour l'un des sept nous partageons son zèle,
Et pour vous plaire on les commetrait tous.
C'est grand pitié que vos vertus défendent
Le plus chéri, le plus digne de vous
Lorsque vos yeux malgré vous le demandent.

Nenorocirea este că așa zisele virtuți ale marchizei contrastează cu secolul lipsei de virtuți și se opun realizării celui mai roz dintre păcate, dar insinuantul Voltaire are grijă să adauge la sfârșit că toată făptura ei îl cere. Nu uităm că acel păcat nu numai că-i dorit, dar este și cel mai demn pentru d-na marchiză, ceeace ce nu-i desigur numai o simplă galanterie. Poate că poetul știa multe.

Cavalerul de Boufflers a fost un interesant personagiu al secolului, cavaler de Malta, maréchal de camp, guvernator al Senegalului și mai ales cu veleități de scriitor. D-na Cramer, în grațiile căreia strălucitul cavaler reuși să se afirme, stârni destulă invidie printre candidatele la alcovul d-lui de Boufflers, în calitate de amante bineînțeles. Această legătură nu putu să scape neînregistrată de teribila gură rea a patriarhului dela Ferney. Iată cupletul trimis bietei d-ne Cramer, model de indiscreție, cu subtitlul „asupra d-lui cavaler de Boufflers":

Mars l'entève au seminaire;
Tendre Vénus, il te sert;
Il écrit avec Voltaire;
Il sait peindre avec Hubert,
Il fait tout ce qu'il veut faire;
Tous les arts sont sous sa loi:
De grace, dis-moi, ma chère,
Ce qu'il sait faire avec toi.

Cred că versurile de mai sus sânt unice, dar indiscreția sau gafa lui Voltaire numai aparentă căci moravurile vremurilor rareori cunoșteau supărarea în astfel de chestiuni. Nu trebue să uităm că d. cavaler era să devină un cucernic preot dar l-a scos zeul Marte din seminar pentru ca să ajungă și un emerit slujitor al Venerei, iar printre titlurile sale de glorie, cel mai impozant este că „scrie cu Voltaire".

Celebra dansatoare dela operă, Camargo, a fost cântată de mulți, și merita în adevăr. Voltaire, tânăr atunci, o admiră suficient pe dânsa și colega ei, Sallé, pentru a le trimite un madrigal grațios care arată cât de mult se simțea bine autorul între stropii de roză cochetărie.

Ah, Camargo, que vous êtes brillante!
Mais que Sallé, grands dieux, est ravissante!
Que vos pas sont légers, et que les siens sont doux!
Elle est inimitable, et vous êtes nouvelle;
Les Nymphes sautent comme vous,
Et les graces dansent comme elle.

Ambele stele ale Operei au avut pentru ce să fie măgulite, le-a apoteozat printr'o riguroasă paralelă; sânt de o potrivă de divine, din familii atât de înrudite cu Nimfele și Grațiile!

Curtenitor, amabil sau răutăcios, resursele sale pentru a-și ilustra toate aceste posibilități sânt inepuizabile. In fața unei femei frumoase, care mai are și norocul să-i placă, devine un

VOLTAIRE

magician stând de vorbă cu vreo zână. D-nei de Boufflers îi trimite această bijuterie de Madrigal, odată cu darul unui volum din „La Henriade":

Vos yeux sont beaux, mais votre âme est plus belle:
Vous êtes simple et naturelle,
Et, sans prétendre à rien, vous triomphez de tous.
Și vous eussiez vécu du temps de Gabrielle,
Je ne sais pas ce qu'on eût dit de vous,
Mais l'on n'aurait point parler d'elle.

Se prea poate ca încântătoarea favorită regală, Gabrielle d'Estrées să fi avut în adevăr noroc prin faptul că doamna de Boufflers a apărut pe lume cu vreo două veacuri mai târziu. Nu s'ar mai fi vorbit nimic de Gabriela pentrucă alta trebuia să stăpânească vremurile. D-l cavaler de Boufflers a zburat din floare în floare, dar negoios că Madrigalul adresat soției sale este în același timp o condamnare și un reproș soțului.

Incântătoarea sau mai bine spus amețitoarea doamnă de Flamarens, a fost trecută nemuririi pentrucă și-a dat pe foc un manșon demodat. Fericită ocazie de a vorbi despre tirania Modei și de a strecura o subtilă galanterie unei femei frumoase și spirituale. Definiția modei este valabilă oricând și pretutindeni:

Il est une déesse inconstante, incommode,
Bizare dans ses gouts, folle en ses ornements,
Qui paraît, fuit, revient et naît en tous les temps
Protée était son père, et son nom est la Mode.

„Meritul", și dânsul un zeu, un rival discret și fermecător al „Modei", putea fi destul de admirat în alesele însușiri ale doamnei. Dar nu există Merit fără slăbiciune; să fie astfel veseli mulți admiratori ai frumoasei Flamarens, căci a dat și dânsa dovadă de o slăbiciune supunându-se tiraniei parfumate a Modei. Indrăgostiții puteau chiar spera. Manșonul minunat care adăpostise puțină vreme albeața și perfecțiunea mânilor sale superbe, nu mai era la modă și doamna supărată îl aruncă în foc. Manșonul trebui să se supună unei legi de aplicat pentru toți cei din jurul ei:

„Je fus manchon, je suis cendre légère:
Flamarens me brûla, je l'ai pu mériter;
Et l'on doit cesser d'exister
Quand on commence à lui déplaire.

Nu mai placi doamnei de Flamarens, mori! Manșon sau amant, ești condamnat la moarte de Voltaire, ultimul mare maiestru al madrigalului de budoar!

Doamna marchiză de Montferat se afla așezată la o masă între doi clerici, un iezuit și un protestant. Poate că fiecare din ei căutau s'o readucă eventual la credință; nu uităm că sântem în secolul când a nu crede era o modă la fel cu vre-un dans oarecare. Dacă îl credem pe poet, atunci frumoasa marchiză nu s'a mai convertit și a rămas în grija protectoarelor ei naturale, grațiile:

Les malins qu'Ignace engendra,
Les raisonneurs de Jansénistes,
Et leurs cousins les Calvinistes,
Se disputent à qui l'aura
Les Graces, dont elle est l'ouvrage,
Ont dit: Elle est notre partage,
C'est à nous qu'elle restera.

Ducesa de Luxemburg a primit un „Impromptu" destul de răutăcios. Sigur că multă vreme au rămas pe buzele tuturor acelor străluciți suferinzi de plictiseală, aceste patru versuri șăgalnice:

Un dindon tout à l'ail, un seigneur tout à l'ambre,
A souper vous sont destinés
On doit quand Richelieu paraît dans une chambre,
Bien défendre son coeur, et bien boucher son nez.

Fără nici o îndoială că sântem în fața memoriei celui mai celebru curcan cu usturoiu din lume, din care s'a ospătat un don Juan emerit și o ducesă probabil incapabilă să-și apere inima.

Legătura lui Voltaire cu Doamna Du Châtelet este dintre cele celebre în lumea literelor. „La belle Emilie" a fost pentru el un adevărat înger păzitor care l-a scăpat de multe imprudențe sub supravegherea ei aproape despotică. Una din cele mai distinse femei ale secolului a fost răsplătită pentru tot ce făcuse pentru Voltaire prin aureola rămasă frumoasei marchize în sertarele căreia au fost păzite sub cheie paginile din „le Siècle de Louis XIV". Moartea-i năprasnică dela 1749 a tăiat prematur firul vieții acestei femei erudite, care merită a fi iertată pentru greșelile sale, nu numai din cauză că iubise prea mult.

Voltaire n'a fost de loc profet într'o „Deviză pentru Doamna Du Châtelet":

Du repos, des riens, de l'étude,
Peu de livres, point d'ennuyeux,
Un ami dans la solitude;
Voilà mon sort; il est heureux.

Amicul în singurătate a fost Voltaire bine înțeles, dar cu toate acestea soarta castelanei dela Cirey a fost tragică.

Dăruindu-i un inel pe care gravorul Barier îi gravă portretul, poetul găsi prilejul să-i trimită un quatren, model de curtoazie.

Barier grava ces traits destinés pour vos yeux;
Avec quelque plaisir daignez les reconnaître:
Les votres dans mon coeur furent gravés bien mieux,
Mais ce fut par un plus grand maître.

Acel mare maiestru a fost nefericita „la belle Emilie", tragica muză de la Cirey. Peste pulberea amintirii Emiliei, câteva versuri mai aruncă și astăzi bietele buchețele ofilite de arșița veacurilor.

Femeile cântate de Voltaire în versuri convenționale dar elegante și spirituale, arareori sincere, fac parte dintr'o grandioasă frescă de vedenii grațioase pe care veacurile și credințele sfărâmate nu le-au făcut de loc să pălească. In dosul încântătoarelor umbre mai răsună ca dintr'altă lume vre-un Menuet de Boccherini în vreme ce la orizontul câmpiilor acoperite cu Nimfe și Grații ca din povești începe să mijească roșul de sânge al norilor prevestitori marei catastrofe.

AUREL GEORGE STINO

Cea mai potrivită lectură de vacanță pentru școlari este:

Biblioteca Școlară

din care au apărut următoarele volume:

No. 1 C. Negruzi . . . . Opere Alese
" 2 G. Panu . . . . Amintiri dela Junimea din Iași
" 3 M. Eminescu . . . . . . Versuri și Proză
" 4 . . . . . . Antologia umorului românesc
" 5 . . . . . . Pagini de critică literară
" 6 G. Coșbuc . . . . Antologie
" 7 Gala Galaction . . . . . Nuvele și schițe
" 8 . Antologia umorului românesc (vol. II)
" 9 . . . . . Amintiri din copilărie
" 10 Ion Ghica . . . . Scrisori către V. Alexandri
" 11 P. Ispirescu . . . . . . Basme
" 12 Odobescu . . . . Opere alese
" 13 I. Creangă . . . . Opere alese
" 14 Gr. Alexandrescu . . . . Antologie
" 15 M. Eminescu . . . . . . Versuri
" 16 V. Alexandri . . . . . . Poezii populare

Prețul unui volum de **120** pagini **Lei 20.—**

Editura „Adevĕrul" s. a., Str. C. Mille 5-7-9

Din „Jurnalul" lui Jules Renard

Versuri, versuri, și niciun rând de poesie.

●

Ploaia așterne pe pământ oglinzi pentru stele.

●

Fericirea pe care ne-o atribue ceilalți face ca tristețea noastră să știe că nu sântem fericiți.

●

A scrie. Cel mai greu lucru este să iei condeiul în mână, să moi penița în călimară și s'o ții cu hotărîre deasupra hârtiei.

●

— Modestie prefăcută!
— Mulțumește-te cu ea, căci nu-ți pot oferi în schimb decât o insuportabilă vanitate!

●

— Invidiosule!
— Da, dar nu pentru toată lumea: numai pentru cei ce merită să fie invidiați.

●

In ziua în care un om și-a citit ziarul, a scris o scrisoare și n'a făcut niciun rău nimănui — a făcut destul.

●

Eu, eu nu sânt entuziast? Câteva note de muzică, șopotul unei ape curgătoare, vântul printre frunze, — și iată-mă izbucnind în lacrimi, lacrimi adevărate, da, da!...

●

Ai revândut cu trei mii de franci ceiace te-a costat cinci sute, și spui foarte calm: „Am făcut o afacere!" Ba nu! E un furt!

●

Poete, nu căuta altceva. Ai fost creat și adus pe lume ca să fi conștiința a tot ce n'are conștiință.

●

Pasărea, acest fruct nomad al pomului.

— Imi închipui un om, spune Tristan Bernard, care să fie și orb și paralitic și care, împotriva celor ce se spune în fabulă, n'ar avea niciun avantaj de pe urma acestei duble infirmități.

●

Iubim o femeie sau două, sântem prieteni cu doi sau trei amici, urâm un singur dușman, ni-e milă de câțiva săraci. Restul oamenilor ne sânt indiferenți.

●

Dea Dumnezeu să am curajul de-a spune celorlalți adevărul pe care n'am curajul să mi-l spun mie însumi!

Trad. de L. Sb.

Adevĕrul

SOCIETATE ANONIMĂ PE ACŢIUNI

Editează:

A d e v ĕ r u l

cel mai vechiu şi mai răspândit ziar politic din ţară.

D i m i n e a ţ a

cel mai mare şi mai răspândit ziar românesc de informaţiuni.

A d e v ĕ r u l
Literar şi Artistic

revistă literară. Apare în fiecare Vineri.

Realitatea Ilustrată

cea mai mare şi mai răspândită revistă săptămânală de actualităţi ilustrate în culori tipărită la tiefdruck.

C i n e m a

revistă ilustrată de specialitate exclusiv cinematografică.

Dimineaţa Copiilor

cea mai bună revistă pentru copii şi tineret.

R a d i o

radiofonie, televiziune, ştiinţă pentru toţi, tipărită la heliogravură.

M a g a z i n u l

revistă lunară în genul publicaţiunilor similare străine.

R e b u s

revista jocurilor distractive.

V o l u m e

literare, ştiinţifice şi didactice.

Birourile: Bucureşti I, Str. — Const. Mille 5—7—9
Telefon: 3-84.30, 3.63.53, 3-84.31, 3-8433, 3-8436

ZIARUL

DIMINEAŢA

oferă 2500 lei ZILNIC

CITITORILOR SĂI.

In fiecare zi, „DIMINEAŢA“ desemnează, la întâmplare, dintre locuitorii Bucureştiului şi comunelor suburbane, CINCI PERSOANE cari vor câştiga FIECARE câte 500 lei.

Numele acestor persoane şi adresele lor vor apărea sub formă de anunciuri la „Mica publicitate“ a ziarului „Dimineaţa“.

Controlaţi deci cu atenţie „Mica Publicitate“ a ziarului „Dimineaţa“

Puteţi fi chiar dvs. printre câştigători!

Citiţi amănunte complecte în ziarul „Dimineaţa„

D-na dr. Martha Trancu-Rainer în laborator şi la spital

Am vorbit în numărul trecut despre comunicarea făcută de d-na dr. Martha Trancu-Rainer la Academia de Medicină asupra unor lucrări de-o mare importaţă ştiinţifică, executate în colaborare cu d. dr. O. Vladuţiu.

Cu prestanţă, sigură de sine, d-sa a expus — într'o formă sobră şi concisă — rezultatul unor cercetări care au durat trei ani, necesitând studiarea a 40.000 de secţiuni. Totul a fost prezentat în cincisprezece minute... O lecţie aspră pentru cei ce abuzează de cuvântul vorbit sau scris...

Despre d-na dr. Rainer am auzit vorbindu-se la Iaşi în cercul „Vieţii Romîneşti", ai cărei amici îşi aminteau de-o elevă de la Humpel — cu ochii mari, negri şi iscoditori — harnică la carte şi de-o conduită exemplară.

Işi mai aminteau de-o studentă pricepută, silitoare şi exactă — care, noaptea până la două-trei, copia din Testut la o lampă cu gaz într'o încăpere a Societăţii Studenţilor în Medicină... care venea cea dintâiu dimineaţa la clinici şi pleca cea din urmă din laborator, şi care nu lipsea dela nici un curs şi de la nici o lucrare practică.

Işi mai aminteau că, dacă vre-un coleg sau vre-un tovarăş din mişcarea socialistă se îmbolnăvea, studenta asta activă îl îngrijea, aducându-i medicamente şi lucruri de mâncare din puţinul ei.

Unii mi-au vorbit de aceiaşi studentă, care ocupa un post modest la Slănic-Moldova — unde, harnică şi gravă, se trudea cu mica-i clientelă pentru a-şi întreţine pe ai săi.

In timpul războiului

Inainte de războiu, am făcut cunoştinţă cu d. prof. dr. Rainer, soţul fostei d-re Trancu din Iaşi care a practicat apoi chirurgia în Bucureşti, fiind prima femee care a dat secundariatul în această specialitate.

Despre d. prof. dr. Rainer ştiam pe vremea aceea foarte puţin. Auzisem: că ţine întins, ceasuri întregi, un nerv — privindu-l şi trăgându-l cu degetele de extremităţi... parcă pentru a simţi, din elasticitatea nervului, însăşi viaţa. — Alteori, pe timp de ploae, el urmărea melcii transparenţi întinşi pe frunze şi profesorul se uita la bătăile inimii lor, vrând parcă să vadă viaţa în manifestările-i intime, esenţiale...

Iar după migala din sala de disecţie, profesorul de anatomie — cu capul gol şi cu un baston de fier în mână — pornea pe jos dela Iaşi la Bucureşti.

L-am cunoscut bine numai târziu după războiu, când i-am audiat conferinţele ştiinţifice şi literare: despre Hereditate, Platon şi Goethe... Auzindu-l făcând citate din memorie în greceşte şi în limba germană — am simţit, din ritmul versului sau al prozei, o adâncă rezonanţă dincolo de cultură până în fundul unui suflet de delicateţa unicii frunze care tremură, când copacu-i calm, iar vântul a stat demult.

I-am admirat vastele cunoştinţi în muzică şi 'n istoria artelor.

Camarazi de războiu mi-au povestit în timpul dezastrului şi după aceia, — cum d. prof. dr. Rainer îi operase şi-i îngrijise, singur, sau ajutând-o pe soţia sa care a condus spitalele de răniţi dela Palatul Regal şi dela Colţea.

La aceste două spitale, d-na dr. Rainer — dela declararea războiului, în timpul măcelului şi până la încheerea păcii — a făcut mare chirurgie. A fost unica femee care a executat astfel de operaţii în ţările combatante.

D-sa avea 800 de răniţi la spitalul Colţii şi la Palatul Regal.

După bombardamentul din Piaţa Mare, răniţii au fost aduşi la Spitalul Colţii. Curtea spitalului era, toată, stropită de sânge. Pretutindeni zăceau oameni cu braţele şi picioarele sfărâmate, cu intestinele scoase afară.

D-na dr. Rainer şi-a făcut datoria cu curaj — dealtfel caşi în timpul altui bombardament, care a surprins-o la Spitalul dela Palatul Regal... unde personalul fugise în panică şi unde rămăsese sub bombe îngrijind de răniţi, numai Regina Maria şi d-na dr. Rainer.

Intr'o noapte, sosind vre-o sută cincizeci de răniţi de pe fronturi, d-na dr. Rainer — împreună cu d. prof. dr. Rainer — au improvizat un spital. Au luat saltele şi lenjuri dela vecini. Au adus de acasă instrumentarul necesar, vată, pansamente, rom. cognac, etc. şi — toată noaptea, la lumina chibriturilor aprinse, (de teama bombardamentului) — au pansat pe răniţi, până la extenuare.

Intr'o broşură în limba franceză, d-na dr. Rainer enumeră cazurile operate: fracturi grave provocate de schije, extracţii de gloanţe, trepanaţii, laparatomii. etc. — obţinând o mortalitate numai de 4 la sută.

In plus d-sa a dat populaţiei civile vre-o 4000-5000 de consultaţii gratuite, făcând — pacienţilor civili — 800 de operaţii de mare chirurgie.

Ridicând în braţe un invalid în timpul unui bombardament, d-na dr. Rainer a suferit o desfacere de muşchi — ceiace a ţinut-o câteva luni la pat.

Munca aceasta crâncenă, dezinteresată, făcută cu pericolul vieţii — se desfăşura modest, între patru păreţi, fără recompense materiale sau morale.

Amintiri n'au rămas decât câteva petece de hârtie, scrise cu plumbul de soldaţi analfabeţi — care mulţumesc pentru îngrijire şi daruri.

A rămas în sufletul celor ce l-au auzit — strigătul unui soldat care a murit cuprinzând în braţe doctoriţa, şi implorând-o: mamă, mamă!

Incolo — totul a trecut...

Sânt tragice chiar amintirile surorilor de caritate, bătrâne acum, care, — în mizeria generală — se ospătau pe atunci cu icre negre şi cu vinuri scumpe.

Regina Maria şi d-na dr. Rainer la Spitalul din Palatul Regal de pe Calea Victoriei

După războiu

După războiu, d-na dr. Rainer s'a ocupat intens cu clientela. Om de ştiinţă şi practiciană ginecologă în acelaş timp, — d-sa a dus alinare în multe case: de la Palatul Regal până la ultimele bojdeuci din suburbii, alături de onorarii — asistenţă gratuită.

De atâtea ori auzi persoane spunând: „Viaţa mea, sau a copilului meu, a fost salvată de d-na dr. Rainer".

Pe lângă ştiinţa şi experienţa d-sale — se remarcă, în practica-i medicală, o conştiinciozitate, o siguranţă aproape marţială şi o exactitate fără păreche, o activitate până la sfârşirea fizică, o inimă bună care vindecă în acelaşi timp sufletul odată cu corpul.

De multe ori, foste cliente sau prietene, vin la doctoriţa din Parcul Bonaparte — nu pentru maladii... ci pentru o durere tainică.

Şi acolo, în cabinetul plin de complicate şi de lucioase aparate, sau alături — în laboratorul-bibliotecă — îşi destăinuesc, printre cărţi şi microscoape, dureri nebănuite.

D-na dr. Rainer este de-o discreţie absolută. Nu spune niciodată nume sau împrejurări, după care să se identifice un caz anumit.

Pomeneşte foarte rar de unele întâmplări omeneşti — reduse la schema geometrică a faptului.

Din aceste documente îngrămădite în arhiva-i sentimentală — rezultă o serie de tragedii. jucate'n umbră şi'n tăcere de persoane comune, care sub aspectul obişnuit poartă subiecte într'adevăr shakespeare-iene.

Acasă

D-na dr. Rainer s'a retras încet-încet din zgomotul lumii. S'a

Dr. MARTHA TRANCU-RAINER

instalat într'o casă artistic aranjată şi gospodăreşte condusă, în mijlocul unei grădini.

In acest cămin domneşte o atmosferă de intelectualitate şi de delicateţă sufletească.

Surprinşi de nedelicateţile din jur, deziluzionaţi de „oameni de viitor", — soţii Rainer au ridicat un zid între ei şi lume. Şi cum regulamentele edilitare cer ca zidurile să aibă unele orificii, prin care agenţii oridinei publice să privească în viaţa cetăţenilor — proprietarii din Parcul Bonaparte s'au închinat forţei brutale constituite. Au lăsat loc pentru ochii indiscreţi din afară, dar au pus capace de tinichea neagră peste florile goale din zid.

Au prelungit apoi zidul în sus printr'un perete de trandafiri grimpanţi. Apoi, paralel cu păretele — şi după un gang de aer şi de lumină — au pus un alt zid: de verdeaţă — un vişin, o magnolia, pruni şi arbori de ornament.

După aceste baricade, prietenul admis în familia Rainer găseşte nişte suflete izolate şi triste.

Nimeni nu ştie ce se petrece în adâncul acestor inimi — fiindcă profesorul îşi exprimă sentimentele doar printr'o strângere de braţ sau de mână... iar d-na doctor printr'un cuvânt spus copilăreşte sau printr'o duioşie, gonită repede cu gestul de alungare a unei ciori care-i devastează cireşul de roada-i proaspătă şi bogată.

Ghiceşti sentimentele gazdelor din lecturile făcute, din citatele rostite cu un anumit ton.

Totdeauna afli ceva în vizita făcută, se învârte ceva în sufletul tău ca un burghiu de foc şi, prin spărtura făcută, contempli la plecare un colţ de cer etern, albastru, pur, împietrit departe....

Unghiul de privire al lumii şi al vieţii ţi se schimbă. Parcă nu priveşti pe trecători de pe stradă, ci de peste case...

Iar gardurile în floare parcă te duc nu la lupta vieţii, ci afară din oraş — pe câmp, la soare...

In laborator

Pe d-na dr. Reiner a atras-o în laborator şi a fixat-o acolo pe scaunul de dinaintea microscopului — desigur — o mare sete de ştiinţă. A găsit o întrebuinţare şi nevoia-i de activitate. Dar este în această retragere şi căutarea unui răspuns. Ceeace-i vremelnic poate fi tratat cu o picătură de eternitate. Iar acel care studiind la microscop zeci de mii de secţiuni, descopere un fir continuu prin mai multe tipare efemere — acela şi-a oprit o clipă privirea în veşnicie. Şi — sub unghiul acesta de-o gravitate biblică — nimicurile îşi pierd din importanţă...

Işi menţine semnificaţia linia dreaptă a caracterului.

Demnă, mândră, plină de curaj, cu un suflet bun şi delicat, având o sensibilitate ascuţită, cu vibraţii de poezie, — d-na dr. Rainer, aceeaşi care tăia mâni şi picioare, ştie să facă gesturi de-o neîntrecută fineţă.

In mijlocul grădinii sale, cu artă aranjată de d. Rebhuhn, printre copiii din vecini trataţi cu cireşe şi cu îngheţată,—admirând fiorul din sufletul încă neîntinat al omului în miniatură şi căutând spiritul care a trecut din clopoţei, în lalele, irişi, narcise, bujori şi în trandafiri — d-na dr Rainer ne apare ca o inimă bună, zbucimată şi visătoare...

M. SEVASTOS

D-na dr. Rainer în mijlocul răniţilor din Spitalul Colţea

H. de Régnier şi editorul său

Henri de Régnier, care-şi publicase pe cont propriu primele culegeri de poeme „Lendemains" şi „Apaisement", a primit într'o bună zi vizita lui Alfred Vallette. Acesta venise să-i propună editarea viitoarelor sale opere.

H. de RÉGNIER

Tot odată, editorul i-a oferit să semneze un contract, prin care poetul urma să încaseze o însemnată sumă de bani în momentul apariţiei oricărui volum.

Henri de Régnier copleşit de bucurie n'a putut articula decât următoarea frază:

— Iată deci că şi poezia are preţ!

Prietenia dintre editor şi poet a fost dintre cele mai calde şi a durat toată viaţa. In ultimele zile chiar, Vallette era fericit ori de câte ori se anunţa o şedinţă academică.

— Régnier va trece pe la „Mercure" înainte de-a merge acasă, — spunea el frecându-şi mânile de bucurie...

Magda Iorga — Fantezie

Cugetări

O memorie prodigioasă, care nu poate uita serviciile făcute sau primite.

●

Intreaga mea literatură este, pentru mai târziu, remuşcări.

●

Homer este întâiul poet care a avut noroc.

●

Sufletele josnice nu se întemeiază decât pe nobleţa celorlalte.

●

Plângi! Dar nu trebue ca niciuna din lacrimile tale să cadă în vârful peniţei şi să se amestece cu cerneala.

●

Raţiunea: ordine în gândurile alese.

●

Unei femei care a cântat adineauri la pian timp de un ceas:

— Vă place muzica, doamnă?

JULES RENARD

GIBBS
SĂNĂTATEA Dv. pretinde
o îngrijire permanentă a gurii. Spălaţi-vă dinţii regulat de două ori pe zi cu renumitul săpun de dinţi Gibbs.

DIN CARNETUL UNUI VÂNATOR

LA SITARI

De vreo săptămână, iarna răzbită își aduna catrafusele, pregătindu-se de drum lung spre alte tărâmuri, înapoi spre împărăția-i veșnică de ghiață, de unde nimeni nu încerca s'o mai alunge.

Sus, soarele ardea viu, înțepându-i cojocul cu ace fierbinți, în timp ce primăvara râdea într'o cascadă luminoasă de triluri ca un cântec de zurgălăi argintii.

Apele, puhoae, se rostogoleau prin șanțuri, prin râpe, bolborosind sub clăbucii de spumă.

Pământul ghiftuit de apă și de lumină, apucat de durerile facerii, se svârcolea strângând în pântec miile de vieți. Toate vietățile se căutau, cuprinse de aceiași dorință nestăpânită a împreunării, ce le duce la nepieire dealungul anilor, către sfârșitul lumii.

De undeva, din cer sau din țărână, se descleștase un fluid de viață nouă, care alerga ca o apă vijelioasă, revărsându-se în lumină, și se furișa fără stavilă prin cotloanele ascunse și întunecate.

Sângele clocotea, zvâcnea mai iute. Sufletele năpădite de vifornițe, neguri și nopți nesfârșite, strigau după lumina și căldura soarelui.

Seninul albastru ca sineala, se întinsese pentru prima oară dela un capăt la altul și pe limpezimea lui plutea un cârd de păsări necunoscute, în unghi ascuțit. Glasurile lor prelungi, stridente, cu fâlfâitul mătăsos al aripilor, părea preludiul unei simfonii când își găsea ecoul în gura de râpă căscată în mijlocul satului.

Satul părea un mușuroi de furnici forfotind. Oamenii după trebăluială în jurul gospodăriei; nevestele după „vorbă" lângă zăplazuri, iar „țâncii" cei neastâmpărați, după zbenguială în lungul ulițelor, strâmte și întortochiate ca niște măruntae.

Din cerdacul casei bătrânești, cu ușile scunde și la ferestre cu gratii groase cât mâna — lipsit de verdeața viței acățătoare de părea un obraz spân — am coborît cele trei trepte șubrede, sfredelite de cari, cu pușca în spate și cu inima ușoară cât fulgul alb, scăpat din ciocul unei vrăbii ciufulite, ce tocmai atunci trecea în salturi pe deasupra.

Herman, surprins de fericirea pe care i-o pregătisem în ascuns, se năpusti de sub parmalâcul cerdacului și fără să-mi lase timp de a opune vreo rezistență, îmi și trânti pe piept, cu labele păroase, două decorații; în închipuirea lui cânească, poate „meritul vânătoresc".

— Was ist das, Herman?.. Ai înebunit?...

Dar Herman uitase de toate. Uitase că e Neamț și că trebue să-și păstreze demnitatea de urmaș al unor generații crescute în severă disciplină — dacă nu în fața mea, cel puțin în fața lui François, motanul tăcut, aprig dușman, întotdeauna pe picior de război, — și care acum îl privea curios de pe marginea ulucei.

De două ori se învârti în jurul meu scheunând și, intrat în exercițiul funcțiunii, se repezi în salturi după o găină moțată, băgând-o în sparieți. Când fu cât pe-aci să-i scarmene penele, o lăsă și se prăvăli val-vârtej spre locul unde îl zărise pe Ghiță, huzurind cu burta la soare. Purcelul, scăpat ca prin minune de cuțitul Ignatului, văzu cu groază cum soarta nemilostivă, îl întoarce înapoi cu trei luni. Herman însă se mulțumi doar să-i scuture o ureche. Apoi se propti pe picioare, se uită speriat în urmă și încredințându-se — ca unul ce mai pătimise — că de data aceasta nu-i voi trage nici o păcăleală, sări grăbit peste gard.

Drumul îl cunoștea bine, căci îl bătuse toată iarna, până când veni legea să ne spună: că de-acum înainte începe odihna sălbătăciunilor.

Și tot ca atunci, ne îndreptarăm mai întâi către sălașul lui Moș Căpriță.

Il găsirăm în bătătura casei, aplecat peste fiarele unui plug, mâncat de rugină.

Aici se uita mâniat la un lănțug rupt în două, aici blăstăma gaura goală a unui șurub, pierit fără de veste, bătând cu muchea securii în capul celorlalte, până când un colț din cuțitoae crăpă și sări într'o parte.

O înjurătură aprigă plesni între buzele-i subțiri și, oftând din băerile inimii, se lăsă cu obidă pe marginea prispei, privind amărît la plugul hodorogit, trântit pe-o rână și dându-și sufletul în mânile lui bucată cu bucată.

Amarnic mai era moș Căpriță, la asemenea pagube și doar avea atâta amar de avere — agonisită și'n ani buni și'n ani răi — de-ar fi putut să cumpere toate plugurile din prăvălia lui Vartan. Vezi însă, că dacă ajunsese fruntaș printre fruntașii satului, asta o datora numai patimii de om sgârcit, cu care știa să strângă cel mai mic căpețel de ață, toate hârburile, toate cuele ruginite, aruncate de ceilalți ca netrebnice. Atâta era de cărpănos, de se dusese vestea în cinci sate, cale de două zile împrejur. Iar dacă patima de a vâna — moștenită dela cel bătrân — îl îndemna la ceva risipă, asta o făcea cu multă socoteală.

Era o strașnică plăcere pentru mine să fiu de față când unchiașul își pregătea muniția, totalizând dinainte: profitul și pierderea.

Iată-l cântărind în palma stângă — din greutate și din ochi — grămăjoara de praf negru, amestecată cu boabe de piper, cu semințe de mac, ici colo cu câte o sămânță de floarea soarelui, al căror rost nu l-am putut afla nici odată. Și până când se hotăra să-i dea drumul pe gura cartușului, folosit și el pentru a cincea-șasea oară, trebuia să mai ciupească câteva fire din explozibil, aducându-l înapoi în cutia de sardele.

Când venea rândul alicelor, dintr'o altă cutie cu sardele, le apuca pe fiecare în parte între degetul cel mare și cel arătător, le așeza încet, una lângă alta în palmă și număra cu glasul tare, urmărind cu capul mișcările mânii: — Una... două... trei... până ajungea la „șăispce". Peste această cifră nu ar fi trecut ferit-a sfântul. Iar dacă la urmă, după ce ultimul cartuș înghițise încărcătura de alice, i se părea lui Moș Căpriță că tinicheaua de sardele se golise prea de tot, le lua din nou pe fiecare și scoțând câte două alice din cele pentru epure, le înlocuia sau cu unul de lup sau cu un hârb de ceaun.

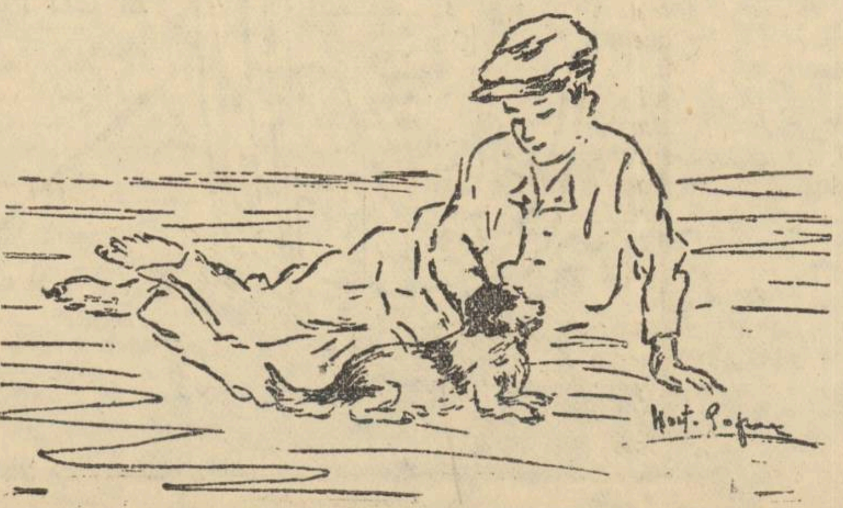
MOȘ CĂPRIȚA

Cartușele lui Moș Căpriță — roșii, galbene, albastre, verzi — înegrite de explozia prafului cu care fuseseră încărcate mai înainte și plesnite la capete se aprindeau pe întinsul miriștei cu un țâuit subțire ca o plezniturǎ de bici, iar în liniștea pădurii ca o frunză de tei pocnită între pumn și palmă.

Atunci când se întâmpla să-i urmeze bufnitura puștii mele, ce se așternea peste frunzele moarte, grea și profundă, pocnetele păreau două note extreme într'un solfegiu spânzurat între crăcile copacilor, sus pe creștete.

Și nu ararcori se întâmpla așa ceva ; mai ales în câmpie parcă era un făcut, ca epurele, sculat din bârlogul lui și speriat de zbârnâitul gloanțelor, să vină grămadă către mine și apoi mușcat de focul aprins, să se răstoarne peste cap în tumbă arcuită.

La asemenea întâmplare, Moș Căpriță îmi arunca ochiade poncișe, cu mare pizmă și, îndreptându-se către locul unde alicele lui scurmaseră pământul, se apleca să le caute printre burueni, deși niciodată nu găsise vreunul.

Iată de ce nu prea ținea el la prietenia care i-o arătam. Ba aș putea zice chiar, că, după asemenea întâmplări, nu mă putea suferi. Și dacă totuși primea să mă însoțească mereu, asta o făcea pentru „pacul" de tutun „de cel fain", pentrucă Herman din când în când îi mai trimetea și lui câte un urechiat și mai ales fiindcă alături de mine, „pocitu di șăf" nu-i mai trăgea „contravânțâe pântru pirmis".

Și uite-așa: mai trecând Moș Căpriță peste aversiunile care-i munceau cugetul, mai făcând eu câte o intervenție, puteam să ne ducem prietenia noastră, șontâc-șontâc, prin lunile dela sfârșitul toamnei și dealungul acelora ce sălășluesc în iarnă, încotoșmănate în cojoace de zăpadă.

Acum, mai mult din obicei decât din dorința de a-l face să mă însoțească la pădure, mă oprii la poarta moșului amărît de paguba plugului.

— Noroc, Moș Căpriță, — îi strigai, pășind în curtea goală și mare.

— Norocul l-au mâncat astăiarnă lupchii, — îmi răspunse hapsân, privindu-și paguba.

— Da' de ce Moș Căpriță?, — făcui eu ca și cum n'aș fi știut despre ce e vorba.

— Pântru că îmbătrânești prea digrabâ dacâ știi tâti celi, — mormăi printre dinți, ca pentru el singur.

Apoi, privindu-mă chiorâș, așa cum îi era obiceiul când avea toane, mă măsură din cap până'n tălpi și mai mult cu ciudă decât mirat, se răsti către mine:

— Da' un' ti duci 'mneata?

— La pădure, Moș Căpriță.

— Șâ ci să puști acolo?... Mierli?...

— Ei... mierle! Sitari, Moș Căpriță; că mi-o dat de veste al de Cotai, că'n Baltag s'a lăsat az noapte un pâlc, de forfotesc ca ciorile prin lunca din vale.

— Țâștari?, — se răsti din nou Moș Căpriță, uitându-se la mine de parcă atunci m'ar fi văzut pentru prima dată. — Șâ pântru ceia strâci 'mneata bunătate de cartușă?... Șâ-ți bai tălchili pân'acolo?...

— Mă mai desmorțesc o leacă,... mă mai plimb, Moș Căpriță, — îi răspund cu toată blândețea să-l îmbunez și, pregătind terenul pentru invitație, îi întinsei pacul de tutun.

Unchiașul stătu în cumpănă: să-l ia sau să nu-l ia. Imi bănuise intenția și căuta să iasă din încurcătură; să rămână și cu tutunul, să scape și de corvoadă. Deodată, își strânse buzele subțiri așa cum lipitoarea își strânge ventuzele; mi-l smulse repezit din mână și, dându-i drumul în buzunarul sumanului, se ridică de pe prispă.

— Apăi, eu m'oi duce pân' la al di finu Stravrache. Să vedem ce-i di făcut cu plugul ista. 'Mneata ai hi vrând să stai di vorbâ, iacâtâ câ vini baba di la coteț; ai hi vrând să ti duci la păduri, la „șpațir", apăi âmblâ sănătos că di ceia-mi ești boer.

Portița îi scârțâi în urmă, râzând parcă în batjocură.

Baba trecu pe lângă mine și din merg mă certă cu răutate:

— Iar câ ai vinit?.. Nu-i dai paci omului?...

O pornii și eu către poartă, pe urma lui Moș Căpriță.

— Herman!... Herman!... Unde ești?...

Pe dată cânele se ivi după colțul casei, și, singuri, amândoi, pășirăm la deal spre pădure.

Drumul mustea de apă și, printre ogoarele încă sterpe, se zvârcolea în unduiri de șarpe.

Soarele nu trecuse mult de amiază, dar pe creasta dealului începu să fluere un pui de vânt prin țevile puștii; când cu bătăi de aripi umede și calde, când cu șfichiuiri reci.

In zare, printre aburii care se ridicau din țărână, ca dintr'o tigae fără de margini, se profila pădurea vânătă pe cerul verde, măturat de nouri. Părea în depărtare o omidă uriașă încălzindu-se la soare, iar crăcile plopilor înalți îi înșirau pe spate peri zburliți.

In tainița umedă a pădurii, pașii mei, salturile lui Herman, striveau frunzele veștede, frângeau vreascurile uscate cu zgomot metalic.

Dintr'o scorbură țâșni speriat un grangur plămădit din aramă și zugrăvit cu aur.

De undeva, dintr'un cotlon, porni să șuere o mierlă și pe dată îi răspunse o turturică, turuind din vârful unui paltin.

Lumina se strecura printre ramuri ca printre zăbrele, învălindu-mă într'o plasă tremurată de șoapta copacilor goi.

Brusc, Herman înțepeni lângă marginea unui tufiș. Parcă zâna pădurii, bănuindu-l că umblă cu gânduri necurate prin împărăția ei, îl transformase într'o stană de piatră. Ochii i se pironiseră cu cruzime înainte; coada scurtă se ridicase ca un deget, arătând undeva, ceva, pe cerul scrijălat de ramuri.

Saltul fu iute și neașteptat. Pasărea pestriță,cu ciocul subțire și lung, se repezi în sus, plescăind cu zgomot din aripi, ca apoi să se piardă în hliza deasă.

Tăcerea rămase întreagă, nesfârticată de bubuituri.

Herman întoarse capul și mă privi cu nespusă mirare. Nu înțelegea: pușca nu se afla în spate, ci o stăpâneam între mâni; distanța era numai bună; pasărea zburase în bătae.

Ce se întâmplase? Toate erau în regulă. Atunci? Și din ochi mă mustră în tăcere,

— Ce știi tu, măi, Herman? Tu ești un câne și pe deasupra mai ești și Neamț. Ce știi tu câte se pot petrece în sufleul omului, mereu nestatornic, după cum soarele luminează în adânc și înfierbântă sângele, după cum vântul adie îmbălsămat de viața care se naște, după cum suflă, șueră și urlă în vârtejuri de vijelie.

Dar Herman nu înțelege nici acum și de aceea o pornește de unul singur în adâncul pădurii.

In urma lui, frunzele dela rădăcina unui stejar au foșnit aspru, primindu-mi povara.

O rază de soare îmi mângâe obrajii și'n liniștea deplină, întinsă la nesfârșit, am simțit cum pădurea se cutremură ca o ființă vie, cum răsuflă din adâncuri, cum geme de viață. Părea că băerile ce-i înfășurau pântecul vor plezni cu un zgomot surd și din el va năvăli afară o lume nouă, tânără, proaspătă.

Aerul era încărcat de mirosuri amare, crude: de sevă, de putregai, de țărână umedă.

Aburii grei pluteau ca niște pânze zdrențuite, spânzurate de crengi.

Un bondar trecu în zbor pe deasupra, zbârnâind ca o coardă de contrabas. In drumu-i clătinat și nesigur se izbi de un copac și se rostogoli greoi pe o pernă de mușchi uscat.

Două furnici lipite una de alta, patru boabe de piper înșirate pe o ață, se cocoțau pe vârful bocancului plin de noroi, ca pe un munte cu stânci și prăpăstii. Alături, o gânganie mică, cu sclipiri violete și verzi se căsnea să treacă de pe un vreasc pe un fir de iarbă răsărit înainte de vreme și, de-aceea, speriat în singurătatea lui.

Fluerul mierlei se trezi din nou în cotlon, cu urcușuri de primadonă.

Departe, înfundat ca într'un poloboc, se auzi lătratul lui Herman. Mierla tăcu și, pentru un timp, numai toaca unei ciocănitoare răsună limpede pe craca cea mai înaltă a unui mesteacăn. Apoi tăcu și ea.

Intr'un târziu, Herman, gâfâind, se tolăni lângă mine.

Pădurea începu să se acopere cu o plapumă de umbre, cerul se învălui cu văluri sinilii, iar vântul prinse a se iuți.

Abia acum ne deslipirăm din tainița pădurii către cale întoarsă.

Satul părea din vârful dealului tot un mușuroi, dar tăcut, de cârtiță. Din gura căscată a râpei, unde în fund se strecurau printre sălcii bătrâne șuvițe de apă, se înălță, odată cu secerea lunii de după turla bisericii, glas de privighetoare, tremurător și catifelat.

Noaptea așternea pace și odihnă peste sat, peste livezi, peste ogoare.

Fâlfâit de aripi călătoare, zdrențuia câteodată pânza de lumină palidă de ceară, a craiului nou.

ION EG.

Din scrisorile necunoscute ale lui Dostoevski

Noui documente psihologice

La Moscova s'au dat publicității — cu mici schimbări — unele scrisori, până acum absolut necunoscute, ale lui Dostoevski, — scrisori care alcătuesc o bogată întregire a testamentului său literar. Din aceste scrisori reiese că Dostoevski și-a iubit a doua soție Ana Grigorievna —, până la nebunie. Ii era dragă nu numai ca femee cu cultură superioară, dar și pentrucă ea a știut să-l cucerească complect prin gingășia ei feminină. In scrisorile sale, marele scriitor o numește stăpâna sa și chiar după ani de conviețuire îi face mereu, prin scrisori, declarații înfocate de dragoste, declarații care nu se deosebesc de loc de cele făcute în timpul logodnei sau a celor dintâi zile de căsnicie.

Cu toate că Dostoevski își iubea soția, această iubire nu-l împiedeca să o expună la supărări pricinuite de purtările lui. I-a pierdut la cărți toți banii ei și i-a prăpădit întreaga avere prin speluncile din străinătate. El singur sufere, însă, din această cauză și-i scrie soției sale: „Am fost totdeauna așa; sânt stricat și josnic".

Destoevski era mereu chinuit în somn de visuri grozave pe care le descria soției sale. Astfel odată a văzut-o în vis pe Lida, fiica lui, cum era furată de o femee, care o bătea până a ucis-o. El era de față când fiica sa își dădea sufletul. S'a trezit din somn aproape înebunit de spaimă.

De Pușkin era încântat. Despre ceilalți scriitori ruși are niște păreri cu totul nefavorabile.

Despre Tolstoi scrie: Mie mi se refuză un onorar de 200 de ruble, pe când lui Tolstoi i se plătește fără greutăți, 500 de ruble. Și doar „Anna Karenina" e destul de plictisitoare. Eu am putut s'o citesc fiiind într'un sanatoriu. Nu înțeleg de ce sânt unii atât de încântați de acest roman".

In decursul curei sale în localitatea Staraja Russa, Dostoevski se plictisește grozav și-i necăjit, că nu i se ivește vreun simptom de epilepsie, căci s'ar mai distra puțin. Totul deșteaptă în el numai ură. In străinătate îl supără: vântul, Nemții și nourii. Chiar și Rușii pe care-i întâlnește în diferite localități balneare din străinătate îl indispun: „E ceva trist, scrie el, să-i vezi pe acești Ruși care rătăcesc prin țări străine. Sânt superficiali, leneși, închipuiți și prost crescuți".

Foarte puțin măgulitor se exprimă el despre preotul rus din Wiesbaden. Ni-l designează ca pe un intrigant, gata în orice moment să se lapede de Christos. Mai departe spune că acest preot e prost ca noaptea.

Dostoevski observă mai departe: „Toți mă plictisesc. Mă pot socoti cu drept cuvânt de-asupra celorlalți oameni. Nu pentru însușirile mele morale, căci acestea vor fi judecate de Dumnezeu, ci pentru rafinamentul meu intelectual. Convorbirile lor mă plictisesc, gândurile lor sânt fără culoare și meschine".

Viața lui Dosteevski interesează numai prin iubirea ce o avea pentru soția și copiii săi. Intr'una din scrisori el o roagă pe soția sa: „Ingrijește de Lida și de sufletul ei".

CORIOLAN BĂRBAT

Abgar Baltazar La poartă

Un plagiat grosolan:

PREOTUL MIHAIL BULACU: Pedagogie creştină ortodoxă

Bucureşti, 1935

Pr. Mihail Bulacu, docent universitar, profesor la seminarul pedagogic „Titu Maiorescu", a scos o carte: Pedagogie creştină ortodoxă.

Cuprinde 9 capitole şi o concluzie. Lista de autori şi nume proprii, indicele alfabetice pe chestiuni şi bibliografia nu lipsesc. Totul în 571 pp. în 8.

Capitolele sânt intitulate: I. Creştinismul şi Pedagogia. II. Pedagogia creştină în şcoala românească. III. Idealul pedagogiei creştine. IV. Realitatea psihologică religioasă. V. Naturalul şi supranaturalul în pedagogia creştină. VI. Biserica creştină ortodoxă centrul pedagogiei creştine. VII. Educaţia intelectuală creştină. VIII. Educaţia religioasă şi IX. Educaţia morală creştină.

Din simpla enunţare a capitolelor nu reiese haosul care există în această carte. Vom trece la analiza lor

In secţiunea I, din capitolul I, Creştinismul şi Pedagogia, are ca subtitluri: 1. Primatul spiritual. 2. Dinamismul Creştinismului. 3. Libertate şi graţie. 4 Facultăţi şi virtuţi. 5. Renaştere spirituală. 6. Ortodoxie şi renaştere. 7. Renaştere şi tineret creştin, care, pe lângă că sânt pastişeri ale diferitelor cărţi ori titluri din cărţi, nu corespund nici cuprinsului lor. De ex: Primatul spiritual aminteşte cartea lui J. Maritain, Primauté du spirituel, Dinamismul Creştinismului şi Libertate şi graţie, capitole din Berdiaeff, Renaştere Spirituală, Ortodoxie şi renaştere, Renaştere şi tineret creştin se întâlnesc în Jeunesses orthodoxes.

La § 3, Libertate şi graţie, contrazice pe Maritain, când în realitate Maritain susţine ceeace p. Bulacu îşi însuşeşte. Iată textul în paralelă, spre a se vedea reaua credinţă a p. Bulacu:

B. 6

De aceea Creştinismul trebue să pătrundă cultura până în adâncurile sale, iar aceasta nu se impune cum susţine Jaques Maritain, numai din punctul de vedere al mântuirii sufletului şi în legătură cu ultima sa destinaţie, ci ceva mai mult, o civilizaţie creştină apare sub acest raport, ca un lucru matern şi sfinţit, procurând binele pământesc şi desvoltarea diferitelor activităţi naturale după o atenţie călăuzită de interesele neperitoare şi pe căile cele mai profunde ale inimii omeneşti".

***Maritain, Rel. et Culture,* 51**

Que la religion du Christ doive pénétrer la culture jusque dans son fond, cela n'est pas requis seulement au point de vue du salut des âmes et par rapport à leur fin ultime: une civilisation chrétienne apparaît à cet égard comme chose véritablement maternelle et sanctifiée, procurant le bien terrestre et le développement des diverses activités naturelles selon une attention diligente aux intérêts impérissables et aux voeux les plus profonds du coeur humain".

La începutul secţiunii are anunţat la § 4, Facultăţi şi virtuţi, când tratează însă are Individualitatea şi personalitatea creatoare. Cine poate să înţeleagă ce Dumnezeu mai este?

La § 4 (il dăm cu titlul cu care este tratat) Individualitatea şi personalitatea creatoare, are un citat din Boutroux, fără ghilimele — ca de-altfel toate citatele — greşit tradus.

Iată-l în paralelă:

B. p. 8

Creştinismul ne îndeamnă a acţiona din interior către exterior. Nici-o cale externă nu ne poate da viaţa perfectă, individuală şi socială. Ori această naştere din nou este în directă legătură cu libertatea spirituală şi graţia divină.

***Boutroux, Science et religion,* Paris, 1908, p. 377**

Que la religion se déploie ainsi dans le monde, selon sa nature propre, comme une activité toute spirituelle, visant à transformer les hommes et les choses du dedans et non de dehors, par la persuasion, par l'exemple, par l'amour, par la prière, par la communion des âmes et non par la contrainte où par la politique; et il est clair qu'elle n'a rien à redouter du progrès de la science, de la morale ou des institutions.

Socoteşte manualele de şcoală drept documente pentru cartea Sf. Sale. Aşa este cazul cu § 3 din secţiunea B. a cap. I., intitulat: Pedagogia antecreştină. Aici citează pe Borgovanu, Istoria Pedagogiei, Buc. (anul?), când ar fi avut alte studii mai serioase.

Are fraze neînţelese. Ex.: p. 18, p. 145, p. 286, etc.

La p. 19 are reprodus inutil epitaful depe mormântul lui Pestalozzi din Ist. Ped. a lui Antonescu.

La aceeaşi pagină are o frază din Pinloche, Pestalozzi et l'éducation populaire moderne, dată ca luată direct din Pestalozzi, Uber die Idee der Elementarbildung * şi greşit tradusă.

Iată textul în paralelă:

***Ped. creştină ortodoxă,* p. 131**

De altfel din diferitele lucrări ale lui Pestalozzi, a cărui lucrare, în genere, este sufletul pedagogiei moderne, putem desprinde în chipul cel mai clar, posibilitatea formării caracterului printr'o îngrijită educaţie creştină. Căci educaţia trebue să desvolte nu inteligenţa în chip exclusiv, ci pe omul întreg.

***Pinloche, Pestalozzi et l'éducation populaire moderne,* Paris 1902, p. 60**

Le but de l'éducation n'est pas de former de bonstailleurs, de bons cordonniers, de bons commerçants et de bons soldats, mais de former des tailleurs et des cordonniers, des commerçants et des soldats qui soient, dans le sens élevé du mot, des hommes.

Alt citat, din aceiaşi lucrare:

***B.* 131**

Arta pedagogică trebue să facă să se întărească sau mai degrabă să lase să se întărească natura în propria sa operă, fără a forţa natura însăşi.

***Pinloche,* 61**

L'art pédagogique doit avant tout fair mûrir ou tout au moins laisser mûrir la nature dans sa propre oeuvre, et ne jamais appliquer ses procédés à la force de la nature non encore mûrie, sinon les procédés eux-mêmes ne mûriront pas, ne pourront pas mûrir.

* Am căutat peste tot această scriere a lui Pestalozzi şi n'am găsit-o nicăeri. La F. C. este ediţia de Brandenburg, 1869—1873, însă nu cuprinde această scriere. Ediţia fraţilor Mann lipseşte.

Restul §§ sânt rezumatul discuţiilor conferinţei dela Salonic din 1930. Nu ne oprim asupra lor. E inutil. Nici nu vrem să ştim cum a tradus.

Secţiunea I, Trecutul şcoalei româneşti, este rezumat din Ureche, Iorga, Relli, fără indicaţia exactă la Ureche.

Secţiunea II, Perspectivele Pedagogiei creştine în şcoala românească, cuprinde transcrieri din Antonescu, Pogoneanu şi Tinerimea Creştină.

La p. 73 citează greşit p. din Antonescu; în loc de 169 are 543.

In secţiunea III, Realizări parţiale, se ţine de Antonescu chiar când e vorba de predarea Eticei în locul Religiei în şcolile secundare, neaducând nimic în plus. Unde este morala laică din Apus, care s'a încercat să se introducă şi la noi? Unde este atacul lui Buricescu din Curentul contra Religiei.

Se repetă.: La p. 90 vorbeşte despre asociaţiile creştine ale Tineretului ortodox român, reviste. Acelaş lucru il face la p. 542, omiţând în ambele locuri asociaţia misionară a d. prof. Ispir. O are însă în teza de d-rat. Se vede că-i o scăpare din vedere şi nu-i facem o vină din aceasta.

In secţiunea A, Acordul libertăţii umane cu graţia divină, subtitlurile: 1. In pedagogia creştină primară. 2. In pedagogia creştină patristică. 3. In pedagogia creştină modernă, nu corespund cuprinsului (cazul celui de al treilea), sau sânt tratate aşa de insuficient, încât am putea spune că nu sânt tratate deloc.

In secţiunea B., Educaţia creştină integrală, este tributar lui Antonescu.

La § e, „Educaţia morală creştină", p. 121 masacrează urât pe Antonescu, Doctrinele fundamentale ale pedagogiei moderne, p. 90. Dăm în paralelă acest citat, spre a se vedea mai bine procedeul p. B.:

***B.* p. 121**

Intreitul obiectiv al educaţiei morale, este virtutea, înţelepciunea şi buna creştere. Iar virtutea însăşi constă din „acordul voinţei noastre cu normele morale".

***G. G. Antonescu, Doctrinele fundamentale ale ped. moderne,* p. 90**

Locke înţelege prin virtute — după cum ştim — acordul voinţei noastre cu anumite norme, pe care le dictează raţiunea, legea civilă sau religia.

Dăm în paralelă şi aliniatul 2 din acelaşi §:

B. 121

Educaţiei morale, distinctă de educaţia religioasă, Pestalozzi, cunoscutul pedagog practic şi moralizator îi dă o atenţie deosebită. Rădăcina religiei după Pestalozzi este morala. După cum cultul devine exterior, dovedeşte o treaptă a evoluţiei religioase, elementul etic după Pestalozzi caracterizează religia cea adevărată. „Credinţa în Dumnezeu naşte din iubirea aproapelui". Perceperea moralităţii duce la presimţirea mântuirii eterne, care planează deasupra noastră, la credinţa într'un susţinător al ordinei morale universale.

***G. G. Antonescu Doctr. fund. ale ped. moderne,* 380**

Cu privire la raportul dintre morală şi religie, Pestalozzi, ca şi Kant, consideră religia ca fiind în strânsă legătură cu morala. Rădăcina religiei este morala. Elementul etic caracterizează religia adevărată. Cultul exterior care se referă la simţuri e opus acesteia, el nu poate fi admis decât cel mult ca o treaptă a evoluţiei religioase, după cum starea naturală şi socială sunt trepte ale evoluţiei morale. După cum însă, aceste două stări continuă a fi reprezentate şi în starea morală căreia îi sunt subordonate, tot astfel cultul se menţine şi în religia adevărată, fiind însă cu totul subordonat acesteia şi referindu-se numai la formă, fără a atinge cât de puţin fondul religios. Această intervenţie a cultului e necesară pentru a da simţurilor o direcţie paralelă direcţiei ce ia natura divină a omului şi a le împiedica astfel de a se opune tendinţelor acesteia. Am putea defini teoria religioasă a lui Pestalozzi religie etică, sau religie umanitară, întrucât şi aci, ca în toate teoriile lui, steaua conducătoare e umanitatea. Şi, cum umanitatea în toate manifestările ei presupune moralitatea, tot astfel şi sub forma umanităţii religioase presupune existenţa moralităţii. „Credinţa în Dumnezeu ia naştere din iubirea binelui".

La pp. 123-124 pune în ghilimele, ca citate din Motru, Puterea sufletească, p. 306, numai ultimele şapte cuvinte, pe când în realitate toată fraza e luată din Motru. O redăm:

***B.* 123—124**

Caracterul ce ne interesează pe noi în pedagogia creştină, adică acel caracter puternic, bine format, este după psihologie caracterul care prezintă activitatea individuală într'un mecanism perfect, adică acel caracter care prezintă cele mai favorabile condiţiuni de asociere „între motiv şi act, gând şi faptă..."

***Rădulescu-Motru, Puterea sufletească,* 1930, 306**

Un caracter puternic este caracterul care prezintă activitatea voluntară a individului într'un mecanism perfect, adică este acela care prezintă cele mai favorabile condiţiuni de asociere între motiv şi act, gând şi faptă.

In § 2 e tributar complect lui Foerster. Citează pe Foerster, Şcoala şi caracterul, după ediţia franceză a lui Bovet (p. B. nu spune de cine e tradus), fără a pomeni vre-odată că această carte este tradusă în româneşte, deşi după ed. fr. Şi ce bine ar fi fost, cât avea în româneşte, să fi citat din româneşte! Aşa p. B. traduce greşit şi din franţuzeşte. Cine vrea să se convingă, să treacă pela p. 126 B., p. 5 trad. lui Stelian Constantinescu; 2) p. 7 trad. Bovet 3).

Iată paralela altui loc:

***B.* 129**

De aceea Foerster declară că o „pedagogie profundă este inseparabil legată de filosofie şi teologie", neizolându-se sub pretextul „unei probleme de tehnică pedagogică" şi punând-o în legătură sfântă cu chestiunile fundamentale ale voinţei umane".

***Foerster, L'éc. et caract., trad. Bovet,* 3, 5**

Voilà pourquoi je tiens que toute pédagogie profonde est inséparablement liée à la philosophie et à la théologie — pourquoi aussi j'ai dans ce qui suit, traité de la discipline scolaire non pas en l'isolant, comme s'il s'agissait d'un problème de technique, mais en la mettant en relations étroites avec les questions fundamentales de la vie humaine.

Cetitorul să tragă singur concluzia.

La § 1 al secţiunii A., Psihologia în serviciul pedagogiei, din cap. IV, Realitatea psihologică religioasă, are un citat din Stanley Hall, Adolescence, fără a spune de unde e, lăsând impresia că este din original. Ii spunem noi că este din Clavier, L'indée de Dieu chez l'enfant 2. Şi-l traduce şi prost. Iată-l în paralelă:

***B.* 155**

Aceştia sânt copii care indepărtează conrupţia (sic) societăţilor, aducând acolo suflete noui şi nevinovate. Generaţiile noui se aseamănă *cu rozele* şi cu ploaia din cer care răcoresc apele fluviilor.

***Clavier,* 86**

Ce sont les enfants qui éloignent la corruption des sociétés, en y apportant des âmes neuves et innocentes. Les générations nouvelles ressemblent *aux rosées* et aux pluies du ciel, qui rafraîchissent les eaux du fleuve ralenties dans leur cours et prêtes à se corrompre.

Pp. 175-205, Mijloacele de cunoaştere: Mărturisirea, Testele, Fişele, portretul psihologic, sânt umplutură.

Dela 206-228, umplutură.

Vorbeşte în aceste pagini despre convertire, fără să precizeze ce fel de convertire. Aminteşte fără rost despre convertirea lui Ciprian, Augustin, uitând că titlul lucrării este: Pedagogia creştină ortodoxă. Lasă să se înţeleagă prin convertire religioasă o renaştere spirituală a creştinului, adică o trăire reală în Hristos (p. 206) şi trece imediat la convertirea propriu zis religioasă, adică la creştinarea popoarelor păgâne. Dece această confuzie?

Pp. 262-276, din capitolul V, umplutură.

In acest capitol citează pe Sf. Ioan Damascen, nu din original, ci din studiul lui Ermoni, fără a o spune.

Pp. 277-308, din cap. VI, fără directă legătură cu problema tratată.

P. 281, traducere greşită din Soloviev.

In cap. VII este tributar lui Antonescu şi Foerster.

La pp. 324 şi 325 citează pe R. Allier, La Psihologie de la conversion, fără a spune tomul.

In cap. IX, p. 496 şi 504-505, se repetă.

Iată cum citează, fără legătură, din Antonescu, Pedagogia generală, Bucureşti 1930:

***B.* 506**

Pentru toate aceste motive, când este vorba de educaţia caracterului în pedagogia modernă, d. prof. G. G. Antonescu este de părere să se evidenţieze rolul creştinismului în educaţie: „Creştinismul practic să ocupe locul de onoare ocupat înainte de acel teoretic".

***Antonescu,* 491**

O a treia lovitură e aceea, care porneşte dela Jansenişti în Franţa şi Pietişti în Germania, care luptă direct pentru drepturile elementelor afective şi contra tiraniei intelectualiste. Lupta lor însă e pusă în serviciul religiei creştine: ortodoxismul şi dogmatismul rece trebue înlocuit printr'o credinţă vie şi sinceră. Creştinismul practic trebue să ocupe locul de onoare, ocupat atunci de cel teoretic.

Pp. 512-516, inutile. Se găsesc în Foerster, Cartea Vieţii.

Pp. 529-540, sânt transcrieri din Foerster şi Antonescu.

Pp. 540-546, sânt rezumatul conferinţei dela Salonic — lucruri spuse şi în cap. I.

Acestea sânt numai o infimă parte din descoperirile de plagiat ale acestei cărţi. Vom reveni. In plus, p. B. introduce, fără a o spune, o treime din teza de d-rat, studiu introductiv în Catehetica ortodoxă. Oradea, 1928. Dăm pp. corespunzătoare (cifrele prime reprezintă pp. din Pedagogie, ultimele, pp. din teza de d-rat:)

153—174=92—100 cu mici adaose în Pedagogie; 206—211=101—103 cu mici adaose în Pedagogie; 262—268=113—118; 283—284=125; 346—350=128—133; 388—389=154—155; 387=142; 422—423=154—155; 428—430=156—158.

Ii vom urmări, cu altă ocazie şi teza de d-rat, deasemenea plagiată. (Plagiatul tezei de licenţă a se vedea în Cuvântul, N-rele 3088, 3096, 3102 şi 3103, anul X. 1933).

Acest om nu este la primul plagiat şi — credem — nici la ultimul.

Cu copierea dintr'o parte şi din alta, cu cărţi formate din material aruncat cu furca, totdeauna din isvoare de a doua şi a treia mână, fără a cunoaşte Greaca şi Latina (o mărturiseşte singur în prefaţă, p. XIX), Germana şi Engleza (cartea de faţă dovedeşte) şi prea puţin Franceza, acest pseudo-intelectual dă asalt catedrei universitare.

Fără cel mai mic respect faţă de ştiinţă, vroia să-i pângărească altarul.

— Dar n'a reuşit.

RENE GASPAR

Cronica mizantropului

Despre servitoare

Mi-aduc aminte că am citit pe vremuri o spirituală schiţă de Mark Twain despre servitoare. Se plângea între altele că servitoarea îi arunca toate însemnările bune şi-i punea cu grijă pe masă hârtiile de aruncat sau îi împingea la perete cufărul aşa încât să nu poată ridica capacul. Pacostea este universală, dar azi mi se pare mai gravă. S'a dus vremea servitoarei plictisitoare, ţinând cu tiranie la casă, urmărindu-te o viaţă întreagă şi moralizîndu-te. Azi a apărut servitoarea care nu doreşte să facă nimic. Cariera asta este azi cea mai strălucită, fiindcă se poate face într'o zi, fără nici o cunoştinţă, şi aduce maximul de folos. O servitoare nu are în fond de făcut, decât ceeace ar fi robotit şi pe la casa ei. Pentru asta capătă hrană, locuinţă, încălzit şi bani pe deasupra. Cunosc o licenţiată care încearcă cu disperare să intre la stăpân, dar nu poate, fiindcă e refuzată. Care titrat poate găsi aşa de repede un post, din care să se întreţină şi să facă şi economii băneşti?

Din cauza aceasta, servitoarele caută să stea cât mai puţin la fiece stăpân, eludând muncile. Sînt două metode. Una e aceea de a te preface că nu ştii nimic. Stăpâna e încântată de onestitatea fetei, gândind: „Mai bine decât să strice, mâncarea, să spună că nu ştie şi să înveţe. Asta înseamnă că are bunăvoinţă". Şi aşa începe experienţa.

— Ştii să faci supă?

— Nu ştiu, dar am să'nvăţ.

Cucoana găteşte supa, asistată de elevă, iar aceasta o mănîncă cu mare poftă.

— Ştii să faci friptură?

— Nu ştiu, dar am să'nvăţ.

Comedia durează o lună de zile (cu supraalimentaţie din partea servitoarei). Apoi, strânsă cu uşa să gătească, eleva pleacă în altă parte ca să continue mistificaţia.

O altă metodă este aceea a răspunsului generos.

— Mario, să speli geamurile.

— Numaidecât, săru-mâna.

Dar nu le spală. E o comedie iritantă, care durează o lună sau un an, după temperamentul stăpânului, dar duce în fond la acelaş rezultat: boicotul muncii.

In lumea obişnuită, bărbatul e acela care umblă după femee. In aceea a servitoarelor, femeea aleargă după bărbat. Prin primăvară le apucă un fel de călduri rele, cu năucire şi crize ambulatorii. Să vedeţi ce mi s'a întâmplat mie.

Azi dimineaţă am trimis pe Maria în piaţă, după târgueli. S'a întors tocmai la prânz, cu o ceapă în coş.

— Unde ai fost până acum? — întreb eu alarmat.

— Ei, unde am fost? Păi am fost la dracu, să-l pândesc pe nebunu' meu.

— Care nebun?

—Care nebun? Mă mai întrebi şi d-ta acum, când nu-mi văd capul de necaz?

Precum vedeţi, pe Maria o apucase criza erotică.

Atunci fiecare stăpân procedează — după temperamentul său.

ARISTARC

CRONICA MODEI

La Longchamps, pe străzile Parisului, ca şi în saloanele unde se prezintă colecţiile de „mi-sezon", tot atât de bogate ca şi marile colecţii de început de sezon, domină *tailleur-ul* şi continuă a da tonul fundamental culoarea neagră.

De altfel, Parizienele din toate timpurile au preferat culoarea neagră pe stradă, dar în acelaş timp au avut grijă să pună şi o pată de culoare vie, — câte odată un simplu nod în coafură pe care-l denumeau în glumă pălărie. In genere însă, anul acesta, atât femeile *smart*, ca şi cele fanteziste, poartă rochii şi pălării foarte sobre în colorit ca şi în formă.

Totuşi sânt destul de multe *tailleururi* de culoare şi mai ales în imprimeuri cu flori mari sau amuzante desene mici, în special de animale. Dealtfel, animalele vii ca şi cele în desen şi

în stofă sânt foarte apreciate în lumea parisiană.

La vânzarea cărţilor „Scriitorilor combatanţi", preşedintele Republicii franceze strângea mâna unei maimuţe. E vorba de vestita „Dudule" maimuţa îmbrăcată într'un „chandail" verde, pe care a adus-o la această solemnitate Marie-Hélène Mavet.

Simona Chevallier avea opt elefanţi albi ca nasturi la rochie. Marie-Hélène Mavet a scos din poşetă şi doi hipopotami roşii; iar Lucie Delarue-Mardrus a expus o cămilă de burete de gumă...

— Ce menajerie, — a exclamat André Maurois cu drept cuvânt.

Se poate însă, preciza că dacă trei sferturi din *tailleururi* sânt negre, printre cele de altă culoare, o mare parte au cel puţin jacheta neagră.

La Londra este mai multă variaţie, iar pentru după amiază se poartă mai mult genul „flou", căci ceeace numim „garden-party" este mai totdeauna acolo cu prelungire seara, până târziu.

Caracterul însuşi al *tailleurului* este deosebit la Paris, de cel al Londrei. *Tailleurul* cu adevărat clasic avantajează pe femeile engleze, chiar când stofa e imprimată. Ele nu pot însă, purta modele cu bască ondulată şi alte fantezii, introduse de casele mari din Paris, care se potrivesc de minune micuţelor, brunelor şi vioaelor Pariziene.

In ceeace priveşte linia, colecţiile din casele mari, ca şi lumea care circulă la Longchamps sau la Bois, precum şi la ceaiurile elegante şi la recepţii, prezintă modele la care şoldurile rămân înguste, pe când bustul e lărgit prin mânecile foarte lucrate şi coleretele bogate.

Plaja, viaţa la ţară, sportul prezintă în colecţii modele foarte tinereşti şi plăcute: rochii „bains de soleil", pantaloni bufanţi până la genunchi şi shorturi. Rochiile înflorate se poartă foarte bine cu o haină închisă de taffetas, muselină sau velur. De exemplu ansamblul de crep roz cu bleu pastel, mauve, sable, cu haină neagră sau mai rar albă.

Pentru cazino, se recomandă, rochii de stil, aeriene, în muselină de tot felul şi linon brodat, împodobite cu flori şi panglice în „*chou-uri*" enorme.

De altfel, garnitura are o importanţă deosebită în moda actuală: plastroanele, nodurile, manşetele transformă cu totul aspectul unei rochii, fie ea cât de simplă. Se întrebuinţează foarte mult pichetul pentru confecţionarea acestor mici detalii, în care gustul şi fantezia joacă rol foarte important, creind un gen, redând nota de actualitate în eleganţa personală. Planglicele în centuri, fac tânăr şi graţios orice rochie, fie că e de *tafetas* moar, velur sau „albène" lăcuită.

Ţesăturile de lână şi mătasă, atât de variate, de noi în tehnică, în frumuseţa şi fantezia imprimeurilor, la noi lasă mult de dorit, mai ales *shantung*-ul şi pânzeturile exotice cu firele neregulate, care sânt atât de frumoase în ansambluri ca şi în rochiţe uşoare, şi care la noi nu se pot aproape întrebuinţa.

Pălăria mare, capelina a revenit ca aproape mai în fiecare vară. Ea se confecţionează din *paille* amestecat cu feutru, sau din acelaş ţesut cu eleganta rochie de seară. Unele se tricotează din aţă, formând pentru seară rezilii lucitoare, altele se fac dintr'un material zis Cristal sau Rhodid, transparent şi mlădios care se potriveşte tuturor fanteziilor modistelor. Contrar modelor trecute, ele se poartă cu multă garnitură, din panglică sau flori, cordeliere, glande, broderii de pasmanterie, bordate cu ganse, etc.

Tot şicul stă în genere în aceste garnituri, forma fiind o serie de variaţii pe câteva *teme* ca fond şi punct de plecare.

Cu toate că sântem în Iunie, feutrul se bucură de mai multă favoare decât orice alt material, pentrucă e, nu numai practic, ci şi elegant.

Mantourile pentru „mi-sezon" sânt confortabile, ample şi largi în jupă, cu centură lată, mâneci excesive la umeri, gulere drapate şi buzunări aplicate. Sau în tweed cu reveruri largi de culoare vie şi încheiate cu nasturi.

Pentru cursele obişnuite — redingote, cu decupe savante, cu gulere mari, confortabile, peste care se pot prinde gulere de blană care se drapează şi se fixează în talie cu doi nasturi.

Mantouri de sport, sobre ca linie, cu largi gulere mlădioase, pichiuri şi decupe bine desemnate, ganse lucrate cu multă insistenţă, spre a susţine umerii largi şi drepţi.

Pentru după amiază tunica işi păstrează încă favoarea.

Pentru rochiile de seară, două linii: forma princesă, terminată cu o trenă mică, plisată, sau fără trenă de loc, însă, în tot cazul cu o linie foarte dreaptă, sau forma cu jupa amplă, foarte flou, cu creţuri în talie, cu volane verticale şi panouri din două culori alternante, care lungesc silueta.

Decolteul tot în spate, decât având uneori forma „carrée" şi nu în triunghiuri.

Flori plate de tot în faţă.

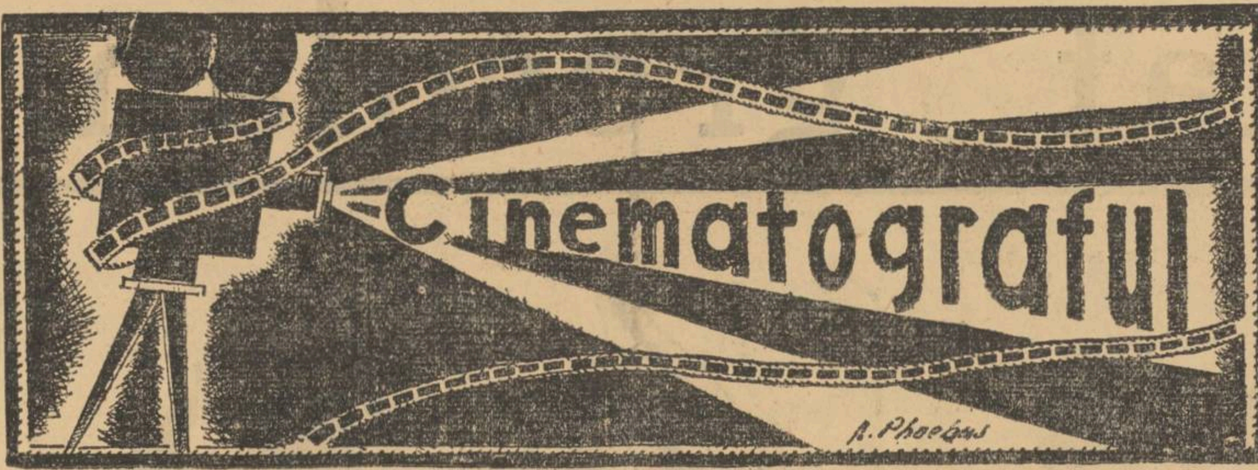
O curiozitate: smokingul, jachetă clasică, jiletcă albă, gansă de mătasă la rochie, ca la pantalon, garoafă roşie la butonieră.

Printre rochiile de sport, a apărut un ansamblu pentru yacht, pantaloni în mici carouri *bleu marine* şi alb, o scurtă jachetă *bleu marine unie*. Bluză albă, caschetă de marinar.

Dăm câteva *atitudini* ale Jeanei Aubert, o comediană încântătoare şi o divettă dintre cele mai spirituale, care prezintă moda în trăsăturile ei cele mai caracteristice.

BITRIX

Spionaj

Şi când e superficială, şi când este analizată psihologiceşte mai în profunzime, o poveste poliţistă trebue să exprime, pe deasupra peripeţiilor diverse, a hazardurilor fericite sau nenorocite, — un sentiment de luptă. Asta e ceeace dă acestor poveşti un farmec inuzabil şi le fac să placă publicului, în ciuda abuzului ce s'a făcut şi se va mai face cu această temă. Nimic nu interesează mai tare pe oameni ca lupta. Apoi, lupta mai are o particularitate, care o face special de aptă să fie trasă în roman, dramă sau film: lupta totdeauna are o „regulă a jocului" de care ambii adversari trebue să se ţină. *Englezii fac adeseori distincţia între a juca „fair" şi unfair". Dar asta nu înseamnă că cei ce joacă „unfair" nurespectă anumite reguli fundamentale, ci doar că cei ce joacă „fair" îşi impun, de bună voie, câteva reguli suplimentare şi relativ neesenţiale. Nu arareori acei ce cer fair play, dacă partida s'ar disputa „unfair", ar mânca sigur bătaie. In acest caz, ei oarecum truchează şansele, s'ar putea aproape spune că trişază, de vreme ce în condiţii de libertate în alegerea mijloacelor adversarul ar ieşi victorios.*

Toate acestea însă — cum spuneam — nu înseamnă că ambii beligeranţi nu trebue să respecte anumite reguli foarte severe, nu numai reguli în legătură cu natura materială a operaţiilor executate, ci în legătură cu calitatea morală a celor ce le execută.

Astfel bună oară, într'o poveste de spionaj, se poate întâmpla ca unii din adversari să aibă idei speciale asupra întrebuinţării de gaze asfixiante, sau confiscări de soţii, mame, etc., de ale inamicului, etc... Dar, oricum ar trata aceste delicate probleme, ambele tabere sânt de acord asupra câtorva puncte esenţiale, de pildă asupra regulii morţii.

Intr'adevăr, dacă un serviciu de spionaj sau contraspionaj nu consideră moartea ca o eventualitate foarte normală şi frequentă, nu poate întreprinde nimic. Aci nu mai există a juca fair (şi deci a muri fără ezitare) şi a juca un fair (şi deci a prefera să trădezi ca să-ţi scapi pielea). Asta nu se poate. In asemenea condiţii nici un fel de luptă nu mai poate avea loc.

Codul secret

Noul film de spionaj al lui W. Powell este remarcabil prin felul cum este dusă lupta.

Amândouă taberele sânt compuse din oameni foarte deştepţi, şi care au ca regulă: „consideră totdeauna pe adversar că e mult mai inteligent decât tine". Şi fiecare ştie, despre celalt, că practică aceeaşi concepţie. Cu toate acestea, pentrucă trebue să se grăbească, şi să afle iute *unde este banda de spioni, eroul nostru (locotenent la Statul Major american) se hotărăşte să „joace descoperit".*

Asta e de două ori periculos, căci spionilor li se va părea cu atât mai suspectă această procedare imprudentă. Decât, eroul nostru judecă astfel: „fac dinadins imprudenţe peste imprudenţe, pentru ca să fiu prins de ei. Fiind prins, ştiu cel puţin cine sânt şi unde sânt. Şi — ci ne ştie — poate că, atunci, asupra momentului, îmi vine o inspiraţie care să mă salveze. In tot cazul, merită să risc asta. Mai ales că în ceeace priveşte partea întâia a chestiei — adică aflarea locului bandei — merg la sigur".

Foarte interesantă această imprudenţă voită; este imprudenţa devenită tactică.

William Powell — Rosalind Russell

Sibill Ranson

Nimic nu dă o idee mai exactă a talentului cinematografic american ca putinţa unui actor (şi deci şi a regisorului care îl învaţă) de a trece dela un rol la altul, de psihologie total diferită.

Astfel a fost Sibill Ranson, eroina din filmul „Codul Secret". Această artistă era până acum specialistă în roluri de femee deşteaptă şi distinsă, în roluri de „cucoană", de tânără „lady" de alură sobră şi concentrată.

Acum trece la o extremă contrarie. Este exuberantă, de o veselie cronică şi zgomotoasă şi de o perfectă imbecilitate (care dealtminteri nu-i ia, ci mai degrabă îi adaugă farmec). Spectatorului, care a mai văzut-o în

CHARLES BOYER.

alte filme, nici nu-i vine să creadă că e una şi aceeaşi fiinţă.

Acelaş lucru s'a întâmplat zilele astea cu Bete Davis, eroina din „Sclavia umană", unde face pe o chelneriţă nu se poate mai ordinară, vecinic mişcând din şolduri. Ce contrast cu alura sobră, băieţească a jurnalistei din „Reportaj senzaţional"! Şi ce contrast între acele două fete (care amândouă sânt, deşi altfel, fete „din popor"), cu aristocrata mezaliată din „Sclavii banului". Avem sentimentul net al miracolului în faţa unei asemenea posibilităţi de metamorfoză.

Tumultes

Este un film cu apaşi. Charles Boyer mai încearcă odată maniera din Liliom. Nu este rău. Dar partenerii ceilalţi sânt aşa de falşi, încât filmul tot este înecat. Şi doară acum în Franţa materialul actoricesc s'a îmbogăţit şi ameliorat. De ce să se recurgă iar la sempiterna Florelle?

Danielle Darrieux

Dominoul verde

E foarte curios cum Dannielei Darieux îi convin exclusiv roluri de fete de altădată, şi nu din ori şi ce „altă dată", ci din perioada 1880—1900. Avem în „Dominoul Verde" o dovadă experimentală.

Căci acolo această actriţă joacă un dublu rol: unul de fată 1936, în care e banală şi oarecare, şi altul de domnişoară 1900, în care e fermecătoare, fermecătoare exact ca în „Mayerling".

De altfel în acest film avem o mulţime de „capete" reuşite.

Este un film de stil american şi adeseori foarte izbutit.

D. I. SUCHIANU

RADIO-DISCUL

Necesitatea unei primeniri a discurilor la postul nostru de emisiune este recomandabilă, şi cât mai urgent. Lumea, adevărata lume ascultătoare a undelor (nu dela Poşta Radio) tace, dar suportă nemulţumită aceste săptămânale şi rotative perindări de plăci la doză.

Trecând cu vederea peste vechimea lor, peste imprimarea de inferioară calitate, nici alegerea lor nu este făcută cu prea multă atenţie.

Astfel se abuzează de discurile cu Ignaz Friedmann, de fantaziile din opere şi de uverturi.

Din când în când ne scăldăm în pure ape sonore vibrate de un Gieseking, Busch ori Cortot.

Cred că ar fi timpul să se isprăvească cu piesele convenţionale gen „boite à musique" de Sauer sau Friedmann, şi să se difuzeze în schimb atâta muzică modernă franceză necunoscută radiofoniştilor.

Rămânând ca direcţiunea muzicală să ia măsurile frumoase de „schimbare de regim" şi să biruie motivele de economie pe cari le-am presupus întotdeauna ca resort al imperfecţiilor, amintim maestrului Alfred Alessandrescu o admirabilă serie de plăci „preludii de Debussy" interpretate de Cortot.

Concertul nocturn de muzică slavă, (orchestra Radio dirijată de Constantin Nottara) a fost neaşteptat de bine executat.

In special uvertura la opera „Ruslan şi Ludmila" unde au fost admirabil conturate melopeele folklorului slav, şi just accentuate ritmurile dansurilor naţionale.

Insă evenimentul muzical radiofonic din ultimul timp l-a constituit concertul european de muzică românească.

Maestrul Alessandrescu a condus inteligent orchestra, ştiind să facă subtile diferenţieri de stil între compozitorii din program şi păstrând pieselor caracterul lor liric specific.

Singur solistul serii nu a fost la înălţimea importanţei acestei seri de reprezentare a geniului naţional artistic. D. Aurel Alexandrescu are în adevăr superbe calităţi vocale, dar nu întotdeauna şi-le pune în valoare.

Era momentul totuşi ca la 27 Maiu să cânte cu mai mult patetism Doina de Sabin Drăgoiu şi Fluieraşul de Andreescu-Skeletti.

Remarcăm uimitoare progrese la d-ra Lola Bobescu, tânăra violonistă română care s'a bucurat atât de timpuriu de succese occidentale.

Dacă sonoritatea e mai amplă şi nuanţarea mai puţin scolastică, d-ra Bobescu însă nu s'a desbărat de mania exagerării mişcărilor muzicale. Oare „Tempo di Minuetto" de Pugnani-Kreisler nu indică prin însuşi titlul său gradul de iuţeală al piesei?

Grăbind-o, muzicalitatea bucăţii a fost diminuată. Asupra acompaniamentului, obiecţiunile ar fi mai mari dacă mi-ar ajunge spaţiul.

Intâiu şi întâiu despre sonata de Verracini. De ce d-ra Lola Bobescu nu a întrebuinţat obişnuitul acompaniament clasic, atât de adecvat melodiei simple?

Diformitatea am simţit-o mai mult în „Menuet" unde sunau deplasat ca atmosferă modulaţiile moderne dar ieftine. Cât despre acompaniator, am dori ca pe viitor să ne fie anunţat...

VIRGIL GHEORGHIU

In Colecţia „Şantier" a apărut:
CONST. GRAUR
PORTRETE SOCIALISTE
C. Dobrogeanu-Gherea. — Paul Lafargue. — I. C. Frimu. — P. Axelrod. — Mişu Ionescu. — Ioan Adam. — Ştefan Tatovici, — Severine.
Cuvânt introductiv: Barbu Lăzăreanu
De vânzare la librării Lei 12

Cronica sportivă

Din cele 128 de echipe pornite să cucerească cupa României, n'au mai rămas decât două. Duminica trecută, pe arena clubului Venus, considerabil sporită în capacitatea ei, 18.000 de spectatori au putut urmări confortabil şi fără îmbulzeală excesivă cele două matchuri din care urmau să răsbească semifinaliştii. Se poate spune că amândouă matchurile au fost satisfăcătoare atât în ce priveşte calitatea jocului, cât şi în ceeace priveşte partea de senzaţional şi imprevizibil pe care o poate avea oricând un match de football.

Primul, care a opus Ripensiei, tânăra şi inimoasa Universitate, a fost în această privinţă plin de peripeţii şi de sumbre perspective pentru leaderii primei divizii, căci până în ultimele 20 de minute de joc, clujenii conduceau cu 2-1 şi mai mult încă, erau în plin atac şi îşi dominau energic adversarii.

Perspectivele erau într'adevăr catastrofale pentru prestigiul Ripensiei, clubul care furnizase şapte jucători echipei naţionale, câştigătoare a balcaniadei anului acesta! Numai technica într'adevăr superioară atunci când funcţionează, precum şi marea rutină a jocului au putut salva Ripensia dela ceeace părea trei sferturi din timp, o probabilă înfrângere. Căci Universitatea a făcut o partidă admirabilă care va stărui în amintirea spectatorilor. Eram obişnuiţi să apreciem avântul şi bărbăţia jocului Universitarilor, dar eram mai puţin obişnuiţi să-i vedem desfăşurând o technică de aşa bună calitate precum şi excelenta legătură care s'a menţinut până aproape de sfârşitul jocului. Intreaga echipă a jucat frumos, dar fruntaş a fost Gain care a luptat cu un suflu inepuizabil şi cu îndemânarea inspirată. Deasemenea s'au remarcat Borgea, David, Ploeşteanu şi Szanislo; Sepci a apărat frumos şi a avut destule intervenţii salvatoare, totuşi al patrulea goal marcat de Dobay era evitabil. Acest din urmă jucător este autorul victoriei timişorenilor marcând toate patru puncte ale învingătorilor. Aceştia însă nu au jucat la înălţimea reputaţiei lor decât în ultimele douăzeci de minute când într'adevăr aveau matchul la discreţie şi un adversar demoralizat. Dar până atunci clujenii erau mai tari, şi au făcut multă vreme să se creadă că vor câştiga matchul. Oricum, chiar pierdut, jocul de Duminică înseamnă pentru Universitatea un foarte frumos succes, întărind în publicul bucureştean convingerea că această echipă merită o soartă mai bună în clasamentul diviziei A decât acea pe care i-a hărăzit-o nenorocul.

Al doilea match pentru cupă, în care figurau două echipe din Capitală, promitea mai mult, dar a oferit mai puţin. Eram îndreptăţiţi să aşteptăm o luptă mai strânsă, mai încordată, şi un spectacol mare din ciocnirea Juventus-ului — autorul a două victorii asupra Venusului — şi Unirea Tricolor, echipa despre care e bine ştiut că are în orice moment o provizie suficientă de curaj şi de entuziasm pentru a înfrunta un match oricând, cu oricine. Adversarul de Duminică era însă în marcat declin de formă; Zăinescu nu era acel sclipitor jucător din ultimele matchuri ale echipei lui şi Dragomirescu în apărare, nu a putut face faţă misiunii lui. Tot ce a putut realiza Juventus a fost să reziste onorabil, obţinând chiar egalarea, în repriza întâi, şi atâta tot, căci apoi ofensiva uniristă nu a încetat până nu a obţinut un confortabil avantaj. Şi totuşi nu se poate spune că învingătorii au jucat excepţional; se cunosc posibilităţile acestei atât de meritoase echipe precum şi entuziasmul, dragostea de club cu care duc lupta. Dacă techniceşte, jocul furnizat Duminică a fost acel curent, normal, însufleţirea însă de care dădea dovadă echipa întreagă era un frumos exemplu de patriotism de cartier. Căci e bine să se ştie că jucătorii oboreni luptă pentru glorie şi frumuseţea jocului şi că salariile lor comparate cu ale altor cluburi, sânt foarte modeste. Duminică deci Unirea-Tricolor s'a comportat fără greşală cu posibila excepţie a lui Cârjan care a făcut destule greşeli. Restul echipei însă, în perfectă unitate şi coheziune au făcut o partidă mare atât în atac cât şi în apărare. Deşi soarta matchului era hotărâtă curând după începutul reprizei a doua, totuşi vioiciunea oborenilor şi ritmul de joc impus de ei, a salvat jocul de monotonia care-l ameninţa.

Au rămas aşa dar, să se înfrunte pentru matchul ultim al competiţiei pentru cupa României, Ripensia şi Unirea Tricolor. Intâmplarea şi selecţiunea jocului au făcut să se înfrunte două cluburi care din multe puncte de vedere au concepţii şi aplică principii diametral opuse. Rezultatul acestui match nu va confirma, nici infirma valoarea şi dreptatea vre-unei „şcoli", dar aspectul lui simbolic, nu va scăpa desigur nimănui.

GRIMAN

Rişca

EPICER — MAISON FONDEE EN 1936

SOŢUL: Na, na, na... A lunecat de pe fereastră nevastă-mea. Dacă cade pe burtă, rămân văduv; dacă cade pe spate, mă reînsor...

Reîntoarcerea după ocolul pământului.

Scriitorii români în italienește

Străduința d-lui Claudiu Isopescu dă roade din ce în ce mai frumoase în Italia.

Astfel, după traducerile până azi cunoscute, vitrina librăriei italiene s'a îmbogățit cu noi opere românești.

In colecția *I grandi scritori stranieri*, alături de traduceri din Nietzsche, Tolstoi, Chateaubriand, Ibsen, și-au găsit de curând locul și scriitorii noștri Duiliu Zamfirescu și Cezar Petrescu.

Din opera epică a celui dintâi, d-ra A. Silvestri Giorgi a tradus „Viața la țară" *(La vita in Campagna)*, iar d. Cesare Ruberti a transpus în italienește romanul d-lui Cezar Petrescu „Calea Victoriei" *(La Capitale)*.

Alegerea a fost destul de judicios făcută.

Proza mulcomită, dar expresivă a lui Duiliu Zamfirescu, și efectul amănuntului realizat din tic, caricatură și exterior la d. Cezar Petrescu, se pretează admirabil traducerii.

Fără îndoială, traducătorii au avut de înfruntat dificultăți destul de mari, mai ales din cauza limbii noastre, cu accentul tăios al expresiei, cu zicalele și cuvintele aproape fără echivalent în alt grai.

Izbânda finală e cu atât mai prețioasă.

DUILIU ZAMFIRESCU

Introducerile scrise de traducători fixează locul scriitorilor traduși în erarhia valorilor literare românești, aduc imaginea sintetică a activității lor publicistice și legitimează, cu suficient material informativ, apariția scriitorilor noștri în italienește.

Trilogia lui Duiliu Zamfirescu, devenită mai târziu pentalogie, redă icoana vieții românești între 1870 și 1914. „Viața la țară" e începutul.

D-ra A. Silvestri Giorgi prezintă Italienilor o izbutită frescă a realităților românești în această vreme;—în timp ce d. Cesar Ruberti dă, cu „La Capitale", o continuare până în zilele noastre a moravurilor descrise de Cezar Petrescu.

Evident, micile erori sânt inevitabile.

Afară de dificultatea interpretării unora dintre expresii lucru pe care l-am amintit, unele pagini apar prea literal traduse.

CEZAR PETRESCU

Intre altele, — în „Vita in Campagna", — e surprinzătoare frecvența gerunziului italian (traducându-l pe cel românesc), când ar fi mai firesc și mai corect, credem, să fie înlocuit cu participiul trecut.

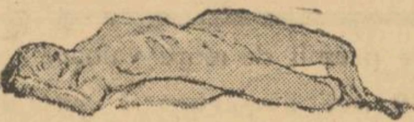
O spunem aceasta nu pentru a diminua valoarea traducerilor, ci numai cu intenția de a împiedica o generalizare.

●

Desigur, tot d-lui Claudiu Isopescu i se datorează și apariția, în *Piccola Biblioteca Romena* a documentatelor studii consacrate scriitorilor noștri: George Coșbuc, I. L. Caragiale și Panait Cerna

Este o operă de informație și propagandă asupra căreia se cuvine să revenim.

H. BL.

O enciclopedie fotografică a artei

A apărut de curând primul volum din „Encyclopédie photographique de l'Art". Această enciclopedie are ca scop reproducerea celor mai frumoase opere din toate țările și din toate epocile; ea urmărește să formeze un repertoriu fotografic al bogățiilor artistice din lume.

Apariția primului volum din această bibliotecă a Artei, e un eveniment deosebit de important. Pentru prima dată se încearcă o prezentare metodică și completă a capitalului artistic deținut de principalele muzee din Franța și din străinătate. Această realizare se datorește însă gradului de perfecțiune la care au ajuns astăzi procedeele fotografice și cele de reproducere în heliogravură.

Trebue constatată în special calitatea excepțională a fotografiilor care reprezintă sculpturile. Operele sânt puse în valoare printr'un surprinzător relief.

Fotograful Vigneau — care e și sculptor — a fotografiat toate aceste opere de artă sub diferite aspecte și la variate distanțe pentru ca efectul să fie cât mai puternic.

Numeroase opere sânt înfățișate sub unghiuri și proporții inedite, care permit să le apreciem mai bine decât în realitate.

Operele cele mai tipice ale Egiptului antic și ale Mesopotamiei, furnizează materia acestui volum și evocă evoluția celor două arte, care stau la origina civilizației de azi, și a căror perfecțiune n'a fost încă egalată.

Chestiunea reproducerii picturilor în volumele următoare ale Enciclopediei va fi mult mai delicată; iar reproducerea în culori nu se va face decât în cazuri excepționale.

Viața unei actrițe celebre

Scriitorul Binet-Valmer a scris cu multă putere de evocare biografia artistei Sarah Bernhardt, — lucrare pe care o cercetează cu mult interes Gabriel Brunet în „Mercure de France".

Viața marei artiste se desfășură intensă și palpitantă, descrisă în cele mai mici amănunte. Verva povestitorului și perspicacitatea psihologului formează un frumos echilibru.

Foarte interesant e începutul vieții eroinei. Ironia găsește satisfacțiuni incomparabile. Sânt cazuri în care nici talentul și nici geniul nu prevăd succesul.

Ilustra carieră a Sarei Bernhard se datorește în cea mai mare parte lui Morny.

Odată, pe când artista spunea c'ar vrea să se căsătorească cu Dumnezeu, Morny a exclamat:

— Știți ce trebue să faceți cu acest copil?... Dați-l să urmeze Conservatorul.

Dumnezeu știe dacă mica Sarah era înarmată cu suficientă energie pentru a întreprinde un lucru atât de greu! Fără ajutorul plin de entuziasm al lui Morny, desigur că ea n'ar fi ajuns la nici un rezultat.

La concursul dela Conservator a recitat „Les deux pigeons"; dar a înțeles numaidecât „că nu numai talentul a ajutat-o ca să fie admisă". La examenul final s'a prezentat foarte slab.

SARAH BERNHARD

Dacă Morny și Camille Doucet n'ar fi fost de față, e foarte probabil că întreaga carieră a Sarei Bernhardt ar fi fost întreruptă de acest concurs.

Debutul la Comedia Franceză a constituit, de asemeni, un eșec. Sarcey, care o urmărea în rolul Henriettei din „Les Femmes savantes", — spune următoarele:

— D-ra Bernhardt juca rolul Henriettei. Era tot atât de frumoasă și de ștearsă ca în toate celelalte roluri ce-i fuseseră încredințate. Reprezentația a fost foarte slabă...

Astfel suna prima critică făcută acestei artiste de-o originalitate cu adevărat excepțională.

Ceva mai târziu ea a jucat în „Un mari qui lance sa femme", rolul unei principese ruse. Rezultatul a fost lamentabil.

Mama ei i-a spus:

— Ai fost ridicolă... și m'ai îndurerat profund.

La teatrul Ambigu a jucat în „On ne badine pas avec l'amour"; iar directorul nu s'a sfiit să-i mărturisească:

— Fetițo, nu ai nici o calitate pentru teatru; absolut nici una!

Sarah Bernhardt avea însă, mare încredere în izbânda ei de mai târziu.

Clișeul nostru

Pictorul Tache Soroceanu expune de câțiva ani mai cu seamă desene colorate, într'o tehnică delicată, de adevărat virtuoz.

Dar artistul acesta deosebit de înzestrat e înainte de toate un portretist dintre cei mai buni din câți avem.

Reproducem în pag. I-a un portret în care d. Tache Soroceanu își arată toată gama posibilităților: pastă mlădioasă și însuflețită, admirabilă punere în pagină, grație și sobrietate în întregul pictural.

Cu prilejul olimpicelor din Berlin

In trei mari perioade ale Istoriei omenirii, corpul și-a revendicat drepturile și a cerut să-și aibă sărbătorile: în Grecia și România veche, în Evul mediu occidental și în Europa contimporană.

Din vechile lupte ale omenirii occidentale nu s'au păstrat decât războiul și duelul și nu s'a căutat a se reînvia decât jocurile olimpice ale antichității grece și romane, iar în cadrul lor sportul și jocurile anglo-saxone. Deși acele vechi medievale „tournois" *erau frumoase și impunătoare atât prin felul luptelor cât și prin frumusețea costumelor. Sau poate tocmai costumul acela complicat și greoiu a fost cauza acestei delăsări. Nu a fost totuși oraș în evul mediu unde să nu existe serbări, adunări în care să se dea măsura puterii și a bravurii cavalerilor.*

Acestea erau ocazii în care seigneuri-*i dădeau dovada bogăției și omnipotenței lor, își măreau gloria desfășurând luxul și făcând să strălucească oțelul săbiilor în fața solilor din toate ținuturile învecinate sau chiar a celor mai îndepărtate, căci veneau trimiși din toate lumile ca să dobândească întâietatea în luptele de acolo și premiile ce consistau din cai de preț, blănuri scumpe de samur și petit gris, cupe de aur și argint. Erau mulți cavaleri săraci și derbedei care nu trăiau decât din aceasta, ca și sportmanii noștri profesioniști. Tot ei serveau și drept campioni în cauzele ce se soluționau prin duelul judiciar, încercare sancționată de Dumnezeu, care trebuia să fie în totdeauna de partea dreptății. Aceasta era însă cu totul deosebită de „tournois", era un lucru mai serios, căci lupta trebuia să reabiliteze pe femeia acuzată de adulter prin lupta* arramie *a campionului calificat, care ajungea adeseori până la* battaille outrée, *ce nu se putea termina decât cu omorîrea învinsului.*

„Les tournois" se desfășurau somptuoase și impunătoare, fiind în epoca de înflorire prin secolul al XII-lea și, mai ales, prin secolul al XV-lea, în fața șanțurilor castelelor, pe pajiștea largă, în care să fie destul loc pentru rotitul cailor, în jurul barierelor, spre a se evita lupta corp la corp. Cu lancea fulgerând deasupra feutrului cu pene, adversarii se aruncau unii asupra altora până ce se tocea oțelul și se sfărâma lemnul de frasin. Vai de cel ce cădea și trebuia să se zbată, încurcat în toate fierăriile și făcându-se ridicol în fața frumoasei adorate.

Dar când se ridicau porneau iar la luptă, cu alte lănci și săbii ascuțite din nou, cu mai mult foc și dor de izbândă, după cum îi descrie Chretien de Troyes. Pe când în lojele, cu covoare și ghirlande de flori și frunze, asistă la luptă „Doamnele din secolul al XII-lea cu lungi cosițe blonde, împletite ca Iseut sau Saredamour, sau cele din secolul al XIV-lea, cu bogate „escoffions à cornes" *sau cele din secolul al XV-lea, cu* „hennins", *cu cornul îndreptat spre cer și sinul bogat. Toate așteaptă să vadă triumfând cavalerul, la care recunosc batista sau mâneca de mătase sau de catifea purtătoare de noroc, pe care au dat-o în taină iubitului. Fața nu li se vedea fiind acoperită de așa numitul „ventail".*

In acele vremuri de poezie și dragoste, lupta, izbânda pe câmpul de joc, era o pagină ce complecta izbânda în dragoste. In sportul de azi au separat cu totul dragostea și lupta. S'a păstrat din vechile lupte medievale „onoarea cavalerească" singura pentru care luptă campionii Olimpiadelor.

Campionii aparțin tuturor Națiunilor, ei își măsoară puterile de la egal la egal, oricare ar fi țara lor de origină; ceiace constitue însă măreția acțiunii lor, calitatea lor morală, este că toți sânt leali, credincioși cuvântului dat, păstrători ai legilor ce singuri și-au dat, *păstrători și credincioși până la moarte. Dacă au păstrat ceva din jocurile medievale, este acea formare a sufletului în confirmarea credinții și purificarea persoanei, ca să poată primi, odată cu consacrarea lor, cuvintele lui Gornemant, rostite de el când a atins cu mâna umărul lui Parsifal:*

Le plus haut ordre de l'epée
Que Dieu a fait et commandée
C'est l'ordre de chevalerie
Qui doit être sans vilenie —

Aceste olimpice vor avea loc la Berlin... a doua zi după călcarea tratatului de la Locarno!..

Campionii tineretului din lumea întreagă au, deci, chemarea a da generațiilor de azi, lecția cea mai impresionantă a generozității și lealității în legăturile dintre nații: Fai Play. — *Fie să devină aceasta maxima tuturor Națiunilor.*

Cronica literară

Tudor Arghezi: Versuri; Adrian Maniu: Poezii din Carmen Silva; Vlaicu Bîrna: Cabane albe; Ștefan Ion George: Argo

Editura „Fundațiilor regale" a adunat într'un singur volum toate versurile d-lui Tudor Arghezi, adăogând și câteva *Mărțișoare* publicate numai în revistă. Unei asemenea cărți, care înseamnă un eveniment literar, nu-i putem face o recensiune. Pentru explicarea ei se cer mișcări și lungimi deosebite. De aceea lăsăm pentru altădată studiul asupra întregii poezii argheziene și ne mulțumim aici cu o mică însemnare menită să arate cititorului unde trebue căutată nota d-lui Arghezi. Fără îndoială, sânt în *Cuvinte potrivite* versuri afară din cale frumoase, cu toată acea urzeală grea a cuvintelor care le face să cadă ca niște veluruń. E acolo „plastica" poetului în cea mai tipică formă. Mai e apoi și ritmica exactă a vechii arte poetice. Acolo d. Arghezi este mare poet, dar nu e arghezian, fiindcă versul, imaginea devin bunuri comune ale unei epoci. Poezia unică e un fenomen care apare după combustiunea vopselelor, într'un moment când respirația însăși devine substanță a poeziei. Arghezianismul propriu zis apare cu *Florile de mucigai*, poezii cărnoase, îndesate, lipsite de solzii aurii ai primelor versuri, dar sănătoase, inimitabile. Nu-i vorbă, pot și acestea să fie imitate, dar furtul se descoperă numaidecât. Pe temeiul *Cuvintelor potrivite* se puteau face variante originale, de aci nu ies decât pastișe.

D. Arghezi a pornit în *Florile de mucigai* dela poezia populară, în deosebi dela ritmica inegală a descântecului. Din inegalitatea cadenței folklorice d-sa și-a scos un metru sobru care măsoară mai exact, fără resturi, cântecul interior. Fraza poetică a devenit în noua fază atât de curată și de adevărată, încât tânărul poet, fără daruri excepționale, va trebui să fugă departe de ea, refugiindu-se în strofa clasică, fiindcă altfel va fi furat, fără să se poată împotrivi, de ritmica inexorabilă a ei. Dreptul de proprietate deplină pe versurile sale nu-i vine d-lui Arghezi din buna imitație a folklorului, ci din faptul că acest folklor lucrează oarecum în d-sa. Nu e adevărat că trebue să fii țăran anonim spre a face poezie de tip popular. Și un poet cult (cazul e rar într'adevăr), cu o bună ereditate rurală și cu geniu, se poate coborî în subconștientul său colectiv. Intâiul caz din poezia noastră este acela al lui Eminescu. Cineva se va mira și va zice: de ce nu Coșbuc? Fiindcă Coșbuc, deși aproape un țăran, era cu totul alterat. Poezia lui era țărănistă, nu țărănească, idilisantă, falsă, mai apropiată de modelele lui minore germanice, decât de popor. Eminescu versifica însă ca un prinț al poeților automatici:

Văduvioară tinerică
Șade-acolo singurică.
Câte zile sânt lăsate
Numai ninge pe la sate,
Câtă-i vremea numai cerne
Cât zăpada se așterne;
Ea tot deapănă și țese
Fire albe, pânze-alese.
Părul ei cel negru moale
Desfăcut cădea la vale,
Ochi-i tainici și căprii
Strălucesc așa de vii,
Iar de râde, are haz:
Cu gropițe în obraz,
Și la unghiul dulcii guri,
Și la alte 'ncheeturi,
Și la degete, la coate,
La 'ncheeturile toate.
Ochii ard întunecoși,
Fața albă, buze roși,
Iar când merge legănată
Tremur c.rii și deodată
Tremură frumsețea-i toată.
Nu-i subțire ci 'mpletită,
Cum e bună de iubită,
Nici prea mică, nici prea mare
Plinuță la 'ncingătoare,
Plinuță la sân, la față,
Incât ai ce strânge în brațe.
Tot ce-ar zice i se cade,
Tot ce-ar face bine-i șade,
Și la vorbă de s'o 'ntinde,
Vorba dulce mult o prinde
Și de face iarăși place,
Că are pe vino 'ncoace;
Oacheșă și sprincenată
Și la umblet alintată
De-ar trebui sărutată.

Nu îi fie de deochi,
Ce frumoasă-i fără ochi!
Tivul pleoapelor se coase'n
Ferfenițe de mătase.
De cât s'a uitat în stele
I s'a prinz bezna de ele.
Dintr'un lunecuș ca pana
I s'a 'ncondeiat sprinceana.
E tot pana care scrie
Fluturii de păpădie.
A luat gura ei tipar
Parcă dela nenufar:
Ce i-a spus visul ascuns
De-a șoptit și i-a răspuns
Nu-ș cu cine seamănă
Că îi pare geamănă:
O să mă silesc să caut
A ghici pe nai și flaut.

Trebue s'o spunem fără înconjur: în poezia d-lui Arghezi este prea multă „artă". „Ferfenițe de mătase", „o să mă silesc" sânt grațioase prețiozități, care desvăluesc lucrătura. Acesta e geniul poetului și de altfel n'am ales cea mai bună compunere. Când vom studia de aproape poezia d-lui Arghezi, în linia istorică, vom vedea ceeace trebuia neapărat să piardă și ceea ce a adus în progresul liricei române dela Eminescu încoace.

●

Carmen-Sylva era o poetă plină de simțire, și cu atît mai poetă cu cât simțirea iar nu intenția artistică era punctul ei de plecare, dar din păcate scrisese în limba germană. Asta a îndepărtat-o o vreme de publicul românesc. Traducătorii au tălmăcit-o corect, dar rece, cu acel stil vorbăreț și abstract al poeziei noastre de dinainte de războiu. Ii face acum dreptate, d. Adrian Maniu. Ce curioase sânt destinele unor poeți! In poezia originală, d. Maniu este colorat dar prețios, deși bune, excelente îndrumări clasice se întrevăd adesea în versurile sale. Prețiozitatea și coloarea sa, ținute în frâu de linia netedă a poeziei Carmen-Sylvei, au dat un rezultat uimitor. Traducerile sânt foarte bune. Poeta suverană apare din nou înflorită, modernizată, aproape de sensibilitatea noastră. Tălmăcirile fac cinste originalului. Prin ele Carmen-Sylva își găsește locul său cuminte în literatura noastră. Iată un exemplu:

A fost, demult, odată,
In timpuri vechi, pierdute,
Un meșter ne'ntrecut, la
Viori și alăute.
Pe rafturi, în chilie,
Ingrămădia'n tăcere,
Viori adânci, cu șolduri
De aur ca o miere.
Vis n'a fost. Intr'o noapte,
Aevea s'a 'mplinit;
In geamuri bătea luna,
Și strunele-au simțit.
Ca pe un nor de smirnă
In blânda arătare,
Au apărut heruvii,

Plutind în închinare.
Porniră 'n adiere,
Arcușele 'nclinate,
Ca spicele în holde,
De vânturi legănate.

Dacă altcineva ar fi tradus „Un meșter ne'ntrecut la", asta ar fi părut o stângăcie, o neputință de a găsi ritmurile și rimele trebuitoare. La d. Maniu modul acesta *sciolto* e firesc, fiind maniera sa proprie, și totul merge ca într'o compunere originală.

●

In versurile d-lui Vlaicu Bârna ne supără dela început chiar titlul, *Cabane albe*. Nu sântem un fanatic al cuvântului neaoș dar e o măsură în toate. Vor fi cabane în America de nord, în Australia, acolo unde literatura universală ne-a învățat să vedem ceva sub acest cuvânt. La noi sunt numai... colibe. Din capul locului se observă dar la d. Bârna dorința de a fi singular. Luna este nu un nufăr ci un „nenufar". Vorba e folosită și e frumoasă, dar nu merge decât atunci când rațiuni poetice adânci o cer. Altfel e o prețiozitate. Priveliștea românească i se pare tânărului poet banală. Ii caută analogii boreale.

Dimineața era nordică. In mine
Pasărea albă putrezise.

Versurile nu sânt urâte, dar au miros de barbism. Mai mult decât oricare alta, înrâurirea lui Ion Barbu se vede aici, în forma cea mai discutabilă:

Șarpe voios 'naripând,
Purele, nalte asceze:
Jocul, nu lubric — prin timp
Mereu să dureze.

Și „oglinzile" de ger și purele sonuri fără cuprins noțional sunt din Barbu:

Gualalanzu, gualalanzu,
Strigăt ce vrea să străpungă
Melancolia de vânturi alizee,
Tristețea telurică, din junglă.

Poezia nu constă în câteva colori: dimineață nordică, vânturi alizee, junglă. E o iluzie de poet tânăr care va trebui corectată. Nimic mai fals decât acest titlu: *Menestrel muntean*. Istoria culturii noastre nu cunoaște medievalul menestrel, încât aci e și o dovadă de puțina informație a poeților noștri.

Reprobabil este și barbismul din *Cabane albe:*

O molini, molini
De tăcere plini
Cetățui de nea
Peste țara mea,

și cumulul bombastic de vocabule bizare:

La foc de târși —convivi— în oluri și în surle
Inchidem nostalgii de anabasic cer,
Cu troheii din stejarul unui pivnicer
Jucați în vifleimul poleitelor turle.

●

Argo de d. Ștefan Ion George cuprinde versuri mai cuminți, cu multe referințe clasice, deși cam câlțoase, dar deocamdată fără o personalitate cu care să se așeze în discuțiune.

G. CĂLINESCU

Insemnări şi polemici

Premiile Academiei Române

Anul acesta Academia Română a incoronat câteva opere ce merită cu drept cuvânt recunoaşterea şi consacrarea oficială.

In primul rând trebue să subliniem distribuirea extrem de judicioasă a premiilor Hamangiu.

In urma raportului elogios al d-lui I. Petrovici, s'a atribuit d-lui G. Călinescu criticul nostru literar, premiul cel mare de 100.000 lei, instituit de regretatul Hamangiu — pentru „Viaţa şi opera lui Mihai Eminescu".

Un al doilea mare premiu Hamangiu, tot de 100.000 lei, a fost decernat d-lui dr. Conrad Richter pentru excelenta sa traducere în limba germană a operei lui Mihai Eminescu.

Raportori au fost de astă dată d-nii Rădulescu-Motru, O. Goga şi Sextil Puşcariu.

ARTUR GOROVEI

In urma raportului d-lui I. Nistor, premiul V. Adamachi de 5.000 lei a fost decernat d-lui Artur Gorovei pentru „Cercetări istorice asupra oraşului Fălticeni".

D-sa este un folclorist de seamă, care — atât în revista-i „Şezătoarea", cât şi în volume aparte — a crescut tezaurul de artă poporană.

In plus d. Gorovei, povestitor colorat şi vioiu, ştie să reînvie trecutul — fie subt aspectul oamenilor de altă dată, fie dând glas monumentelor unui oraş.

De-aceia premiarea d-sale trebue subliniată în mod special.

Dintre celelalte premii literare, semnalăm divizarea premiului Eliade Rădulescu după cum urmează: d-lui Ion Diaconescu, pentru „Folklor din R.-Sărat", 15.000 lei (raportor d. Th. Capidan); d-lui D. Popovici, pentru „Ideologia literară a lui Eliade Rădulescu", şi „Santa Cetate — între utopie şi poezie", 15.000 lei (raportor d. Sextil Puşcariu); d-lui Mihail Lungianu, pentru „Poveşti pentru tineri şi bătrâni" şi „Comoara lui Prâslea", 10.000 lei (raportor d. Brătescu-Voineşti); d-lui Al. Th. Stamatiad, pentru „Peisagii sentimentale", 7.000 lei (raportor d. Mihail Sadoveanu) şi d-lui Sandu Teleajan, pentru „Turnuri în apă", 3.000 lei (raportor d. M. Sadoveanu).

Trăsnetul în Palatul Mazarin

In cursul lunii Aprilie, membrii Academiei Inscripţiilor, ai Ştiinţelor Morale şi Politice, ai Ştiinţelor pur şi simplu, credeau că se găsesc la o simplă şedinţă de recepţie şi aşteptau de la noul lor confrate, Claude Farrère, în frac verde, un discurs ca toate discursurile: anodin şi pompos. Mare le fu însă mirarea când noul academician, în loc de fraze solemne şi oficiale începu să tune şi să fulgere, aruncând cuvinte tăioase pe un glas ţăcănitor ca al mitralierei.

Cu prilejul pomenirii lui Barthou, predecesorul său pe care trebuia să-l elogieze, Claude Farrère scăpără de indignare împotriva „virusului parlamentar" şi a „jocului perpetuu şi îngrijitor al buletinului de vot". Mai mult, el asvârlea anatema acelor „răi conducători ai carului statului", care erau, nu morţi ca Barthou, ci sănătoşi, în viaţă şi la putere!

Nu se mai pomenise de mult atâta îmbulzeală în Palatul Mazarin, lăcaşul solemn al şedinţelor Academiei Franceze. Maşinile foiau la intrare; în sală puţine uniforme, dar o asistenţă elegantă, foarte „boulevard Saint Germain", nerăbdătoare să aplaude sfârleaza aruncată de vechiul căpitan de fregată, cutărei politici şi cutărui politician.

In adevăr, sala astfel garnisită era în delir; s'ar fi zis că e o întrunire electorală şi nu o şedinţă a Academiei.

René Doumic prezida cu eminentul scriitor catolic, Goyau, la dreapta şi Pierre Benoit, cunoscutul romancier, la stânga. Bătrânul academician nu-şi credea auzului la cele dintâi fraze ţăcănitoare ale lui Claude Farrère. Se vedea însă, că şi-a adus aminte că acest glas e glasul unui căpitan de vapor la comandă, căci, după un moment de stupoare, îşi reveni şi începu a surâde în venerabila-i barbă.

Noroc că Pierre Benoit ştiu să readucă atmosfera obişnuită de zâmbet şi curtenitoare politeţă, obişnuită în şedinţele bătrânei instituţii şi să alunge grijile momentului din această sală a „nemuritorilor".

El începu prin a-i aminti autorului „Civilizaţilor" un accident de automobil, în care fuseseră pe punctul de a pieri amândoi, el în maşină, autorul „Micilor Aliaţi" la volan. „Din fericire, adăugă Pierre Benoit aveţi şi alte titluri la recunoştinţa mea..."

Aceasta aduse un zîmbet pe faţa lui Claude Farrère. Apoi Benoit linişti pe Academicieni, care aflară, cu filosofie, că „bieţii oameni sânt aceiaşi, nici mai răi, nici mai buni, în toate eposile Istoriei", încântă pe prietenii lui Victor Hugo recitând cu o voce mişcată „l'Ode à Némésis", găsi mijlocul de a măguli şi Academia Goncourt, amintind că Claude Farrère a obţinut un premiu al ei. Zeflemisi în fine puţin felul tradiţional al discursurilor academice, adresându-se cu nevinovăţie noului academician în stilul lor. „Aţi văzut lumina zilei la Lyon, 27 Aprilie 1876", şi apoi continuă, glumind, „ceiace, cu tot regretul, mă obligă a vă aminti că lunia viitoare veţi împlini şaizeci de ani". Aminti, în sfârşit, cu o cumpănită emoţiune, rolul lui Claude Farrère în atentatul împotriva preşedintelui Doumer,

Pierre Benoit

unde noul academician a căpătat o rană la braţ...

In rezumat a ridicat şedinţa dupăce a sedus pe toată lumea, ceiace a făcut, pe o tânără şi frumoasă doamnă, să exclame la eşire cu invidie:

— Ce Pierre Benoit, quelle sirène!

Succesorul lui Leon Hennique la Academia Goncourt

Léo Larguier, poet, eseist, memorialist a fost ales în locul lui Léon Hennique la Academia Goncourt, la al doilea scrutin.

Rezultatul a fost obţinut foarte repede şi alegerea sa n'a produs nici o surpriză printre cei adunaţi ca de obiceiu la Restaurantul Druant, în care Academia Goncourt se adună în ultima Miercuri din fiecare lună.

Léo Larguier

Printre culegerile de poeme ale noului ales să semnalăm „La Maison du poète", laureat de Academia Franceză în 1902 şi „Les Isolements".

Pentru teatru a dat: „La Lumière du Soir", „L'Heure des Tzyganes", „Les Bonaparte".

De pe front a adus „Les Heures Déchirées".

Opera sa critică conţine: „L'Après midi chez l'Antiquaire", „En marge des vieux peintres", „Le Dimanche chez Paul Cezanne", „Le Père Corot", „George Michel".

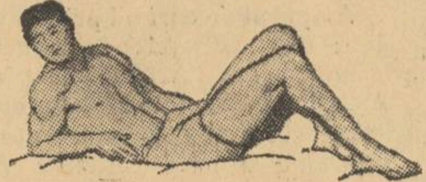
A scris apoi un studiu asupra lui Lamartine, altul asupra lui Theo Gautier, un Victor Hugo în douăzeci de imagini, un Mistral, un admirabil Jaurès.

Amintiri „Avant le Déluge" şi „Roses en Papiers" şi apoi eseuri istorice, cronici nenumărate şi chiar câteva romane.

Ceeace e interesant e că nici o obiecţie nu a fost ridicată de nimeni, afară de Lucien Descaves, care a citit el însuşi buletinul de vot al lui Léo Larguiet în care zicea: „Ca să răspund dorinţelor lui Edmond Goncourt, votez până la capăt un romancier: Alexandre Arnoux".

Totuşi, cei zece l-au votat, iar romanul „La Reine", care a apărut într'un cotidian, va dovedi tuturora că romancierul nu e întru nimic inferior poetului, eseistului, memorialistului şi că Léo Larguier n'a avut dreptate când a votat împotriva lui Léo Larguier.

Un alt roman va fi publicat în curând în „Nouvelles Littéraires": „L'An Mille".

Muzică rusească

De obiceiu, muzica ce ne vine din Rusia ni se pare stranie. Vorbeşte un limbaj cunoscut nouă, dar pare că trece prin strunga dinţilor. Sânt în ea viziuni de spaimă, întunecimile deznădejdei, neîndurările destinului. Devoţiunea religioasă din ea e implicită şi inconştientă „ca figurile din majusculele unui vechiu missel". Ea răsfrânge viaţă, dar o viaţă care simbolizează altceva, o taină care nu-şi poate găsi expresia. Poate însă, că nu-i aci decât faptul că nu cunoaştem limba rusă şi nu am petrecut printre ei, luând parte la munca şi la jocul lor.

In Aprilie s'a celebrat a suta aniversare a piesei lui Glinka „Viaţa pentru Ţar", la teatrul Alexandrinsky. In această piesă Glinka îşi pusese în gând să compună o muzică pe care orice Rus s'o poată înţelege şi să simtă că îi merge la inimă. Succesul primei reprezentaţii a fost atât de covârşitor, încât Glinka a rămas ca părintele muzicii ruseşti.

Adevăratele roade însă nu au fost date decât în generaţiile următoare. In timp ce Wagner punea ultimele retuşări operei Götterdàmmerung" şi Brahm-faimosul său „Deutsches Requiem", în Rusia Dagomirjski, Mussorgski cu Boris şi Khovanschina, Ceaikovski cu Eugen Oneghin, Korsakov cu „Fata de Zăpadă", Borodin cu „Prinţul Igor" şi simfoniile lor, făceau cunoscut lumii întregi geniul original şi atât de special al muzicii ruseşti.

Putem lua ca punct de plecare, în considerarea muzicii ruseşti, reprezentarea lui „Boris", cea mai bună şi cea mai slabă în acelaş timp dintre toate aceste producţii, în anul 1874. Muriseră de curând şi Dagomirijski om de gust şi cunoscător al muzicii şi Serof, un critic muzical sincer şi obiectiv.

Borodin, genial, muncitor echilibrat şi fericit în căsnicie, un bărbat de patruzeci de ani, pe atunci, se străduia să scoată ca într'un laborator de chimie, cât mai multă muzică şi să-şi desăvârşească gloria solid aşezată pe un număr destul de limitat de compoziţii, pe care le crease până atunci. Rimsky Korsakiv apare cu un renovator care e chemat să desăvârşească ceia ce au lăsat alţi muzicanţi mai necomplecţi în opera lor. Grăbit la lucru, superficial, inconştient de lipsurile pe care putea să le aibă, se făcu cunoscut, la treizeci de ani, cu „Fata de la Pokov", prima din cele douăsprezece opere ale sale.

In timpul acela începe să se vorbească de „cei cinci" — care de fapt erau mult mai numeroşi —şi despre care se vorbeşte în cartea lui Calvocoressi şi Gerald Abraham, intitulată „Masters of Russien Music".

Printre aceşti mari maeştri, se află şi Cui, Balakiref, Mussorgski şi Ceaikovsky. Dacă Korsacof a corectat adesea muzica prietenilor săi, Balakirev le-a dat multe sfaturi teoretice. El avea multă autoritate asupra tuturor. Mussorgsky era în centrul grupului şi, dacă ar fi avut puţină disciplină în viaţă ca şi în opera sa, geniul său ar fi fost în afară de orice discuţie.

Dacă Ceaicovschi figurează cu cinste, aceasta se datorează vederilor sale mai largi, şi pe de altă parte prin apelul său direct la senzibilitatea şi aprecierea publicului muzicant.

Cui a fost un nume fără putere, dar în destul de productiv în lunga sa viaţă.

După ei ar trebui să menţionăm pe drăgălaşul şi săltăreţul Liadov, pe sohdul Taniev, pe seninul Liapunov şi, în altă ordine, pe solemnul Glazunov, pe închipuitul de sine Scriabin, copil fiind pe când Stravinski nu venise încă pe lume.

Despre el pomeneşte Stravinski în „Croniques de ma vie" şi mai mult despre Diaghilev vorbind cu multă fineţă şi spirit de observaţie despre arta compozitorilor şi talentul multora.

Noi laureaţi

Premiul „Strassburger", în valoare de o mie de dolari, destinat să recompenseze lucrarea cea mai susceptibilă de a servi prietenia franco-americană, a fost atribuit d-nei Harlette Fernand Gregh pentru lucrarea „Vertiges de New-York".

Premiul „Aide aux femmes de professions libérales" a fost decernat d-nei Hélène Rouvier pentru romanul „Brimbelle".

Permiul Vikingilor în valoare de 10 mii de franci a fost acordat lui Mallart dela Varende pentru lucrarea „Pays d'Ouches"; iar premiul „Albert Londres" lui Jean Botot pentru ansamblul reportagiilor sale.

„La maison de poésie" înteméiată de Emile Blémont, a decernat premiul „Petit didier" de cincisprezece mii franci, lui Léon Bocquet pentru culegeri poetice; premiul „Emile Blémont" lui Alexandre Guinle pentru culegerea sa: „Visage dela France"; premiul „Paul Verlaine" lui Nicolas Bauduin pentru „Les Dieux-Cygnes"; premiul Edgar Poë Jacquelinei Francoeur, o canadiană, pentru cartea sa „Aux sources claires".

Aceste trei premii din urmă sânt de câte cinci mii franci.

●

In Franţa există un premiu muzical de zece mii lei, fondat pentru a încununa o operă muzicală şi intitulat Premiul Georges Bizet.

Anul acesta, după numeroase deliberări, premiul a fost acordat unei tinere compozitoare, d-rei Leleu. După acordarea premiului însă, juriul care-l decernase s'a gândit că o femee poate să nu corespundă prevederilor statutelor şi că decernarea premiului de anul acesta ar putea constitui o incorectitudine.

După multe şi înţelepte deliberări, s'a ajuns la concluzia că premiul trebue retras şi dat unui bărbat.

Cei zece mii de lei i-au fost lăsaţi d-rei Leleu, care a trebuit să renunţe numai la valoarea morală atribuită acestei distincţii.

Comemorarea pictorului Nicolae Vermont

Implinindu-se patru ani dela moartea marelui pictor Nicolae Vermont, care a fost unul dintre fruntaşii artei româneşti, s'a organizat o expoziţie retrospectivă în cele trei săli ale Ateneului Român, cu cele mai caracteristice opere păstrate din diferite epoci în atelierul artistului.

Sânt tablouri în ulei şi admirabile acuarele, icoane, compoziţii istorice şi religioase, în care Vermont era neîntrecut.

Cu toată reputaţia lui de o delicată modestie, Vermont fusese ales colaborator de însuşi Nicolae Grigorescu la câteva lucrări pe care le-au executat împreună. A împodobit câteva palate cu compoziţii murale, a excelat în pictura bisericească, zugrăvind câteva din cele mai frumoase altare.

Vom reveni în numărul viitor.

GRATIS

UN AUTOMOBIL

şi alte premii de mare valoare ca:

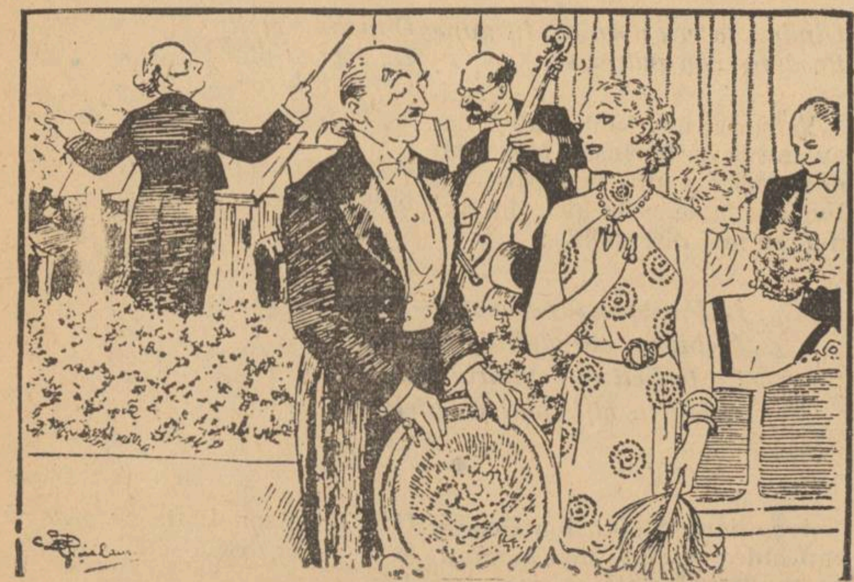
10.000 lei numerar; O lună de zile la mare; O lună de zile la munte; (locuinţă şi pensiune completă) **5.000 lei în cărţi literare după alegere; Un aparat de radio, cu 3 lămpi+1; 5 lozuri la Loteria Statului şi altele în valoare de peste 100.000 lei se acordă, cititorilor feericului roman**

PATIMA IUBIRII

—Viaţa de aventuri şi dragoste a fetelor moderne—

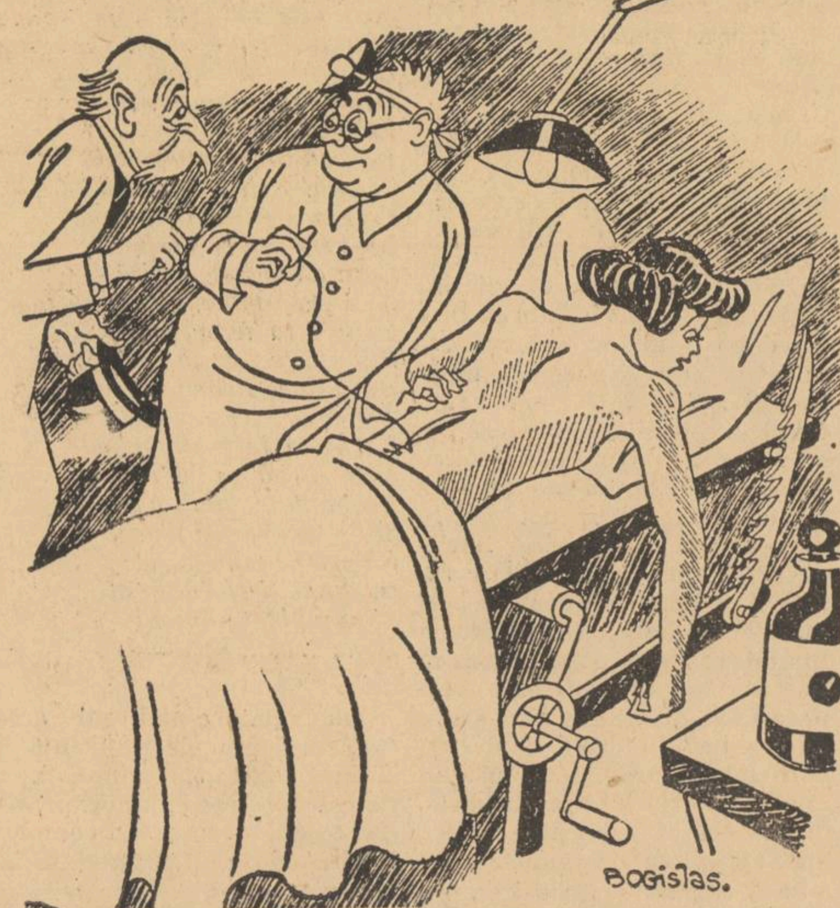
Cereţi-l la toţi chioşcarii şi vânzătorii de ziare

Primele 2 fascicole GRATUIT

— Vom avea muzică la toate recepţiile. N'ai idee cât animă muzica conversaţiile.

— Ai amerizat şi în arhipelagul cu sirene... De unde ai solzul ăsta şi firul de păr blond?

SOŢUL (chirurgului). — Iţi dau pe deasupra două sute — coasă-i şi gura.

Atelierele „Adevěrul", str. Const. Mille No. 7—11.

SIBIIU

Adevĕrul Literar și Artistic

Anul XV — Seria II — Nr. 811
Duminică 21 Iunie 1936

FONDATOR { AL. V. BELDIMAN 1888—1897 / CONST MILLE 1897—1920 } FONDAT IN 1899

5 Lei Exemplarul în țară
10 Lei Exemplarul în străinătate

Idealurile umanității

Rusia serbează aniversarea a 125 de ani dela nașterea criticului Visarion Gr. Belinski.

Născut în 1810 la Cembar în gubernia Penzei, din tată medic militar, mamă mică boeroaică și bunic preot, — Belinski a făcut școala primară la Cembar, liceul la Penza, iar Universitatea a început-o la Moscova.

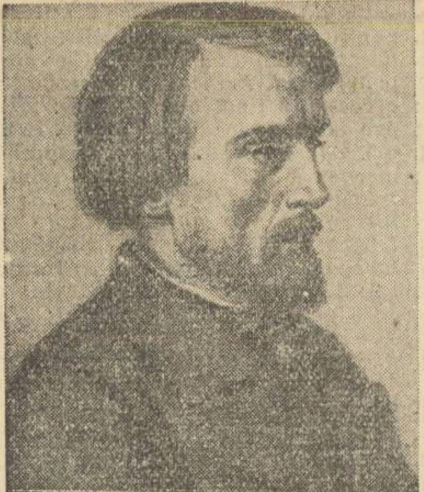
Scriind o tragedie din viața șerbilor, cu accentuat caracter de stânga, — el a fost eliminat din Universitate... fără a-și vedea piesa tipărită sau jucată, lucrare de care erau legate multe speranțe materiale și morale.

Intră ca secretar particular în casa unui mare bogătaș, care se ocupa și cu literatura — secretarul având îndatorirea de a-i corecta „operele". Cum „operele" patronului erau în contradicție cu convingerile lui Belinski, — acesta părăsi casa confortabilă, cu servitori la dispoziție, cu muzică, cu bibliotecă bogată, într'o distinsă societate... Lăsă o scrisoare de adio stăpânului și începu o viață de mizerie și de visuri.

Debută la 1834 cu un articol de critică publicat în revista „Telescopul" din Moscova. Aici fu primit cu dragoste în cercul intelectualilor — în frunte cu Herzen și cu Bacunin.

Se strămută în 1839 la Petersburg, unde conduse partea critică a revistei „Analele Patriei" până la 1847 — când trecu, ca critic, la „Contemporanul".

Belinski a murit la 28 Mai

Visarion Gr. Belinski

1848 — după un voiaj în străinătate, unde sănătatea nu i s'a putut întrema, și de unde a trimis în țară dramatice scrisori despre istovirea lui, nevoia de a renunța la luptă și despre constrângerea de a trăi din trecut.

Era un om pasionat, stăpânit de convingeri — până la posesiune. Iubea literatura cu patimă. Cetind „Boris Godunov" de Pușkin, Belinski scăpă cartea din mâni; și izbucni, ca halucinat: „Personagiile sânt vii. L-am văzut pe erou, îl văd chiar, cum se aruncă pe fereastră!"

Își susținea convingerile cu căldură, cu fanatism; când își dădea seama de erorile făcute, și le recunoștea cu obidă. Își trata articolele, cu atitudini greșite, drept „scârboșenii". Suferea din pricina lor. Iar când vedea pe masa vreunui prieten o revistă deschisă în dreptul unui articol al său pus la index de dânsul — considera acest lucru ca un gest efensator, și se supăra...

Belinski, ca critic, a fost pionierul naturalismului, al realismului... A descoperit urme de naturalism la Puskin, în legendele-i eroice — în care apar nu personagii italiene și spaniole, cu mantie, spadă și pumnal... ci haiduci autentici din Rusia, cu cuțite late și cu ghioage.

Pentru dânsul „Evghenii Oneghin" este un roman naturalist, scris în versuri.

El a văzut în Gogol pragul unei noui epoci literare: epoca naturalismului.

Care era atitudinea lui Belinski față de opera de artă, de scriitor și de viață?

In prima perioadă, adică până la strămutarea în Petersburg, — Belinski avea multe trăsături reacționare, din pricina cărora și-a detestat mai târziu articolele scrise conform cu acest punct de vedere.

Dela 1840, el e altul.

Cere de la scriitor nu numai talent, pentru a reda „cântecul păsărilor" — ci o angrenare în viața poporului, fără însă a-i impune teme sau teze.

„Libertatea de creație, — scrie el în 1842, — se împacă ușor cu servirea idealurilor contemporane: pentru asta nu-i nevoe să te silești a scrie după o temă dată, chinuindu-ți fantezia. E destul să fii cetățean, fiul societății și al epocii tale, apropiindu-ți interesele lor, contopindu-ți tendințele în tendințele lor".

Intr'o scrisoare el spune: „In mine s'a desvoltat... o fanatică iubire de libertate și de independență pentru om, care-i posibilă numai într'o societate bazată pe adevăr și pe curaj".

Acum, — continuă el, — sânt la o nouă extremă: „la ideia socialistă, care îmi apare ca... alfa și omega credinței și a științei. Pentru mine, ea a înghițit și istoria, și religia, și filozofia".

Marele critic Mihailovski, — „creerul Rusiei", cum s'a spus, — caută să-și explice complexitatea caracterului lui Belinski, care (după divagații la dreapta) a ajuns conducătorul spiritual al *occidentalilor (zapadnicii)* în opoziție cu slavofilii, influențând o întreagă generație: cea dela 1840 (Publicarea ediției complecte a operelor lui Belinski stârnește și entuziasmul criticului Dobroliubov*, care îi consideră pe Belinski drept părinte sufletesc și al generației sale).

Mihailovski crede că Apusul n'ar fi putut da un astfel de exemplar.

Franța de pildă, — care are o veche și stratificată tradiție culturală, — pune automatic ordine spirituală în capul intelectualilor.

La Paris nu poate apărea o minte atât de neliniștită și de contradictorie ca Belinski care, — plin de spiritul negației, arzând după un ideal, — caută mântuirea pentru popor în toate direcțiile (chiar slavofilii erau de altfel împinși de aceleași resorturi sufletești).

Mihailovski vede în Belinski pe reprezentantul intelectualității rusești — reprezentantă și ea, a poporului rus... popor tânăr, fără tradiții de ordine spirituală, care își caută locul de popas în istorie.

După sovăiri pe drumuri greșite, Belinski își găsește însfârșit calea cea dreaptă — care duce la idealurile umanității.

In urma morții sale, reacțiunea rusă l-a expulzat din librării, din cărți și din reviste. Era interzis a i se cita numele. Catedrele de filozofie au fost desființate în Universități. Celelalte catedre au fost triate și obligate să susțină regimul în ființă.

Totuși, idealurile umanității n'au pierit. Ele au fost servite de alți pasionați ai gândului.

In unele țări, popoarele sânt aproape de aceste idealuri. In altele — mai departe. Noi ne numărăm, desigur, în rândul celor din urmă. De-aceia am și dat proporții sărbătoririi lui Belinski.

Căci acest luptător pentru idealurile umanității a eșit din istoria Rusiei, intrând în istoria universală — fiind deci și pentru poporul nostru, însătoșat de dreptate și de libertăți, un îndrumător din trecut cu gest entuziast, dar și cu o privire de reproș pentru lipsa de credință, convingere și acțiune de aici.

M. SEVASTOS

* Dobroliubov născut 24 Ianuar 1836, mort la 17 Noembrie, 1861.

Carol Hubner — Compoziție

Sânge Negru...

Romanul cu acest titlu, al lui Louis Guilloux este de o calitate artistică excepțională și poate fi privit ca *una din marile opere literare*, din anii din urmă.

Roman cu tendințe revoluționare, „Sânge negru" e mai înainte de orice o operă de artist în plină posesiune a talentului.

Subiectul îl constitue evocarea halucinantă și plină de cruzime a unui colț din societatea provincială în timpul războiului. E poate prima operă de structură pur franceză, care se poate compara cu marile romane ruse. Personagii numeroase, aceiași psihologie amănunțit cercetată, aceleași simboluri încarnate în bărbați și femei în viața de toate zilele, aceiași putere de sugestie aproape vrăjitorească. Apoi o metodă, o ordonare, o artă extraordinară în armonizarea, orhestrarea și iluminarea personagiilor.

Personalitatea autorului nu-i mai puțin originală și interesantă. Louis Guilloux s'a născut în 1899, la Brieuc, unde tatăl său își exercită și azi meșteșugul de cismar. După ce a terminat școala primară, un institutor l-a pregătit pentru examenul de bursă. A intrat apoi în liceu, dar a fost un elev mediocru. Silit de nevoi, deveni pedagog în timp ce se prepara de bacalaureat. Fiind respins la examen, nu se mai prezentă a doua oară. De aci înainte, cariera lui a fost foarte capricioasă. Astfel, a fost secretar al lui Augustin Hamon, traducătorul lui Bernard Shaw, vechiu militant socialist, tovarăș cu cismarul Guilloux, tatăl autorului, secretar el însuși al secțiunii socialiste din Saint-Brieuc. Mai târziu e angajat contabil la căile ferate locale. Pleacă apoi la Paris, unde practică mai multe profesiuni, până ce intră la „Intransigeant" ca traducător de limba engleză. Și de aci pleacă însă, în 1920.

In toate aceste aventuri, a fost susținut de conștiința pe care a căpătat-o de timpuriu, că înainte și mai presus de orice el e sortit să scrie.

Louis Guilloux

Gorki a fost prima lui bucurie literară și primul său maestru. A citit tot ce a putut să-și procure din Gorki, începând cu „Konovalov". După Gorki, Romain Rolland i-a fost maestrul adolescenței și în sfârșit Jules Valès.

Prima carte cu care s'a făcut cunoscut a fost „Maison du Peuple". A trimis manuscrisul la Daniel Halévy, care l-a trimis lui Guehenno spre a referi. Guehenno întemeia tocmai atunci colecția „Les Ecrits" și „Maison de peuple" a apărut în acea colecție. Pe lângă partea de autobiografie, tânărul autor își punea în aceа carte problema dacă omul trebue să rămână credincios, *credincios până la moarte unui ideal*, problemă pe care și-a pus-o și Guehenno în „Caliban" și „Journal d'un homme de quarante ans". Răspunsul lui Guilloux în „Maison de Peuple" este că mai ales *„proletarul"* nu trebue să-și părăsească clasa din care face parte, nici idealul pe care și l-a ales. Aceasta pentru că omul cel mai *zdrobit* are cea mai multă umanitate, inima lui conține cea mai mare bogăție și cel mai mult viitor. De la ei va veni libertate; nu de la stăpânii săi.

După „Maison de Peuple" a scris „Dossier confidentiel", operă cu totul deosebită de cea dintâi. Eroul acestei cărți luptă pentru un absolut de dreptate, dar se înșeală asupra mijloacelor. Autorul dă în cartea sa o culoare poetică, acestei protestări.

Urmează apoi „Amenée", „Compagnons", înfrățirea sclavilor în luptă, „Angelina" și „Sângele negru".

Cartea aceasta reține interesul cititorului prin umanitatea profundă a inspirației, prin viața intensă a personagiilor, prin humorul dureros și comic al situațiilor. Nouă este stabilirea celei mai autentice realități, *nu pe baze naturaliste*, ci pe creația poetică, primordială.

„Sângele Negru" e sângele oamenilor care se asfixiază. O carte de pasiune, scrisă cu ură, dar și cu iubire; o carte de răzbunare, dar nu numai o răzbunare a autorului ci a tututror celor din situația lui; o carte plină de desperare, dar și de nădejdi care vor și trebue să iasă la lumină.

Eroul său „Cripure", e un intelectual care nu vrea să intre în jocul social, în comunitate, pe când Lucien exprimă posibilitățile ignorate ale unui viitor, în care nu interesează dacă viața e rea sau bună în ea însăși, ci mai ales ce trebue să facem cu ea așa cum este.

Frumoasa aventură

Eșind dela teatru, după miezul nopții, Dina se opri contrariată pe trotuar. Ploua — ploae măruntă și rece de toamnă târzie. Ea își făcu repede o socoteală în minte: la ora aceasta tramvaele nu mai circulă, iar pentru un taxi nu avea bani — trebuia deci să înfrunte picurii reci care-i vor pătrunde până la piele, prin tailleurul de stofă subțire. Privi în juru-i. Spectatorii dispăreau în mașinile elegante sau — perechi — se îndreptau grăbiți în noapte. Dina tresări. Cineva îi vorbise. Ridică ochii. Un tânăr înalt, elegant, o îndemnă spre interiorul unei frumoase limuzine:

— Fă-mi plăcerea, duduiță, de a te conduce acasă. Văd că ești singură — cași mine.

Fata avu o clipă de nehotărîre. Figura distinsă a bărbatului, interiorul elegantei mașini o atrăgeau. Dar o putere mai tare decât voința ei o împinse alături, pe trotuarul acoperit de băltoace murdare. Merse câtva timp grăbită, cu capul plecat, dusă parcă de o mână străină. Ploaia îi biciua obrajii, îi pătrundea prin haine. Simți o furie neputincioasă invadându-i sufletul. De ce fugise? Ce blestemată forță o îndepărtase și acum de ceeace ar fi putut deveni o aventură frumoasă, o amintire colorată, în viața ei pustie, ca noaptea aceasta de toamnă? Morala?! O, nu! Era destul de inteligentă pentru a nu se supune decât preceptelor care rezistă analizei. Ce e frumos nu poate fi imoral și aventura aceasta putea fi frumoasă — o presimțea. Dar o împiedicase forța aceasta ascunsă, care o închide într'un cerc de fier îndepărtând-o de viață. Era o infirmitate sufletească, pe care nici un leac nu i-o putea vindeca. In necunoscut nu se putea avânta. O împiedecau tradițiile bunicuțelor semănate adânc în firea ei și pe care zadarnic cercase să le distrugă. Din întunericul conștiinței, ele îi porunceau...

Iar cunoscutul o dezgusta — lui nu i se putea adapta. In viața ei de mică funcționară, era silită să trăiască alături de oameni comuni, să le asculte glumele stupide — mereu aceleași — să ia parte la conversațiile lor mărginite, enervante prin monotona lor mediocritate. De ce erau așa de evidente, pentru ea, micile lor defecte și lipsurile morale, care scăpau observației celorlalți? De ce o îndurera mereu, ca o continuă rană fizică — platitudinea gusturilor, dorințelor și simțirilor acestor oameni cumsecade, între care era menită să trăiască? Avea o continuă impresie de sufocare morală, de mutilare sufletească în tovărășia lor.

Colegele din Minister — fete dornice de viața căreia nu-i cereau prea mult și o gustau din plin — făceau mare haz de atitudinea ei rezervată, pe care o puneau pe seama unei moralități rigide, fără a bănui că ceiace o oprea să răspundă galanteriilor masculine din juru-i, erau acei ochelari blestemați pe care ea îi purta, observând astfel vulgaritatea și ridicolul, care-i paraliza orice avânt. Ea nu putea iubi decât un zeu. Cel pe care l-ar fi adorat, ea l-ar fi înălțat pe un piedestal, în fața căruia să rămână prosternată. Dar oamenii în mijlocul cărora trăia, nu doreau înălțimile, — preferau pământul! Și astfel renunța ea mereu la plăcerile vieții.

De unde necesitatea aceasta de o lume spiritualizată, de un mediu rafinat, — la ea, copil de mici burghezi mărginiți? Oare să fie adevărată teoria unei vieți anterioare, al cărei ecou ne urmărește continuu? Trăise poate în alte veacuri — într'unul din acele fantastice castele din apusul medieval, între obiecte de artă, melodii de harpă și versuri cântate, în amurgurile teraselor înflorite, de către visătorii trubaduri?... Poate amintirile acelor vremuri îi aduc deseori visul ciudat, ce o poartă prin săli înalte, cu mobile grele, firide misterioase și armuri cavalerești!... Sau era — cași Emma Bovary — intoxicată cu literatură, care-i falsificase sufletul? Totuși ea nu trândăvea — ca nevasta doctorașului de țară — ci se lupta din greu cu viața căreia nu i se putea adapta. Intindea mereu mânile după o lume nevăzută, îndepărtată — poate ireală...

Dina tresări. Pașii o purtaseră inconștient acasă. Deschise grăbit ușa și, pe întuneric, își scoase hainele ude, apoi se ghemui sub pled. Afară picurii de ploae cădeau monoton pe acoperișul de tablă. Dina deschise ochii. Căldura patului îi domoli gândurile, care luară alt drum.

...In limuzina parfumată, care zboară pe șosea, ei stau lipiți unul de altul, cuprinși de o dulce moleșală. El nu-i vorbește, n'o mângâe — cu graba aceia care jignește — dar ochii lui profunzi au priviri mai elocvente decât cele mai alese cuvinte umane, iar lumina lor o învălue într'un fluid pătrunzător, care-i face să vibreze cele mai adânci fibre sufletești și a căror emoție nici cea mai savantă mângâere nu i-ar putea-o da.

Mașina s'a oprit în fața unei vile micuțe, ascunsă între copaci bătrâni. Ei străbat, ținându-se de mână, aleia întunecată. Frunzele moarte foșnesc sub pașii lor. Crengile copacilor se întind, din umbră, ca niște brațe amenințătoare. Ea se înfioară și, speriată, se reazemă de brațul lui, care o înfășoară cu delicatețǎ protectoare. Au deschis o ușă înaltă de stejar și parcurg o sală imensă cu mobile fine, al căror contur încântă ochii. Râzând, au ridicat în fugă treptele albe ale unei scări mărginite de oglinzi și flori. Sus, în salonașul luminat doar de razele lunii, care străbat prin imensele ferestre ce se deschid spre parcul adormit, el s'a așezat în fața unui pian deschis. Florile răspândesc un parfum amețitor. Degetele lui fine aleargă ușor pe clapele de fildeș, din care se ridică o melodie fantastică — un geamăt de plăcere, un hohot de plâns, o rugă desnădăjduită, o chemare pătimașă — o melodie pe care n'a mai auzit-o, deși în sufletul ei tresare un ecou de altădată. Ea se apropie încet de el, îi înconjoară umerii cu brațul și, când ochii lor se întâlnesc — farmecul care-i cuprinde le dă senzația alunecării în haos, a risipirii în neant...

Visul se risipește însă — realitatea i-a luat locul...

In camera umedă miroase a cavou. Pe podelile de scândură cariată foșnesc gândaci negri, dezgustători. Ca o greutate materială, fata simte apăsarea mizeriei și a singurătății din juru-i. Ce pustie și fără rost i se pare viața. Și, copilărește, hohotul plânsului inutil o îneacă.

Dina tresări. O respirație caldă îi mângâe fața. E Pik, micuțul ei prieten. Fata întinse mâna și, cuprinzând capul cățelului, se simți mai puțin nefericită. Bietul Pik! In ochii lui profunzi ea vede uneori atâta simțire și pricepere! Poate și el trăise altă viață, odinioară...

Și Dina adormi cu capul rezemat de blana caldă a prietenului său fără de grai.

LUCREȚIA DASCALESCU

Actualităţi Ştiinţifice

Inteligenţa maimuţei

In recenta sa lucrare „Dragostea şi gândirea la animale şi oameni", cunoscutul fiziolog dr. Sergiu Voronoff, relatează o serie de amănunte interesante privitoare la inteligenţa animalelor.

Recordul inteligenţei la animale îl deţin — după dr. Voronof — maimuţele. De altfel, autorul a avut prilejul să le cunoască mai de-aproape, întrucât faimoasa sa metodă de întinerire utilizează — după cum se ştie — grefa glandelor de maimuţă în organismul uman. Bogata sa experienţă în această materie l-a condus pe doctorul Voronoff la concluzia că cimpanzeii în special sânt înzestraţi cu o inteligenţă remarcabilă şi manifestă pronunţate sentimente afective. Aşa, de pildă, dacă readucem în cuşca sa, un cimpanzeu, ale cărui glande au servit pentru grefă, el se acoperă cu bucăţi de stofă, care se găsesc întotdeauna în cuşcă. Ori de câte ori îi este frig, el vesteşte printr'un sunet particular pe semenii săi, care la această chemare vin imediat, se culcă lângă dânsul, ca să-l încălzească. Pare în afară de orice îndoială că cimpanzeii posedă un limbaj pentru comunicaţii cu celelalte maimuţe. Un limbaj nu prea bogat, fireşte, dar suficient pentru nevoile lor. Prin sunete foarte diferite, ei îşi exprimă bucuria, tristeţea, teama, mânia, dragostea pentru o femelă,prietenia, foamea, etc. Curiozitatea lor evidentă denotă o vie inteligenţă. Trebue accentuat faptul că maimuţele nu ne imită, pur şi simplu, fără nici o intenţie, — aşa cum se crede în general — ci o fac pentru a săvârşi în mod conştiincios acţiunile, la care asistă. Una din maimuţele care trăia în libertate la laboratorul lui Voronoff, văzu într'o zi un infirmier perforând o scândură. Imediat animalul luă uneltele, de care se servise infirmierul şi începu, la rândul său, să lovească cu un ciocan dalta pentru găurit. La prima vedere se părea că e vorba de o simplă imitaţie a unor gesturi văzute. Nu mică însă fu surpriza lui Voronoff, văzând că maimuţa, în timpul lucrului ei, trecea mâna de mai multe ori sub scândură, ca să vadă dacă gaura era făcută, gest pe care nu-l văzuse la infirmier.

Altă dată, fratele doctorului Voronoff aduse cimpanzeilor ouă proaspete şi câte o sticlă cu şocolată cu lapte, alimente foarte agreate de aceste animale. Trecând dela o cuşcă la alta, le dădea mai întâi ouă şi apoi sticle. Fiecare maimuţă îşi spărgea încet coaja oului, îi sorbea conţinutul şi apoi, deşerta sticla, fără să dea atenţie lichidului care se prelingea din gură. Una din maimuţe însă, remarcabil de inteligentă, după ce goli oul şi începu să bea din sticlă îşi dădu seama că în felul acesta se pierdea o parte din lichid. Concepu atunci o ideie ingenioasă. Luă în mână coaja oului şi sticla şi le înmână pe amândouă protectorului ei. Acesta la început nu bănui ce voia maimuţa. In faţa insistenţei animalului însă, înţelese că voia să i se toarne, băutura în coaja oului. Şi, într'adevăr, după ce dorinţa îi fu satisfăcută, maimuţa dădu vizibile semne de mulţumire, deşertă conţinutul şi prezenta coaja mereu, pentru a fi umplută, ori de câte ori termina de băut.

Petele solare şi regnul animal

Observaţiunile relative la variaţiile climaterice au stabilit existenţa unei perioade climatice de circa 33 de ani, care coincide cu apariţia şi dispariţia ciclică a petelor solare. In această perioadă se poate înregistra pe pamânt oscilaţia unor anumiţi factori meteorologici ca: nivelul apelor, precipitaţiile atmosferice, valurile de căldură, etc. Or, aceste variaţiuni înrâuresc, la rândul lor, fauna terestră. Şi astfel, în interval de 33 de ani, creşte şi se mcşorează, frecvenţa unor anumite animale ca de exemplu, lupii din America de Nord, după cum rezultă cu evidenţă din statistici. Deasemenea, variază în acelaş ritm epoca de sosire a anumitor păsări migratoare. Se presupune că apariţia şi dispariţia berzelor dela căminurile lor, ar fi determinată tot într'o asemenea perioadă.

Factorul fizic care influenţează direct regnul animal este datorit oscilaţiilor în radiaţia energiei solare.

Un progres în chirurgia dentară

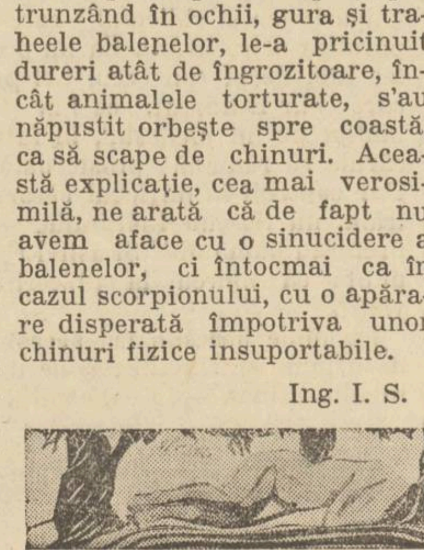
Medicul american, doctorul L .L. Hartmann, dela Universitatea Columbia din New-York, a reuşit, după o străduinţă de 20 de ani, să pună la punct un preparat — o combinaţie de cloroform şi iod, sub forma unui lichid incolor, care uns pe gingii face să dispară cu desăvârşire inevitabila senzaţie enervantă şi adesea extrem de dureroasă a perforatorului, instrumentul indispensabil în tratamentele dentare. Efectul anestezic se produce după 1—2 minute şi durează timp de o oră. Un alt avantaj al noului preparat constă în absenţa oricăror reacţiuni neplăcute. Astfel, una din cauzele care contribuia să ne facă dezagreabil tratamentul dentar, a dispărut cu desăvârşire. Procedeul, aplicat cu succes în toată America, va fi probabil adoptat în curând pretutindeni.

Sinucideri la animale?

Sinuciderea animalelor constitue o temă foarte controversată în timpul din urmă. De fapt, psihologia animalelor nu a putut aduce o probă pozitivă pentru a confirma un gest în flagrantă discordanţă cu instinctele naturale şi care pare apanagiul exclusiv al regelui creaţiunii. Nu se poate interpreta în sensul unei sinucideri atitudinea curioasă a unor animale, care în situaţiuni desperate, recurg la unele măsuri de natură să le provoace moartea. Exemplul atât de des citat al scorpionului, care-şi muşcă coada, atunci când i se dă foc din toate părţile, nu ilustrează un caz de moarte voluntară, ci — după părerea specialiştilor, — animalul ameţit şi chinuit de rănile provocate de arsuri, caută să împungă în locul unde bănueşte pe agresor.

La fel se petrec probabil lucrurile şi în cazul balenelor, care în timpul din urmă au fost descoperite moarte în cete mari, pe coastele Scoţiei şi Africei. Ultima mare catastrofă de balene a avut loc la Capul Bunei Speranţe. Fără nici un senz, aceste animale se năpusteau în massă, pe coastă, unde piereau în chip lamentabil. S'a crezut la început că ele ţinteau să-şi asvârle puii în apropiere de ţărm. Examenul cadavrelor de femele a stabilit că această ipoteză trebue exclusă. Pe de altă parte, balenele nu au urmărit orbeşte o ceată de peşti — cum susţineau alţii — dat fiind că stomacurile lor erau aproape goale. Indigenii au observat însă că în asemenea împrejurări balenele înotau spre coastă, apoi se întorceau în larg, iar în urmă, cuprinse de o teamă nebună, se năpusteau pe uscat, ca să-şi dea duhul în preajma stâncilor. Or, la ultimele două catastrofe de pe coasta africană, s'a produs înainte de pieirea animalelor o groaznică furtună, care scormoneşte mari masse de nisip în apă. Nisipul, pătrunzând în ochii, gura şi traheele balenelor, le-a pricinuit dureri atât de îngrozitoare, încât animalele torturate, s'au năpustit orbeşte spre coastă, ca să scape de chinuri. Această explicaţie, cea mai verosimilă, ne arată că de fapt nu avem aface cu o sinucidere a balenelor, ci întocmai ca în cazul scorpionului, cu o apărare disperată împotriva unor chinuri fizice insuportabile.

Ing. I. S.

G. LENOTRE

Eleva lui Rousseau

N'a fost ea singură, desigur, dar rămâne, fără îndoială, drept cea mai ascultătoare şi mai izbutită dintre toate.

Se numea Tereza Heyne; se născuse la Hanovra, prin 1760, fiică a unui biet cărturar care-şi petrecea zilele şi nopţile redactând dări de seamă bibliografice, şi-a unei smintite care căzuse la patimă pentr'o secătură de muzicant cu pretenţii de frumuseţe şi nu se ocupa deloc de copiii ei, lăsându-i să crească la voia întâmplării.

Tereza vieţuise deci în murdărie şi neorânduială până la vârsta de doisprezece ani, epocă la care îi moare mama. Tatăl ei vitreg e nemângâiat de această pierdere, desigur; Tereza însă o ia foarte uşor şi în dorinţa ei de a-şi cultiva şi a-şi forma sufletul şi mintea începe a ceti cu aprindere tot felul de romane şi lucrări filozofice. Invaţă pe dinafară pe Klopstock, Herder, Rousseau — mai cu seamă pe Rousseau, a cărui lucrare *Noua Heloïse* era socotită pe-atunci drept evanghelie a sufletelor sensibile şi neînţelese. La douăzeci de ani, educaţia acestei fete se desăvârşise în credinţa nestrămutată că „slăbiciunile iubirii sânt nedemne de-o fiinţă care judecă"; era ferm hotărîtă să nu se căsătorească decât atunci „când va întâlni stimă şi-o duioasă legătură, lipsită de orice urmă de patimă". Era o hotărîre care i se părea sublimă, căci o ridica puţin alături de eroina sa, Julie d'Etange. Cam tot pe vremea aceia, pentru aceleaşi motive şi sub aceiaşi înrâurire, o altă fată tânără — Phipon — îşi dăruia nurii bătrânului Roland de La Platière. Frumoase căsătorii a mai făcut Jean-Jacques! Câte catastrofe conjugale a provocat o singură frază din primejdioasa lui carte: aceia în care d-na d'Orbe face următoarea profesie de credinţă: „Sexul nostru nu-şi poate cuceri libertatea decât cu preţul sclaviei; trebuie să fii întâiu slugă ca să poţi fi apoi stăpână".

Pătrunsă de acest adevăr, Tereza Heyne îşi caută deci un soţ. Nu era urîtă: voinică, păr negru ondulat, ochi râzători, gură cărnoasă, având ceva din înfăţişarea proaspătă şi picantă a ţigăncei. Alesul minţii — nu al inimii — îi apare în persoana respectatutului naturalist, Georges Forster. Părea tovarăşul visat: era îmbătrânit înainte de vreme de greutăţile unei vieţi vagabonde; faţa, acoperită de cicatrice, mai fusese, pe de-asupra, şi ciupită de vărsat; scorbutul îi îngălbenise albul ochilor şi dinţii îi erau negri şi stricaţi. Dar când vorbea, faţa părea că i se luminează, şi „sub puterea sentimentului" era când de-o frumuseţe cerească, când de-o urîţenie înfricoşătoare.

De abia se legase de acest fenomen printr'o făgăduială formală şi definitivă, că Tereza îşi dă sama de-odată că iubeşte pe altul. S'a îndrăgostit de-un oarecare Wilhelm Meyer, mistic, fatal şi plin de geniu; cel puţin aşa pretindea el şi astfel îl proclamă prietenii; dar dispreţul lui pentru celebritate e atât de mare că niciodată n'ar consimţi să-şi publice înaltele concepţii ale larg cuprinzătorului său spirit. Iubeşte pe Tereza cu patimă. Ea îi idolatrizează; cu toate acestea pasiunea îi apare ca un duşman care trebuie înfrânt; astfel se comportă toate eroinele de roman. Deşi făgăduită altuia, îşi pleacă pierdută capul la pieptul lui Wilhelm, îi acoperă fruntea genială de sărutări; dar nu-i dă gura. Ii dă voie să-i sărute piciorul gol — bine făcut, strecoară ea, în treacăt; cere însă ca pretenţiile îndrăgostitului, să nu treacă niciodată peste o anumită limită". Şi Wilhelm se conformează întocmai.

Forster, logodnicul ros de scorbut, e în curent cu această delicată situaţie: Tereza i s'a spovăduit. Dar şi el se hrăneşte cu frumuseţile din *Noua Heloïse:* între Iulia şi Saint-Preux, el îşi ia rolul lui Wolmar şi-l joacă la perfecţie. Aprobă dragostea celor doi tineri, îi binecuvântează, îi pune să-şi jure unul altuia credinţă eternă, le porunceşte să se tutuiască şi hotărăşte că nu va mai primi nici o sărutare dela logodnica lui dacă nu i se acordă şi lui Mayer aceiaşi favoare.

Căsătoria lui Forster şi a Terezei nu suferi nici o întârziere şi menajul se statornici la Göttingen, — împreună cu Meyer. Dacă urmarea acestei poveşti sentimentale n'ar dovedi cu prisosinţă că Forster era un mare gogoman, s'ar putea crede în prima clipă că a fost cel mai şiret şi mai şmecher dintre soţi. Căci „trucul" lui reuşi de minune: fie că atâta siguranţă îngheţă facultăţile de expansiune ale pătimaşului Withelm, fie că îşi făcu un scrupul a nu înşela buna credinţă a unui soţ atât de înţelegător, dar niciodată — mă înţelegeţi, niciodată — îndrăgostitul n'a trădat încrederea pe care i-a arătat-o blajinul naturalist. Cel puţin aşa reiese din biografiile, corespondenţa şi notele tezei, publicate în Germania, şi cercetate pentru întâia oară de către d. Baron Sellière. Şi cu toate acestea, dacă Wilhelm a continuat să rămâe cel mai platonic dintre suspinători, n'a fost din lipsă de încurajare către mai multă libertate. Forster nu înceta să-l „aţâţe", fără îndurare. Nevoit să-şi ducă nevasta la celălalt capăt al Germaniei, la Posen, întreţinea, prin scrisori, flacăra tânărului, de par'că s'ar fi temut să n'o vadă stingându-se. „Să ne iubim, scria el, să ne iubim înainte, mai mult ca orice. Să iubim pe Tereza ca pe cea mai desăvârşită femee din câte-au fost vreodată pe lume. Noi doi, fără tine, dragă prietene, ne îndreptăm în fiecare zi gândul către tine, cu dor şi dragoste".

Ai crede acest text scos din *Noua Heloïse* într'atât izbutiseră cei trei nebuni să intre în pielea eroilor lor model. Şi boala aceasta ajunsese atât de răspândită, că nimănui nu-i trecea prin minte să privească acest trio, judecându-l cinic ori măcar ridicol. Până şi vestitul Herder, Fénelonul Germaniei, susţinea sus şi tare că nu poate avea decât o mare admiraţie pentru un asemenea caz de o excepţională nobleţă sufletească.

După întoarcerea căsniciei la Göttingen, Forster cere să se reia „extasul în trei": stratagema îi reuşise până atunci: întindea prea tare coarda însă. In zadar, Tereza, care se simţea slăbind, i se aruncă la picioare, rugându-l cu lacrimi: „Desparte-mă de dânsul! Lasă-mă să plec! Nu mă mai lăsa să-l văd!" Soţul rămase neînduplecat: priveliştea celor doi îndrăgostiţi veşnic împreună şi niciodată singuri devenise distracţia lui de predilecţie; astfel că, într'o bună dimineaţă, Wilhelm dispăru fără urmă, fără nădejde de întoarcere şi nu iertă niciodată lui Forster şi Terezei frumoşii ani pierduţi în tovărăşia lor. Naturalistul părăsi şi el Göttingenul: era numit bibliotecar la universitatea din Mayenţa, unde plecă împreună cu soţia sa care, din fericire, întâlni îndată, în noua reşedinţă, un tânăr diplomat, Ludovic-Ferdinand Huber, ce-i păru un alt Saint-Preux, încă mai seducător decât cel dintâi.

Işi înştiinţă numaidecât soţul de flacăra mistuitoare ce-i cuprinse inima: Forster se arătă cât se poate de încântat şi orândui lucrurile ca şi în trecut: Huber va fi primit în intimitatea menajului, ca altădată, Wilhelm; Tereza şi el se vor iubi cât vor vrea; soţul îi va îndruma, îi va sfătui şi-i va mângâia că nu vor putea fi niciodată unul al altuia, şi vor convieţui în deplină fericire. Biata femee înţelese că visul cel rău începe din nou. Huber începuse chiar să se răcească treptat, sub ochiul binevoitor şi glumeţ al bibliotecarului, când izbucni Revoluţia franceză, prilejuind celor doi îndrăgostiţi un desnodământ liberator, de care nu se bucurase nici Iulia şi nici Saint-Preux.

Tereza, credincioasă discipolă a lui Rousseau, judecând că revoluţionarii francezi, adoratori ai zeului ei, calcă în picioare vechile prejudecăţi burgheze, se hotărî „să se conformeze moralei celei mari, părăsind pe cea mică", cu alte cuvinte să lase baltă pe bărbatul plicticos şi să fugă cu diplomatul. Lucrurile se alcătuiau cât se poate de bine, căci Forster, tot aşa de *rousseauist* ca şi nevastă-sa, îşi descoperise convingeri jacobine şi se pusese în fruntea mişcării democratice din Mayenţa; astfel că concetăţenii săi hotărîră să-l trimită la Paris, ca să le reprezinte interesele lor pe lângă Convenţia naţională.

Forster, cu bonetă roşie în cap şi haină de revoluţionar, plecă, deci, hotărînd nevestei să se refugieze în Elveţia — cu Huber, bine înţeles: încrezându-se orbeşte în virtutea amândorura, îşi dă în grijă soţia nepreţuitului prieten, făgăduindu-i să aştepte, cu răbdare, sfârşitul misiunii lui, făgăduind să vie lângă ei îndată ce-şi va fi îndeplinit datoriile de cetăţean.

Cei doi îndrăgostiţi se duc aşa dar la Neuchâtel şi Forster se stabileşte la Paris. Pe când „lucra", aici cu câţiva cetăţeni din Mayenţa, internaţionalişti de-aceiaşi categorie cu el, discipoli ai lui Klotz, primeşte o scrisoare dela Tereza. Il vestea că a ajuns la capătul puterilor, că nu mai poate lupta contra imperativelor „marii morale" şi că se dă cu totul iubitului ei, Huber. Forster răspunde pe dată, prin curier grabnic, trimiţându-le binecuvântarea într'o scrisorică, pe care ar fi păcat să n'o cităm, căci zugrăveşte mai bine decât volume întregi, starea de spirit a acestor „cetăţeni ai lumii", încăpăţânaţi în utopiile lor filosofice: „Copii, scria viteazul Forster, vă doresc să fiţi fericiţi. Dea Domnul ca fericirea să vă dureze vecinic şi pentru asta aveţi grijă să vă păstraţi receptivitatea intelectuală, sub supraveghrea de aproape a raţiunii, care are rolul să verifice conformitatea sentimentelor cu legile naturii!"

Tereza şi Huber nu aşteptaseră învoirea lui ca să se folosească de „receptivitate" şi să se plece legilor naturii; când Forster îi descoperi în Elveţia, fericirea lor era desăvârşită. Apăru, luă loc, fără pic de ruşine ori de pismuială, în căsnicia nouă şi începu a juca rolul penibil pe care atâta timp îl impusese altora: rolul de spectator stoic, suspinând numai şi rămânând platonic. Se pare că şi-a dat seamă de neplăcerile situaţiei în care intrase, căci, scurt timp după aceia, se întoarce la Paris, unde moare, în vremea teroarei, neştiut de nimeni.

Tereza pierde pe Huber, după zece ani de convieţuire. Rămasă văduvă cu patru copii — două vlăstare Forster şi două Huber — devine autoare şi dă la iveală câteva lucrări, care, după cât se pare, nu sânt lipsite de interes. Dar nici una nu preţueşte, bine înţeles, cât romanul legăturilor ei de dragoste şi experienţa, puţin concludentă, a „stăpânirii de sine", pe care, ca o nouă Julie d'Ethange, a avut îndrăzneala s'o încerce.

In româneşte de V. D.

CRONICA ŞAHULUI

Nr. 986. *(Prof. George Dulcu).* Alb: Rd6, Tg2, Né2, Cé4, pd3; Negru: Rd4, pé3; (5+2=7). 4 mat. *Sol.* 1. Nf1!, é2; 2. T×é2, R×d3; 3. Ré5, Rc4; 4. Tb2 mat.

Nr. 987. *(Armando Martone).* Alb: Rf8, Dh3, Na4, Na7, Cd4, Cg3, La1, Ld1, pc2, é2, f4; Negru: Rd6, Na8, Cd2, Ch8, La6, Lb2, Ld5, Lf2, Lg6, pa3, c7, d7; (11+12=23). 2 mat. *Sol.* 1. Ld3!

Extrasol. 1. Cb3.

Nr. 988. *(Ing. G. Heskia).* Alb: Rb5, pa3, b2; Negru Rd3, Né1, pb6; (3+3=6). Ajutor invers 3 mat. (Cu joc aparent. *Mit Satzspiel.*) Joc. ap.: 1..., Rd4; 2. Ra4, Rc5; 3. b3, b5 mat. *Sol.:* 1. Ra4, Na5; 2. b4, Rc4; 3. b×a5, b5 mat.

Nr. 989. *(J. Bokisch).* Alb: Rf8, Tb5, Ng3, Ng8, Cd6, ph3; Negru: Ra3, Dé5, Th7, Ca1, pa6 b6,é7; (6+7=13). Maximal direct 3 mat. *Sol.:* 1. Né1, Db2; 2. T×b2, T×h3; 3. Ta2 mat; 1..., Dh8; 2. T×b6, Db2; 3. T×a6 mat; 1..., Dh2; 2. Nb3, Da2; 3. Cc4 mat.

Nr. 990. *(V. Oniţiu).* Alb: Rc6, Ca7, Cb6; Negru: Rd1, Db4, Ta2, Th7, pa4, b5, c3, c5, g6; (3+9=12). Ajutor invers 2 mat. (Cu joc aparent. *Mit Satzspiel.) J. ap.:* 1..., Té2; 2. Cd5, Té6 mat. *Sol.:* 1. C×a4, Dc4; 2. C×c5, Ta6 mat.

Nr. 991. *(Ing. G. Heskia).* Alb: Rd4, Df2, pé6, f3, h5; Negru: Rh8, pd5, é7, f4, h6, h7; (5+6=11). 3 mat. *Sol.:* 1. Db2!, Rg7; 2. Db8, Rf6; 3. Dé5 mat. 1..., Rg8; 2. R×d5, Rf8; 3. Dh8 mat.

Nr. 992. *(Ing. Paul Faragó).* Alb: Rb7, Nd8, Cd6, pd5; Negru: Rf4, Cc7, Cé7; (4+3=7). Ajutor invers 3 mat. *Sol.:* 1. Ra7, Cc×d5; 2. Nb6, Cc7; 3. Cb7, Cc6 mat. *Extrasol.:* 1. Cb5, Cé6; 2. Na5, Cc8; 3. Ra6, Cc5 mat.

Nr. 993. *(Mr. E. J. van den Berg).* Alb: Ré5, Cé4; Negru: Ré2, Cc5, Lc3, Lc7, Lg7; (2+5=7). Ajutor invers 4 mat. *Sol:* 1. Cd2, Ca4; 2. Ré4, Lb2!; 3. Cc4, Lc5; 4. Cé5, Cc3 mat. *Extrasol.* 1. Rf4, — (Tempo); 2. Rg3, Rf1; 3. Rh2, C×é4; 4. Rh1, Cg3 mat sau: 1. Rf5, — (Tempo); 2. Rg4, C×é4; 3. Rh3, Rf2; 4. Rh2, Cg3 mat.

Nr. 994. *(Andrei Gross).* Alb: Rd5, Dh3, Td7, Nd4, Cb5; Negru: Rf7, Th2, Ng3, pb6, é7, g2, h6 (5+7=12). Maximal invers 4 mat. *Sol.:* 1. Cc7!, N×c7; 2. Td6, é5; 3. Dh4, T×h4; 4. Tc6, T×d4 mat.

Nr. 995. *(Ing. Paul Faragó).* Alb: Rf4, Dh7, Té6, Nd6, Cé7, pf7; Negru: Rd7; (6+1=7). 2 mat. *Sol.:* 1. Né5!

Nr. 996. *(Ing. G. Heskia).* Alb: Rh3, Td6, Cc5, pé2; Negru: Rf5, pé3, é5, f4; (4+4=8). 3 mat. *Sol.:* 1. Cé4, R×é4; 2. Rg4, f3; 3. é×f3 mat; 1..., f3; 2. é×f3, Rf4 (sau é2); 3. Tf6 mat.

Nr. 997. *(Mr. E. J. van den Berg).* Alb: Ré5, Cé4; Negru: Ré2, Cc7, Lb2, Lc3, Ld5; (2+5=7). Ajutor invers 4 mat. *Sol.:* 1. Cf6, Cb5; 2. Ré4, Lg7; 3. Cd7, Lc7; 4. Cé5, Cc3 mat. *Extrasol.:* 1. Cd6, Lf6; 2. Rf5, Lg5; 3. Ré4, Cb5 (dual: Cd5); 4. Cf5, Cc3 mat.

Nr. 998. *(Andrei Gross).* Alb: Ra2, Dg3, Td5, Tg1, Nd3, Cc1; Negru: Rd2, Nd4, Nf5, pb5, d6, é2, g4; (6+7=13). Maximal invers 4 mat. *Sol.:* 1. Nc4!, Nb1+; 2. R×b1, b×c4; 3. Té1, c3; 4. Ca2, c2 mat.

Nr. 999. *(Dr. L. Lazarus).* Alb: Rf4, Df1, Ng4, pc2; Negru: Rf6, Tb2, Cd4; (4+3=7). Ajutor invers 4 mat. Şah zig-zag. Negrul ia. *(Hilfszüger-Selbstmatt 4-er. Schach-Zick-Zack. Schwarz nimmt.) Sol.:* 1. Ré3+, Ré5; 2. Df4+, Rd5; 3. c4 , R×c4; 4. Né2+, T×é2 mat.

Nr. 1000. *(S. Herland).* Alb: Rb4, Ta1, Th4, Nc2, Cg6, Ch5, pd6, f2; Negru: Rh1, Dh7, Ta6, Nf1, Ch8, pa2, d2, é4, h2; (8+9=17). Maximal invers 3 mat. *Sol.:* 1. Cg7! D×h4; 2. Nb3!, Dd8; 3. Cé7, Da5 mat; 1..., T×d6; 2. Tg4!, Dh3; 3. Rc5, Da3 mat; 1..., Ta3; 2. T×h2+!, D×h2; 3. f3, D×d6 mat.

Nr. 1001. *(Ing. G. Heskia).* Alb: Rc8, Tb2, Tc1, Nh6, pa2, b3; Negru: Ra8, Tg1, Ng3, Ca3, pc5, d4; (6+6=12). 4 mat. *Sol.:* 1. Tc3! d×c3; 2. Tb4!, c×b4; 3. Né3,— ; 4. 67 mat. 1..., Cb5; 2. T×b5, etc. 1..., Cc4; 2. T×c4, etc. 1..., Cb1 (Cc2); 2. Tb5, etc. 2..., Cb5; 3. Ta4+, etc. 2..., Cc4; 3. Ta4+, etc.

Nr. 1002. *(Ing. Paul Faragó).* Alb: Ra1, Dd4, Tf1, Nd3, Nh4, Cc1, pa2, c4, é2; Negru: Rd2, Dé7, ph2; (9+3=12). Invers 4 mat. *Sol.:* 1. Ng3!, Dé8! (Dé6! sau h1 —); 2. Nf4+, Dé3; 3. T(×)h1, D×f4; 4. Nb1+, D×d4 mat. 1..., Db7 (Db4); 2. Nc2+!, R×c2; 3. Db2+, D×b2 mat. 1..., Dh7 (D×é2); 2. Nb1+, Dd3; 3. Th1 (N×h2), D×d4 mat.

Nr. 1003. *(A. Obrénovicz).* Alb: Rf1, Dg5, Td1, Th4, Nf7, Ng7, Ca2, Cd6, pb3, b4, c2, f2, f3; Negru: Rd4, Tc1, Cd3, Cf4, pc3, é5, h3; (13+7=20). Invers 4 mat. *Sol.:* 1. Dd8!, h2; 2. Cé4+, Cd5; 3. Cd2+, Cf4;4. Cc4+, T×d1 mat. 1..., T×c2; 2. T×d3+, R×d3; 3. Cc4+, Cd5; 4. Cc1+, T×c1 mat.

Nr. 1004. *(Av. Sady Barber).* Alb: Rc2, Dg5, Nb3, Né7, Cd4, Ch8, pa5, b2, b5, d3, é5, g3, g7, h6; Negru: Rg8, Nh5, pb7, d5, é6, g4, g6, h7; (14+8=22). Invers 6 mat. *Sol.:* 1. Na4!, b6; 2. Rb3, b×a5; 3. Cc2, d4; 4. Df6, g5; 5. D×é6+, Nf7; 6. Na3, N×é6 mat.

Nr. 1005. *Kurt Laue). Alb:* Rd7, Td5, Né5, pb3, c3, f2, f6; Negru : Rh5, Tc8, Na3, Ng2, pf4, f5, g6, h6; (7+8=15). Ajutor invers 2 mat. (Cu joc aparent. *Mit Satzspiel.) Joc ap.:* 1..., Td8+; 2, Ré6, N×d5 mat. *Sol.:* 1. N×f4, Nh3; 2. Né5, f4 mat. *Extrasol.:* 1. Nd4 (sau Nb8), Nh3 ; 2. T×f5+, N×f5 mat.

Nr. 1006. *(Mr. E. J. van den Berg).* Alb: Ré7, Cé6, pd6, f6; Negru: Ré4, Cc7, Lg1; (4+3=7). Ajutor invers 4 mat. *Sol.:* 1. Cd4!, Ca6; 2. Ré6, Lc5; 3. Cc6, Lc7; 4. Cé7, Cc5 mat.

Nr. 1007. *(Dr. Felix Rose).* Alb: Rh8, Ta7; Negru: Rh6, La2, Lb1, Lh5; (2+4=6). Ajutor invers 4 mat. *Sol.:* 1. Tf7!, Lé8; 2. Tb7, Lb8; 3. Tf7, Lg8+; 4. Tf8+, L×f8 mat.

Nr. 1008. *(B. Hegermann).* Alb: Ré8, Th2, Ng3, Cng2, Cnh6, pd5; Negru: Rc1, Nf4, Cnd1, pd7, é7; (6+5=11). Ajutor invers 4 mat. *Sol.:* 1. Cnf7+!, é5; 2. d×é6 e. p.+, Rb1; 3. é×d7, Nd6; 4. Cngd8, Cng7 mat.

Nr. 1009. *(Ernesto Dragone).* Alb: Ré6, Th1, ph2; Negru: Rf3, Nc2, Ld3, ph3; (3+4=7). Ajutor invers 5 mat. *Sol.:* 1. Rf5, Ré2; 2. Rg4, Lb1; 3. R×h3, Nf5+; 4. Rg2, Nh3+; 5. Rg1, Nf1 mat. *Etrasol:* 1. Tg1, Lb1; 2. Tg2, h×g2; 3. Rf6, R —, (N, tempo); 4. Rg7, g1 D+; 5. Rh6, Dg6 mat.

1010. *(Dr. L. Lazarus).* Alb: Rb1, Td8, Nc4, Cng2 ; Negru: Rd2, Dd4, Nd1; (4+3=7). Maximal invers 4 mat. *Gemeni: a)* In loc de Nc4 un T alb, Td8 la d6 şi pioni albi g3 şi h4; *b)* In loc de Nc4 unT alb la c3, Nd1 la b7 şi pion alb h4. *Sol.:* 1. Cnh4+, Nf3; 2. Cnd6, Na8; 3. Na2, Nh1; 4. Cné4+, N×é4 mat. *a)* 1. Cnd2, Nh5; 2. g4, Né8; 3. Cna2, Na4; 4. Tc2+, N×c2 mat. *b)* 1. Té8, N×g2; 2. Tf3, Dh8; 3. Td3+, R×d3; 4. Rc1, Da1 mat.

Nr. 1011. *(A. şi M. Krüger).* Alb: Ré4, Td3, Tf5, Nc6, pb5, f4, g4; Negru: Rc1, Db7, Tg6, Nh7, pc7, d7, g5; (7+7=14). Pat maximal invers în 4, cu aceleaşi piese. *(Selbstpatt 4er, Gleichstein—Längstzüger.) Sol.:* 1. Tfd5, T×c6+; 2. f5, f6; 3. Tc3+, T×c3; 4. b6, c5 pat.

REZULTATUL CAMPIONATULUI NAŢIONAL PE 1936, ORGANIZAT DE F. R. Ş.

1. *Boris Kostic* (Iugoslavia, „*hors concours*") cu 13 puncte 1. *Ivan Halic* 11 p., 2. *G. Alexandrescu* 9½ p., 3. *G. Cabiaglia* 9 p., 4. *Şt. Dénes* 8 p., 5—9. *E. Eduard, A. Kiss, A. Pichler, C. Raina* şi *A. Ungureanu* cu câte 7 p., 10. *Tr. Ichim* 6½ p., 11—12. *N. Dumitrescu* şi *dr. I. Linţia* cu câte 6 p., 13. *I. Vasilescu* 5 p., 14. *B. Blasbalg* 4½ p. şi 15. *A. Stellia* cu 4 p.

REZULTATUL CONCURSULUI INTERNAŢIONAL DE LA MOSCVA.

1. *Capablanca* cu 13 puncte (din 18 posibile); 2. *Botwinnik* 12 p.; 3. *Flohr* 9½ p.; 4. *Lilienthal-Ligeti* 9 p., 5. *Ragosin* 8½ p.; 6. *Dr. Lasker* 8 p.; 7—10. *Eliskases, Kahn, Löwenfisch* şi *Rjumin* cu câte 7 p.

CONCURSUL NOSTRU DE DESLEGARI.

Nr. 957—985 (maximum de puncte posibile: 166).

1. *Valer Oniţiu,* Sibiu, cu 136 p.; 2. *Av. Sady Barber* şi *Ing. G. Heskia,* Bucureşti, cu câte 124 p.; 4. *Theo Steck,* Bucureşti, 117 p.; 5. *Ernesto Dragone,* I. G. Duca, 56 p. şi 6. *Marin Nicolescu,* Bucureşti, 36 p.

La 7 Iunie a avut loc festivalul pentru inaugurarea noului local al Cercului de Şah „*Tura*". Cu acest prilej d. *I. Feinştein,* preşedintele cercului, a ţinut o conferinţă: „*Despre atacul în jocul poziţional*". In urmă a luat cuvântul prea simpaticul maestru *M. Armand,* nestorul şahului românesc, vorbind despre: „*Reminiscenţe despre viaţa şahistă a Capitalei în ultimii 70 ani*". Următorul turneu fulger s'a terminat cu rezultatul: 1. *Boris Kostic* (Iugoslavia) cu 13½ puncte (din 15 posibile); 2. *H. Silbermann,* Bucureşti, cu 12½ p.; 3. *M. W. Moreno,* Botoşani, 10½ p., 4—5. *S. Herland* şi *Dr. E. Knapp,* Bucureşti cu câte 10 p.

A apărut Nr. 101 şi 102 (pe Mai şi Iunie 1936) ale revistei „*Die Schwalbe*". Primul număr conţine o „*Terminologie asupra combinaţiunilor logice*" de *Anton Trilling, Essen,* care ar fi de dorit să apară cu explicaţiile corespunzătoare şi în volum, care ar fi de mare folos pentru toţi problemiştii. In afară de acestea revista mai cuprinde diferite articole şi o serie de probleme interesante. In numărul al doilea sunt articole, care merită o atenţie deosebită. Nenumărate probleme inedite, precum şi altele, care au fost premiate în diferite concursuri din ultimul timp, ştiri, etc. constituesc conţinutul acestei valoroase reviste de probleme.

Abonamentele (10 mărci germane pe an) se vor trimete la adresa: K. F. LAIB, *Grossendorf,* Kreis Heilberg (Germania).

A apărut Nr. 9 şi 10 (pe Mai 1936) ale revistei „*Wiener Schach-Zeitung*". In primul număr este comemorat Dr. M. LEWITT, compozitor de numeroase studii spirituale, care a murit în cea mai neagră mizerie la *Berlin* în vârstă de 73 ani. Urmează apoi partide bine analizate, un capitol din opera lui HANS KMOCH: „*Jurnalul matchului Alechin-Euwe*", rezultate ale diferitelor concursuri, ştiri din lumea şahistă, probleme, etc. In al doilea număr găsim o reminiscenţă despre viaţa primului campion mondial oficial, WILHELM STEINITZ, şi un conţinut asemănător de bogat ca şi numărul anterior.

Revista „*Wiener Schach-Zeitung*" institue un concurs internaţional semestrial informal pentru *probleme directe* de toate felurile. Iau parte toate problemele, ce vor apărea în semestrul al doilea 1936 în „*Wiener Schach-Zeitung*". Premii: 25 şi 10 şilingi austriaci, precum şi 2 premii în cărţi pentru probleme în 3 şi mai multe mutări, 15 şil. austriaci, precum şi 3 premii în cărţi pentru probleme în 2 mutări. Arbitru: ROMAN MAYER, *Wien.*

Abonamentele (10 mărci germane pe an) pe la adresa: Verlag der „*Wiener Schach-Zeitung*", Schäffergasse 13 a. WIEN, IV.

PAUL I. NEGREANU
DR. L. LAZARUS

Scrisori și hârtii vechi

La începutul anului 1854, în ajunul războiului din Crimeia, voluntarii români — grupați în jurul generalului Christian Tell, — așteptau cu resemnare, la Șumla, arme și învoirea Porții de a coopera cu armatele turcești.

In timpul acesta se agitau la Constantinopole: Grigore Sturdza, fiul fostului domnitor al Moldovei Mihail Sturza — el ajunsese pașă (Muhlis-Pașa), Ion Ghica, care a fost bey de Samos; și Ion Heliade Rădulescu. Toți trei urmăreau, însă, scopuri personale. Până și Heliade Rădulescu își zicea prinț și, precum ne-o spune Tell: „la Adrianopole a făcut vizită pașăi cu mantaua albă".

Se mai aflau însă la Constantinopole și alți Români, printre care frații Golescu, care înțelegeau să servească cauza națională, altfel de cât prin intrigi și lingușire.

In primele zile ale lunei Februarie, când era vizibil că războiul avea să izbucnească curând și că în acel războiu Turcia avea să aibă lângă dânsa cel puțin pe Anglia și pe Franța, Alexandru G. Golescu a plecat din Constantinopole la Paris, luându-și însărcinarea de a prezenta Cabinetelor din Apus, un Memorandum al cauzei românești.

Din Paris el trimite lui Iacob Melic, la Constantinopole, următoarea scrisoare:

Paris 26 Februarie 1854

Dragă Melic,

N'am avut timp să isprăvesc Memorandul ce ți-am promis pentru că am avut multe de scris și aici unde nu e mai puțin de lucrat precum vei afla mai târziu. Grabă mare și pentru lucrul de aici și pentru acel de la Constantinopole și așa nu știam cum și de unde să încep.

Peste zece zile îți trimit negreșit Memorandul ce aștepți și veți face cu dânsul cum veți socoti mai bine.

Cred că vei fi ars acel pachet de proclamații după urma căruia te-am pus prin două scrisori ale mele: una dela Malta și alta de aici.

Brătianul cel tânăr a pretins că acele proclamații s'au trimis pe când nu se aștepta nimic nici dela Turci nici dela Diplomația europeană, Adrian mi-a spus din contra că adunarea în care se vorbise între Români că n'ar trebui să ne compromitem nici către Poartă nici către Cabineturile puterilor europene s'a făcut cu puțin după plecarea mea cu Nicolake din Paris; așadar cu o lună mai înainte de a se expedui pomenitul pachet. Ce mai faci cu astfel de oameni? Nimic, nimic, nimic.

Cred că vei fi păstrat secretul ce ți-am cerut despre aceasta pentru că nu trebue să creadă nebunii că avem vreo patimă în contra lor.

Teama mea cea mai mare este ca nu cumva Austria, care trebue să știe toate, să facă pretenția ca să nu armeze Turcia pe Români precum a făcut de curând pretenția ca nici Rușii să nu formeze legion în favorul lor în principatele române.

Tot ce ar fi mai de dorit acum este ca legionul dela Calafat să înceapă cât mai degrabă a se deprinde cu cercări militare în contra posturilor ce s'ar fi aflând pe lângă Dunăre; prin aceasta am câștiga două puncturi însemnate: 1. s'ar găsi prilej ca să se vorbească prin gazete de izbândele Românilor ca soldați; 2. ar găsi un pretext și Turcia ca să nu desfacă un legion ce se arată cu foloase pipăite chiar dintru început. Numai de n'am păți o rușine prin intrigile unora și altora!

Despre schimbarea ministrului de răzbel la Constantinopole încă nu știu nimic lămurit, și aștept cu nerăbdare să-mi spui ce influențe și ce intrigi au adus această schimbare precum și ce trebue să sperăm dela noul personal. Oare tot acea influență va fi având, spre rușinea Turcilor, vestitul spion?

Iți alătur o scrisoare pentru Nicolake pentru că mi-a scris că are să mai aștepte la Constantinopole.

Să-mi scrii mă rog sub adresul meu: à Paris, Rue de la Pépinière No. 18.

Al d-tale frate

A. G. Golescu

Se deslușește dintre rândurile acestei scrisori cât de mult se simțea stânjenită acțiunea lui Golescu de „intrigile unora și altora" sau de poznele „nebunilor".

El a putut să înlăture aceste neajunsuri prin greutatea de care se bucura cuvântul său în ochii Cabinetelor europene. Astfel s'a ajuns la Convenția dela Paris care a deschis drum nou principatelor române.

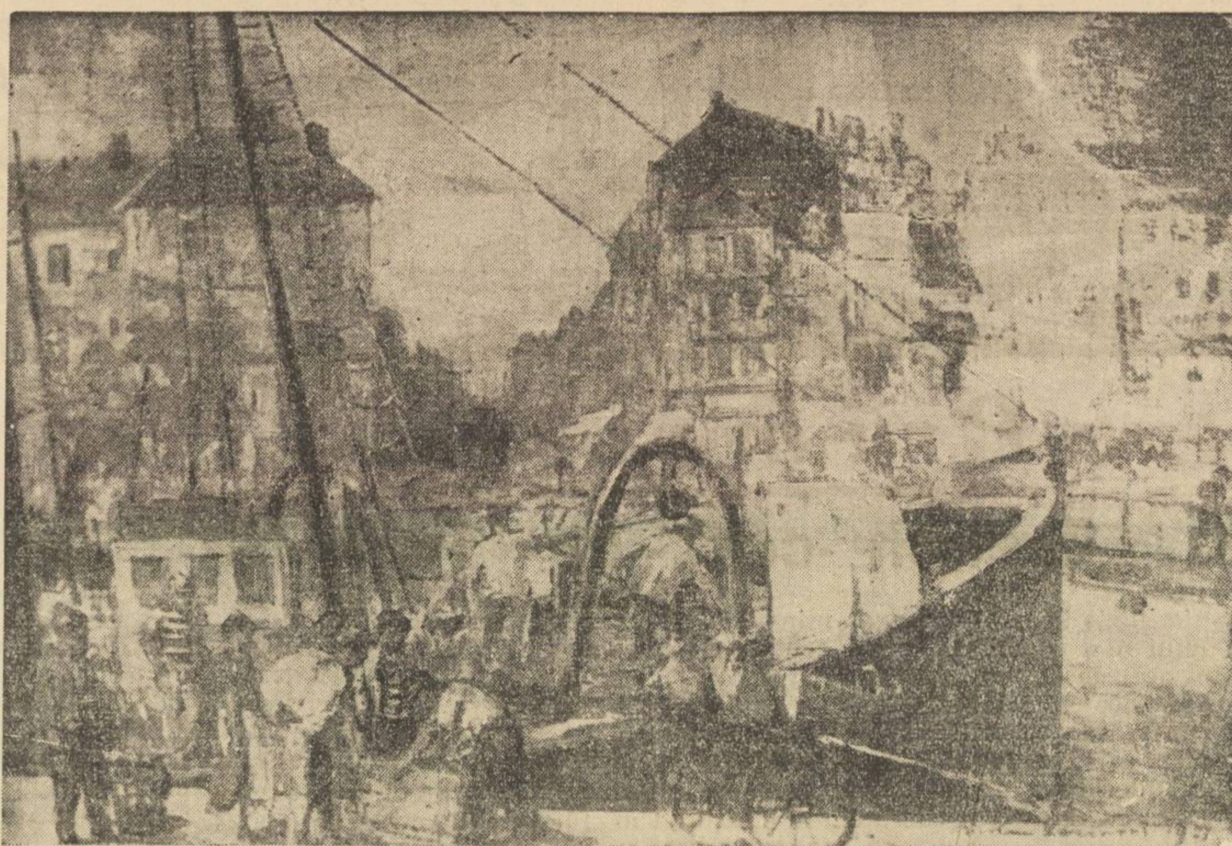
Cum era de așteptat, însă, acela pe care Golescu îi numea „nebunii" aveau să-l înlăture încetul cu încetul. El și urmașii lor aveau să facă singuri și pe 1876 și pe 1916.

Judecata imparțială a Istoriei va decide dacă nu a fost spre paguba țării lipsa, în acele momente, dela locurile de conducere, a unor oameni cu minte, pricepuți, dezinteresați și mai ales, dezbrăcați de orice spirit de partid, cum a fost Alexandru G. Golescu.

EUGEN MELIC

Nicolae Vermont — Compoziție

Nicolae Vermont — Port

PLASTICA

La Ateneul Român s'a organizat o expoziție postumă Nicolae Vermont, *cuprinzând tablourile păstrate de familie, lucrările rămase în atelier și ultimele încercări ale pictorului. Le spunem încercări, pentrucă cele mai multe sânt neterminate.*

N. Vermont — Țigancă

Pentru o mai fidelă înfățișare a personalității artistului, am fi preferat să se strângă laolaltă, într'un ansamblu retrospectiv, lucrările care oglindesc toate fațetele acestui talent, în complexitatea evoluției sale.

Dar și în forma ei actuală expoziția dela Ateneu este deajuns de instructivă.

Intreaga operă a lui Nicolae Vermont e sinceră și clară. Luându-și subiectele din viața obișnuită, fără intenții de transfigurare în scopul unor înalte concepții artistice, opera aceasta se adresează tuturora, iar nu exclusiv esteticienilor subtili. De aceia s'a și scris foarte mult despre Vermont. S'a făcut însă, mai mult literatură în jurul operei sale, care a devenit astfel extrem de populară. O analiză din punct de vedere pur artistic nu există. Și, pe lângă atâtea vorbe amabile, pictorul ar fi meritat osteneala unui studiu serios.

●

Vermont a trăit aproape exclusiv pentru pictură. De dimineața până seara n'a ostenit, până în clipa morții, să se bucure de lumina din jurul lui, de libertatea de-a o vedea și de-a o zugrăvi.

Astăzi se mai găsesc foarte puțini profesioniști ai penelului care să trăiască numai cu pasiunea artei lor.

Vermont era un liric, un sentimental cu sensibilitatea mereu tânără, un vizionar pentru care toată lumea era frumoasă și orice merita să fie pictat.

Nu umbla după efecte care să captiveze nemijlocit publicul. Nu urmărea studii meticuloase de compoziții sau de portret, duse pedant pe treapta desăvârșirii.

Temperament impulsiv, el se mărginea la schița romantică, ce-i îngăduia să se exprime repede, în toată spontaneitatea simțirii.

Nu izbutea în pânzele mari unde trebuia să revie de multe ori. Acestea ajungeau până la urmă reci, neconvingătoare și trădau eforturile de a fi terminate.

Dându-și seamă de posibilitățile lui, Vermont n'a făcut multe încercări de felul acesta și chiar în tablourile de mari suprafață a rămas adesea la tușe largi, traducând viziunea sub puterea inspirației proaspete.

Era sortit pentru miniatură, pentru discreția figurinei pline de poezie și de intimitate.

Pot fi citate astfel cunoscutele sale tablouri cu florărese, cu scene de interior și cu nuduri, unde silueta se desprinde vioaie și fragedă, datorită trăsăturii picturale, stăpânirii perfecte a meșteșugului.

Sobru în mijloace, cu toată predilecția pentru poezia în sine a subiectelor, Vermont ajunge în unele lucrări la monocromism.

Preocupat să transpună plastic priveliște, privită cu emoție obișnuit omenească, nu-l mai intresau rolurile mari ale culorii într'un tablou. De aceia el a lăsat foarte puține flori și naturi moarte în care culoarea să fie scop, în care exuberanța luminii să spună totul.

A lăsat în schimb figurine miniaturate în ulei, în acuarelă și desen.

Una din calitățile particulare ale expoziției dela Ateneu stă

Nicolae Vermont — Țigancă

tocmai în acele creionări delicate, care ,pe albul hârtiei, cheamă siluete și apariții sugestive, ca dintr'o carte cu povești.

H. BLAZIAN

N. Vermont — Țigancă

Rolul științei în societate

In încordarea și nesiguranța vieții contimporane, care amenință să ne conducă chiar fără intercalația obișnuită a unei perioade de liniște între două războae, dela acel mare măcel mai ieri terminat la un altul și mai grozav, puține sânt prilejurile de a ne recrea fără a ne pierde timpul. Cele mai accesibile sânt religia, așa de prielnică pentru mulți, arta sub toate formele ei, câte o dată și știința.

Dacă judecăm, după cum și trebue, după marea experiență a istoriei, nu se poate totuși susține o superioritate a uneia față de alta. Marii filosofi ai bătrânei Helade, mai toți buni credincioși, erau în acelaşi timp și mari artiști și oameni de știință eminenți; ei sânt inventatorii multor din ideile științifice actuale: ideia de evoluție, ideia de o structură atomică. Acest caracter științific filosofia l-a avut totdeauna de altfel. La rândul lor, religiile sânt mari sisteme filosofice, care au de multe ori un carater literar desăvârșit. Toate cuprind capitole științifice, cu atât mai importante cu cât ele sânt scrise pe înțelesul tuturor; așa e, în Biblie, capitolul Genezei. Ele cuprind și poeme, unele denotând un foarte innalt simț artistic, cum e celebra Cântare a Cântărilor; rar găsim la poeții noștri accente așa de pure ca acele puse de nobilul anonim în gura îndrăgostitului care-și desmeadă iubita spunându-i: „buclele părului tău sânt ca turma zburdalnică de miei negri care scoboară în asfințit de soare dealul Galaadului".

Cu timpul, știința a progresat așa de mult că a trebuit să devie independentă. Era necesar, fiind dat caracterul ei particular: ea are în vedere mai mult progresul cât mai rapid al omenirii în sensul dominării cât mai desăvârșite a puterilor naturii. Acest progres anevoios, sacadat, care dă uneori impresia nesiguranței, comportând vederi provizorii și utilizarea ipotezei, nu-i mai permit dogmatismul de altă dată; dimpotrivă, fiecare din capitolele ei rămân mereu deschise pentru a putea fi reluate și perfecționate. Se întâmplă totuși ca acest caracter provizoriu, care-i tocmai condiția necesară a unei desvoltări normale, să nu fie pe placul tuturor.

Cineva care nu știe cum se face știința se poate întreba de ce atâta pierdere de timp? La aceasta se adaogă specia de resentiment al unei anumite categorii de public, din ce în ce mai redusă din fericire, contra unora din oamenii de știință cam neglijenți de persoana lor. Acest resentiment era altădată reciproc: savanții, ca toți intelectualii de altfel, purtau bărbi amenințătoare și haine jerpelite; era un chip de a reacționa oarecum. Astăzi cazul acesta e rar. Intelectualii și-au ras bărbile, câteodată și mustățile, iar fastul universităților și conferințele aproape zilnice influențează asupra publicului și-l instruesc tot mai mult.

Nu e însă fără folos de a aminti momentele când cei ce se ocupau de știință erau considerați ca o specie de conspiratori la liniștea societății. E o neînțelegere veche atât cât omenirea însăși .Se poate crede că ea este sub toate formele ei, o traducere a ignoranței.Avem exemplul în adevăr tipic al lui Roger Bacon. Acest călugăr franciscan care-a trăit în veacul al XIII-lea, a avut de pe atunci presimțirea mai multor descoperiri moderne, a telescopului, a pompei, a explosivelor. Insă, sărmanul n'a avut posibilitatea de a pune nimic în practică, pentrucă învinovățit mereu de vrăjitorie, își petrecea timpul mai mult în temniță decât în laborator.

E o bună ocazie de a vorbi aici despre așa zisa opoziție între știință și religie. Această opoziție așa de gravă altădată, nu mai are nici un motiv de a continua, și aceasta încă de când au fost găsite ideile relativ noi de națiune și de stat. Cu deosebire în timpurile de mare îngrijorare prin cari trecem, această pretinsă opoziție devine ceva absurd. Știința și religia, având fiecare rolul ei în Stat, trebue să fie de acord. Dacă nu e necesar de a cere credincioșilor, de orice categorie, modul riguros de a cugeta al științei, de ce să creadă în minuni, cu deosebire se cearǎ unui om de știință să în timpurile noastre, când simpli ciobani le reușesc la perfecție?

Este foarte potrivit de a indica aici rezultatul unei statistici relativ recente, în ce privește răspândirea simțimântului religios în Franța. După această statistică, jumătate din membrii Academiei Franceze sânt credincioși practicanți, pe când cealaltă nu s'a declarat în acest sens. Dacă ne gândim la nobleța acestui corp, recrutat din ceiace o țară ca Franța are mai bun, ar fi de sigur o injurie să spunem: de-o parte e adevărata Franță, de alta aceia care nouă nu ne place; injurie de altfel și inutilă, fiind dată această proporție egală.

Ceva tot așa de interesant: acum câtva timp, am avut sub ochi textul unui discurs pronunțat de unul din marii noștri savanți. Vorbind despre descoperirile noi în constituția materiei, maestrul spune că ne găsim în fața acestor revelații, ca în fața unor adevărate minuni; minuni de neînchipuită complexitate, de neînchipuită armonie. Și mai departe el adaogă: „noi ne închinăm în fața creațiunilor acestui mare tot, a acestui atotputernic colos, dumnezeirea pentru unii, pentru alții, mai simplu, natura nepăsătoare, ale cărei înfăptuiri copleșesc la fiecare minut cugetarea noastră fragilă. Dar sântem mândri să știm că una din aceste creațiuni este spiritul omenesc, care semeț și rebel — a știut să smulgă acestui colos atâtea din tainele sale cele mai ascunse".

Am citit de curând o lucrare, publicată la Paris, a altui savant român, care resumă într'un mic volum ceiace toți oamenii cultivați trebue să cunoască despre natură *. Totul e privit aici sub prizma spiritualității, a folosului pe care-l putem avea dela știință pentru înălțarea noastră sufletească. Fiecare va admira generozitatea de gândire, cam rară în zilele noastre, ideia de interdependență a tot ce există în natură. E o vibrantă îndrumare spre solidaritatea socială, care în divergența actuală de simțiminte răvășite de nesiguranța vieței, are un caracter profetic.

Știința înregistrează uneori conflicte dureroase. In Statele-Unite, acum câțiva ani, un profesor de liceu a fost dat în judecată și condamnat pentrucă a făcut elevilor săi o lecție despre teoria evoluției în zoologie.

Se întâmplase în adevăr că tocmai în aceste momente ideia de evoluție să fie considerată ca subversivă. Aceste cazuri sânt greu de judecat, pentrucă era vorba de probleme cunoscute, și care, un an înainte, un an mai târziu, erau pe placul tuturor. O bună parte din presa mondială a luat parte profesorului a cărui condamnare a fost socotită ca nedemnă de o adevărată justiție. E însă probabil că dacă sentința ar fi fost pronunțată în moment de tensiune internațională, ca acele prin cari trecem acum ea ar fi avut un răsunet mult mai slab.

●

Oricum ar fi, știința a căpătat în societatea modernă o preeminență remarcabilă, de altfel explicabilă prin foloasele materiale pe care le aduce. Trebue să recunoaștem că din toate direcțiile de activitate a spiritului omenesc ea e cea mai bine adaptată la viața modernă; mai mult, ea condiționează viața modernă. Să recunoaștem de asemeni că, dacă ea e în măsură de a asigura societății un progres fără limite, aceasta se datorește calității sale specifice, de a elimina dintr'o discuție fantezia și sentimentul. Ea numai ne poate învăța să judecăm cumpănit și plecând dela date sigure. Pentru ceiace nu-i cunoscut — și sânt multe lucruri nelămurite — ea procedează prin ipoteze, scriind problemele și atacându-le în părțile lor slabe până când ele cedează tot mai mult.

Prin această disciplinare a minței, știința are un caracter educativ considerabil.

Tot așa de importantă, e și ideia de „cât", de „măsură". Idee de actualitate incontestabilă. Când, după marele război, puterile europene au luat obiceiul de a se consfătui pentru a ame-

* Dr. C. Doljan: Architecture de la matiere; 198 p. fig. în text, edit. Felix Alcan, Paris, 1928.

Urmare în pag. [illegible]

liora multele imperfecţii moştenite dela el, problema principală care cerea o soluţie, era o problemă înainte de toate ştiinţifică, deşi de natura cea mai simplă. A fost, dela o vreme cel puţin, vorba de o evaluare a posibilităţilor şi a resurselor ţărilor reprezentate, şi pe urmă de o împărţire eventuală ţinând seamă pe cât se poate de numărul total de locuitori. O simplă operaţie de adunare, o simplă operaţie de împărţire. Era totuşi o problemă grea, ţinând seama de condiţiile în care se punea. I s'a preferat deci discuţia sterilă. In aceste condiţii rezultatul nu putea fi de cât un sângeros război şi încordarea pe bază de intensivă înarmare, ca acum.

Ştiinţa a ajuns astăzi indispensabilă ca mijloc de educaţie a gândirii. Insă ea mai are şi un alt merit. Marea sumă de descoperiri şi de sistematizări de până acum în diferitele ei ramuri, i-au dat destulă substanţă, destul miez pentru a putea interesa şi satisface pe cel mai pretenţios. Cel puţin câteva din ele, au desigur în o mai mare măsură de cât cele mai importante sisteme filosofice de altă dată, linia şi aspectul nobil al construcţiilor bine cugetate. Totuşi, ştiinţa e prea puţin răspândită. Marele public nu se interesează destul. Dacă, în străinătate, societăţi vechi datorite iniţiativei particulare stabilesc o legătură necesară între ştiinţă şi marele public, răspândind cu eficacitate noile progrese, la noi e din nefericire foarte departe de a fi aşa.

La noi chiar revistele zise de vulgarizare trăesc greu. Societăţile străine au fondurile lor proprii, cele mai multe periodicele lor, uneori mensuale. Ele ajută chiar pe savanţii marilor instituţii culturale, care de câtva timp văd producţia lor ameninţată să rămâie nepublicată.

La noi este foarte mult de făcut în sensul acesta. O deşteptare a gustului marelui public este foarte de dorit: gustul de a primi ştiinţa şi eventual de a o face. Amintesc aci cazul, ilustru între toate, a prof. C. Depéret dela Lyon, geolog cu renume mondial, care a dotat ştiinţa cu lucrări de mare valoare. El s'a ocupat întâi de geologie ca simplu amator, având situaţia sa de medic.

In aceste condiţii se poate crede că presa cotidiană, prin însăşi răspândirea ei, este mijlocul cel mai potrivit pentru răspândirea ştiinţei, fără care cineva este ameninţat să nu mai priceapă viaţa actuală, pe care atâtea noi invenţii, atâtea stabiliri de noi legături cu ţări îndepărtate, puţin cunoscute, o complică aşa de mult. Numai presa cotidiană, după exemplul picăturii de apă care căzând pe stâncă mereu în acelaşi loc ajunge cu timpul s'o străbată, va putea să introducă ştiinţa în echilibrul mentalităţii contimporane care are atâtea motive de a fi enervată şi nesatisfăcută.

N. ARABU

Plânge 'n taină dragostea sihastră

Plânge'n taină dragostea sihastră.
Piept de jar, tu singur îi ştii focul
Undeva, departe 'n noapte-albastră
Mă adastă, tremurând, norocul.

Vine vântul lacrima să-mi şteargă.
Nopţii lacrimi cântecul împarte.
— Inima mea, undeva, departe,
După visul ei vrăjit aleargă.

GEORGE VOEVIDCA

Din „Cântece pentru Lu", volum sub tipar.

Cronica mizantropului

Un filosof al vanităţii

Am un prieten care cultivă păsărilede rasă, din raţiuni de economie casnică, zice el, şi din coteţele căruia mi-am tras cea mai mare parte din observaţiile care au vreun raport cu găinile. De o vreme însă prietenul nu mai are nici o pasăre. Coteţele au fost încuiate, curtea semănată cu iarbă. Din meiul şi porumbul rămas dela cea din urmă consumaţie a găinilor, a ieşit o adevărată cultură neoficială. Am aflat că prietenul tăiase într'o bună zi toate păsările. Mi-am închipuit la început că intrase o molimă în găinărie sau că crescătoria nu mai renta, amicul mi-a dat însă raţiunile sale „filosofice".

— Ceeace m'a scârbit definitiv de această ocupaţie este trebuinţa de a tăia din când în când păsările netrebuitoare. Ca să tai un cocoş, aveam adevărate cazuri de conştiinţă. Amânam execuţia sub felurile pretexte şi ajunsesem ca cu atâtea păsări în curte să mănânc găini cumpărate. Atinsesem un grad de analiză a destinului insuportabilă.

— Va să zică eşti un sentimental, zisei eu, totuşi nedumerit de ultimele cuvinte. Ţi-e milă să tai propriile găini.

Prietenul protestă:

— Te înşeli! Nu sânt un sentimental! Nu mi-e milă de găini şi nu sufăr că mă despart de ele. Suferinţa mea este pur filosofică, precum îţi spun, şi priveşte mai de grabă imaginea propriului nostru destin. Ceeace este supărător aici este că pasărea cu care omul poate lega oarecari raporturi de obscură inteligenţă (cum nu se întâmplă cu furnica sau cu albina) are o existenţă prea scurtă. Fie că o tai, fie că nu, o găină nu prea trece de un an de viaţă. In vremea în care mie îmi creşte o unghie, o găină se naşte, cloceşte şi îmbătrâneşte. O generaţie întreagă cu care te-ai obişnuit, se risipeşte la sfârşitul unui an. In cuprinsul unei existenţe umane repeziciunea trecerii generaţiilor e astfel, că pierzi orice sentiment al statorniciei. Acum înţelegi de ce Dumnezeu trebue să fie impasibil şi incapabil de ideile noastre explicite. Privirea efemerităţii lumii, cu care n'ar putea avea nici un raport afectiv durabil, l-ar întrista.

Dar mai este şi altă inegalitate de raporturi supărătoare. Când mă duc la gard să-mi aleg cocoşul de tăiat a doua zi, cocoşul aleargă încrezător la mine, crezând că-i dau de mâncare. Relaţiile noastre sânt îngrozitoare. Nici cocoşul nu va scăpa de moarte, nici eu nu pot fără friptură de cocoş. Acestea sânt legi şi în ele nu-i nimic neregulat. Insă în vreme ce cocoşul nu bănueşte nimic, eu ştiu că am să-l tai. Această conştiinţă că există o conştiinţă ascunsă undeva, care ne pândeşte, mă turbură. Dacă aş putea să-i comunic cocoşului că a doua zi îi sucesc gâtul, lucrul mi s'ar părea normal. Inţeleg acum rostul citirii sentinţii de moarte, care unora pare crudă. Ea dă sentimentul raţionalului în lume, ea dă prilejul condamnatului de a se indigna şi medita, ea spală pe călău de vina improvizaţiunii. Eu însă privesc pe gard şi-mi ling buza cu gândul la friptura viitoare şi cocoşul nu ştie. Uimirea lui a doua zi e răscolitoare şi mi se pare că-mi strigă:

— Dă-mi un motiv, dă-mi un motiv!

ARISTARC

Primii Paşi

Trench -coat- ul

Suferinţele şi emoţiile examenului de capacitate m'au slăbit atât de mult, încât îmi pierise orice poftă de mâncare, deşi în seara acelei zile, după examen, aşi fi putut să mănânc, deoarece întâmplător tata adusese câte ceva de ale gurii.

Stăteam în jurul mesei cu trei picioare — al patrulea nu l-am apucat dela naştere — acoperită cu o muşama de culoare ştearsă de vremuri, toţi: mama, cu bucuria nereţinută dar tăcută, tata supt de suferinţă, rece ca'ntotdeauna şi fraţii, toţi mai mici, plini de admiraţie pentru mine.

Nimeni nu vorbea. Nimeni nu se gândea la mâncare.

Lampa de petrol cu sticla cârpită cu hârtie lumina palid părţi din odae.

Reuşita mea la examenul de capacitate era un eveniment deosebit de important pentru toţi, deşi rezultatul acesta se ştia precis dinainte, din cauza aptitudinilor mele pentru învăţătură. Se ştia sigur un fapt: că viaţa noastră a tuturora de aci înainte se va schimba, că drumul vieţii bogate e liber. Toţi ştiam şi credeam cu încăpăţânare că mama nu mai are mult de muncit pentru şapte oameni, că tata nu va mai dormi numai 4 — 5 ore din noapte şi în restul de timp să alerge după o bucată de pâne neagră şi aceia cu nici o siguranţă de a găsi, că fraţii mei vor găsi în mine adevăratul şi marele lor sprijin în viaţă.

Eu stăteam liniştit, neîmpovărat de aceste gânduri ce ne frământau. Nu eram la început nici măcar impresionat de această responsabilitate a vieţii lor. Ştiam de mult aceasta. Dar faptul că atât de aproape era realizarea acestor gânduri mă copleşea încet-încet de emoţiune.

Revedeam toată viaţa noastră grea, prea grea pentru noi. Pânea neagră şi puţină de pe masă era un simbol al vieţii noastre de mizerie din totdeauna.

Era cald în odaie; abia-mi reţineam lacrimile. Am eşit afară. Curtea mare, cu mulţi copii avea forma unui pătrat. In fund, fierăria neamţului Iohan troznea de loviturile ritmice ale ciocanelor grele. In curte mă'năbuşeam. Am fugit în uliţă. Era pustie. Umblam în neştire, a lene, pe bordura stricată a trotoarului îngust. Se înoptase.

Luminile şterse şi distanţate ale lămpilor electrice împărţeau întunericul străzii în dreptunghiuri tremurătoare. M'am aşezat pe trotoar, lipindu-mi spatele de felinar. De jur împrejurul meu case mari, cu grădini imense, învăluite în întuneric de nepătruns, cu proprietari bogaţi,cu copii veseli, cu servitori şi cu câini bine hrăniţi; iar eu mă culcam de zeci, de sute de ori cu stomacul gol şi cu capul plin de gândurile cărţilor citite.

Se făcuse mai cald şi vântul începu a bate puternic. Picădeau, răvăşind colbul şi în curând o ploae deasă şi liniştită surprinse oraşul.

Copacul sub care stăteam mă protegui cât putu, dar vântul care se porni îl scutură şi dintr'o dată mă trezii udat leoarcă, iar alte haine nu mai aveam. Mi-am scos surtucul, l-am împăturit şi-am fugit în cămaşă acasă.

Aici mama stătea de vorbă cu prietenul meu N., fiul bogătaşului Al. Venise să mă felicite. Şi el reuşise, în bună parte datorită mie. Mama lui, prevăzând că va ploua îl îmbrăcase într'un **trench** nou nouţ de curând cumpărat. Am scos cu greutate cămaşa udă de pe mine. Mă uitai la N., la **trench-coat-ul** lui elegant, mătăsos şi negru ca noaptea întunecoasă.

El nu era ud până la piele ca mine....

●

Trecură câteva zile. Intr'una din ele stând în fundul unei trăsuri aduse la reparat, adâncit în lectură, aud şi văd că se 'ndreaptă spre casa noastră un om ce părea de vreo 25 de ani. Era înalt şi voinic. Crezând că e vreun client de-al tatei, mă grăbii să-i ies înainte. A întrebat însă, de mine. Eram mirat şi zăpăcit, deoacere pe mine nu mă căuta nimeni nici odată. Mi-a spus că doreşte să-l prepar pentru capacitate la toamnă, mi-a fixat orele de meditaţie, casa unde să mă prezint şi preţul. Mi-a dat 500 lei, (o hârtie nouă) şi a plecat. Intre timp, părinţii s'au apropiat de mine, mulţumind umil domnului, asigurându-l de tot devotamentul de care eram capabil.

Eu eram complectamente zăpăcit. Mă uitam la părinţii mei şi la bancnota uscată, tare ca pergamentul, frumoasă şi elegantă. Avea o culoare rozvioletă, calmă. Belşugul era simbolul ce-l reprezenta, dar numai pentru cine o avea. Se vedeau pe ea lanuri de grâu frământându-se în bătaia vântului, împovărate de rod. Era frumoasă această bancnotă pe care o vedeam numai la alţii...

Am ascuns-o cu grijă între paginile unei cărţi, pe care am avut prevederea s'o pun sub perna dela cap. Noaptea am visat şi în timpul somnului strângeam cu înfrigurare cartea.

A doua zi a plouat puţin, iar a treia zi a turnat cu găleata. Părea un ocean de ploaie va potopi pământul. Stăteam toată ziua în casă şi din când în când mă urcam în pod să golesc oale pline cu apa ce picura prin găurile acoperişului. Tavanul lăcrima şi ploaia nu mai contenea.

N. a trimis să mă cheme şi servitoarea lui mi-a adus **trench-ul** lui să-l îmbrac până la el acasă. M'am privit în oglindă. Contrastul feţii mele palide cu culoarea neagră a **trench-ului** mă impresionă. Aveam o paloare cadaverică. **Trench-ul** nu prindea foarte bine. Insă acest **trench-coat** nu era al meu şi în mintea mea se furişe tainic, par'că fără vrerea mea, dorinţa de a avea şi eu unul la fel.

De câte ori priveam bancnota aveam regretul de a o pierde, căci ea reprezenta pentru mine simbolul bogăţiei existenţii viitoare. Am rezistat ispitei nefaste de a o cheltui, luni de zile, că alta nu aveam, iar celelalte câte le-am mai câştigat le-au întrebuinţat părinţii mei.

●

Intr'o seară, când nourii înnăbuşeau pământul în imensa lor îmbrăţişare, m'am trezit din întâmplare în faţa unei vitrine pline cu haine. Erau şi **trench-coat**-uri. Am stat şi leam privit cu jind şi, fără a sta mult pe gânduri, am intrat în prăvălie şi am cumpărat unul la fel cu al prietenului meu, rămânând dator cu o sumă de bani. Am plecat în grabă acasă. Ploaia stătea să cadă. Am îmbrăcat repede trench-ul şi am plecat să mă plimb în ploaia care însă nu vroia să vină...

Umblam de mai bine de un ceas uitându-mă furios spre cer. Vroiam să fiu înzestrat cu puteri gigantice, să prind ploaia şi s'o arunc năvală pe pământ şi pe **trench.** De plouat însă n'a plouat.

Era cald. Mă 'năbuşeam. Cerul se 'nseninase şi soarele ardea pământul pustiindu-l.

Timp de două luni de zile pământul n'a fost udat nici măcar de-o picătură de ploaie. Au secat până şi fântânile. Era o secetă groaznică şi în casa noastră o sărăcie lucie. Nici nu ştiu din ce am trăit. Păream o umbră de slab şi uscat ce eram. Uitasem aproape şi gustul mâncării. Din când în când mă trezeam în faţa **trench-coat**-ului, îl priveam cu coada ochiului şi plecam supărat...

Intr'o zi, după două luni de jale şi nenorocire, a plouat. Cerul s'a întunecat brusc, invadat de nouri mari cât munţii şi dintr'o învălmăşailă a lor a trăznit cerul şi pământul. Bubuituri şi trăznete sinistre au sfâşiat înălţimile şi s'a pornit o ploaie ce ameninţa să inunde totul. Se lăsase o noapte neagră ca păcura. Eram departe şi într'un suflet am fugit acasă. Am năvălit în odae, am smuls **trench**-ul la repezeală de frica tatei şi l-am îmbrăcat afară în ploae. Am pus gluga pe cap şi am pornit-o. Ploua repede şi străzile erau o apă. Pământul tremura de greutatea ploii. De pe acoperişuri şi din jghiaburile stricate cădea ca o cascadă apa în dezordine. Străzile erau pustii.

Mă plimbam încet, ferindumă de gropi. Mergeam într'una fără nici o ţintă, cu mânile în buzunare. Eram învăluit ca într'o cuirasă sub care nu pătrundea ploaia. Din când în când îmi ştergeam faţa şi priveam cu plăcere culoarea mată a **trench**-ului ud. Aveam o bucurie imensă, înteruptă din când în când de realitatea tristă. Umbletul meu prin apă îmi desfăcuse cu desăvârşire ghetele, la care mă uitam mereu cu grijă şi disperare, şi ca să mai am ce drege, m'am aşezat pe o prispă şi m'am descălţat. Apoi, cu ghetele într'o mână, am pornit-o prin şuvoaele de apă, fără grijă...

A fost prima mea plimbare în ploaie cu **trench-coat**-ul.

NICOLAE RĂŞANU

CEREŢI AZI:

ROMANUL PASIONAL EXOTIC

de

J. D'Agraves

şi

G. Franku

în „ROMANELE CAPTIVANTE" 260 pagini 15 lei

La chioşcuri, librari şi în gări

„Le Printemps"

— La revedere, Antoinette.

— Au revoir, — draga mea,— au revoir!

Cât de simpatică e Antoinette! Ce drăguţ e îmbrăcată: pantofi moderni de vară, rochiţă de olandă, pălărioară de pai şi buclele acelea blonde atât de frumod aranjate!

Ce-i pasă! Acum se duce la tenis. Ce? Să stea ca mine toată ziua în birou? Şi cât de mult îmi place sportul!...

Pe lângă toate, mai trebue să umblu pe căldura asta cu pardesiu. A, dar mâne mă răzbun. Nu iau eu diseară leafa? Dece n'aş putea fi şi eu tot atât de elegantă ca Antoinette? Mi-au spus-o mulţi că sânt „bine". Chiar dacă n'am bucle blonde ca ale Antoinetei, le am negre şi-or veni şi ele odată la modă... şi atunci?....

●

Aşa, foarte bine! Am eşit mai devreme dela serviciu. Am tot timpul să-mi fac cumpărăturile. O iau pe Lipscani, să-mi cumpăr întâi rochia. Să intru la „Femme Chic"? Aici am cumpărat şi anul trecut. Nu. Ştiţi de ce? Eu când cumpăr mă tocmesc un ceas, şi la urmă aflu că tot scump am plătit. Or, vreau să am cel puţin satisfacţia că nu m'a înşelat un negustor de mai multe ori.

Observ o firmă scrisă cu litere moderne:

„LE PRINTEMPS"

Intru. Mă întâmpină doi vânzători:

— Sărut mânile, duduiţă. Cu ce vă putem servi?

— Aşi dori o rochie.

Vânzătorul se uită cu un aer mirat la mine:

— O rochie? Nu doriţi cumva un pardesiu? Avem modelele cele mai noi....

— Nu, o rochie, — replic eu abia putând opri din vorbă pe funcţionarul care continua să facă reclamă pardesiurilor.

Un domn mai în vârstă (probabil patronul) strigă grav:

— Domnişoară Leia, serveşte, te rog, o rochie la „coniţa".

O domnişoară cu părul de culoarea paiului, cu faţa stropită de picuri aurii, cu nasul lung şi coroiat, cu formele prea pronunţate, se apropie de mine bălăbănindu-se.

— Mă rog, cu ce vă pot servi? Avem de toate. Ca la magazin „Universal". Pardesiuri, rochii bluze, pălării, bascuri, furouri, şi chiloţi dacă poftiţi. V'am spus de altfel: ca la magazin „Universal".

Ameţită şi totodată indignată spun:

— Nu, domnişoară, vreau numai o rochie. O rochiţă aşa... de vară.

— Da, avem; cum să n'avem. Aşteptaţi vă rog puţin; mă întorc imediat.

Privesc paravanul în dosul căruia mă aflu. E atât de provizoriu întocmit, încât oricine trece o poate vedea pe clienta care probează. După câteva minute, domnişoara Leia se întoarce cu o rochie de stofă.

— A, nu; doream o rochie de olandă.

— Credeam, nu vă supăraţi. O rochie ca asta n'are nevoe de pardesiu. Puteţi s'o purtaţi şi seara şi pe vreme mai rece. Mă rog, cum doriţi dumneavoastră; vă aduc alta.

Ce s'a întâmplat că nu mai văd? Domnişoara Leia mi-a trântit în cap o rochie. Nu-mi place, dar domnişoara Leia e atât de „drăguţă". Vrea să vadă cum îmi vine; trebue să cedez.

E din *crepe-satin* negru, garnisită cu *voile* roşu şi alb.

In spate are o tăetură; mânecile despicate dela umăr; lungă până jos.

— Vă vine minunat. Poate fi şi rochie de stradă, de seară sau de vizită. E cel mai bun *crêpe-satin;* marfă străină, n'are moarte. Şi ce garnitură! Eu am o rochie albă de *crêpe-satin.* O am de câtiva ani. De câte ori n'am prefăcut-o şi cred că o s'o am şi la nuntă. Pe onoarea mea! In Iulie fac nunta. Mi-ar face plăcere să veniţi şi dumneavoastră; are să fie o nuntă straşnică. E o bomboană de băiat are vre-o 40 de ani. Frumos şi voinic, un munte de om. Luaţi rochia, dudue? Vă dau şi-o pălărie, e foarte eftin: două mii de lei.

— Nu; e scump şi nici nu-mi place.

— Vai, dudue, dar nu-i scump şi vă vine admirabil. E puţin „lărguţă", dar se poate ajusta. Poate doriţi s'o faceţi de comandă? Avem atelier, în două ore v'o „confecţionează". Chem imediat premiera şi vă ia măsura. Domnişoara Betty, sună pe premieră!

Vreau să mă îndrept spre uşă.

— Dar nu plecaţi, „coniţă". Cu plecatul nu faceţi treabă. Daţi un preţ de cumpărare. Pentru dumneavoastră — o mie cinci sute. Nu-i scump; aşa-i preţul la lucrul „bun"; daţi un preţ „bun" şi-o să aveţi o rochie „bună". Mai bine daţi-i pe rochie decât să-i pierdeţi. Uite, eu miam pierdut iarna asta manşonul şi aveam înăuntru abonamentul şi cinci sute de lei. Asta înseamnă opt sute şaizeci de lei. Aşa să trăesc!...

Sânt ameţită. Mă gândesc cum să scap şi caşi cum aşi fi găsit ideia salvatoare o iau repede spre uşă.

In urma mea aud pe domnişoara Leia, care-mi strigă:

— Dudue, un moment, dudue; nu plecaţi. V'o dau cu o mie de lei; dacă vă întoarceţi n'o mai dau. Nu-mi pare rău de vânzare, dar n'o să puteţi cumpăra în altă parte, la preţul ăsta aşa model de rochie.

Iată-mă'n stradă. Răsuflu uşurată şi pentru prima dată înjur şi eu aşa cum înjura colonelul Hotnog din romanul domnului Cocea.

F. SOL.

Mărunte

In editura „Cartea Românească" a apărut „Un vis" de Georgeta Cancicov.

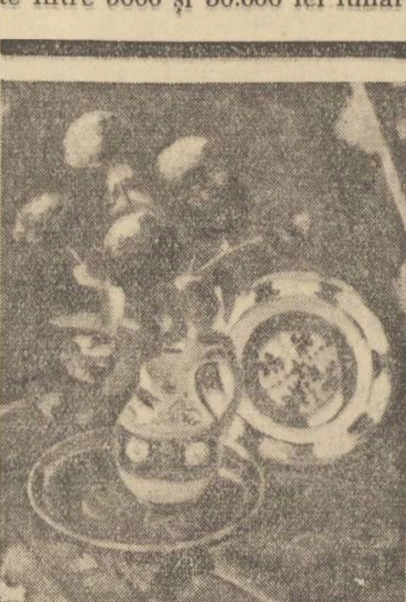
Georgeta M. Cancicov

Autoarea are în preparaţie o lucrare de mai mari dimensiuni intitulată „Satul meu".

SE STINGE UN POPOR, dramatic reportaj în minunata revistă lunară MAGAZINUL, 160 pagini în trei culori la heliogragură. 25 lei.

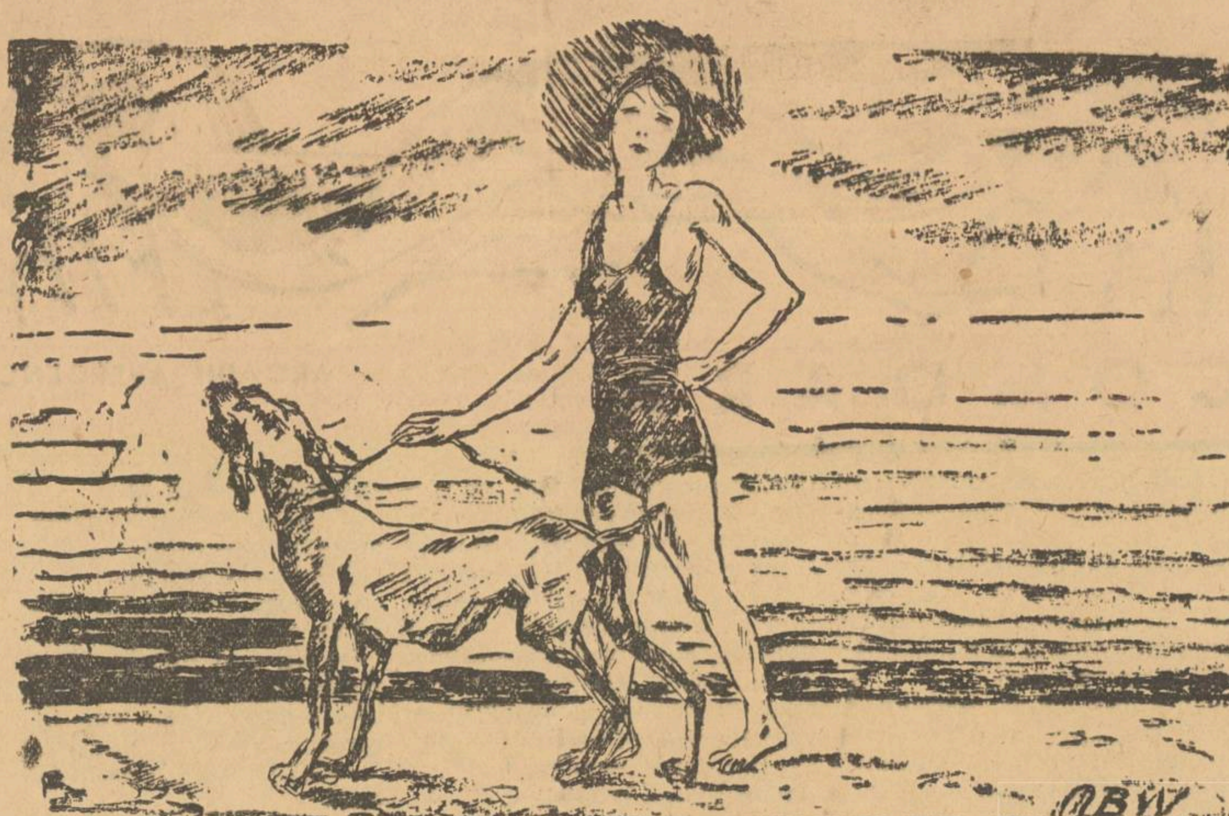
TE IUBESC... JE T'AIME... ICH LIEBE DICH... I LOVE YOU... minunat reportaj, bogat ilustrat azi în revista „CINEMA" 24 pagini mari în heliogravură 5 lei. Mari reduceri la cinematografe. Gratuit fotografia oricărui cititor.

„REALITATEA ILUSTRATĂ", oferă strălucite angajamente artistice la 20 de tineri. Un grandios concurs în pregătire — Premiaţii — 10 bărbaţi şi 10 femei, vor primi angajamente între 5000 şi 30.000 lei lunar.

Gaby Socolescu Cârciumărese
(Salonul artiştilor francezi, 1936)

Gino şi Viroagă la manevre

Bateria era gata de plecare. Nerăbdarea cailor care băteau nervoşi din copite contrasta cu orizontalitatea nepăsătoare, aproape pacifică a ţevilor lungi şi cu ţigările care atârnau plictisite pe colţurile buzelor celor doi ofiţeri. Gino pusese piciorul în scară, gata să 'ncalece, dar Viroagă îl opri:

— Phii! Asta-i formidabil, bre! N'avem hărţi şi planuri directoare. Hai la colonel să-i cerem.

Colonelul se îndeletnicea cu educaţia unui soldat care nu salutase regulamentar după ce îşi satisfăcuse oarecari predispoziţii de natură estetico-gospodărească analizând geometria unei brazde de flori care răsărise la umbra remizei, sfidând cu gingăşia ei vecinătatea zilnică a tunurilor.

Cei doi ofiţeri salutară şi Viroagă începu:

— Domnule colonel, sântem gata, dar nu avem nici o hartă. Vă rog daţi ordine să ne dea câteva: două-trei... nici patru nu ar fi deajuns.

Colonelul îl privi cu ochii micşoraţi, pufni pe nări şi îşi sburli wilhelmian mustăţile ţepoase:

— Hărţi? Dar ce, aţi înebunit? Păi cum crezi d-ta că mergea Ştefan cel Mare dela Cetatea Sucevei la Hotin, la Bender şi la Cetatea-Albă? Crezi că avea hărţi în curbe de nivel sau haşuri? Mă mir că aţi îndrăznit.

— Domnule colonel...

— Am terminat. La revedere şi drum bun. Iar d-ta, locotenente, să mai laşi paharul.

O strângere de mână mai viguroasă decât scurta evocare de istorie naţională plină de învăţăminte, a pus — cum se zice — punctul pe i discuţiei. Cei doi ofiţeri se depărtară, deabea stăpânindu-se să nu bufnească în râs şi izbucniră în hohote când ajunseră în faţa bateriei.

— Bre, declară Viroagă, ştergându-şi lacrimile cu batista, dacă a vrut colonelul să facă un spirit apoi i-a reuşit de minune; dacă însă a vorbit serios, spiritul e mai „formidabil". „Călătorului îi şade bine cu drumul". In curând, bateria, imensă omidă de oţel, de suflete omeneşti şi de cai, trecea pe strada principală a Romanului, stârnind praf şi curiozitate. La barieră, Viroagă a ordonat oprirea coloanei.

— Bre, am ceva de plată la crâşma asta. Hai, descalecă şi tu. Bem un pahar de vin şi... adică nu; ne-a spus colonelul o vorbă mare: prietenia nu trebue înţeleasă numai la un pahar de vin. Deaceea bem câte o sticlă de bere. Pe urmă, plecăm. La plecare, Viroagă îl întrebă pe cârciumar:

— Cât am, bre, în total, de plată?

— Nouă sute optzecişi şi şapte de lei, răspunse prompt cârciumarul.

Viroagă se pregătea să scoată portefeuille-ul, dar se opri; dacă i-ai fi privit figura rezemată schopenhauerian în mână şi picioarele încrucişate ca o îndoială, ai fi ghicit că se gândeşte la o problemă importantă. Scoase apoi o bancnotă de o mie de lei şi întrebă pe cârciumar:

— Dar un pahar cât costă, bre?

— Şase lei.

Viroagă luă două pahare de pe tejghea şi le prefăcu în ţăndări.

— Dacă îmi dai şi o ţigare s'a făcut cifră rotundă. Poftim o mie de lei. La revolver!

Pe urmă a strâns democratic mâna cârciumarului care părea căzut din lună şi a plecat cu Gino la braţ. In prag a constatat melancolic:

— Bre, par'că altădată le spărgeam mai bine. Vezi? Chestia e să ai „dampf".

●

Pe drum, Viroagă l-a delectat pe Gino povestindu-i câteva din aventurile lui. Am acum ocazia să vă prezint pe locotenentul Viroagă. Amarnic îi plăcea lui băutura, aşa ar spune Ioan Neculce sau Păstorel Teodoreanu (Honny soit...) dar preferinţa aceasta pentru băuturi de compoziţie chimică mai complicată nu e un păcat şi de aceiaşi părere era şi Viroagă. De multe ori, parafrazând pe blândul Isus, înscris apărător din oficiu pentru o femee păcătoasă în clipa când un imens pluton de execuţie improvizat de morala timpului se pregătea să-i arunce ei pietre în cap (să pastişez şi eu puţin), spunea ca de pe baricade:

— Cine nu s'a îmbătat în viaţa lui să arunce primul cu paharul în mine! Şi adăoga: — Dar păcat ar fi să fie plin!

Viroagă se supăra rar şi atunci în glumă. Un singur incident cu un „civil" avusese în viaţă, dar din fericire nu avusese urmnări. Intr'o seară se afla cu o cunoştinţă feminină la o masă din singurul restaurant mai mare din Roman şi, potrivit obiceiului, făcea pe chelner să se întrebuinţeze prea mult. Totul mergea bine; Viroagă era mulţumit, mulţumit era şi patronul localului. Singurul păcat era desconsiderarea unei fiice a Evei. Probabil acesta a fost motivul pentru care un client dela masa învecinată, crezându-l poate pe Viroagă în faza 4-a (La mine, bre, când beau un şpriţ, există trei faze: în prima nu mă 'mbăt, într'a doua nu mă îmbăt, în a treia idem; sânt beat numai când nu beau) începuse să cocheteze cu domnişoara (sau doamna — nu interesează).

S'a continuat jocul mult timp şi din ce în ce mai imprudent, până când semi-încornoratul „a simţit mişcarea". Imediat, implacabil ca o Nemesis semi-conjugală, Viroagă a apărut în faţa îndrăzneţului:

— Ascultă, bre, pe ce stradă stai?

Pe civil l-a intimidat interpelarea:

— Mă rog... d-le locotenent... cu ce drept?

— Schluss!... Pe ce stradă stai?

— ...Pe strada cutare, numărul cutare.

Atunci, Viroagă ridicând spre tavan degetul mai convingător ca o virgulă menită să impresioneze pe cetitorii cabotini de literatură aproape sentimentală rosti hotărîrea înfricoşătoare:

— Mâine, vei primi martorii mei.

Adică, provocare la duel. (Explicaţia nu e pentru cetitori ci pentru imprudentul în cauză). La orele cinci dimineaţă (putea să fie şi după amiază) Viroagă a plecat acasă să se culce, desigur singur. Domnişoara sau doamna şi astăzi este neconsolată, dar probabil după altcineva.

La orele zece, Viroagă dormea şi, spre fericirea lui, nu visa nimic. Cam pe la aceste ore, intrase în camera lui o fiinţă, probabil omenească, care mişcând picioarele, tuşind sgomotos, folosind şi telepatia (eu nu cred) a izbutit să-l trezească pe Viroagă care, furat din somnul cel fără de vise, privea nedumerit fiinţa care se agita cu interiorul în faţa lui. Şi, în plus vorbea:

— Domnule locotenent... aseară eraţi cu o doamnă în localul (...), eu, fiind puţin grizat, am îndrăznit să cochetez cu doamna, dar... fără nici o intenţie (subliniat destul de neagresiv). D-tră m'aţi provocat la duel... cred că nu era cazul... un duel costă parale: doctor, spade, martori. In plus, mi se pare că aveţi şi d-stră neplăceri: vă pedepseşte comandantul... Incăodată, cred că nu e cazul de duel. Vreau să vă dau scuze verbale... dacă vreţi, scrise... pentrucă, vedeţi, duelul e o chestiune, cam, cam... cam grea... deşi mie nu mi-e frică de duel (convingător dar cu intenţii).

Urechile lui Viroagă auziseră ceva. Ceva mai mult: chiar înţelese anumite lucruri... duel... scuze scrise... doctor, spade, martori... desigur, duel... aaaa, duel. Păi, chestiunea e simplă; se poate înlătura foarte uşor.

Ordonanţa care aştepta lângă uşă, neclintit ca o parodie a disciplinei, înţelesese din ceiace spusese civilul, cam tot atât cât înţelesese Viroagă şi nu s'a mirat când l-a auzit pe domnul locotenent spunând:

— Ce duel, bre, ce duel? Adu' un kilogram de vin!

Ordonanţa a executat pe urmă de mai multe ori ordinul şi, desigur, nu din iniţiativă, până când Viroagă „s'a dres".

Exceptând acest incident, Viroagă era simpatizat de oricine şi simpatiza pe oricine, în deosebi pe cârciumari, mai ales la „ore mici".

Mai avea Viroagă o simpatie: pe Baudelaire.

Ştia să recite multe din poeziile acestui poet „funebru şi macabru" (la nici un critic literar nu găsiţi termenii: sânt inediţi) mai ales cu lacrimile în ochi şi paharul în mână. Ferească Dumnezeu să nu-l fi ascultat atunci cineva că imediat îi sărea ţandăra şi nu se lăsă nici mort până când insensibilul nu era exmatriculat din societatea „G. V. U. (Gâturile veşnic uscate). Satisfăcut, se adresă apoi binevoitorilor:

— Spuneţi, bre, nu-i Baudelaire un poet formidabil? (a se repeta paranteza precedentă).

Ceilalţi aprobau din cap şi din pahare.

In vocabularul lui Viroagă figura cu importanţă expresia „la revolver". Nu-i căutaţi sensul, pentrucă nici eu nu-l ştiu şi, mai mult ca sigur, nici uzufructuarul vocabularului.

Expresia sublinia o afirmaţie care nu admite contrazicere, o satisfacţie sau o bună stare kinestezică. In general, se rostea apăsând pe „r" final. Imi pare că încă nu s'a inventat mijlocul prin care s'ar putea exprima pe portative şi timbrul vocii omeneşti căci — presupunând că aş avea talent în această artă—imediat v'aş arăta mai precis cum spunea Viroagă „la revolver". Pariez că timbromanii (analogi cu melomanii) s'ar pomeni spunând „la revolver" pe stradă, în tramvai, la cinematograf, la Herdan şi în declaraţiile către iubitele respective ceeace ar pricinui dramatice despărţiri şi ar da naştere la drame pasionale (Ferească Dumnezeu!) Mai avea Viroagă nenoroc la galoşi: sau îi amaneta, sau îi uita, ori îi pierdea în noroiu, tot la ore mici. Bine că nu durează iarna tot anul şi că se mai găsesc galoşi în magazine.

●

— Bre, Gino, să fi cunoscut Baudelaire noroiul din Basarabia făcea o poezie formidabilă. Şi, să fi fost noroiul ăsta verde, se ungea pe păr cu el.

Are dreptate Viroagă, s'a gândit Gino: vizitatorul era în întregime plin de noroiu. Cu o sticlă de coniac în buzunar (pentru „dregere") şi ţinând cravaşa în mână, Viroagă se proecta pe dealurile basarabene care, sub cerul brumăriu de toamnă, îşi ondulau coamele, resemnate ca nişte răsbunări ameţite de alcool.

Pentru Gino, care vedea în indiferenţa faţă de noroiu blazarea supremă, spectacolul era geneză de întrebări:

—Dar unde vă sânt galoşii, d-le locotenent?

— Pe aici, bre, prin picioare, a răspuns flegmatic cel întrebat mai trăgând un fum din ţigare.

Dar Viroagă nu cunoştea bine realitatea: nu avea în picioare nici un galoş.

A doua întrebare a lui Gino:

— I-aţi luat de acasă, d-le locotenent?

— Desigur, bre, poţi să întrebi şi ordonanţa.

Deabia atunci Gino a înţeles totul: galoşii probabil rămăseseră în noroiul dintr'o uliţă a satului. Şi, i-a mai spus:

— Dar nu aveţi nici un galoş!

— Atunci, cu siguranţă că au rămas la Roman. După nesigura subliniere a unui fum de ţigară, a venit rândul lui Viroagă să vorbească neîntrebat:

— Ascultă, bre, Gino: diseară mă duc la crâşma lui Cimpoeriu. Am descoperit nişte vin teribil: bun şi eftin. Şi nişte lăutari formidabili. Nu vii, bre, cu mine?

— Nu pot, d-le locotenent. Ştiţi şi dv., că mâne am rol în temă.

Trebue să mă pregătesc: mai pun mâna ba pe o carte, ba pe un regulament.

— Ce carte, bre, ce regulament? Dar nu-i nevoe. Dacă vii cu mine, te învăţ eu totul; pun rămăşag că nu ai să ieşi rău.

Şi pentru a convinge, mânile lui Viroagă se desfăcură larg în lături. Degetele mânei stângi mângâiau virtual o vie depe un deal, iar mâna dreaptă par'că bătea în fereastra unei case de la marginea satului,

●

Două balalaici, o vioară şi un ţambal se sbuciumă în îndemnul nemilos al mânilor ţiganilor. Melodia parcă ar fi cântată după un portativ strâmb, cu note scâlciate care sar fără nici un rost depe o linie pe alta. Nu poţi şti dacă auzi tango sau horă, foxtrot sau cazacioc, brâuleţ sau carioca. Amănuntele acestea nu-l prea interesează pe Viroagă care e bine dispus şi în excelentă condiţie fizică. Dacă şi consumarea de băuturi alcoolice ar fi sport, Viroagă ar fi fără nici o rezervă selecţionat în reprezentativa naţională, mai ales că nu este minoritar.

— Ziii, bre! Ce faceee? N'aveţi note? Poruncitor: Mai dăte colea... nostalgic... un kilogram... patetic: de vin. La revolver (concludent). Nu, zău, se gândeşte Gino, prea se întrece Viroagă cu gluma. Şi mâne este nici mai mult, nici mai puţin decât comandant de divizion. N'ar fi rău să i se tempereze zelul.

— D-le locotenent, nu vă supăraţi că vă pun o întrebare: dece beţi atât de mult? Veţi fi având poate vreo dragoste nefericită, vreo chestiune familială, mai ştiu eu ce...

— Ce dragoste, bre? Ce chestiune familială? Dar de unde? Eu beau din tristeţea de a trăi. Mă chinueşte viaţa, mă doare că nu înţeleg nimic din ea, eu nu am ajuns să ştiu pentru ce este frumos să trăeşti. Mă'mbăt să nu mai ştiu nimic, să nu mai judec, să nu mai simt. Eu sânt filozof, bre. Alţii fac filozofie scriind pe hârtie fel de fel de năsbâtii; eu îmi practic filozofia: Beau, beau şi iar beau. Păi tu nu ştii ce-a spus Baudelaire? Ei, să-ţi spun eu: Imbătaţi-vă de lună, de poezie, de iubire, de vin... de ţuică, de rachiu, cointreau, bere... îmbătaţi-vă cu orice, numai să vă îmbătaţi. La revolverrr!

— Bine, dar nu vă gândiţi că din cauza asta vă poate da afară din armată? Ce faceţi atunci?

— Deschid o crâşmă.

— Şi dacă vă beţi cârciuma?

— Deschid alta.

La orele acestea, Viroagă este invulnerabil şi în dialectică; răstoarnă orice argument tot atât de uşor cum trece un tanc peste un gard de nuele. Gino se resemnează. Iar Viroagă deplânge moartea unui aviator care era „mon semblable, mon frère", se entuziasmează de muzica rusească, expune pe larg motivele care fac să fie bun coniacul dimineaţa şi declară la urmă că toţi aviatorii sânt nişte tâmpiţi.

Lăutarii s'au oprit să răsufle dar Viroagă se indignează:

— Ce staţi, bre, ca nişte sticle goale? Zii mainte:

Oci ciornia, oci gucia
Oci iasnia, ipe crasnia...

●

Gino se deşteaptă buimăcit din somn. Il dor tâmplele, are ameţeli şi îşi simte picioarele slăbite. Intunerec. Mâna stângă se plimbă cu degete cercetătoare pe ceva de zid încălzit: poate soba. Dar unde se află? La Roman sau la Sculeni? Acasă? Dacă nu, unde anume? Secrete de nepătruns. Deocamdată poate să fie sigur că e întins pe ceva de lemn. Dar e laviţă basarabeană sau masă? Este bine să se cerceteze. Gino scoboară depe masă (acum ştie) şi începe să meargă dealungul pereţilor cu prudenţa lui Sherlock Holmes închis de bandiţii Londrei într'o hrubă de lângă Tamisa. Trece peste o uşă şi un tablou (poate icoană, poate aviz) şi se pomeneşte pipăind o altă masă până ce descopere pe ea şi un trup omenesc care — minune! — începe să dea semne de viaţă.

— Cine-i bre, ăsta?

— Eu... domnule locotenent... Gino.

— Ce umbli, bre, ca strigoii şi-mi strici somnul?

— Imi daţi voe: unde ne aflăm?

— Nici eu nu ştiu. Dealtfel nici nu mă interesează.

— Dar cât să fie ceasul?

Viroagă începe să se mişte: Gino ştie că acum îşi scoate din buzunar ceasornicul cu limbi fosforescente.

— Nu pot, bre, să văd acum care e limba mare sau cea mică. Dar sânt sigur că una e la cinci şi alta la şapte. Este imposibil să fie orele şapte că, fie noapte, fie zi, în luna Septembrie ar trebui să fie afară lumină. Cinci seara iar nu poate să fie pentru acelaş motiv. In concluzie: este cinci fără douăzeci şi cinci, dimineaţa.

— Dar la cinci e deşteptarea, exclamă speriat Gino.

— Bre, ai tu o memorie formidabilă. Ar fi trebuit să te faci crâşmar.

●

Gino stă întins pe o manta la postul de comandă al batalionului, iar soldaţii din grupa de legătură cu infanteria sparg seminţe de floarea soarelui la marginea unui lan de porumb.

Văzduhul încins ca un cuptor de oţel înroşit tremură. Pe dealul din faţă, câţiva salcâmi îşi pleacă obidiţi coroana spre pământ, cerşind îndurare şi apă.

A început atacul! In faţa ochilor, apar din loc în loc ghemuri de nouri albicioşi — bombardamentul de artilerie. Valuri de infanterişti ţâşnesc în vale din mirişti în îndemnul sunetului sacadat al trompetelor care mimează lătratul din timp de războiu al mitralierelor.

Pentru Gino spectacolul e interesant: a mai văzut spectacole asemănătoare în filmele de războiu.

Deodată telefonul sună şi Gino pune repede receptorul la ureche:

— Allo! Cine-i acolo?

— ...Eu, bre! Nu vezi nimic?

— Ce să văd, domnule locotenent?

— Nu pe mine bre, că sânt camuflat aici, la observator. Pe inamic... cum îl distrug cu bombardamentele mele. La revolverrr!

I. P. ALMEN

Infrângere

Pornit-am după mine şi m'am întors înfrînt.
Era o seară lină de primăvară. Oaspăt
La basmul nou al vremii şi-al negrului pământ
Sorbeam din vântul magic, întristător de proaspăt.

Murise fumul iernii prin hornuri, lin, precum
Dezamăgirea 'n noaptea fântânilor din suflet —
Prietenoşi şi plopii şi corbii de pe drum
Crescuseră gigantic în freamăt şi răsuflet.

Pe zări, melancolia amurgului cânta...
Neînţelesul farmec al dorului de ducă
Se revărsa în mine aşa, ca iedera
Pe o ruină vie şi plină de nălucă...

Mă ridicam în scara molaticului vis
Şi cumpăneam sub gene miragiile ţărnii
Şi nu credeam nici lumii, nici ochiului deschis,
Nici sângelui în goană prin tainiţele cărnii...

Mă strecuram în umbra sfioasei amăgiri
Gonit de pe maidanul înfrigurat al urii —
Cum scapă căprioara cu gleznele subţiri
Din gura neagră-a puştii în braţele pădurii.

Dar sufletul acela vrăjit ca un cămin,
Cu veşnicul jăratec al dragostei pribege
Şi torsul amintirii de fericire plin,
Sălbătăcit pierise să nu mă mai deslege!

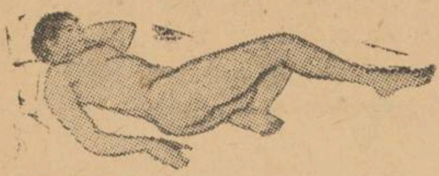
Mai palpita alături trup gata ca un salt
Cu sfârcul de căpşună al sânilor şi chipul
Aprins de vârsta nouă şi soarele înalt,
Cum de simun se lasă îmbujorat nisipul.

Mai aştepta alături lunar de albul gât
Infiorat să-şi plece lumina pe-al meu umăr,
Sau lacom să-mi îngroape un vis posomorît
Sdrobit aşa, sub buze şi vorbe fără număr...

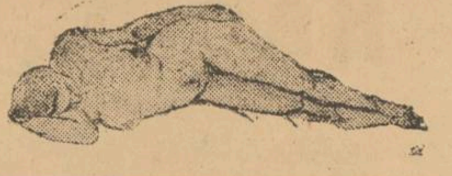
In suflet, orizontul se scutura de zimţi —
Iar inima mirată n'avea de ce se teme.
— Prin mine primăvara e primăvară, simţi?
Zădărnicit e totul când eu apun în vreme!

Vorbea închipuirea sătulă de cuvânt
Sau, poate, amintirea cu-aroma ei carnală...
Pornit-am după mine şi m'am întors înfrânt
Alături de pustiul şi moartea triumfală!

NICULAE TATOMIR

O pagină de umor

AUTOGRAFE

Ideea de a se închina una din zilele săptămânii pentru sărbătorirea cărţii, mi s'a părut de la început extrem de interesantă. Nu pentrucă mi-aşi fi închipuit că în acea zi librăriile vor fi luate cu asalt iar tiparniţele nu vor pridîdi cu lansarea noilor ediţii. O, nu... Imi cunosc foarte bine concetăţenii care de atâţi amarnici ani, se arată refractari volumelor mele frumos tipărite şi rânduite în pachete, sus, în podul caselor editoare. Dar, oricât... Reclama gratuită, o fotografie (în profil la masa de lucru) strecurată într'un cotidian, o recenzie a unui critic binevoitor, un interview cu autobiografie, înfine, toate acestea laolaltă, parcă-parcă ar mai face pe cititor să afle şi de existenţa mea. Şi-apoi, autografele... Moda asta anglo-saxonă a prins de la o vreme şi la noi. Şi cu drept cuvânt. Contactul intim între scriitor şi cititor, măreşte interesul acestuia din urmă. Cititorul vrea să te vadă îndeaproape, să te simtă, să te disece.

Deşi am impresia că faima mea literară a trecut de mult graniţele ţării, totuşi eul meu sensibil suferă cumplit, când văd cu câtă indiferenţă sânt trataţi scriitorii în propria lor ţară. Bunăoară, eu. Am scris de toate. Şi versuri şi proză şi romane şi teatru şi folklor şi cărţi de ştiinţă şi reţete practice, mă rog, mi-am plimbat diversele talente cu care m'a înzestrat natura în toate domeniile. Şi totuşi... când trec pe stradă gardistul nu mă salută. In tramvai, lumea mă 'nghesue şi mă calcă pe bătături şi niciodată pe Calea Victoriei, nu mi-a strâns cineva mâna admirativ:

— Şefule, ţi-am citit ultima carte. E pur şi simplu genială... Nu. Asta nu mi s'a întâmplat niciodată. Insul meu literar e plin de revoltă, ca un cazan. Deunăzi, la Percepţie unde aveam treabă, un funcţionar necioplit în biroul căruia intrasem, mi s'a răstit nepoliticos, arătându-mi uşa:

— Aşteaptă afară pe culuar! Ce, nu ştii carte? Ce scrie aici? Intrarea oprită!...

Aşa că pasiunea mea pentru artă a fost foarte măgulită când poşta îmi aduse următoarea invitaţie:

Stimate Domn,

Sunteţi rugat să binevoiţi a semna autografe în ziua de 27 Mai între orele 5-7 în librăria noastră.

Cu toată stima,

(ss) Indescifrabil

Până Sâmbătă mai aveam patru zile. Mă gândii serios să-mi renovez puţin garderoba intimă. Un scriitor trebue să se prezinte demn şi radios, vaporos şi eteric în faţa vulgului. Mă uitai deci în oglindă şi hotării să-mi ajustez prin câteva radicale reforme fizionomia literară. Mi-am ras mustaţa (nici Lord Byron nu purta mustaţă) mi-am anexat ochiului stâng, puţin cam saşiu, un monoclu, (se ştie că Oscar Wilde purta şi el monoclu) mi-am cumpărat un baston cu capul de şacal (bastonul favorit al lui Pierre Benoit) şi am arborat o lavalieră gigantică. (Flaubert nu eşea niciodată cu altfel de cravată).

Pentru ca exteriorul meu literar să fie cât mai impozant, îmi lipseau numai pletele; or, această podoabă capilară prin care scriitorul autentic îşi trece degetele în aşteptarea inspiraţiei, această coamă răsvrătită şi elegiacă, mie, vai, îmi dispăruse. Incă de la o vârstă relativ fragedă, capul meu preţios începu să-şi rărească vegetaţia. Din loc în loc, craniul meu prezenta oaze lucitoare şi într'o bună zi tot părul se volatiliză, de parc'ă nici n'ar fi existat. Doar pe tâmple îmi rămaseră două smocuri puternice. Un bărbier m'a sfătuit să le las să crească şi apoi mi-a întins cu abilitate de maestru, firele rămase dealungul cheliei. Trebuia însă să fiu cu mare băgare de seamă, să nu-mi stric acest dificil ornament. O simplă atingere ar fi fost dezastruoasă: capul meu ar fi apărut atunci lectorilor mei, ca o vulgară bilă de biliard. (N. B. Şi maestrul Cincinat era chel.)

Astfel renovat mă prezentai cu două ore înainte la librărie. Imi luai în primire biroul, îmi umplui stylo-ul cu cerneală verde, mă parfumai şi, după o cercetare atentă în oglindă, mă declarai satisfăcut.

Neavând ce face, făcui curte casieriţei. Pe biroul meu se lăfăiau maldărele numeroaselor mele opuri aşezate la vedere, dar lumea trecea complect nepăsătoare, preferând să cumpere păpuşi şi aparate fotografice. Din distanţă în distanţă, biurourile se populau cu diverşi confraţi de minimă importanţă, al căror nume prefer să-l trec sub tăcere. Unul, poetul Baltil Cambazar, zâmbea duduilor, le făcea cu ochiul şi le oferea un volum barbar: „Intoarcerea bărbierului la poezelele sale". Altul, puţin cam ciupit de vărsat, vindea un roman cu titlul: „Apă de ploaie în hanul cu tei". Auzi titlu! Cine-o să-l cumpere? O carte ca să se vândă, va să aibă un titlu sonor care să fie în acelaş timp şi o sinteză. De pildă, cum le-am ticluit eu: Paralelism biplanetar, Maidanul cu Castraveţi, Madona cu Scripcă etc., etc.

Dar vremea trece. Sânt orele 6 şi n'am făcut, — hai să plasez o vorbă de spirit, — nici măcar saftea. Cu toate acestea e o afluenţă de lume destul de bunicică. Publicul se opreşte, citeşte titlul operelor mele şi mă priveşte ca pe o piesă de muzeu sau ca pe un asasin. Ce mutre, Doamne...!

Chiar am surprins o duduiţă, spunând alteia pe şoptite despre mine:

— Asta-i poetul Cutare. Vai, ce nas borcănos are... Evident, semnarea autografelor nu e o ocupaţie prea plăcută. Dar Doamne, ce drag mi-ar fi să semnez odată. Doar odată! Mi-aşi pune parafa înflorită cu un gest triumfător şi aş trânti şi o dedicaţie eclatantă. Dar cui?...

Tăcere, o Doamnă se apropie...

— Sărut mânuşiţele, scumpă doamnă...

Ea răsfoeşte atentă, pare fascinată, vrăjită de farmecul poemelor mele. Tac, tac cu religiozitate şi-mi prepar stylo-ul. Doi ochi viorii mă ţintuesc.

— Aş dori o carte de bucătărie vieneză.

Sânt deprimat. Sânt orele 7 seara şi raftul meu e intact. Nici un lector nu va avea norocul să se împărtăşească din profunzimea cugetărilor mele. Păcat.

Eu cred însă că numai simpla acordare de autografe nu suscită îndeajuns pe cititor. Un editor inteligent ar trebui să ofere pe lângă volum şi un yo-yo sau o minge cu muzicuţă. Succesul unei opere ar fi asigurat. Dar dacă s'ar face o anchetă printre cititori cu titlul: „Ce cadou doriţi să vă oferim pentru a cumpăra o carte literară'? sau „Cum doriţi să se prezinte scriitorul atunci când semnează autografe?"

Poate că lectricele ar prefera pe scriitor nud. Aşi veni atunci în costum de bae şi aşi semna neostenit trei zile dearândul de la 8 dimineaţa până la 8 seara...

Dar acestea sânt chestiuni pe care le voi propune într'o viitoare şedinţă a comitetului Societăţii Scriitorilor Români.

Deocamdată băeţii trag obloanele. Se sting luminile...

Hotărît lucru. Sânt prea genial. Cărţile mele sânt prea profunde pentru a fi înţelese de vulg.

— Bună seara, Domnule Editor...

IULIU LAZĂR

COMOARA

ARCADIE AVERCENCO

Tugouhov spuse odată unui cunoscut al său, tânărul Bâcikov:

— Vino într'o seară la noi. Am să te prezint soţiei. Ce soţie am! Frumoasă, inteligentă, cântă din gură şi la pian. Vino, zău, să iai un ceai.

— Ce proşti sânt bărbaţii, se gândi Bâcikov, aruncând lui Tugouhov o privire de compătimire. Apoi răspunse:

— Mulţumesc, am să vin.

— Ce bine o să ne pară. Nevastă-mea e foarte cultă şi e făcută dumnezeeşte!

„Ce idiot eşti!"

Apoi, cu glas tare:

— Mulţumesc, vin chiar mâne seară.

●

Bâcikov era în vizită la familia Tugouhov şi, ca un estet subtil, admira mânile albe ale Elenei Ivanovna, care ştergea cu îndemânare ceştile de ceai.

—Nostimă femee! se gândea el.

— Da, exclamă Tugouhov, ca şi cum i-ar fi ghicit gândurile. Nevastă-mea e o adevărată comoară! Acuma, însă, trebue să mă duc la o adunare generală de acţionari. Ce rău îmi pare, că trebue s'o las acasă. Alenuşca, scumpa mea, n'ai să te plictiseşti? De altfel, îţi las pe Victor Victorovici. Distreaz'o.

— Cu plăcere!... promise Bâcikov, cu voce tremurândă.

—Mă întorc pela unsprezece. Să nu mă aşteptaţi mai de vreme. La revedere, comoara mea! La revedere, tânărul meu prieten!

●

Trecură două săptămâni.

Bâcikov era din nou în vizită la familia Tugouhov. Şedea în salon, la pian, lângă Elena Ivanovna ,iar soţul, îngândurat, măsura cu paşi mari odaia. Şi, fiindcă soţul ba se apropia de perechea dela pian, ba se depărta, îndreptându-se spre capătul opus al imensei odăi, conversaţia Elenei Ivanovna cu Bâcikov era foarte ciudată şi încurcată.

Ea spunea:

— Dece n'ai venit de trei zile, răutăciosule?! Mi-a fost aşa dor...

In acest timp, în spatele lor se auzeau paşii soţului, şi ea întorcea brusc cârma discuţiei:

— şi apoi la moşia unchiului erau atâţia fragi. Ador fragii...

Paşii se depărtau.

— ...iar pe tine te ador şi mai mult! Mi-era dor de sărutările tale, eram atât de tristă, că (paşii se apropiau) zile întregi stăteam cu soră-mea printre fragi şi tot mâncam şi mâncam... sau poate ai altă femee? Ia seama, sânt atât de geloasă, că... niciodată nu admiteam ca soră-mea să mănânce mai mult decât mine. Ii strigam... dacă aflu ceva, îţi arunc cu esenţă de oţet în ochi... da... esenţa de fragi e foarte bună la ceai!

Acest monolog paşnic ţinu mult, până când cuvântul trecu la Bâcikov.

— Cu cine aş putea să te schimb, comoara mea, păsărica mea!... De, nu ştiu ce o fi fost, canar sau sticlete, dar cânta minunat! Odată am uitat să-i dau grăunţe şi adouazi... mâne vin la tine, când soţul tău se va căra la adunarea lui de acţionari!

Aici Bâcikov pierdu, deodată, ritmul conversaţiei, într'un chip nenorocit...

Şi anume: când soţul era în capătul opus al odăii, Bâcikov continua povestea cu canarul, iar când soţul se apropie, Bâcikov trecu la: „am să vin la tine, când soţul tău se va căra..."

— Aşa! Aşa! răsună în spatele celor doi convorbitori vocea blândă şi îndurerată a soţului. Frumos ai procedat, tinere! Ai abuzat de încrederea mea!... Ce să-i faci... pot să mă „car"... pot să mă car cu totul! Să nu mai deranjez porumbeii îndrăgostiţi!

Femeia scoase un strigăt de spaimă şi întinse mânile spre soţ. Acesta, însă, o îndepărtă încet şi dete din cap:

— Nu trebue nici să te disculpi, nici să-mi lămureşti nimic! Mi s'au deschis ochii! Plec. Şi, departe de voi, îmi voi trăi această mare dramă sufletească... Dacă vin eventual scrisori pentru mine, vă rog să mi-le trimiteţi la hotel „Bristol".

Când soţul îşi făcu bagajele şi plecă, grăbit şi cu capul aplecat într'un chip straniu, pe Elena Ivanovna o podidiră lacrimile, şi ea căzu în braţele lui Bâcikov.

Apoi îşi depărtă capul de pieptul lui, îşi şterse lacrimile şi-i spuse, liniştită:

— Dracu să-l ia! Ce bine o să trăim noi, soarele meu drag!...

●

Trecu o lună.

Bâcikov era la Tugouhov, în odaia lui dela hotelul „Bristol" şi-i spunea supărat:

— Te-ai purtat nedemn cu mine, m'ai trădat!

Tugouhov zâmbi:

— Dece adică? Am plecat ca să nu vă stric fericirea.

— Nu mai minţi! Mi-ai aruncat în spate pe soţia care te-a plictisit, iar eu, ca un prost, m'am lăsat păcălit.

— Şi parcă nu eşti mulţumit?

— Pe dracu, sânt mulţumit! Asta nu-i femee, ci oţet. Rea ca un diavol, mincinoasă, geloasă şi e atât de proastă, că-mi vine câteodată pofta s'o iau la bătaie. Dar, o cunoşti şi d-ta îndeajuns. Ţi-ai bătut joc de mine!

Tugouhov stătea culcat pe divan, într'o atitudine comodă şi zâmbea, ca un om fără griji.

— Şi nu pot s'o părăsesc! Nu mă lasă. Mă ameninţă cu scandal.

— Da, ea ar fi în stare s'o facă, recunoscu soţul.

— Ivan Fedoseici! De sigur, ai procedat urât cu mine, dar... îţi voi ierta totul, voi uita dacă-mi vei da un sfat... dacă vei găsi o soluţie!

—O soluţie? Dar cine te împiedică să faci cum am făcut eu? Caută un tânăr cum se cade... şi...

— Unde să găsesc aşa un prost?

— Totuşi, eu am găsit. Şi dece trebue să fie numaidecât prost? Recunoaşte, că prima impresie pe care ţi-o face e excelentă. Femeile ştiu să facă aşa o impresie.

— Ivan Fedoseici, dă-mi un sfat! Poate cunoşti pe cineva?

— De! In adevăr, am procedat urît cu d-ta, şi-mi eşti foarte simpatic. Pe cine să-ţi recomand? Ia ascultă! Agramantov ar fi bun! Astă primăvară arunca ochiade „comoarei" mele.

— Agramantov? Crezi?

●

Intr'un restaurant cochet, Bâcikov lua masa cu Agramantov.

Bâcikov bătea pe Agramantov pe genunchi şi-i spunea, înviorat:

— Ascultă! Dece nu te mai văd în ultimul timp? Vino la noi. Acuma sânt ca şi familist, stau cu Elena Ivanovna. Ce femee minunată! Cântă din gură şi la pian. Dar ce corp are! Parcă ar fi o zeiţă! O adevărată comoară. Vino, zău, odată la ceai. Elena Ivanovna m'a întrebat de câteva ori de d-ta. Atunci vii?

„Ce idiot!" medita sarcastic Agramantov, privind pe Bâcikov cu dispreţ şi compătimire. Apoi răspunse:

— Viu neapărat. Chiar mâne.

●

După o lună:

La teatru, Agramantov zări în pauză pe Ivolghin şi înaintă spre el, cu braţele deschise:

— O! ce fericit sânt că te văd! Trebue să-mi promiţi că ai să vii la mine. Acuma sânt ca şi familist... Noua mea soţie, Elena Ivanovna, e fermecătoare. Vino, să te prezint. E frumoasă, inteligentă, cântă dumnezeeşte...

Ivolghin îl întrerupse rece:

— Stai, stai... N'o fi Elena Ivanovna, care a fost înainte soţia lui Tugouhov?

— Da... da... Dar dece întrebi?

— Atunci nu te mai obosi: am fost primul care am cedat-o lui Tugouhov!... Prin urmare, înţelegi: m'am săturat până'n gât!

Agramantov tăcea, posac.

Cercul se închisese.

Gaby Socolescu — Portret

(Salonul artiştilor francezi, 1936)

PANTELIMON ROMANOV

REGULA

Printre puţinii călători ai unui vagon de clasa a treia, era şi un lucrător. La fiecare oprire, acesta ruga pe un student, care şedea lângă el, să aibă grijă de lucrurile lui şi se da jos. Apoi, când trenul pornea, lucrătorul apărea, ştergându-şi gura cu palma.

— Nu mai pot, d-le, nu mai pot. N'are nici un efect, spuse el.

— Ce n'are efect? întrebă studentul.

— Nu pot să mă'mbăt. La fiecare staţie beau, dar degeaba... M'a pedepsit Dumnezeu!

— Dece? E bine când eşti beat?

— Da' de unde! Simt că-mi ard maţele.

—Atunci dece bei?

— Mă duc spre casă, răspunse lucrătorul. M'a costat până acum şaizeci copeici, şi nici nu m'a ameţit măcar. Un păhărel de vutcă e zece copeici. Acum trebue să desfund sticla, pe care o duc cu mine. Incă o rublă şi douăzeci copeici.

— Eşti mulţumit că te duci acasă? se interesă studentul.

— Da' de unde! Nevasta-i bolnavă, trebue să-mi cumpăr o vacă, dar bani n'am. Şi oamenii sânt proşti la noi. Dacă eşti om muncitor şi bun, dar vii acasă treaz şi liniştit, fără tămbălău, pe jos, sătenii nu te respectă; nici nu se uită la tine. Când însă vii beat şi cu trăsura, şi aduci daruri la cine trebue şi la cine nu trebue, — atunci ai stima tuturor. Lumea-i proastă aici. Ce poate să fie mai rău? Bani n'am, nevasta mi-e bolnavă; totuşi trebue să beau; şi când trec prin sat, trebue să cânt şi să înjur. Sânt om liniştit, votca nu-mi place, scandalurile iar nu-mi plac. Ce vrei să fac?

— N'ai ce să-i faci, aşa-i regula! spuse un ţăran, cu opinci nouă, care şedea în faţa lucrătorului.

Trenul se opri din nou. Lucrătorul se uită pe peron. Din vagon coborau doi lucrători, beţi turtă. Ţinându-se unul de altul, îşi târau desagii pe jos şi cântau.

—Iată, ce noroc pe ei! spuse cu invidie lucrătorul din vagon, arătând cu capul pe cei doi beţivi. Au băut poate de cinci parale, dar ce zgomot fac! Dacă sânt beţi, înseamnă că au câştigat mulţi bani. Dar eu? M'a costat două ruble, şi ce folos?

— Poate că se prefac? întrebă ţăranul.

— Dracu să-i ia! Poate. Şi cum au putut să se îmbete? Uite eu... beau mereu, nu iau nici o gustare, şi tot degeaba. Votca îmi arde măruntaele de un mai pot. Maică precistă! Mă apropii de gara mea... Ascultaţi: odată am venit acasă treaz, şi ce bârfeli au fost. Veneau femei la nevastă-mea şi o tot întrebau: Poate sânt şomer, poate n'o mai iubesc şi vreau s'o părăsesc. Şi ce n'au mai scormonit!

— Păi sigur, spuse ţăranul cu opinci. Fiecare se întreabă: vine omul acasă şi nu-i beat? Trebue să fie ceva la mijloc. Regula n'am făcut-o noi şi trebue s'o respectăm.

— Bătrâne, poate bei şi d-ta cu mine, că m'am plictisit singur, zău.

— Se poate, răspunse ţăranul. Când eram tânăr, nici eu nu prea ştiam să beau, dar cu timpul m'am deprins.

Şi ridicând capul şi ţinându-şi barba cu mâna, începu să bea din sticlă.

— Ei, merge? îl întrebă lucrătorul, luându-i sticla.

— Mă ameţeşte.

— Poftim! Pe el îl ameţeşte, iar mie numai îmi arde maţele. Imi spunea doctorul la spital, că am catar şi că n'am voie să beau votcă.

— Dacă omul e sănătos, n'are nimic, iar dacă e bolnav, sigur că-i greu, întări ţăranul.

— Ce chinuri! spuse lucrătorul, privind sticla pe care o ţinea în mână şi dând din cap. Pân'acasă trebue să beau mereu. Trebue să fiu beat. Dar nu mai pot. Mor. Dacă mai vin aşa de vreo trei ori acasă, mă curăţ. Iar azi, cum vin în sat, trebue să beau cu neamurile, apoi cu cumătrii. Altfel, e bucluc. Nu ne-am văzut de atâta timp! şi să fiu treaz!

— Nu se poate! Se supără foc! spuse ţăranul şi se rugă: Dă să mai trag o duşcă. Mai beau puţin şi sânt gata.

Lucrătorul trase câteva duşte şi, ştergându-şi cu desgust gura, întinse sticla ţăranului.

— De unde s'o fi luat prostia omenească? De popi şi de biserică s'au lăsat, dar de regula asta nu se lasă. Eu, de pildă, în loc să fac ceva pentru gospodăria mea, sânt nevoit să duc fel de fel de daruri. Opt kile de salam, vutcă şi altele, cu toate că umblu rupt, ca un ţigan. Aoleu, Maică precistă, am ajuns! Cât am băut şi nici n'am ameţit măcar.

— Eu în schimb, sânt ameţit. Slavă Domnului! Şi încă pe socoteala altuia.

Deodată, lucrătorului îi fulgeră un gând.

El şi ţăranul îşi strânseră desagii şi coborîră. Studentul se uită pe fereastră:

Lucrătorul, susţinut de ţăran, mergea, clătinându-se pe peron. Trăgând cu o mână desagii, şi gesticulând cu cealaltă, cânta şi urla cât îl ţinea gura. Apoi strigă:

— Birjar! Vino aici, porc de câne... Du-mă acasă. Ce v'aţi strâns, pierde-vară? se răsti el la nişte ţărani, care se adunaseră în juru-i ,şi trase o înjurătură sdravănă. Ţăranii se dădură la o parte, şi priveau tăcuţi. Unul din ei, cu o barbă neagră şi încreţită, spuse:

— Halal, băiat! Bine te-ai mai cinstit. Nici nu te mai ţin picioarele. Halal! Dar al cui eşti?

—Al lui Simion Frolov.

— Bine îi mai merge. Ia te-uită, ce face cu picioarele.

— Nu degeaba l-au crescut părinţii, spuse alt ţăran. Acuma vine acasă să le facă bucurie şi să petreacă. Bun băiat! Nu ca noi, păcătoşii!

Din ruseşte de AZOR

GHIDUL: — Indată vom vedea tezaurul Catedralei. Am trimis pe cineva să trezească paznicul...

Regina Hatshopsitou şi templul dela Deir-el-Bahari

Egiptul — ţară de poezie, misticism şi mister. Poporul egiptean are o puternică imaginaţie creatoare, datorită căreia s'a închegat o artă neîntrecută prin superioritatea şi frumuseţea ei originală.

Stăm şi acum uimiţi faţă de ruini somptuoase, impunătoare necropole, adevărate muzee cu obiecte de artă, temple, statui, picturi care au sfidat veacurile pentru a povesti omenirii despre măreţia celui mai vechi şi mai puternic imperiu din lume ce a durat 4000 de ani: imperiul Faraonilor.

Din Egipt divinitatea Soarelui Râ şi-a întins strălucirea, împrăştiindu-şi razele ce au dus cu ele din civilizaţia Egipteană, la Greci, la Romani, luminând Orientul, şi contribuind la închegarea celei mai generoase religii: Creştinismul.

Egiptenii, cei dintâiu, au înţeles puterea magică a simbolismului asupra spiritului omenesc. O fantasmagorie bogată răspundea misterului. Un spirit vecinic în cercetarea problemelor insolubile ale vieţii şi morţii, căreia drept soluţie îi dă nemurirea. Concepţia aceasta cu toată metafizica ei religioasă nu mulţumea Egiptul; el aspira la o realizare materială care să-i asigure nemurirea. Bogata imaginaţie a Egiptenilor a răspuns prin crearea de rituri magice care asigurau nemurirea prin o *renaştere eternă*.

Mai întâiu au beneficiat numai Faraonii, mai târziu şi alţi muritori de seamă, însă numai acei care au urmat calea dreaptă în viaţă.

Egiptul a fost şi un pământ aşezat în condiţiuni naturale atât de bune, încât omul a putut să-şi desvolte pe loc calităţile dăruite de natură. Şi iarăşi nicăeri ca în Egipt nu se poate urmări în continuitate formarea unui Stat mai deslușit în evoluarea şi desvoltarea puterii spirituale, şi temporare, începând dela *Totem* şi până la *Faraon*.

Pentru cunoaşterea Egiptului există o bogată literatură documentară încă foarte discutată din unele puncte de vedere. S'au întregit însă mult cunoştinţele prin cercetările mai recente ale savanţilor: Amelineau, Pètrie şi Morgan. Din bogatul material arheologic ce au dat la iveală se poate constata precis o „civilizaţie neolitică indigenă" şi se mai deduce, că Egiptul — înainte de a fi fost sub domnia unui *Rege* — prezenta grupuri etnice, clanuri, având fiecare „Totemul" său, fie animal de ex.: şoimul, scorpionul, sau vegetal: palmierul, trestia, etc.

Mai târziu când puterea este concentrată în mânile unui Suveran, el este considerat ca descinzând direct din vechiul „Totem". Este o incarnare chiar a acestuia, al cărui chip şi nume le adoptă. Astfel Faraonul devine „şoim", „scorpion", nume pe care le adaugă la numele său propriu.

Egiptologul Moret descrie astfel pe Faraoni: „Faraonul este fiul divinităţilor, divinitate el însuşi, singur posesor al solului, împărţitor al drumurilor pământeşti şi singurul intermediar între divinităţi şi oameni în calitate de vrăjitor şi mare preot; călăuză a oamenilor în viaţa pământească şi pe drumul ce duce la cer. Faraonul apare ca cea mai formidabilă forţă morală care a fost concepută vreodată". In el se concentrează esenţa divină a rasei. Egiptul reprezintă cea mai veche organizare politică de Stat, „monarhie de drept divin". Inainte însă de începuturile istorice, tradiţia şi legenda atribue organizarea Egiptului unor dinastii „divine", „semi-divine", probabil o *monarhie „theocratică evoluată"* şi în fine unor Regi dintr'o esenţă mai apropiată de om. Despre aceste dinastii vorbeşte şi preotul şi istoricul egiptean Manetou care a trăit cu 300 ani înainte de Chr. Printre aceşti suverani s'au perindat şi şapte Regine care au domnit, menţionate şi în documentul vechi cunoscut sub numele de *Papirusul din Turin*.

Se zice că Egiptul a cunoscut regimul matriarcal. Femeia beneficia în mod liber, de un drept de proprietate al ei personal — obiceiu care s'a menţinut în indicarea filiaţiunii după numele mamei, existenţa unui fel de căsătorie zisă „neînscrisă", de care femeia putea să se desfacă când vroia, fără a plăti—întăresc cele spuse— vre-o indemnitate. In regimul matriarcal, copiii sânt sub autoritatea fraţilor mamei, pe care îi şi moştenesc. Acest lucru a contribuit, probabil, la căsătoriile între fraţi şi surori.

Nu ar fi de mirare să se fi prelungit regimul matriarcal în Egipt, unde — chiar în Pantheonul divinităţilor — o figură feminină plastică şi importantă este zeiţa Isis, care răspândeşte un suflu civilizator asupra Egiptului. Isis este sora şi soţia lui Osiris, *geniul binelui*, ucis de către fratele său Seth, *geniul răului*. Isis prin ştiinţa sa magică îl reînvie, tot ea a inventat şi riturile funerare care asigurau *imortalitatea*. Tot zeiţei Isis se datoreşte constituirea familiei cu instituirea căsătoriei. Economia ţării îi datoreşte cunoştinţa de a *măcina făina, facerea pânei, ţesutul, îmbrăcămintea*. Ştiinţa îi datoreşte *medicina* şi *magia*. Când soţul ei, Osiris, pleacă să ducă mai departe civilizaţia Egiptului — lasă Regentă pe Isis.

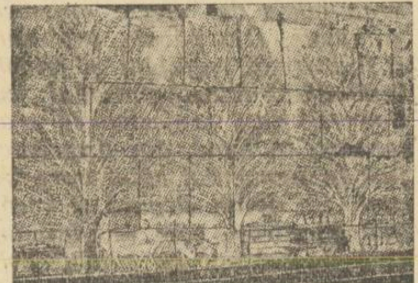
Din moment ce o divinitate feminină are un rol atât de important în desvoltarea Egiptului unde simbolismul ascundea „adevăruri istorice" şi servea şi la exprimarea gândirii — pare natural să constatăm o situaţie *excepţională* a femeii.

Maneton atribue Regelui Binôtris din prima dinastie, instituirea sistemului matriarcal, anume pentru Casa Regală din Egipt. Prima fiică născută a Faraonului era moştenitoarea legitimă a tronului. Faraonul putea, totuşi, să aleagă dintre fiii săi un moştenitor. Acesta pentru a-şi legitima drepturile trebuia să se căsătorească cu moştenitoarea. Astfel se ajunse la căsătoria între frate şi soră. Se mai impuneau aceste căsătorii când Faraonii, considerându-se ca fii autentici în linie directă a Soarelui Râ, voiau să împiedece conruperea acestui *sânge divin* prin alianţe străine de dinastie. Faraonii aveau haremuri, dar numai soţia legitimă purta titlul de *Regină* şi aceea de marea soţie a Regelui.

Am văzut că Egiptul la început a fost împărţit în districte. Acestea, cu timpul s'au unit în Regat şi anume: Egiptul de Nord cu Delta Nilului, având capitala Bouto. Regele se numea *biti* scris prin imaginea unei *albine*. El purta *coroana roşie* un fel de bonetă ce-i încercuia capul, la spate fiind foarte înaltă „iar în faţă având o spirală, talisman în care locuia şarpele „ouazet", care îngheţa de frică pe duşmanii Faraonului. Egiptul din sud — alt regat, cu capitala Nekheb. Şeful poartă o coroană albă conică, talisman magic, protejat de un vultur cu aripele desfăcute în jurul gâtului Regelui. El poartă numele de *Nsout*, nume înscris printr'o plantă liliacee. Unele texte vorbesc de nişte regi: „servitorii lui Horus, Ghemsou-Hor reprezentaţi prin şoim. Aceştia ar fi introdus metalul în valea Nilului.

Iar unirea Egiptului de sud cu acel de nord a fost îndeplinită de către Regele Narmer prin războl. Il vedem apărând pe o placă de şist cu coroana roşie, iar pe dosul plăcii cu coroana albă. Dar cucerirea aceasta trebuia convertită în drept dinastic, lucru pe care-l realiza *Mènnes, fondatorul* primei dinastii, în anul 3400. El alege de capitală oraşul Thinis, de unde numele de *monarhie thinită*.

Egiptul se desvoltă continuu, dinastiile se succed, aşa că pe la 1580 în. d. Chr., găsim domnind dinastia XVIII-a din care face parte şi autoarea templului dela Deir-el-Bahari — regina Hatshopsitou, nume ce înseamnă „cea dintâi dintre favorite". Intemeietorul acestei dinastii a fost Amosis care înseamnă „născut din lună".

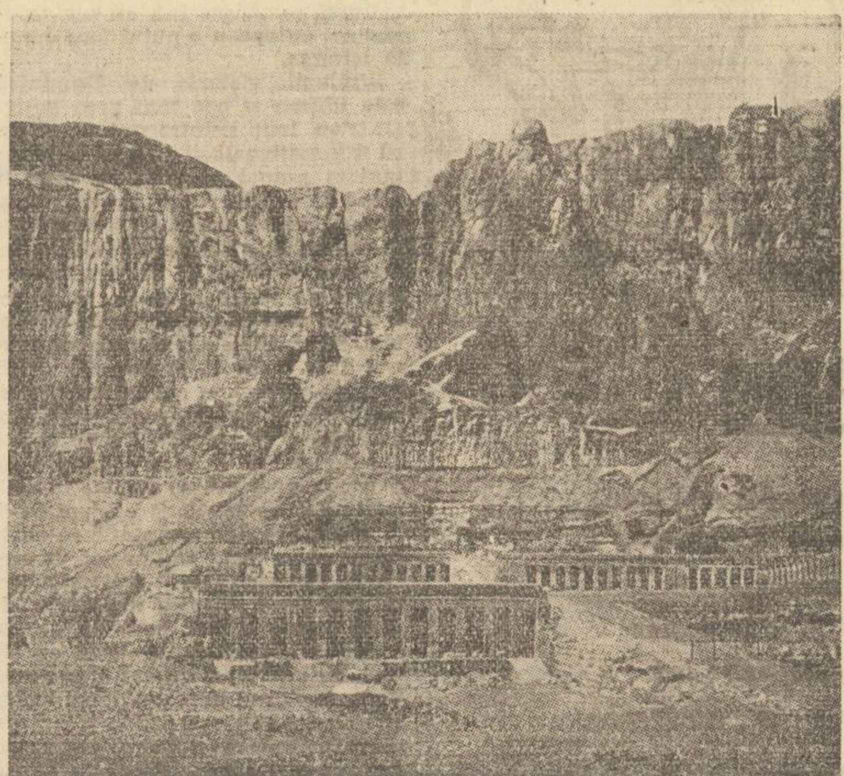
Arbori din Pount

Suveranii dinastiei a XVIII-a, sânt oameni energici, pricepuţi, războinici, guvernând prin ei înşişi. Ei au scăpat ţara de invazia Hyksoşilor, aşa că Egiptul — devenind o mare putere militară —, cunoaşte sub această dinastie epoca cea mai strălucită.

Egiptul trece de frontierele sale, se impune cu armele şi cu civilizaţia în Siria, Nubia în Asia până la Eufrat.

Lui Amosis urmează Amenophis I, după care se urcă pe tron Tuthmes I. Acesta îşi pierde doi fii, aşa că toată afecţiunea şi interesul său se concentrează asupra unicei sale fiice Hatshopsitou, despre care textele spun: „Majestatea Sa creştea mai bine decât orice pe lume. A o vedea era mai frumos decât orice pe lume, ea se asemăna unui zeu, forma sa era aceia a unui zeu, ea toate le făcea ca un zeu. Majestatea sa era o fecioară frumoasă, înfloritoare".

La moartea părintelui ei, cu toate protestările sale, îndreptăţite, ea fiind desemnată de tatăl său a se urca la tron, totuşi a fost ales un bastard al lui Touthmes I, Touthmes al II.

Marele templu din Deir-el-Bahari

Antifeminiştii sânt mai vechi decât credeam noi şi se pot mândri că au păstrat o mentalitate de mai multe ori milenară.

Touthmes al II-lea, pentru a intra în drepturile legale de moştenire, s'a însurat cu sora sa vitregă Hatshopsitou în vârstă de 15 ani. Faraonul avea 21 ani şi era frumos, avantaj ce totuşi n'a ameţit pe tânăra fată, care nu renunţă la drepturile sale, urmărind un ideal mai înalt.

Touthmes II nu excela printr'o voinţă de fier, ceiace facilită tactica Reginei de a-l trece cu încetul în umbră. Faraonul acesta este o figură aproape ştearsă în istorie.

In schimb Hatshopsitou, foarte deşteaptă, energică, ambiţioasă şi voluntară, uză de toate mijloacele pentru a-şi apăra drepturile.

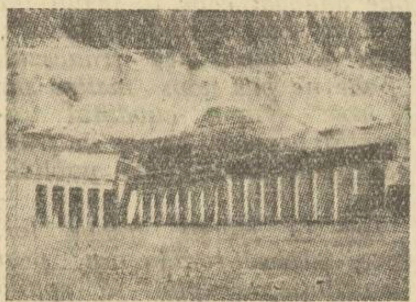
După o tradiţie veche, în Egipt, se sărbătorea jubileul de 30 ani, din momentul când Faraonul fusese proclamat moştenitor prezumptiv. Acest lucru vroi să-l folosească Regina când împlini 30 ani. Cu ocazia acestei serbări, ea dorea să ridice două obeliscuri la Karnac. Serbarea însă nu avu loc, iar obeliscurile rămaseră neisprăvite. Partizanii Reginei, nobilimea şi preoţii, apreciindu-i calităţile, o ajutau în scopul urmărit.

Ei se folosiră de un fiu bastard al lui Touthmes II, viitorul Touthmes al III-lea şi însceneră următoarele. Cu ocazia unei serbări religioase, pe când fiul Faraonului care avea 16 ani, oficia în Templu ca Iounmoutef, adică preot al *cultului regal*, preoţii care purtau în procesiune pe umeri statuia zeului Amon Râ, începură a şovăi neştiind încotro să apuce. Dar deodată se îndreptară spre tânărul Touthmes, oprindu-se în faţa lui. Statuia se înclină către el. Prinţul se asvârli atunci cu faţa la pământ, iar preotul anunţă; că zeul Amon Râ l-a ales de moştenitor la tron pe tânărul prinţ. Pentru a intra în drepturile sale, tatăl său Touthmes II, trebuia să dispară, şi în adevăr că muri curând.

Touthmes III se urcă pe tron, iar Hatshopsitou fu numită regentă, Faraonul fiind minor. Acest lucru îl precizează clar arhitectul Ineni care lucrase mormântul lui Touthmes I. El scrie: Touthmes al III-lea deveni „suveran" pe tronul tatălui său Touthmes al II-lea, însă Regina Hatshopsitou guvernă Egiptul pentru *capacităţile sale*.

Partizanii de care era înconjurată Regina pela 1500 o declară Faraon. Iată deci realizat visul său. Hatshopsitou îşi ia conform tradiţiei titulaturile de: *Horus, Şoim, Trestie, Albină, Domn al Vulturului şi al Şarpelui*. Ea vroi să i se spue Rege nu Regină, să se întrebuinţeze pronumele *el*, iar nu *ea* şi o vedem reprezentată cu barbă postişă după obiceiul Faraonilor.

Ea ordonă ca cele două obeliscuri rămase neisprăvite să fie terminate şi ridicate în faţa templului dela Karnac. Pe unul din obeliscuri a pus să se graveze următorul jurământ: „O! voi care după nenumăraţi ani, veţi vedea aceste monumente, voi care veţi vorbi despre cele ce am făcut, păziţi-vă de a spune nu ştiu, *nu am cunoştinţă pentruce au fost făcute*, ca şi cum ar fi fost un lucru obicinuit, ce s'a produs. Pentrucă jur pe dragostea, ce are pentru mine *Râ zeul soare* şi favorurile, ce mi le arată tatăl meu Amon, că este tot atât de adevărat caşi nările mele că sânt umplute de o suflare de viaţă fericită, tot atât de adevărat, că port coroana albă a Egiptului de Sus şi că apar cu coroana roşie a Egiptului de Jos, tot atât de adevărat, că cerul în veci va rămâne pe loc, tot atât de adevărat, că vecinicia este partea mea, caşi aceia a stelelor nemuritoare. Jur pe aceste două obeliscuri făcute fiecare dintr'un bloc de granit durabil că au fost executate din ordinul meu".

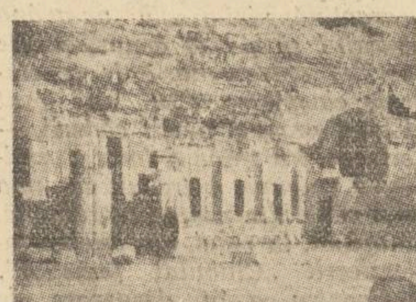

Porticul neterminat din Deir-el-Bahari

Prin anul al V-lea al domniei începe construcţia templului de la Deir-el Bahari, având de arhitect pe Senmut care era şi omul ei de încredere. Numele localităţii Deir-el-Bahari este arab şi înseamnă „mânăstirea dela nord". Pe vremuri creştinii Copţi au fost clădit o mânăstire lângă acel loc, pe care războaele şi timpul au dărâmat-o. Săpăturile făcute de Mariette şi mai cu seamă acele ale lui Naville din 1894 până la 1905, au curăţit locul de rămăşiţele mânăstirii, aşa că apar semeţe şi elegante coloanele vechiului templu. Aşezat într'o singurătate melancolică, într'una din cele mai frumoase privelişti din lume, el purta numele de „Sublimul-Sublimilor" adică: Zesér Zeserou. Este rezemat de o faleză a muntelui Libic ce formează un hemiciclu.

Incepând din faţa falezei, terenul stâncos scoboară în trepte spre şes. Arhitectul a folosit în mod fericit această dispoziţie a terenului, construind templul în terase, obţinând astfel o lucrare originală care n'are asemănare în tot Egiptul.

Drumul spre templu trece printr'o alee de Sfinxi până la poarta zidului înconjurător. Se intră într'o vastă curte, din mijlocul căreia o rampă urcă uşor la prima terasă, aşezată pe un dublu rând de coloane. Se trece apoi printr'un portic în a doua curte, care e la o înălţime de 15 m. Din mijlocul ei porneşte iarăşi o rampă ce urcă la a doua terasă, sprijinită şi ea pe două rânduri de coloane. Pe această terasă în dreapta şi stânga sânt două mici temple închinate, unul zeiţei Hathor, altul zeului lui Anubis.

Intrarea în subteranele din Deir-el-Bahari

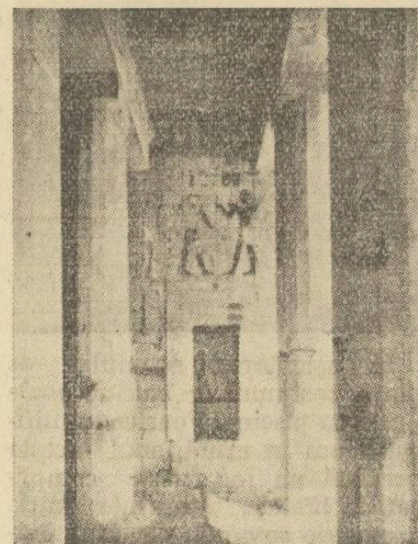
Incă un etaj şi ne aflăm pe terasa superioară, înconjurată de o colonadă şi având o poartă de granit prin care un vestibul duce la un sanctuar săpat în stâncă. De fiecare parte a curţii superioare, este câte o sală, una pentru ofrandele închinate cultului reginei, de partea cealaltă un altar închinat divinităţei solare Râ.

Infăţişarea acestui templu este somptuoasă, impunătoare, nu prin obicinuitele dimensiuni colosale ale monumentelor Egiptului, ci prin proporţiile perfecte, admirabil adaptate peisajului înconjurător şi planului general. Materialele au fost alese din cele mai bune. Toate terasele cu colonadele lor sânt din cel mai fin calcar alb, pe care tonuri vii, roşii şi albastre se armonizează într'un desen decorativ admirabil. Privelişte feerică într'o lumină strălucitoare prin reverberaţiunea soarelui de Egipt.

Toată această feerie de culori şi de lumină, împletită cu verdeaţa arborilor parfumaţi, plantaţi de-alungul teraselor, era considerată drept Paradisul zeilor şi al Regilor. Ei îşi scăldau auzul în murmurul apei, aspirând parfumul răspândit de răşina pomilor. Se văd şi acum cisternele de piatră cu rigolele pentru udatul plantaţiunilor. Şi toată această vizuine măreaţă se desprindea de pe roşul auriu al munţilor şi nemărginitul albastru al cerului. Nu însemna numai opera rece a lui Senmut arhitectul, în ea se resfrângea farmecul cald al unui suflet de femee, al reginei însăşi, animatoarea unui estetism incomparabil.

Hatshopsitou a dispus ca interiorul templului să fie împodobit cu basoreliefuri, care arătau Egiptenilor, că tatăl ei adevărat este Amon Râ, aşa că ea era fiica Soarelui.

Basoreliefurile mai arătau dubla ei încoronare de către tatăl său Touthmes al II-lea şi de către tatăl ei ceresc Amon.

Intrarea în Capela Anubis din Deir-el-Bahari

Tot pe pereţii dela Deir-el-Bahari este reprezentată în basorelief şi text o mare expediţie, importantă pe care a făcut-o Regina în ţara Pountului, regiune puţin cunoscută pe atunci şi care era cam pe unde este Abisinia pe la înălţimea oraşului Massaouah şi până în Marea Roşie. Escadra era din cinci corăbii acompaniate de fidelii Reginei, printre care Senmuth arhitectul. Misiunea a fost bine primită de către şeful Pountului. Egiptenii duceau ca marfă de schimb: pâne, bere, vin, carne, legume şi alte specialităţi ale Egiptului. In schimb Senmuth, om practic, încărcă 30 pomi parfumaţi, grămezi de gome aromatice, lemn de eben, ivoriu, aur, esenţe de lemne preţioase, tămâe, praf de antimoniu, pene de struţ, maimuţe, piei de leopard, ogari.

Când se întoarseră corăbiile cu atâtea bogăţii, cel dintâiu gând al Reginei merse către Amon să-i prezinte minunile sosite din Pount.

Urmară serbări care însemnau glorificarea Reginei şi a templului dela Deir-el-Bahari, în curţile căruia fură plantaţi pomii aduşi din Pount. Se măsurară aromatele pentru Amon Râ, patronul templului, iar despre serbarea religioasă, scriu textele: „Majestatea sa însăşi prepară cu propriile mâni o „esenţă parfumată" pentru corpul său. Ea răspândea un parfum de rouă divină, pielea sa pare că ar fi fost din aur făcută, iar faţa sa strălucea asemenea stelelor în sala de serbări în faţa lumii întregi.

In decurs de 4000 ani s'au perindat încă regine care au domnit în Egipt, nici una nu a avut însă o personalitate aşa de plastică ca Hatshopsitou.

Toată activitatea ei s'a concentrat asupra administraţiei ţării pe care a condus-o cu multă înţelepciune, înconjurată de miniştri de o reală valoare, aleşi de dânsa. Ea a şters urmele nefaste ale Regilor Hicsoşi care ocupaseră ţara. Pe lângă construcţia templului dela Deir-el-Bahari, care este una din cele mai artistice opere ale Egiptului, a restaurat diferite monumente. Opera de reorganizare a ţării, întreprinsă de predecesorii săi, a ştiut să o complecteze în mod înţelept. Ea a deschis apoi calea de comerţ în Egipt.

Hatshopsitou moare la 60 de ani. Imediat ura şi invidia se deslănţuiră şi, cu ajutorul ciocanelor, poporul începu a sfărîma chipul Reginei în chiar templul construit de ea, crezând că astfel se va nimici până şi amintirea despre Hatshopsitou.

Dar atotputernicul ei părinte Amon Râ trimise o rază, luminând prin veacuri figura acestei femei creatoare de bine, de frumos, apărătoarea unui drept sfânt: *dreptul* ei.

Şi iată, că din negura vremii, după 3500 ani se desprinde figura acestei femei strălucitoare prin măreţia faptelor şi adevărul jurământului său. Ceiace a înscris pe obelisc se adevereşte: „Veşnicia este partea mea, caşi aceia a stelelor nemuritoare".

CORNELIA EMILIAN

POEM

Inflorit-au iarăşi lacrime sub pleoape
Albe flori plăpânde pentru-un gând nebun
Clopotul tristeţii sună iar pe-aproape
Ca un melc, în mine depe drum m'adun.

Mamă 'ndurerată, de ce plângi la uşa
Amintirii care moare 'n mine-acum?...
Peste noi viaţa scutură-şi cenuşa
Şi tristeţi de sgură şi tristeţi de fum.

Inflorit-au iarăşi stelele sub gene
Şi-un luceafăr arde undeva'n abis
Inima mea cântă doine moldovene
Pentru amăgirea visului ucis.

Mamă dela care am luat lumină
Ca să cânt pe lume tu m'ai blestemat;
Lacrima mi-e astăzi albă şi senină,
Ca un steag mi-e gândul iarăşi înălţat.

C. ŞTEFANIU

CRONICA MODEI

Este incontestabil că nu trebue să ne păstrăm coafura din tinereță când înaintăm în vârstă. D-na Lucie Delarue Mardrus, una din figurile cele mai expresive dintre femeile celebre, autoarea romanului care a avut un atât de răsunător succes „Graine au vent”, spune într'un interview:

„Eu am lansat coafura cu coadele pe cap, dar când m'am maturit mi-am tăiat părul.

„Nimic nu datează mai mult decât coafura. Trebue deci să ne schimbăm felul cum ne aranjăm părul la fiecare cotitură însemnată a vieții”...

Diferitele epoci istorice au o influență din ce în ce mai mare asupra coafurii feminine.

Exemplul cel mai evident l-am avut în recentele coafuri „Margot” ajunse la modă după succesul piesei lui Bourdet. Principalii creatori au uzat de aceste tendințe spre a realiza adevărate capodopere, iar favoarea elegantelor le este încă păstrată.

Bine înțeles, cum am mai observat și altă dată, nu-i vorba de o revenire la tradiție și la copiarea ei fidelă. Creatorul adevărat se inspiră numai, din tradiție, introducând modificările cerute de linia nouă și de adaptările impuse de spiritul actual.

Oricâte modificări se impun coafurii, moda părului scurt sau mai bine zis „scurtat”, se impune.

Mulțumită „permanentelor”, coaforul poate da orice formă care să se adapteze cerințelor variate ale frumuseții și tipului femeii ce se coafează.

Varietatea, supleța și mai ales *alura naturală* a buclelor și ondulațiilor este cea dintâi cerință a modei în coafura actuală. Au dispărut în sfârșit capetele acelea de păpușă, aranjate odată pentru totdeauna după un model tip: modelul capului de ceară din vitrine.

A dispărut apoi și ceafa goală ce eșea atât de disgrațios de sub bordul pălăriei și era atât de masculină deasupra celui mai grațios și mai feminin decolteu.

Acuma e garnisită cu o masă de păr buclat, grațios, ușor și natural. Moda de azi a coafurii, după multe experiențe unele mai mult nefericite, pare a se fi stabilizat (mai bine decât moneda), devenind practică, sportivă și cu adevărat estetică.

I s'au dat infinite posibilități sub formă de vopseli și decolorări perfecționate, care îngădue nu numai să se schimbe nuanța părului dar să i se dea și mai multă strălucire prin culori în armonie cu nuanța inițială, evitând prin acest mijloc de a cădea în extravaganțe.

Se va întrebuința astfel *brun-acier* pentru brune, blond venețian pentru blondele mat, etc.

Revenind la părerile d-nei Lucie Delarue-Mardus, care e nu numai literată, dar și pictoriță, sculptoriță de talent, și mai presus de toate o frumoasă pariziană, iată ce crede această marcantă personalitate despre posibilitatea de a deveni frumoasă, numai prin voință:

„Fără a merge până acolo încât să afirmăm puterea femeii de a deveni frumoasă numai prin voință, e totuși sigur că voiața își are și ea felul ei. Vă aduceți aminte ce se petrecea odinioară: li se spunea femeilor de treizeci de ani că nu le mai rămâne decât să ia calea bisericii. Ele credeau. Consecința era: bătrâne la vârsta aceasta.

Azi ele afirmă, chiar după cincizeci de ani, că sânt dezirabile și devin astfel pentru că o *vor*”.

După d-na Delarue Mardus, cea mai bună epocă pentru frumusețea feminină e patruzeci de ani; bine-înțeles că nu trebue să devină epoca în care femeia se decide să intre numai după ce a fost silită cu toate mijloacele posibile de convingere și din care apoi, odată intrată, nu mai vrea să iasă cu nici un preț!...

„La această vârstă, — spune d-na Lucie Delarue Mardrus, — femeia este în posesiunea tuturor mijloacelor sale. *Ea știe să se pună în valoare*, apoi începe să se apere. Poartă în ea un fel de intensitate, o ultimă pâlpâire, care chiar pentru că e ultimă trebue să fie magnifică”.

Totuși nu trebue să contăm prea mult pe mijloacele științifice de înfrumusețare. Chiar dacă chirurgia estetică le-ar întineri fața, femeile ce au trecut oarecare vârstă trebue să aibă și aci mult discernământ: se întinerește fața, dar e în dezacord cu privirea care e schimbată, reflectă experiența anilor trăiți.

După expoziția anunțată de Galleries Lafayette, vom putea culege poate câteva trăsături noi pentru moda de vară, dacă mai poate fi ceva inedit după cursele de la Paris. Chiar și în ce privește ținuta nautică, costumele de sport în moda franceză țin locul de frunte, după însăși constatările presei engleze.

Rezumând trăsăturile generale, rochiile se inspiră în genere din moda secolului al XIX-lea, dantela a revenit în favoare; țesuturile sânt lucitoare, imprimatele sânt de culoare vie și bijuteriile de aur foarte mult purtate.

Bijuteriile se poartă pe rochii, la pălării, pe umerii decolteului, ca și pe costumul de stradă și chiar pe cel de sport.

Bijutierii au născocit noi nuanțe de aur, combinate într'o bijuterie: aur roz cu reflexele amurgului, aur galben strălucitor, aur roșu cald și ispititor. Impodobite cu pietre prețioase sau cizelate, împletite, încrucișate în înlănțuiri fantastice, cizelate fin, bijuteriile de aur împodobesc deopotrivă pe femei în timpul zilei și seara, în jurul gâtului și al brațului.

In așteptarea sezonului de plajă, costumul de baie se poate purta în piscine. Foarte simplificat acum în urmă, anul acesta prezintă un joc foarte complicat de bretele. Aranjate într'o geometrie savantă, ele sânt destinate să lase să se întrevadă cât de multă piele în spate, rămânând în liniile decenții în față.

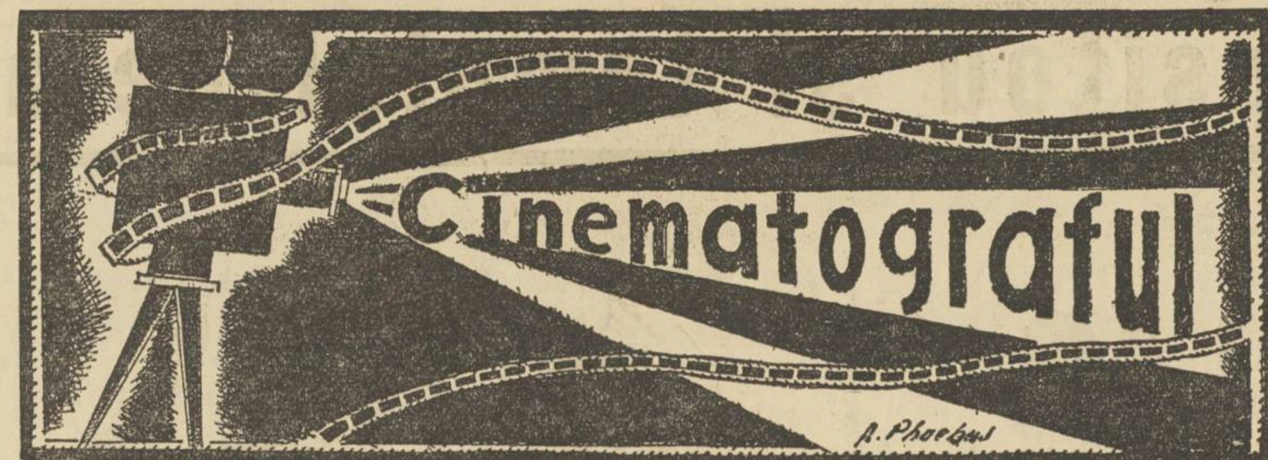
Coloritul verde, marin, roșu și mai ales albul care șade foarte bine tenului bronzat, sânt foarte moderne. Maioul alb, chiar dacă nu subțiază, însă mulțumită pliurilor savante, crețurilor abile, lungește talia pe care o îmbracă. Modelul *deux pièces*, este mai mult pentru mare, unde 75% din nud poate fi expus soarelui și privirii... Nu e însă pentru plaja-strand, nici pentru piscine.

Unele case au căutat să introducă pentru rochiile de plajă țesuturile în dungi, tonurile calde și violente, draperiile în cute mari, sandalele plate ca rachetele de nisip. Iar pentru soare imense capeline.

Vera Boréa care s'a ocupat în special de „short” a căutat să-l mai... lungească.

BITRIX

„Soție și amantă”

Ii zice filmului așa din simplă perversitate. Se spune „și amantă” tocmai pentru că nu există nici pic de amantă în tot filmul. Toată lumea este nevastă legitimă. Dar ce vreți? Trebue adăogat ceva în genul lui „stă în pom, e roș, și cântă”; asta — cum zice francezul, „pour ne pas nous mettre sur la voie”. Ș'apoi cuvântul „amantă” are ceva zemos de fruct oprit, care place onor. publicului.

Dar, în sfârșit, treaba lor. Orice supus român are, prin Constituție, dreptul să spună prostii, să vorbească halandala, să scrie incorect, să acorde sau dezacorde cuvintele după ce sintaxă are poftă. După cum și noi, pe baza aceleași Constituții, avem dreptul de a ne prăpădi de râs, de a semnala cazurile și de a numi pe vinovați agramați, caraghioși sau imbecili, fără ca aceștia să se poată răzbuna pe noi altfel decât... continuând a masacra gramatica și bunul simț.

In nici un caz nu poate fi vorba de a se impune gramatica cu baioneta, cum a vrut un regulament recent, instituind o comisie care — spune regulamentul, — „își ia răspunderea corecțiunei titlurilor și subtitlurilor tipărite pe filme”. Foarte bine. Să-și ia această răspundere. Dar autorul unui film are dreptul să țină la titlurile lui. Este un drept de strictă proprietate privată. Dacă titlul nu se potrivește perfect cu acțiunea, treaba lui. Sancțiunea e că publicul va găsi că are sau n'are talent. Dar să înființezi o comisie, care să se substitue talentului, este cel puțin bizar. Afară de asta, reglementând o asemenea răpire de proprietate artistică, înseamnă să reglementezi furtul.

Să râdem. Căci altceva nu se poate face. Când s'a ajuns la asemenea anestezie față de cea mai elementară noțiune a dreptului, este absurd să combatem răul cu argumente. Să ne prăpădim, deci, deocamdată, de râs. Dar, atențiune: în această stare de anarhie, să nu ne mirăm de orice s'ar întâmpla —, ș'așa, ș'așa.

Preciziune

Inchipuiți-vă că acest film, de care vorbeam, este fermecător, deși a stat luni de zile în carantină, nici-o sală ne-având curajul să și-l ia asupră-și. De ce toți antreprenorii de spectacole cinematografice au găsit filmul prost și menit căderii, — este pentru mine o foarte excitantă enigmă. A trebuit ca una din sălile din centru să rămână, inopinat, în pană, din pricina interzicerii „Clubului femeilor”, — pentru ca, în desperare de cauză, să ia, în grabă, primul film ce i-a căzut sub mână.

Rezultatul a fost un triumf. „Soție și amantă” face săli pline. L-am văzut de două ori, și am fost impresionat de exploziile de râs ale publicului. Amuzant, nostim, bine jucat, bine gradat ca efect, însfârșit toate calitățile de marfă bună.

De ce atâta pesimism din partea locatarilor? Mister. După cum tot mister rămâne și interzicerea celuilalt film, „Clubul femeilor” (cu Danielle Darieux și Valentine Tessier). Se pare că motivul era prezența de femei (o! oroare!) în costum de baie.

Lederer

Iată încă un film cu Lederer (Sub teroarea delictului) unde se exploatează iarăși masca așa de interesantă a acestui băiat frumos, voinic și naiv. Ultimele lui două roluri americane sânt roluri de primitiv debarcat într'o civilizație superioară și rămas la apucăturile de simplitate și moralitate intactă de sălbatec de treabă. O nedumerire însă. Că, în primul film, Lederer face pe un Eskimos, — nimic de zis. Dar în cel de al doilea, el este cehoslovac, și contrastul reiese din transplantarea naivității cehoslovace în complexa civilizație americană. Bizar. Căci cehoslovacii sânt — vă rog să credeți — de o civili-

zație și mai veche, și mai bogată, și mai complicată decât cea yankee. Așa că este cel puțin surprinzător să se fi ales această naționalitate pentru a exprima teoria lui „bon sauvage”.

Partenera lui e Ginger Rogers. Incă și mai bine ca în „Secretul celor 13” avem aci verificarea experimentală a ideilor noastre asupra artei regisorului în genere și asupra evoluției d-rei Ginger Rogers în specie. In acest film ea este just drăguță. Atât și nimic mai mult. O femee care — cum se zice în limbaj de amor — „nu este de lepădat”. O altă, absolut altă persoană decât zeița suavă și imaterial frumoasă din „Piccolino”.

Vârsta primejdioasă

Este o comedie serioasă, în care joacă Paul Lukas, Madge Evans, și alți excelenți actori.

Singurul cusur al piesei este că avem vorbărie puțin cam prea multă. Dar asta e compensat printr'o serie de scene de atmosferă. In deosebi atmosferă de „neputință”, atmosferă încărcată de eforturi omenești ineficace. Astfel în episodul acelui proces judiciar unde o bandă de oameni bogați, cu codul în mână, sofisticheazā o situație și mânjesc cu noroi un om moral, bun, drept, și care neputându-se disculpa, își exprimă violent revolta, desgustul — afundându-se încă și mai mult în dezastru. Alteori e vorba de o fată care iubește un bărbat care nici nu bagă de samă, — situație iarăși foarte dramatică, și care, dacă e bine pusă în scenă, va fi pururi impresionantă, oricât de des autorii de filme sau de teatru ar folosi-o.

Biletul de o mie

O idee foarte cinematografică: urmărirea diferitelor schimbări de proprietar ale unei hârtii de o mie de franci. Prilej de a ne plimba prin nenumărate psihologii. Tratată mai grav, tema putea da efecte artistice minunate. Din păcate, subiectul a fost tratat neglijent și frivol. Semnalând totuși episodul cu Gaby Morlay, profesionistă a aruncării în Sena, din disperare, just în momentul când trece pe acolo un domn elegant și eventual filantrop, care se înduioșază de basmul cu copilul bolnav, chiria neplătită, etc. La sfârșitul zilei, femeea noastră se duce la bancă și depune banii la carnet. Interesant este că toată scena cu explicațiile date de sinucigașă salvatorului este făcută mut. Și ori decâte ori intervine cinematograful mut în mijlocul vorbitorului avem un fermecător efect estetic.

Trebue de asemeni să semnalăm episodul cu Milton. In scurta lui scenă (dialog cu comisarul de poliție) este, tot timpul, de un haz enorm și de bună calitate. Cred că acest actor s'ar putea exploata cu folos pentru producții în sensul comicului lui Courteline.

D. I. SUCHIANU

LĂCRĂMIOARA

Furiș, ți-am pus pe masă'n astă seară
Un fir plăpând de lăcrămioară
Să-ți fure gândul înapoi,
Să-ți amintești, și să te doară:
Cum a crescut trecutul între noi
Și că'n zadar e iarăși primăvară!

M. ZAGORA

RADIO-DISCUL

In seara de 8 Iunie ne-a învăluit armonia vocei intime și calde a d-lui George Ștefanovici, cunoscutul și mai ales iubitul tenor dela Opera Română.

Poate că arta acestui suav cântăreț nu poate stârni entuziasmul unei săli de concert, nu exaltă admirația melomanilor dornici de „excepții” de glasuri covârșitoare cari sting becurile sălii. Dar cred mai degrabă că d. Ștefanovici nu urmărește în primul rând asemenea efecte de capturare a mulțimii, de a o fulgera de pe înălțimea unei note acute cu glacială poză de zeu.

D-sa este un îndrăgostit al melopeii simple, al ariilor sfioase înfiorate de grație și de poesie.

Cântecele populare, romanțele vechi, visul delicat ascuns în melodiile de odinioară, găsesc în d. Ștefanovici un interpret atât de înțelegător...

Stăpân pe meșteșugul de a da expresie amănuntului, de a ridica din banal un sunet fără importanță, d-sa nu greșește niciodată sensul sentimental al piesei cântate, comunicându-ni-l fermecător de facil, dar liric și sincer.

D. Ștefanovici posedă darul deosebit de a ști anume ce repertoriu îi convine vocei sale.

Astfel în concertul de cântece românești, n'am găsit nici o discordanță (frecventă la soliștii noștri) între mijloacele de frazare, între posibilitățile de întrebuințare a glasului și program.

Odată cu duioasele și neaoșele cântece românești ale lui Muzicescu și Chiriac, ne-am bucurat auzind o compoziție de uitatul compozitor Cohen-Linariu; Sunt mulți din nefericire acești trecuți artiști români, pe care nu-i mai cântă nimeni, lucrările lor fiind prea minore.

D. Ștefanovici are aproape o datorie să desprindă frumusețile din praful anilor.

Concertul simfonic al orchestrei Radio-București a fost dirijat la 9 Iunie de directorul muzical al Postului radiofonic berlinez, d. Hermann Stange.

Am constatat încă odată cu această ocazie că tradiția beethoweniană nu-și află teren în Germania. D. Stange reeditează cazul Abendroth.

Egmont, eroul lui Goethe și Beethowen, nu este numai un halucinat al libertății popoarelor.

D. Stange n'a pătruns în zona patetică a desrobitorului și a uitat desigur că prin moarte și supliciu Egmont răscumpără visul scuturării de sub jugul străin. Eterna temă dublă din artă, apoteoza, triumful, prin sacrificiu. E uman, este elementar. Dar d. Stange vine din țara eroismului exclusiv.

Simfonia VII-a, pusă în relief ritmic cu aceleași violențe de curagiosul conducător berlinez, ne-a făcut să-l dorim pe maestrul Georgescu...

Intre discurile săptămânii, am remarcat colecția de bună calitate din seara de pian de Vineri 12 Iunie.

Pianistul Murdoch e singurul reziduu care merită să dispară din programele discurilor. Jocul său e convențional și sec.

Admirabil interpretată e Barcarola de Chopin, de marele Arthur Rubinstein. Inspirația melodică rămâne toată vremea perfect susținută; Rubinstein transformă piesa parcă într'o nocturnă și o realizează în spiritul observației lui Ravel: barcarola sintetizează arta expresivă și somptuoasă a acestui mare slav, italian prin educație.

VIRGIL GHEORGHIU

Cronica sportivă

Cea mai frumoasă și, trebue mărturisit, neașteptată satisfacție pe care au oferit-o jucătorii noștri nu numai celor 20.000 de spectatori, dar întregului public iubitor de football din toată țara, a fost fără îndoială splendida victorie pe care au câștigat-o C.F.R. în contra echipei „Hungaria”, prima în clasamentul maghiar și una din cele mai serioase pretendente la cupa Europei centrale.

„Hungaria” este o echipă de imensă reputație și cu un prestigiu care nu e neglijabil când se iau în considerație „factorii psihologici” într'un match în care adversarii campionilor maghiari au pretențiuni, infinit mai modeste sau cel puțin le aveau până Duminica trecută!

Prima întâlnire a oaspeților noștri cu „Juventus” se soldase dezastruos pentru noi și putem mărturisi că nimeni nu se aștepta în matchul de Duminică la mai mult decât o rezistență onorabilă și la un joc în care forțele adverse să fie ceva mai echilibrate de cum fuseseră cu o zi înainte.

Atunci, „Hungaria” câștigase matchul în condițiuni mai mult decât confortabile, încât scuza oboselii nu putea fi invocată pentru a explica înfrângerea care a urmat a doua zi. De altfel nici nu a fost invocată și în această privință este plăcut de constatat eleganța și perfecta sportivitate a jucătorilor maghiari care în frunte cu conducătorul echipei d. dr. Fodor, au recunoscut fără rezerve că matchul a fost câștigat de C. F. R. pe bună și sfântă dreptate.

Din punctul de vedere al calității și al spectaculozității jocului, matchul de Duminică a fost poate cel mai reușit din întreg sezonul. Rareori e dat spectatorului să asiste timp de o oră și jumătate la frumusețile și emoțiile unei lupte sportive, în care preciziunea technicei, ingeniozitatea tacticei să fie întrecute numai de elanul și vigoarea unei impecabile condiții fizice. Nici-o farsă neclară, nici-o violență străină de spiritul jocului, nici-o decizie contestabilă n'au umbrit strălucirea acestui match perfect!

Intăririle aduse echipei C. F. R. prin eminenții jucători ai clubului C. A. O. și al excelentului Vogl s'au dovedit inspirate, iar buna înțelegere, sudura dintre jucători a fost de-adreptul miraculoasă. Numai dorința violentă de afirmare a footballului românesc într'un match de răsunet european a putut face această minune.

Strălucita victorie de Duminică, este ultima și cea mai grea verigă dintr'un lanț neîntrerupt de victorii internaționale și e sigur că de azi înainte numai proteste cu totul în afară de sport ar mai putea fi invocate în contra participării României la competițiile Europei Centrale. Secretarul general al Federației maghiare de foot-ball, d. dr. H. Fodor a putut face personal aceste constatări, între altele și pe aceia că terenul dela O. N. E. F. permite desfășurarea jocului în condițiuni perfect civilizate și că influența publicului garantează cu prisosință echilibrarea cheltuelilor pe care le comportă deplasarea unei echipe străine la noi.

Cât despre jucătorii echipei C. F. R. cât și cei „împrumutați” se poate spune că au jucat mai presus de orce laudă. Portarul David a dovedit odată mai mult că este un portar de clasă mare; a fost un stâlp al victoriei și a agrementat jocul cu câteva reflexe de-adreptul uluitoare. Vogl, jucătorul care nu decepționează una din cele mai solide valori din viața footballistă, a fost de mare randament și nedesmințită eficacitate în rolul lui de fundaș ,alături de Roșculeț care a muncit cât patru și a stricat cât zece incursiunile precise și periculoase ale înaintării maghiare. Pentru Vintilă, Duminica trecută a fost ziua tuturor răscumpărărilor; dacă se poate face fără nedreptate, o clasificare între jucătorii echipei învingăoare și învinse, desigur că Vintilă e printre cei dintâi; a jucat splendid, cu un suflu inepuizabil, atacând cu un curaj și o eficacitate care trebue să fi fost deprimante pentru adversar; de altfel cea mai frumoasă laudă care i se poate aduce e că a izbutit să anuleze jocul adversarului lui direct, Tiktos, unul din cei mai buni jucători ai celei mai bune echipe maghiare.

Juhasz, care e posesorul secretului de a fi totdeauna în formă, și capabil de a furniza cantități enorme de muncă, a fost nu se poate mai util și a împins admirabil atacul. Buni de-asemenea Cuedan și Georgescu; mai mult decât bun Barbu, în ciuda unui început mai slab, în fine superlativ de bine Bodola, admirabil jucător și Rafinsky care a făcut ce-a dorit cu adversarii lui.

„Hungaria” n'a jucat rău, și nici nu se poate spune că nu erau în formă, dar au trebuit să renunțe la ornamentele și eleganțele cu care-și împodobiseră jocul cu o zi înainte. In fața unui adversar vijelios, cu viteză superioară și perfectă legătură, excesul de technică, jongleriile cu balonul înseamnă lux periculos și oaspeții noștri au renunțat repede la el. Au avut de jucat un match greu, au pus în joc toate resursele lor de technică, rutină și vigoare, dar au trebuit să cedeze în fața unei echipe care i-a surclasat din toate punctele de vedere. Rezultatul net a fost un match splendid care a încântat pe cei 20.000 de privitori. In asemenea condiții jucătorii „Hungariei” nu au avut posibilitatea să se evidențieze, cu excepția portarului Szabo — portarul echipei naționale a Ungariei — care a arătat că își merită și locul și reputația, a fundașului Biro, a mijlocașului Dudas și a înaintașului Mueller.

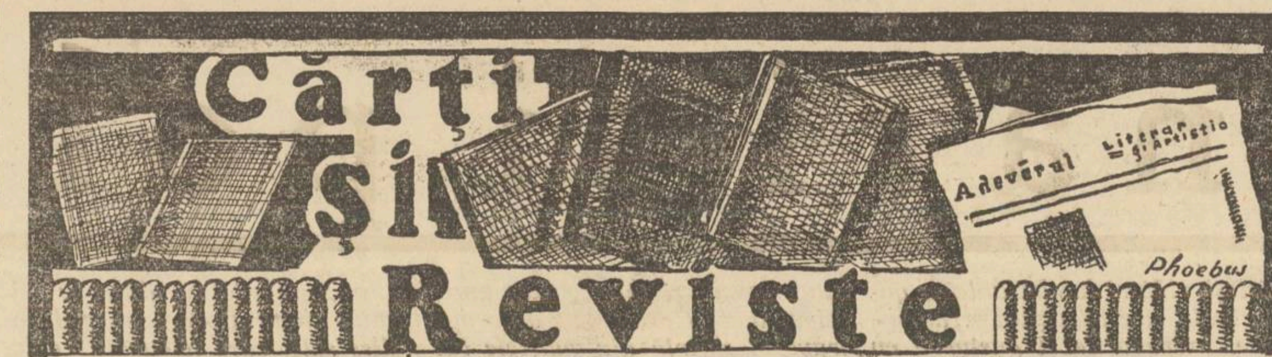
Sântem îndreptățiți a crede că urmările victoriei de Duminică vor fi importante. In afară de începutul unor relații sportive ceva mai strânse cu vecinii noștri e probabil că comitetul cupei Europei Centrale va lua pentru viitor o hotărîre în care „C. F. R.—Hungaria: 2-0”, va cântări greu.

Asociația sportivă și culturală C. F. R. are dreptul la gratitudinea și jucătorii la felicitările întregului public sportiv românesc pentru una din cele mai scump dorite victorii.

D. I. Ceaureanu în sarcina grea și delicată a arbitrului a fost în totul la înălțimea acestui match memorabil; arbitrajul d-sale a fost ireproșabil.

GRIMAN

O nouă scriitoare: Margareta Barcianu

Au apărut de curând, fără nici o reclamă prealabilă, două cărţi elegant prezentate, ilustrate cu gust şi humor, şi semnate Margareta Barcian: „Povestea numelui" şi „In ţara Jacaminelor".

Ambele cărţi, cu siguranţă în tratare şi echilibru în compoziţie, sânt scrise într'un stil preţios, elaborat cu oarecare stângăcie (nu lipsită de farmec) în mânuirea unor cuvinte autentic româneşti. Autoarea e departe de „primii paşi", ea a ajuns să-şi impună o dură disciplină în folosirea darurilor de povestire şi fantezie ce i-au fost hărăzite de natură, ca şi în stăpânirea unei experienţe de bogată şi rafinată cultură.

„Povestea Numelui", o scriere de circa şaptezeci de pagini, e o compoziţie cu temperatura senzibilităţii şi a spiritului literaturii actuale. E în ea acea *realitate fantastică* care se prelucrează în imaginaţia extranaturală a scriitorului, a cărui personalitate se multiplică şi se transformă, confundându-se cu materia şi elementul însuşi.

Punctul de plecare în „Povestea Numelui" este, după cum am spus, realitatea cotidiană. Scriitorul Illineo Gralha, din Rio de Janeiro, este în căutarea unei inspiraţii pentru „ceva mai vesel", — cum i se comandase de către directorul revistei la care colabora, „Weekend Carioca", magazin care, ca toate întreprinderile de acest fel, din toată lumea şi mai ales din America, are un accentuat caracter comercial.

„Tristeţa braziliană, sufletele stinghere sau neînţelegerile dintre suflete; subconştientul, aripile de tot soiul, frânte în tot felul, sau problema rasselor... toate acestea, amice, sânt de mare interes, cu condiţia ca să nu te îngrijeşti niciodată de ele", îi spunea directorul Weekendului. De aci o serie de inducţiuni plecând din realitate, din contingenţele sale logice şi se serveşte de o serie de ecuaţii între real şi ireal, pentru a creia un adevăr nou.

Povestirea dovedeşte o inexplicabilă lipsă de îngrijorare, din partea eroului, tocmai în clipa în care destinul său este pe punctul de a se hotărî.

In adevăr, Illineo Gralha este autorul necunoscut al unei capodopere care nu a eşit încă din fundul saltarului în care se găseşte. El nu poate să urmeze capriciile inspiraţiei, ca cei ce scriu „pe cont propriu". O iubeşte pe verişoara Dinna, care nu are altă avere de cât „o lădiţă cu vise". Găsirea unui subiect „ceva mai vesel" pentru Weekend Carioka e deci o chestiune de viaţă şi de moarte...

Totuşi, el hoinăreşte, cercetând afişele de pe ziduri, pe un drum nesfârşit, cu aceiaşi ţintă nemărturisită: casa Tiei Lucianna şi a verişoarei Dinna. Deşi însă, în aparenţa exterioară, purtarea sa nu are nici o logică, există o logică profundă a inconştientului în care lucrează o sugestie primită tot de la directorul Weekend-ului:

„Revista mea se numeşte „Weekend", — spune directorul, din tot atât gust de americanism, cât din voia întâmplării. Mi-aş fi putut eu oare bate capul s'o botez? In ziua când am fost obligat să-i găsesc un nume, l-am găsit pe afişul Teatrului Municipal... Taina inspiraţiei mele n'a fost decât o simplă întâmplare". Un nume caută Illineo fără să-şi dea seama, în afişele pe care le cercetează, un nume în care să se cristalizeze inspiraţia pentru povestirea cerută de „Weekend" şi aceasta devine o adevărată obsesie. De aci cercetarea înfrigurată a afişelor, trecerea în revistă a tuturor numelor ciudate sau caraghioase ale conaţionalilor săi, răscolirea grăbită a Istoriei, până ce, alergând cu gândul în căutarea Misenienilor pe străzile din Rio de Janeiro, prinde într'o străfulgerare lăuntrică numele căutat al eroului: *Teopompo Waterloo!*

De aci povestirea devine un joc mintal, intră cu totul în măsura şi climatul fantasticului contimporan, în care burlescul şi miraculosul îşi iau din plin semnificaţia omenescului.

Este cu neputinţă a reda subiectul povestirii fără a-l lipsi de adevăratul lui farmec. Cartea trebue neapărat citită, fiind plină de vervă, de humor, de vioiciune şi uşoară ironie cu un fond real de sensibilitate rănită de spectacolul lumii şi incoherenţa ei, transpirând, pe ici pe colo, mai ales, de sub aparenţa bonomă a discuţiilor dintre Tia Lucianna şi autorul povestii cu Teopompo.

Cărţile d-nei Margareta Barcianu sânt ca nişte flori exotice răsărite dintr'o inexplicabilă întâmplare în producţia românească: o aventură din miraculosul lor fantastic.

Româneasca lor e autentică şi bogată în cuvinte ce ne apar uneori ca nişte mărgăritare deşirate de pe firul glosarului nostru obişnuit şi aproape uitate. Unele întorsături de fraze, unele stângăcii plăcute au o aromă din acel suflet brazilian din care a adus cu sine „o fărâmă" pe plaiurile noastre.

Realismul fantastic, humorul şi adierea pateticului sub masca glumei uşoare, se înrudesc cu scrisul şi atitudinea tinerilor noştri scriitori eşeni Demostene Botez, Otilia Cazimir, G. Topârceanu, păstrându-şi totuşi nuanţa exotică.

A doua carte a d-nei Margareta Barcianu prezintată, cu aceiaşi eleganţă în tipăritură, bogat şi splendid ilustrată de însăşi mâna sa, este o carte de legende din „Ţara Jacaminilor", ţara locuitorilor băştinaşi ai Braziliei.

E în ele răsfrângerea sentimentului mirării, reflexul panicii omului instinctiv în faţa lumii neexplorate, ceva proaspăt, neexperimenţat, precum şi un simţ de lacomă iubire de viaţă.

„Impărăţia visată şi neatinsă încă de nici un vânător, ascunsă şi păzită de cele mai dese şi mai înşelătoare mărăcinişuri ale codrului, împărăţia în care trăiau nestingheriţi *irerii* de puf cu picioare albastre; raţele cu zgărdiţe de smaragd la gât, *aqamii* de culoarea fumului şi jacaminii cu pieptar de aramă, care printre păsări sânt ca străjerii printre oameni...

„Nu, nu,... de vină nu-i el... De vină e Firea prea frumoasă. Zâna uimitor de darnică, ce îl prindea în mrejele ei viclene şi îl făcea să uite de plâns şi de nevoi..."

Aceste legende, care au fost închinate copiilor, sânt însă scrise în aşa fel încât pot încânta pe omul de toate vârstele. Ele sânt ca strecurarea unei străvechi culturi omeneşti, abia transformată spre a corespunde cerinţelor vremii de azi, păstrând toată atmosfera lirică, proprie imaginaţiei primitive. Ele au şi o psihologie ce se desvălue în desfăşurarea povestirii în mod firesc ca o mărturisire, pe un ton candid, dar cu semnificaţie morală şi cu aceiaşi uşoară adiere de luare în râs şi humor, care e nota specifică a autoarei.

Orice am spune însă, nu vom reda nici odată valoarea literară şi sufletească a acestor minunate povestiri, atât de bine cum a redat-o în câteva cuvinte din prefaţa cărţii, d-na Elisa Brătianu. „O carte care povesteşte copiilor, chemaţi de tainele ţărilor îndepărtate şi mânaţi de dorul călătoriilor prin lumi visate, despre cerul, pământul, despre oamenii, florile şi vieţuitoarele acelor lumi".

Iar despre chipul cum a ştiut împlini acest gând adaugă:

„Când el a fost împlinit cu gingăşie, când plină de farmec este forma în care a fost învestmântat, când atât de îngrijite desemnuri întovărăşesc basmele ţărilor tropicale, pe care ni le povesteşte autoarea, care a trăit ani îndelungaţi în ţările acelea, osteneala nu-i poate fi îndeajuns preţuită, fapta nu-i poate fi îndeajuns lăudată."

IZABELA SADOVEANU

T. Cristureanu: Imperialisme (1934-1936)

Bucureşti 1936, Pag. 142

După succesul obţinut cu „Caleidoscop internaţional" din 1934, în care autorul a analizat evenimentele internaţionale din 1932, 1933 şi 1934, d. Cristureanu ne oferă acum un nou volum de politică internaţională, pe care îl institulează atât de sugestiv: Imperialisme.

Domnia Sa a văzut limpede situaţia când şi-a intitulat astfel volumul, căci de fapt fenomenele social-politice produse între 1934 şi 1936 sânt dominate de spiritul imperialist a trei state. Japonia, Germania şi Italia.

Autorul încearcă şi reuşeşte să ne demonstreze că imperialismul statelor susmenţionate, este de natură diversionistă. Se caută o diversiune externă pentru mascarea mizeriei din interior. Toate celelalte explicaţiuni, date drept cauze ale încercărilor de expansiune, sânt false.

Intru cât sânt false, vom vedea urmărind demonstraţia d-lui Cristureanu.

Că nu suprapopulaţia este aceea care determină expansiunea japonezilor, ne-o dovedesc chiar cifrele oficiale japoneze din care constatăm că în afară de graniţele imperiului nipon nu se află decât 649.000 de japonezi. Iar concluziile unui profesor universitar japonez, duc la constatarea că Japonia ar putea să hrănească o populaţie de 100 milioane de locuitori dacă ar şti să distribue adevcat şi echitabil alimentaţia cu orez, cartofi şi peşte.

Mai întâi Manciuria, apoi Mongolia, China şi Siberia sânt ţinuturile ce se cuprind în planul japonez de cucerire. Cauzele care determină încercarea realizării acestui plan trebuesc căutate în problema socială a Japoniei.

Căci imperiul nipon este un stat pe deantregul feudal, condus de armată şi de marea finanţă. Datoria publică a Japoniei a atins culmi nebănuite, tezaurul statului este gol, iar mişcările muncitoreşti şi ţărăneşti iau proporţii din ce în ce mai mari. Aceasta fiind situaţia internă şi ţinând seamă de faptul că Japonia este condusă de militari, este explicabil de ce ea vrea neapărat răsboi, contând în planurile sale şi pe un eventual ajutor pe care i l-ar da Germania, un alt stat expansionist şi cu o situaţie economică şi politică asemănătoare.

Anglia părea dispusă după război să se împace cu Germania. Opinia publică engleză uitase de suferinţele îndurate din cauza nemţilor.

Insă venirea la putere a lui Hitler, războinicile sale discursuri şi ororile regimului nazist, au determinat un curent în opinia publică cu totul contrar Germaniei. O carte a unui profesor german, care a publicat un plan de invadare a Angliei, a avut darul să întărească acest curent. Englezul îşi dă seama din experienţă, că un război nu poate aduce profit chiar dacă este câştigat. Este un motiv determinant care face ca Anglia să fie ostilă imperialismului războinic german.

Austria face şi ea parte din planul de cucerire al regimului naţional-socialist. Austria slăbită politiceşte şi economiceşte este o pradă uşoară, iar un picior nazist în Viena reprezintă un cui în coasta Cehoslovaciei.

Anexarea Austriei la Germania, sub orice formă s'ar produce ea, ar da naştere la o forţă puternică ce ar constitui o primejdie imanentă pentru pacea Europei. Semnatarii păcii dela Versailles au întrevăzut acest lucru şi au făcut tot ce a fost posibil pentru a preîntâmpina pericolul. Aproape toate statele Europei şi-au dat osteneala să conserve „statu quo" austriac.

Ţările baltice formează o altă ţintă a imperialismului german. Estonia, Letonia şi Lituania devenite independente prin efectul autodeterminării, ar putea constitui o trambulină pentru saltul Germaniei asupra Rusiei. Republica Sovietelor care îşi dă seama de acest fapt şi de necesitatea întreţinerii de raporturi prieteneşti cu „fereastra de la mare, liberă", a încurajat din toate puterile, alianţa pur baltică a celor trei state dornice să-şi consolideze independenţa.

Memel, un ţinut în care Germanii nu compun nici măcar o treime din întreaga populaţie, formează pentru „al treilea Reich" o altă ţintă ce ar permite încălcarea Lituaniei, una din componentele alianţei baltice.

●

„Mitul expansiunii etnice" este un alt capitol din care extragem următoarele interesante rânduri:

„Toate dictaturile au o scadenţă. Ele nu pot dura la infinit, fiindcă se leagă de anumite persoane, de anumiţi indivizi, efemeri ca şi instituţia pe care o practică. Pentru a prelungi mai departe această scadenţă, dictatorii fac apel la diversiunea externă".

Ea este necesară pentru a închide ochii acelora care văd o salvare în expropierea acelora care beneficiază de dictatură.

Intr'adevăr, italienii nu au nevoe de expansiune deoarece pot foarte bine să-şi găsească plasament chiar în Italia, căci din 15.084.452 ha. suprafaţă cultivabilă a Italiei, 2.465.922 mici proprietari deţin 8 milioane ha., iar 12.490 latifundiari deţin 7 milioane ha. Aşa dar 99,4% din numărul proprietarilor deţin cam tot atât cât 0,6%!

O farsă asemănătoare este aceea referitoare la excedentul de naşteri al Italiei. Autorul reproduce o statistică din care reese că Italia ocupă locul al 25-lea pe scara statelor prolifice. Ar rezulta de aci că alte 24 state dinaintea Italiei ar trebui să facă război pentru a-şi plasa excedentul de naşteri.

Muncitorii şi ţăranii constituesc 83% din populaţia Italiei. Primii doresc o remuneraţie mai bună, iar ultimii o expropriere a latifundiarilor. Că ei nu se gândesc la cucerirea de noi colonii, o dovedeşte îndeajuns faptul că din 400.000 emigranţi italieni pe an, numai 15.000 se îndreaptă către coloniile italiene, iar 385.000 către alte state unde pot găsi de lucru. De altfel coloniile italiene au, de 30 de ani, în continu deficite bugetare, care trebuesc acoperite prim impozite adiţionale, de către locuitorii Italiei.

Prin urmare, expansiunea nu este „o tendinţă firească" a poporului italian, ci un plan politic al dictaturii fasciste care are nevoe de o diversiune externă pentru a-şi putea menţine poziţia.

●

Intr'un capitol următor, autorul citează concluziile unei comisiuni de anchetă americane, care a constatat că toate conferinţele de dezarmare şi de pacificare, au fost sabotate de către casele de armament. Ele exploatează sentimentele naţionale ale unor state, plătind destul de gras pe conducătorii opiniei publice pentru ştirile războinice pe care le răspândesc şi care au ca urmare comenzi formidabile de armament.

Cartea d-lui Cristureanu se încheie cu cinci pagini de cifre, din care reese, în mod neîndoios, decadenţa economică a Italiei şi a Germaniei.

Autorul „Imperialisme-lor" încheie astfel:

„Fraudă politică, fraudă morală, fraudă economică. O fraudă gigantică cum n'o mai întâlnim în întreaga istorie a omenirii".

●

Câteva cuvinte şi despre felul în care cele de mai sus ne-au fost prezentate.

Cartea cuprinde o serie de fotografii şi hărţi, care permit o plasare în spaţiu a ideilor expuse în capitolele respective.

Stilul caustic şi ironic însă simplu, face din studiul d-lui Cristureanu o lectură uşoară şi plăcută. Totdeauna sincer, fără patimă, autorul ţine să ne prezinte adevărul şi numai adevărul oricât de crud ar fi el.

Cartea d-lui Cristureanu poate ocupa un loc de cinste în biblioteca oricărui intelectual.

MIL. MCS

Cronica literară

Mihail Sadoveanu: Izvorul alb; Radu Boureanu: Viaţa spătarului Milescu

Noul roman istoric al d-lui Mihail Sadoveanu este într'un fel continuarea aceluia intitulat *Fraţii Jderi*, fiind în el vorba de vremurile lui Ştefan cel Mare. Eroul de căpetenie este Simion Jder, comisul, unul din fiii comisoaei Ilisafta. Acţiunea propriu zisă e destul de redusă, fără ca interesul epic să sufere din pricina acestei tenuităţi. Intr'o bună zi se întâmplă un cutremur. Vodă iese afară din odăile lui, ia cunoştinţă de stricăciuni şi dă nişte porunci. Bine înţeles ca în orice scriere cu caracter cronicăresc, întâmplarea are o însemnătate profetică. In curând Măria-Sa va porni război împotriva păgânilor. Un schimnic are şi el vedenii, un altul a murit lăsând de asemeni vorbe întunecate şi prevestitoare. Vodă se mărturiseşte duhovnicului. Vodă, urmărind planuri îndepărtate, trimite carte de iertare cutărui boier fugar şi trădător. Vodă îşi rândueşte, după alte socoteli, slujitorii.

Intr'o zi pleacă la vânătoare de zimbri. A auzit de un bour al Demonului, demon care este de fapt un anachoret, profet şi el. Intâmplarea propriu zisă e aceasta, asemănătoare aceleia din romanul trecut. Simion Jder e răpus şi el de dragoste. Fata iubită se chiamă Maruşca şi e odrasla însăşi (într'ascuns) a Domnului. Pe Maruşca o iubeşte şi boerul Niculăeş Albu, care o şi răpeşte, trecând-o în Polonia. Simion, ajutat de frate-său Ionuţ, îi dă de urmă şi ia înapoi fata. Insă epica romanului nu constă în fapte excepţionale ci în mişcări secundare. Vodă pleacă la vânătoare. Autorul descrie pregătirile întreprinderii şi desfăşurarea ei. Ionuţ trece în Polonia ca neguţător. Autorul descrie fazele călătoriei. Atenţia d-lui Sadoveanu este îndreptată către technica vieţii epice, nu către viaţa epică însăşi. Romanul devine o operă de poezie arhaică şi de reconstrucţie istorico-socială, mai de grabă decât o naraţiune. De aceea gustarea cărţii cere din partea cititorului fineţe şi capacitate de voluptate artistică.

Intâiul instrument de reconstrucţie al d-lui Sadoveanu este limba. Autorul poate să apară ca „stilist" dar lucrul nu-i adevărat, decât dacă îl înţelegem îngust. Nu limba în sine subjugă în aceste pagini, ci viaţa ipotetică pe care o exprimă. Odată am pomenit de arta lui Niculce, însă trebue să adăogăm că vorbirea d-lui Sadoveanu nu este, istoriceşte, autentică, şi prin urmare nici pastişă. E o limbă pe de-asupra istoriei, inventată, cu înfăţişare de probabilitate şi care se întemeiază pe ipoteza unei lumi cu desăvârşire automatice şi înţelepte. Autorul se lasă în voia acestei dulci închipuiri şi ne prezintă o lume de sublime ceremonii şi eresuri, în care nu e îngăduită trivialitatea nici unei individualităţi. Căpitanul domnesc vorbind despre băutură desface o frază lucrată ca o spirală:

„— Da, şi dacă vrai cuvioşia ta să te mai aduni cu mine la această lucrare, primeşte legea pe care ţi-o dau. Dumnealui Feltin-pivnicer mi-a dăruit şi patru cupe de cleştar: în ele se prevede limpezimea Cotnarului ca o nestemată; plăcerea vederii sporeşte pe a gustului. Când îmi vin prieteni buni, scot cupele".

Domnul vorbeşte şi el ca în Scripturi:

„— Părinte Amfilohie.... trebue să mă mărturisesc sfinţiei tale. Astăzi sufletul meu s'a cutremurat în faţa puterii lui Savaot".

Ca să înţelegem farmecul acestei lumi, trebue să ne punem la modul ei simplu şi automat. Aci orice înţelepciune individuală deliberată, lipseşte. Altfel ierarhia de funcţii şi de vârstă n'ar avea nici un rost. Domnul este păstorul cu gânduri ascunse de care toată lumea ascultă, monahul este cărturarul cunoscător al intenţiilor divine. Caracteristic pentru acest unghiu de vedere e locul unde se contemplă actul scrierii. Omul de rând priveşte la cartea domnească înfricoşat şi de forma ei şi de înţelesul ei nestrăbătut. Mai multă conştiinţă din partea oamenilor şi tot farmecul este rupt:

‚Mai întâiu, arhimandritul s'a uitat lung la dânşii, cercetându-i de sus până jos cu luareaminte şi cu supărare. Pe urmă, fără să se gândească mult şi fără să întrebe ce şi cum, a pus mâna pe o pană de gâscă tăiată ca o săgeată şi a muiat-o în catran. După ce a scos-o din catran, a împuns cu dânsa în hârtie, zgâriind tot în colţuri şi făcând nişte semne de ameninţare. S'a oprit într'un timp şi s'a uitat la ei; după aceia a împuns iar în hârtie. A lepădat pana şi a păturit hârtia, uitându-se iarăşi la dânşii, pe subt sprincene. Apoi când a pus pecetea inelului în ceara roşie, a mormăit ceva singur, par'că ar fi zis: Bun. Ce poate să fie bun într'o carte ca asta, închisă şi pecetluită".

In ţara aceasta de vis în care lumea se sperie de peceţi şi de scriere, măselele stricate ale boerilor sânt scoase de către fierari:

„— Mă bucur pe deoparte, răspunse bătrânul, că aţi umblat bine; însă pe de altă parte îs tare scârbit. Mi s'a iscat de ast' dimineaţă durere la o pustie de măsea şi, cum vedeţi, mi s'a umflat falca. Chiar când aţi căzut voi, mă găteam să mă duc în grajd, unde m'aşteaptă Şandru fierarul. M'a mai durut odată şi n'am scos-o. Acum trebue s'o scot numai decât. Ungurul acesta faur e bun meşter; o trage afară într'o clipă".

Este la d. Sadoveanu un panteism, pitit în sentimentul de plăcere a vieţii rudimentare, cu technică milenară. Am văzut satisfacţia potatorică. Mai departe, starostele oierilor îmbie pe Ştefan Vodă cu brânză:

„— Poftim sănătate Luminăţiei-Tale, Doamne; şi să guşti Măria-Ta din fruptul oilor noastre. Noi facem aici o brânză care se chiamă domnească; dar nu ştim dacă ajunge până la Cetatea Măriei-Tale. Noi socotim aşa, slăvite Doamne, că de la munte şi până la Cetatea Luminăţiei-Tale, se găsesc mulţi clonţani care o ciugulesc."

Vodă gustă brânza vrăjit, ca iniţiat în unul din misterele cosmice şi răspunde bisericeşte:

„— Intr'adevăr... brânza asta e mai bună decât orişicare pe lumea asta."

Ţara Moldovei se arată nouei domniţe, Maria dela Mangop, ca un Eden sălbatec cu crapi fabuloşi:

„Intâia oară de când intrase în Ţara Moldovei, Impărătiţa Maria avu o simţire de linişte şi de tihnă. Călăreţii domneşti descălecaseră la odăi şi mezinul Postelnicului rânduia străjile pe ziduri. Slugile dela cuhnii umblau cu grabă. Pe râpa dinspre iaz suiau pescari, purtând crapi ai căror solzi scânteiau în bătaia asfinţitului de soare. Dincolo de iaz, în târg departe s'auzea un pristav strigând poruncă pârcălăbească neguţătorilor, meşterilor şi mişeilor — să se bucure de sosirea Luminăţiei Sale Doamnei Maria."

Dintre evenimentele vieţii, autorul alege pe cele cosmice, astronomice; cutremur, semne cereşti, secetă, ivirea iernei. E căutată natura alpestră primitivă, în care n'a păşit picior de om. Descrierea secetei are tonuri sălbatece, de cronică:

„De două zeci şi una de zile nu plouase. In partea câmpului, gospodarii nu mai puteau cosi otavă. Asemenea bucurie n'o putea avea, ca totdeauna decât oamenii din munte. Intr'o sfântă zi ca aceea, a Tăierii Cinstitului Cap al lui Ion Botezătorul proroc, era acum mare sfat între munteni, la Ieslele lui Vodă şi la Timiş, şi subt Rarău, şi la Hangu, ca să iasă cu toţii de a doua zi, cu femei şi cu copii, să înceapă a cosi acea ierbuşcă de mătasă, poreclită de ei „dulceaţa cerbilor". Pe când aici, împrejurul Sucevei, miriştile şi imaşurile erau cafenii. Ţăranii îşi purtau oile şi vitele subt poala pădurilor, spre apa Siretului şi tocmai dincolo de Moldova. Se dovedise, de-asemeni, puţin spor la stupi. In acea vară nu ieşiseră nici paroi, nici putuseră prisăcarii să reteze a doua oară fagurii mătcilor neroite, cărora ei le zic „buhai". Nu ieşise spor nici la fruptul oilor, de oarece oile merg una cu albinele. Se împuţinase apa şi în fântâni."

Cu aceeaşi minunare arhaică este descrisă iarna timpurie:

„— In mai puţin decât un ceas de vreme, cât dură prânzul subt şandramaua morii, împrejurimile îşi schimbară înfăţişarea. Iazul singur rămase negru, într'un cearcăn de albine. La dosuri, se grămădeau viscolituri. Nourii se grămădeau şi se sbăteau ca nişte site uriaşe subt care se învolbura vântul cu şfichiuri de ger, spulberând puzderiile. In priveliştea îngustă, dintr'odată apăruseră măcălendri şi stigleţi, ciugulind cu hărnicie canafurile scailor voiniceşti. De pe câmpuri şi din frământarea stuhului ţupăiau umbre mari de iepuri, căutând un sălaş nou către o vâlcică, în marginea unui sat. Lumina se împuţină şi moara păru că se strânge asupra ei înşişi, strecurând prin pod plângeri şi depe roţi lacrimi de ape amestecate cu lapoviţe".

La alt scriitor, o astfel de pagină ar fi un amănunt, aici este epica însăşi, fiindcă faptele cărţii sânt în fond aceste ipostaze ale naturii de care oamenii sânt târâţi.

●

Silit să se păstreze în marginile adevărului istoric, romanul d-lui Radu Boureanu, *Viaţa spătarului Milescu*, apare ca un progres faţă de scrierile în proză de mai 'nainte, întrucât s'a înlăturat în mare măsură „poezia". Subiectul (dacă admitem acest gen hibrid care se chiamă „viaţă romanţată") a fost bine ales, iar tratarea se întemeiază pe o satisfăcătoare informaţie. Fie că s'a bizuit direct pe cronici şi pe documente, fie pe lu-

Urmare în pag. 13-a

Insemnări și polemici

Moréas la cafenea

Ne-a căzut în mână o fotografie din 1883 a lui Moréas, când poetul era în plină celebritate.

Iată cum ni-l înfățișează Claude Berton, în timpul când domnea la cafeneaua „Chat Noir”, căci de fapt acolo a fost domeniul lui Moréas.

Un tânăr elegant: jachetă neagră, guler înalt, floare la butonieră și monoclu în ochiu. (Parcă am zugrăvi portretul d-nei Margareta Ghelmegeanu, tânăra crăiasă a feminismului nostru!).

Când Jean Moréas intra pe ușa cafenelei Chat Noir, cu jobenul cu boruri drepte, Salis anunța cu vocea răgușită încă de cheful din noaptea trecută: „Jean Moréas notre bon poëte”.

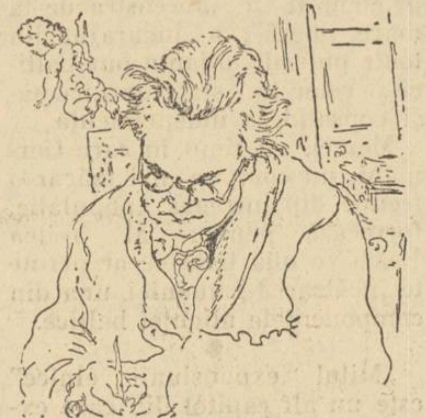
Jean Moréas își scotea pălăria, își arăta părul de un negru intens, lucitor, ușor frizat, pe tâmple, adus pe frunte într'un breton bogat, à la chéri, sau, cum se zicea în timpul Directoratului, à la Titus, cu un cuvânt un breton care-i adumbrea fruntea sub care sticleau ochii săi de om de Sud.

După ce scotea pălăria, lăsa să-i cadă monoclul. Cu capul gol și fără monoclu, avea o înfățișare mai vioaie, mlădios, cu o eleganță căpătată cu voință, totuși avea mai multă rasă decât eleganță adevărată. Avea apoi un nas mare, ambițios, mustățile răsucite la vârf, buzele groase, bine răsfrânte, bărbia tăiată de o barbă voluntară. In total o expresie eroică, ce făcea excepție printre cei din epoca lui 1870, care aveau toți figuri spirituale, puțin cam visătoare, ironice și fine. Părea mai mult o pasăre, dar o pasăre stilizată, ca una din cele ce se înalță pe culmea unui coif sau înaintea unei corăbii, pe provă. Deci nu avea nimic asemănător cu vre-o orătenie din coteț. Capul său se înălța mândru, pieptul i se umfla într'o profundă inspirație, piciorul drept lovea poruncitor pământul.

Iată în adevăr o figură de favorit al muzelor, admirat de femeile din timpul său, amantul superbei Berthe la Rousse, modelul lui Henner, care trebue să rămână posterității, în toată gloria sa de boem provizoriu, căci un asemenea tip nu putea rămânea printre poeții vagabonzi prea multă vreme!...

Léo Larguier poet

Succesorul lui Léon Hennique la Academia Goncourt, Léo Larguier, este un poet de înaltă inspirație și de o formă deosebit de frumoasă. Incă din opera sa

Leo Larguier

în versuri „Maison du poète”, „Isolements”, „Jacques”, „Orchestre”, se presimțea talentul său de mare calitate.

Apogeul l-a atins cu ultima culegere, „Les Ombres”, considerată de critica literară drept una din operele cele mai puternice și de mai senină frumusețe din câte s'au scris în ultimele timpuri, adevărate elanuri de iubire și devoțiune pentru Artă și Natură. Intre altele, „Songe d'un jour”, poem de vreo sută de versuri, în care poetul cântă cu o simplitate gravă viața unui Francez întors din războiu.

Când au sunat clopotele mobilizării, Léo Larguier, cu tâmplele încărunțite, și-a părăsit căminul, cărțile și tablourile sale iubite, cu sentimentul resemnat al celui ce se duce să-și facă datoria către tot ce iubește: pământul strămoșesc și libertățile celor ce vor urma după generația sa.

Reîntors după războiu în orașul în care-și avea obiceiurile de muncă și de meditație, de plimbări și plăceri intelectuale, a găsit toate aceste valori răsturnate, moravurile și gusturile cu totul schimbate. Nu mai era vechea atmosferă. Era o lume nouă, în care se simțea străin, în care se simțea melancolic, fără amărăciune. Filosof, el se resemnează cu o nuanță de tristeță.

Ma lampe a grisonné, mon coeur s'est adouci;
Taciturne, oubliant, oublié, me voici...
Je me tais... J'ai besoin de silence et de paix.

In vremurile noi, el simte tristeța în hohotele de râs convulsiv și în agitația ei frenetică. Caută să se adapteze, deși rămâne acelaș. Insă își amintește și regretă.

La vieille Europe a vu mourir ses petits dieux
Honnêtes, modérés, debonnaires heureux
Elle avait autrefois la douceur d'une aieule
La cour offrait son puits, le champ offrait sa meule
La bière de Weimar était fraiche à Meudon,
La vie avait un mol et tranquille abandon...

Pentru a se împăca cu lumea aceasta făurită în vijelie, cu apucături noi și brutale, poetul își amintește cu duioșie grațiile, simplicitatea, viața fără grijă și ușoară a patriei sale dinainte de război:

et l'Europe hagarde.
Ecarte de son front ses crêpes et regarde
Le champs sinistre où ses enfants se sont battus...
Mais mon âme perdue avait, comme la France
Ses régions de Nord, ses pays dévastés
Ses murs crevés, ses toits et ses ponts emportés,
Et l'on avait volé la cloche de l'église!...

Se întreabă de va putea vreodată să se împace cu ritmurile zdruncinate, cu repeziciunea existenței, cu improvizațiile acestea colosale și șubrede în acelaș timp. In sufletul lui se păstrase măsura, proporțiile armonice, munca minuțioasă și îngrijită în amănunt, de tradiție franceză.— plăcută viață fără incertitudini și fără aroganță grosolană:

Et triste comme Ausom au bord de la Moselle
Je sens en moi l'effroi d'une beauté nouvelle

Singurul său refugiu rămâne munca pasionată și refugiul în încântările Artei.

Intr'o formă splendidă își notează visurile și scumpele amintiri care-l bântuie. Cititor pasionat, iubitor de cărți vechi și rare, de antichități și de artă modernă, rătăcește prin bărăcile anticarilor, prin vechile și întunecatele dughene, cercetează rafturile din „la foire aux puces”, ca să descopere picturi și desene, statuete și gravuri cu care e atât de familiarizat încât știe cărui artist se datoresc fără să le fi citit semnătura.

In mijlocul comorilor de artă, el traduce în versuri splendide când poezia și farmecul unui peisagiu de Corot, sau dulceața gravă și simplă din pânzele lui Chardin, cu încântătoarea sa poezie familială.

Mii de versuri răsfrâng astfel sufletul și pietrele Parisului cu patina veacurilor, cu ecourile Istoriei și armonia vibrantă a marilor sale capod'opere. Poemele lui lasă să curgă unda neintreruptă a ideilor. frumuseților, oamenii mari și opera lor de eri și de azi.

In timp ce opera lui poetică se construește piatră peste piatră, în tăcere și reculegere, Léo Larguier scrie, într'o admirabilă formă, treizeci și două tomuri, în care regăsim în fiecare pagină sensibilitatea-i de artist, vraja de poet, savoarea unică și farmecul lui nesfârșit.

Locul său nu putea fi mai bine găsit decât la Acamedia Goncourt, și în orice altă instituție unde se adăpostesc cei ce păstrează tradițiile cugetării, limba și poezia franceză. — Is. Sd.

Rodin la cincisprezece ani

Din inițiativa lui G. Lecomte, s'a constituit un comitet pentru ridicarea statuii lui Balzac de Rodin pe o piață publică, la Paris. Este o statue care are o legendă destul de ciudată.

In 1888, „Societatea oamenilor de litere” a deschis o subscripție și monumentul a fost încredințat lui Chapu. Acesta muri în 1891; Zola rugă pe Rodin să-și ia asupra lui monumentul lui Balzac.

A. Rodin

In 1894 însă, monumentul nu era încă terminat și „Societatea oamenilor de Litere” obligă pe Rodin să restitue banii primiți ca avans.

In 1898, statuia este expusă, stârnește un scandal fără pereche și comitetul o refuză.

Jean Aicard, președintele din acea vreme demisionează în semn de protest. Falguière primi comanda cea nouă...

In amintirea lui Rodin, cu acest prilej, „Revista Universală” publică un studiu admirabil al d-nei Cladel asupra „Tinereței lui Rodin”.

Iată descrierea unei zile din adolescența acestui mare realizator, din timpul când intrase la 14 ani în așa numita Petite Ecole, școala Imperială de matematici și desemn, care se numea astfel spre deosebire de Școala de Belle Arte:

„In zorii zilei se duce la bătrânul pictor Lozé, amic al familiei sale, spre a curăța câteva pânze; de la 8 la 11 lucrează la Petite Ecole. Profesorii lui, Fort și Lahémelin, pe lângă Lecocq de Boisbaudran, se interesează de el. Are norocul să-și vadă lucrările corectate de Carpeaux, marele Carpeaux, care la întoarcerea sa din Roma ceruse un loc de profesor „adjoint”, ceia ce i s'a acordat fără ca nimeni să se gândească a-i oferi ceva mai bun. Elevii nu pricepeau mare lucru din arta acestui geniu voluptos; ei admirau doar marea-i dexteritate și justeța corecturilor pe care le executa

Când bate ceasul douăsprezece, Rodin ese dela școală, alergând la altă ocupație. Dejunează cu o bucată de șocolată cu pâne, pentru doi gologani, și se duce sau la Louvre să deseneze după cei din antichitate sau la Bibliothèque Imperiale, Gallerie des Estampes. Acolo cere albumurile de gravură ale lui Rafael sau Michel Angelo, sau o lucrare voluminoasă asupra Costumului Roman, în care învață să deseneze draperiile. Se cufundă atât de adânc în lucrul său, încât când se anunță închiderea se trezește ca din vis. De multe ori însă, copilul sărac îmbrăcat, timid și fricos, are amărăciunea să vadă că i se refuză lucrările, căci bibliotecarii nu au încă încredere în el.

Din strada Richelieu, traversând pe jos jumătate din Paris, se duce la cursul de desen la Manufactura Gobelinurilor, dela 5 la 7. Acolo studiază nudul sub direcția profesorului Lucas, pentru care va păstra mereu recunoștință.

Seara, pune în ordine crochiurile luate în timpul după amiezii și se exercită să deseneze din memorie operele și obiectele, după fericita metodă a profesorului său Lecocq Boisbaudran.

Desenează fără să se odihnească până noaptea târziu, desenează și la masă pe când mănâncă, deși masa pe sponci din familia sa modestă durează foarte puțin, fără grijă pentru sănătatea sa, și, în adevăr, căpătă în curând o dureroasă dispepsie de care va suferi mai târziu ani dearândul”.

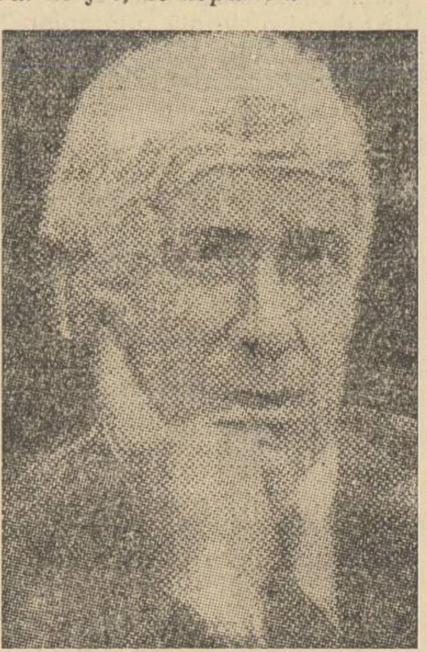
Iată o zi destul de plină...

S hăstria lui Maeterlinck

In timpul iernii prințul cugetării, marele seigneur al literelor își petrece timpul la Orlamonde, vis bogat al Renașterii italiene și a grandilocvenței romantice. Pe colțul înaintat al muntelui Boron, se înalță o construcție ciclopică, fastuoasă și eteroclită, dominând marea și prezentând cele mai neînchipuite contraste. Din această construcție gustul poetului a știut să-și creieze un sălaș de proporția visurilor sale.

Planul acestei construcții a fost realizat de un om de afaceri rus, care plănuia să facă, între Nissa și Villefranche, un cazino, al cărui lux și eleganță să întreacă tot ce s'a făcut până'n prezent.

Multe zeci de milioane au fost astfel înghițite pentru a se clădi chiar în stânca de pe acel pisc înaintat în mare, terase și grădini al căror pământ a fost cărat de jos, de departe...

M. Maeterlinck

Mai întâi un peristil semănând cu un templu, transformat în grădină de iarnă cu oglinzi de apă, chiparoși, plate-bandes de flori și peluze.

O lumină dulce se strecoară prin pădurea de coloane atice.

Stoluri de porumbei albi însuflețesc această grădină de rai.

Acest peristil se termină spre mare prin terase, ca o grădină babiloniană.

Clădirea și grădinile ei sânt în mare, atârnând în plin cer.

Imensul orizont albastru se desfășoară într'un semicerc de pe coastele stâncoase și împădurite ale lui Mont-Ferrat, până la profilul, pierdut în ceață, al Esterelului.

Partea dinspre Ville-Fanche nu este încă terminată.

In casă se intră printr'o elegantă ușă de fier forgé, ca o perdea subțire de dantelă.

O sală imensă întâmpină pe vizitatori, o sală căptușită cu lespezi de marmoră polichromă, plafonată cu lemn prețios, prevăzută cu lăzi pe care sânt sculptate imagini după gustul rafinat și știința scenică a autorului „Pasării albastre”. Prea marea eleganță și somptuozitate a clădirii este temperată prin ceeace aduce gustul unui om care ține socoteală de măsura contingențelor umane.

O lungă galerie se deschide la cele două extremități, pe lumina caldă a cerului mediteranian.

Materlinck a știut să creeze în haotica și prea vasta construcție a omului de afaceri rus, colțuri de o delicioasă intimitate.

Cabinetul de lucru al maestrului este simplu, spiritualizat și plin de măsură, de tăcere și de poezie.

Lui Maurice Maeterlink îi e silă să vorbească despre sine; totuși mărturisește că se simte amărît constatând că tineretul actual, exclusiv sportiv, nu se mai interesează de lucrurile sufletești.

„Viața modernă, — observă el, — se desfășoară pe un plan exterior, care nu-i favorabil nici intelectualității, nici artei. Se pierde în agitații vagi și neglijează esențialul”.

Seigneurul dela Orlamonde pare în fundul palatului său de marmoră, un înțelept ce-și trăește visul său orbitor, privind totul din punctul de vedere al eternității.

Opera lui Pascal

Jaques Chevalier a reunit în ultimul volum din colecția „de la Pleiade” toate scrierile lui Pascal, atât științifice cât și literare (cu excepția anumitor părți technice din operele de matematică, care erau mai greu de consultat și pe care le-a rezumat).

Apariția acestui volum constitue un adevărat tur de forță, — dacă ne gândim că acelaș text, condensat astăzi într'un volum unic și de dimensiuni reduse, a fost publicat de librăria Hachette între anii 1908 și 1925 în patrusprezece volume. Pe lângă operele de matematică, volumul mai cuprinde și alte lucrări ca: „Oeuvres physiques”, „Lettres”, „Opuscules”, „Provinciales', „Ecrits sur la Grâce', „Fragments divers”, „Pensées” precedate de două biografii ale lui Blaise Pascal scrise, una de d-na Périer, iar cealaltă de Marquerite Périer.

Pentru cine vrea să cunoască toată opera lui Pascal, e indispensabil de-a cunoaște raporturile directe care există între lucrările de ordin științific și cele literare.

„Astfel — spune Chevalier — cele două infinituri și discontinuitatea ordinelor nu au deplin înțeles decât pentru cei care au studiat: „Traité de la Sommation des puissances numériques”, „La lettre sur la Cycloide” și fragmentul din „L'ésprit géométrique”.

Acestea subliniază importanța nouii cărți apărute, în lumina căreia descoperim că în ciuda tezei clasice care susține contrariul, Pascal n'a încetat de-odată de a fi savant ca să devină mistic, dar că preocupările sale științifice și religioase au fost contemporane.

Trebue să mulțumim lui Chevalier, Jacques Schiffrin și colaboratorilor lor, care au învins greutățile considerabile cerute de aranjarea și revizuirea textelor reunite.

Toți literații au posibilitatea astăzi — grație acestui admirabil instrument — să ajungă la o cunoaștere completă a lui Pascal.

Cărți

Tudor Anghezi: *Versuri. Ed. Fundația „Regele Carol II”, București, 1936. Prețul 120 lei.*
Ion Biberi: *Thanatos. Ed. Fundația „Regele Carol II”, București 1936. Prețul lei 60.*
Al. Dima: *Zăcăminte folclorice. Ed. Fundația „Regele Carol II”, Buc., 1936. Prețul 40 lei.*
Tudor Vladimirescu: *Pagini de revoltă prezentate de Emil Vîrtosu. Ed. Fundația „Regele Carol” Buc. 1936. Prețul 35 lei.*
Alex. Dem. Colțești: *Pământul în flăcări. Ed. „Ig. Hertz”, Buc., 1936. Prețul 15 lei.*
Apostol Fulga: *Altceva (Roman). Ed. „Adeverul” București, 1936. Prețul 80 lei.*
Vasile V. Georgescu: *Drept și Viață. Ed. Fundația „Regele Carol II” Buc., 1936. Prețul 40 lei.*
M. Ar. Dan: *Ada Kaleh. Tip. Tipografia Românească, 1936. Prețul 30 le.*
Pierre Nézelof: *Mirabeau. Traducere de S. Paves. Ed. „Cugetarea”, Buc. 1936. Prețul 80 lei.*
Damian Stănoiu: *Camere mobilate (Ediția IV). Ed. „Cugetarea” Buc., 1936. Prețul 40 lei.*
Iacob Wasserman: *Christofor Columb. Traducere de Ion Sân-Giorgiu. Ed. Fundația „Regele Carol II” Buc. 1936. Prețul 40 lei.*
Adrian Maniu: *Poezii din Carmen-Sylva. Ed. Fundația „Regele Carol II” Buc., 1936. Prețul 100 lei.*
N. M. Condiescu: *Insemnările lui Safirim (Roman). Ed. Fundația „Regele Carol II” Buc. 1936. Prețul 60 lei.*
Eclesiastul și Cântarea Deborei. *Din traducerea Sfintei scripturi de Pr. V. Radu și Gala Galaction. Edit. Fundația „Regele Carol II” București, 1936.*
Emil Vârtosu, Ion Vârtosu, Horia Oprescu: *Inceputuri edilitare 1830-1832. (Documente pentru istoria Bucureștilor. Tip. „Leopold Geller” București, 1936.*
Maria S. Pallade: *Vraja patimei (Roman). Ed. „Cartea Românească”, București, 1936. Prețul 65 lei.*
M. Ochin: *Intelectuaaal...! (Roman) Ed. „Lumea” Iași, 1936. Prețul 100 lei.*

Reviste

Libertatea: No. 10 (Mai).
Vremea: No. 5 (Mai).
Muzică și Poezie: No. 7 (Mai).
Izvorașul: No. 4-5 (Apr.-Mai).
Buletinul pregătirei premilitare și
Cuget moldovenesc: No. 4—5 (April, Mai).
Revista C. F. R.: No. 1-2 (Ian.-Febr.)
Inmugurire: No. 7—12.
Democrația: No. 4 (Aprilie).
Familia: No. 3 (Martie).
România: No. 7—8 (Apr.-Mai).
Revista scriitoarelor și scriitorilor Români: No. 5 (Mai).
Rânduri: No. 8—9 (Apr.-Mai).

Belinski pe pat ul de moarte

crările de sinteză (ultima e aceea a d-lui P. P. Panaitescu din *Mélanges de l'école roumaine en France*, III, 1925) și firește pe notele de călătorie în China, traduse de Sion, faptele nu jignesc sentimentul nostru istoric ca în atâtea romanțări. Mai mult, D. Boureanu, urmând pilda lui Odobescu, a lăsat scrierii mersul narațiunii istorice, care e mai convingător. Firește, autorul putea încerca să caracterizeze mai bine pe om, în planul creațiunii analitice sau să pună mai multă coloare geografică în partea explorațiunilor. S'ar părea că mijloacele nu-i lipsesc. Dovadă acest dialog în care știrea rea este disimulată cu multă psihologie:

„— Ce viață-i în Moldova? Cum o duce fratele Apostol?

— Cum să fie boeria ta! Lucrurile în Moldova stau neschimbate; adică tot soarta veche și vechile isbeliști care le știe și boeria ta. Moldova e trecătoarea oștilor turcești când se vrăjmășesc cu Polonii sau cu Moscalii, sau ale lor când împing la Dunăre Necredincioșii. Intru aceste fapte m'a îndreptat Domnul Duca, dând scrisori către Marele Țar Teodor și în altele către boeria ta, să mă ajuți să fiu înfățișat Măriei Sale, în Kreml.

— Vom încerca, vom încerca, dar te-am întrebat ce face fratele Apostol? făcu Spătarul nerăbdător.

Căpitanul Ionașco Bilevici îl privi furtiș, socotindu-se în sinea lui dacă trebuie sau nu să-i spună adevărul. Incercă să-și mai îngădue vreme: și privind bogăția de cărți și hrisoave, din iatac, cum rar văzuse, ocoli răspunsul așteptat:

— Boieria ta ar fi mirat și bucuros, văzând cei doi nepoți de la Moldova. Ștefan și Ioan stau cu cinste în tineretul boierimii. Au firea așezată și înțelepciunea părintelui lor.

— Dar Apostol? isbucni Spătarul!....

— Marele Spătar Apostol, frate al boieriei tale, s'a săvârșit dintre cei vii....”

G. CĂLINESCU

— Douăzeci de galbeni lustruitul zalelor unui cavaler? Și se mai spune că femeile sunt cochete...

— Poftim factura d-voastră. Nu mai pot aștepta. Mâne am o poliță.

—Asta-i frumos! D-ta te ții de datorii și vii la mine să ți le plătesc!

DOCTORUL: — Temperatura 40, pulsul 120, tensiunea 20. Asta dă o medie de 60 franci pe zi...

Atelierele „Adevĕrul”, str. Const. Mille No. 7—11.

Adevĕrul Literar și Artistic

Anul XV — Seria II — Nr. 812
Duminică 28 Iunie 1936

FONDATOR AL. V. BELDIMAN 1888–1897 CONST. MILLE 1897–1920 FONDAT IN 1899

5 Lei Exemplarul în țară
10 Lei Exemplarul în străinătate

Maxim Gorki

A murit Maxim Gorki — acest om necăjit de mic copil, la început fără familie și fără cămin... chinuindu-și tinerețea în cea mai de jos muncă fizică, printre paria societății, fixat puțin timp într'un loc, aproape toată vremea în stare de vagabondaj...

Gorki a dus o viață de muncitor cu brațele sau de mic slujbaș manual — până când talentul literar i s'a manifestat, puternic și original, în câteva bucăți publicate în presa de provincie și în marile reviste ale Capitalei.

El a intrat în literatură cu două volume din viața vagabonzilor.

Această viață fusese descrisă de scriitori din afară, nu de talente eșite din mediul proletariatului în zdrențe — și rămase aoclo până la formarea caracterului și a facturii artistice.

Gorki zugrăvește o lume aparte, din mijlocul ei.

Prin daru-i de observație, prin fermecătoarea lui putere de sugestie, dacă nu printr'o filozofie complicată, cel puțin printr'un năvalnic val de iubire țâșnit din inimă, plin de poezie și de iluzii, — Gorki a cântat ca nimeni altul dorul de viață și setea de libertate... mai mult după traiul în voe, elementar, primitiv.

Iată crezul unui personaj din povestirea „In stepă": „Mi-i dragă viața de vagabond... Mi-i frig, mi-i foame — dar sânt cu totul slobod. N'am deasupra mea nici un nacialnic... Tu ești stăpânul vieții tale. Poți să-ți rupi și gâtul, nimeni nu-ți spune nici o vorbă... E-așa de bine!"

In atitudinea lui Gorki e un protest împotriva rânduelilor sociale. Neamul vagabonzilor,— cu toate turpitudinile, manifestate în cârciumi și'n casele de toleranță, — este, și el, un produs al societății țariste. Și cu cât mai negru este descrisă această lume, cu atât apare mai nedreaptă și mai crudă însăși societatea orânduită, în frunte cu clasa-i dirigentă.

MAXIM GORKI

Volumele dela început ale lui Gorki din lumea vagabonzilor, cași cele de mai târziu — din lumea lucrătorilor și a țăranilor — sânt mai mult o critică aspră a ordinei stabilite, un protest împotriva inichităților sociale.

E un reproș și o amenințare, un strigăt — aproape urlat — eșit nu dintr'o inimă de om, ci dintr'o stihie.

Cuvintele lui Gorki — uneori prea încărcate — izbucnesc dintr'o inimă în erupție. Literatura lui e lavă, amestecată cu zgură și cenușă.

Cetitorul este dominat dela prima pagină de vorba caldă a lui Gorki. Simți că fiecare frază e sfâșiată din suflet. Picură încă stropi de sânge. Iar cel ce ascultă povestirea nu poate să-și stăpânească lacrimile.

Uneori ne cuprinde revolta. De cele mai multe ori însă ne supune o deprimare în fața ingratitudinii, o scârbă de cupiditatea care înarmează mâna cu un bolovan pentru a-l repezi în ceafa tovarășului — ca să-i furi ultimul ban, câștigat cu trudă împreună și împărțit frățește...

Poți să faci cel mai mare bine unui om... să-l culegi de pe drumuri... să-l duci, spre casă, din sat în sat, lucrând pentru dânsul. Iar în ziua când ajungi în orașul lui — unde el are casă și stare — deși ți-a făgăduit adăpost pe iarnă și o viață tihnită.. te lasă trudit pe-o piatră, în vânt și'n zloată, te lasă singur, flămând și înghețat, lipsit de ultima nădejde: că prietenul pentru care te-ai jertfit o vară întreagă îți va oferi iarna un acoperiș și o inimă caldă de gazdă...

Iți rămâne — după unele bucăți ale lui Gorki — un gol imens în suflet. Ce să pui în loc? Iubirea de oameni? Dar parcă aceste fiare — cu chipul Mântuitorului — nici nu merită să le pui mâna pe frunte și să le mângâi... De altfel nici n'ai siguranța că nu-și vor împlânta colții în mâna protectoare.

Gorki trece în revistă toate cruzimile: din avariție, din răzbunare, din grandomanie, etc. El descopere o cruzime aparte: din plictiseală. In nuvela „Din plictiseală", niște mici slujbași ai unei gări din stepă — cărora li-i urât de moarte — își bat joc, pentru a face haz, de-o femee urâtă prinsă într'o pivniță, ca într'o cursă, cu un acar. Tot personalul gării asistă la spectacolul, când pe ușa pivniței esă „amorejii". Femeia, peste puțin timp, se spânzură într'o șură.

Oamenii se chinue dintr'o mie de motive. Iar când nu mai au pentru ce... se chinue din plictiseală.

Totuși, Gorki nu pierde speranța, încrederea în om, dorul de a-l ajuta. Un erou simbolic al său, Danco, duce mulțimea printr'o pădure spre luminiș. In întuneric, pierzând drumul și cărarea, Danco — scoțându-și inima aprinsă din piept, și purtând-o ca pe-o torță deasupra capului — conduce mai departe mulțimea până la marginea pădurii. Atunci se prăbușește la pământ. Iar primul om salvat de dânsul calcă pe inima din care sar ultimele scântei, stângându-se.

In altă bucată, Gorki vede un paralitic pe o targă în mijlocul unei mânăstiri care are o icoană făcătoare de minuni. Norodul se adună în jurul paraliticului, cu ochii țintă, îl sugestionează — și-i poruncește să se scoale. Bolnavul își lasă patul și umblă. Poporul — adevăratul făcător de minuni — realizase, prin credință și prin concentrarea forțelor, miracolul cel mare...

Ne trec pe dinaninte orașele lui Gorki — cu încăperi mici și întunecoase, ca niște găuri, în care lucrează pe scăuneșe cizmarii, plecați asupra calapodului.

Vedem satele...

Ne cufundăm în stepa largă, unde ni se pierde urma... pe lanurile infinite, subt cerul înalt.

Rătăcim pe țărmul mării și dispărem pe valurile, pe care ne chiamă Gorki — dintr'o luntre mică, făcându-ne semn cu lopata...

Poetul stepei și al mării a murit.

Dacă oamenii nu-l vor regreta așa cum trebuie, dacă-l vor uita în curând — stepa și marea, în generozitatea lor grandioasă, vor plânge etern pe cel ce-și amestecase sufletul în glasul copacilor și'n vuetul surd al mării — printre reflexe lucii de apă, îmbinată cu focul smaragdelor și al safirelor, scumpe ca piatra din inelul iubitei.

M. SEVASTOS

Eduard Săulescu — Pe masă, într'o chilie

Din „Maxime morale și imorale"

In dragoste, dacă asculți o explicație înseamnă că ai și capitulat.

●

Până și în cuvintele cele mai banale rostite de cei mai mediocri amanți, există setea de infinit, nevoia obscură de-a stăpâni natura și de-a opri timpul în loc.

●

Din clipa în care nu mai iubim, ar trebui să avem curajul de-a rupe. Dar tandrețea urmează părerilor de rău, revoltele urmează reîmpăcărilor, mila cruzimilor, și sfârșim prin a părea, de două ori cruzi, când n'am fost decât slabi.

●

Cei mai vrednici a fi iubiți sânt totodată cei mai nefericiți în dragoste.

●

De cele mai multe ori, suferința din cauza femeilor este inutilă. Ceiace n'am putut cuceri în șase luni de curte asiduă, de atenții delicate, de cuvinte tandre, de afecțiune caldă, obținem cu un pahar de șampante.

●

Multe femei s'ar plictisi în viață, dacă n'ar avea un soț sau un amant care să le facă nefericite.

●

Când o femee se crede absolut necesară fericirii unui bărbat, ajunge ușor să-l facă nefericit.

●

Există o iubire pe care am botezat-o venală, ca să dăm de înțeles că cealaltă nu e de vânzare.

●

Dragostea seamănă cu un vodevil: ultimul act este ratat.

●

Pentru multe femei, a iubi un bărbat înseamnă a înșela pe un altul.

●

In dragoste, treci foarte repede dela suferință la nevoia de-a face pe partener să sufere.

●

Este deopotrivă de neplăcut pentru un bărbat să trăiască fie cu o femee foarte inteligentă, fie cu una prea proastă. Căci și una și cealaltă sânt deopotrivă de tiranice și stingheritoare. Amândouă își exagerează drepturile și pretind aceleași atenții, aceleași sacrificii. Inteligența este tot atât de orgolioasă ca și prostia. Femeile nu pot fi fermecătoare decât dacă au o inteligență mijlocie și modestă.

●

Arta, știința, justiția rămân, în esența lor, inaccesibile femeilor. Fiindcă sânt, prin firea lor, incapabile să se detașeze de ele înșile; orice lucru, ele îl pun în legătură cu persoana lor; ceiace este obiectiv le scapă. Atitudinea dezinteresată, conștiința impersonală a artistului, a savantului, a omului justiției stau deasupra înțelegerii lor.

●

Dacă femeile, în genere, iubesc mai mult timp decât bărbații, nu-i pentrucă ar fi mai puțin nestatornice. Dar pentru ele, ocaziile sânt mai rare, și un amant nu le este totdeauna la îndemână. In felul aesta, din momentul în care au pus mâna pe unul, se atașează de el, mai puțin pentru a-l păstra cât pentru a nu fi silite să-și caute un altul.

●

Pentru un bărbat, singurul lucru sigur în căsnicie este sporirea chiriei.

●

Femeile nu pot niciodată să se hotărească între mândria de-a inspira gelozia și chinul de a-i îndura consecințele.

●

Ai petrecut clipe de neuitat în brațele iubitei. Dar trebuie să pleci, să te desparți de ea, și o adori: despărțirea e chinuitoare și vrei s'o prelungești. Insfârșit, ușa se închide în urma ta: ce impresie subită de ușurare, de bună voie, de fericire! Ești liber.

●

In dragoste, ca și în artă, delicatețea este virtutea celor slabi.

●

Trădările prietenilor sânt mult mai dureroase decât trădările femeilor, fiindcă le aștepți mai puțin.

●

Când o femeie nu ghicește de îndată dragostea unui bărbat, cauza este că ea însăși e îndrăgostită de altul.

La sfârșitul unei iubiri, cruzimea unui bărbat este născută din oboseală, scrupule, reînvieri ale tandreței, brutalitate, remușcări, milă. Cruzimea femeii se naște din uitare.

●

Plăcerile mediocre sau chiar josnice nu par așa decât după consumarea lor. In timpul consumării, le gustăm cu aceiași beție ca și celelalte.

●

Femeia, chiar când vrea să fie stăpânitoare, se poartă ca o sclavă: tirania ei, în dragoste, nu-i altceva decât tendința de-a impune serviciile sale, micile sale griji, supunerea ei, — și a se simți osândită la atitudini servile până și în dorința ei de dominare.

●

Origina tuturor necazurilor bănești vine dela întâiul dar pe care bărbatul l-a făcut femeii.

●

Femeia este călăuzită de instincte obscure și, în unele momente simte nevoia de-a iubi, nevoie care se răsfrânge, din întâmplare, asupra primului venit. Pentru ea, orice dorință senzuală, ajunsă la oarecare maturitate, se transformă dela sine în dragoste și de dragostea aceasta, hazardul face să profite când un prost, când un om inteligent. Dar femeia nu-i răspunzătoare de alegerea ei, iar cel pe care l-a ales nu are de ce să se mândrească: se înșeală dacă-și atribue victoria calităților sale: a fost la îndemână în momentul crizei — asta e totul.

●

Există un singur mijloc sigur de-a părăsi o femee: să te părăsească ea.

●

Mulți bărbați îndură ușor marile dureri, dar devin furioși pentru mici inconveniente.

●

Femeile consideră ideile generale ca pe niște dușmani personali, deaceia refuză să aibă orice legătură cu ele.

ETIENNE REY

Leon Blum, scriitor

Scoborâtor dintr'o familie alsaciană, Léon Blum a fost crescut de bunica sa, ferventă republicană, care pe timpul Comunei din Paris a fost alături de comunarzi cu tot sufletul său.

Dela această bunică a moștenit el spiritul revoluționar, care la vârsta de 14 ani a fost întărit prin lectura întâmplătoare a piesei „Les Effrontés" a lui Augier, în care Giboyer — în actul al treilea — zice: „Revoluția din 89 nu a fost decât începutul", și care lăsă în sufletul tânărului o vagă tendință revoluționară.

După strălucite studii la Liceul Charlemagne, el intră în Școala Normală superioară, dar nu rămâne acolo decât un an, — după care începe studiul științelor juridice. In cariera sa de jurist, el redactează rechizitorii, și pune concluzii care fac epocă în istoria tribunalului administrativ. Totuși, în toată această vreme, el nu încetează de a scrie.

Primele sale scrieri au apărut în 1891, la apogeul simbolismului, în anul în care a apărut „Mercure de France" redactat de Vallette, Jules Renard, etc. In acelaș an a apărut „Hermitage" redactat de Henri Mozel, puțin mai târziu — „Turnul de fildeș", care publică versuri de Stuart Merril, Pierre Quillard, Dauphin Meunier, etc. A apărut „Entretiens politiques et litteraire" cu Bernard Lazarre, Henri de Régner, Francis Viéllé Griffin, care erau simboliști în literatură, anarhiști hotărâți în politică și sociologie.

In sfârșit, el scrie în „Revue Blanche", fondată de Alexandre Nathanson, despre care s'a vorbit în „Adevĕrul Literar".

LEON BLUM

Dar în acelaşi timp apare un alt periodic cu alură mai discretă și cu titlul „La Conque", datorit tinerilor Léon Blum, Pierre Louys, Paul Valéry. Douăzeci și patru de pagini, sub o cuvertură galbenă aurie. Acolo au apărut primele versuri ale lui Paul Valéry și... Leon Blum.

Dar „La Conque" nu durează decât „ce que durent les roses l'espace d'un matin". După șase numere, nu mai apare. Ii urmează „Le Banquet", în care Léon Blum colaborează cu Marcel Proust, Fernand Gregh, Jacques Bizet, Daniel Halévy.

Barrès care era pe atunci prințul tineretului, a avut o infuență profundă asupra lui Léon Blum. Când s'a cerut revizuirea procesului lui Dreyfus, el a fost trimis să capete semnătura lui Barrès. Barrès însă n'a răspuns nici da nici, ba, dar a cerut timp de gândire și a promis că va scrie. A scris în adevăr dar... a refuzat semnătura... In el se împăcase până în prezent Barrès bulangistul, naționalistul, cu

Urmare în pag. 2-a

Leon Blum scriitor

Continuare din pag. 1-a

Barrès scriitorul cărţilor „Sous l'Oeil des Barbares”.

Acuma, el a trebuit să opteze şi a optat pentru un public naţionalist, renunţând la prietenii lui literaţi dela „Revue Blanche”, de care-şi cam râde când îi vede intelectuali fără glorie şi fără situaţie, cerând Puterilor Publice să ţină seamă de protestările lor!...

Atunci Lucien Herr îi adresează scrisoarea de adio, în „Revue Blanche”!

„Revue Blanche” era pe ţărmul drept, dar mai era un centru dreyfusist pe ţărmul stâng al Senei, unde Léon Blum se întâlneşte cu Albert Thomas, Charles Andler, Mario Roques, precum şi Lucien Herr, bibliotecarul dela Şcoala Normală superioară, care a avut o influenţă imensă asupra lui Léon Blum şi asupra lui Jean Jaurès.

Acest centru era librăria din Rue Laffite, unde nu era marxism, ci socialism nuanţa Jaurès, tineretul socialist din cartierul latin.

Georges Bellais inaugurează o bibliotecă socialistă în care Leon Blum figurează cu două broşuri asupra „Congresului Lucrătorilor socialişti”, foarte substanţiale şi exacte, din care se vede că Léon Blum individualistul şi anarhistul din „la Revue Blanche”, a devenit socialist.

După ce s'a potolit zarva „Afacerei Dreyfus”, Léon Blum care milita alături de Zola şi de France ,la acţiunea cărora se afiliaseră mai toţi scriitorii franceji, se retrage din bătălia politică şi revine la literatură, specializându-se în critica dramatică la ziarele „Le Matin” şi „Comoedia”, precum şi în critica literară în „l'Humanité”. Din perioada aceasta provin mai multe lucrări: „Au Théâtre”, „En lisant”, în totul patru volume de critică. Apoi „Les Nouvelles Conversations de Goethe avec Eckermann”, un eseu asupra căsătoriei şi un studiu asupra lui „Stendhel şi Beylismul”.

In „Nouvelles Conversations” autorul îşi închipuie părerile lui Goethe dacă ar fi trăit în 1900, asupra evenimentelor şi personalităţilor celor mai marcante. Prin pana lui Goethe, el spune lucruri destul de maliţioase la adresa lui Barrès, despre Jules Clarétie şi Loti. Sânt în această scriere şi impresiile sale dela Congresul din 1899, precum şi expresiunea puternicii impresii pe care i-au făcut-o cei trei leaderi ai Congresului: Jules Guesde, Jean Jaurès şi Alleman. Apoi o culegere de cronici ironice şi picante asemănătoare cu ale lui France.

In rezumat, vre-o şase volume de literatură pură, vre-o două sprezece broşuri politice, câteva sute de articole de critică literară şi... mii de articole politice. Deci Léon Blum poate fi, cu drept deplin, înscris în breasla scriitorilor.

La noi i s'ar fi putut refuza înscrierea dacă s'ar fi prezentat la Societatea scriitorilor înainte de a fi prim ministru.

Actualităţi Ştiinţifice

Vindecarea prin somn

Psihiatrii ruşi au descoperit că somnul prelungit este un tratament eficace al schizofreniei, turburare mintală caracterizată prin incoherenţă psihică şi incapacitatea unei acţiuni coordonate. Pacienţii atinşi de o asemenea maladie au putut fi menţinuţi în stare de somn, timp de 10—12 zile, fără ca sănătatea lor să sufere prin aceasta vre-un prejudiciu serios. Bizarul tratament a fost experimentat la început de fiziologul Pavlov, mort de curând, iar experienţele lui sânt continuate acum de către profesorul Ivanov Smolensky, dela Institutul de medicină experimentală din Moscova.

Profesorul Pavlov susţinea că starea skizofreneticilor, care zac de mai multe luni, ajungând incapabili să se mişte sau să vorbească, ar fi datorită unui proces de inhibiţie în sistemul nervos, rezultat dintr'o intoxicaţie internă. După el, schizofrenia reprezintă o reacţie de auto-apărare a creerului, împotriva distrugerii ce ameninţă celulele nervoase, în urma unei epuizări extreme.

Profesorul Ivanov-Smolensky a generalizat procedeul terapeuticei dormitive inaugurată de Pavlov şi a aplicat un tratament special destinat să evite complicaţiile cardiace sau pulmonare. El afirmă că rezultatul acestui tratament s'ar dovedi favorabil pentru majoritatea bolnavilor.

Sborul deasupra Polului Nord

Mai mulţi aviatori ruşi intenţionează să efectueze în curând un sbor spre Moscova şi San Francisco, trecând deasupra Polului Nord. De-altfel, nu de mult un avion rusesc a străbătut în sbor regiunile polare, ajungând până la ţinutul cunoscut sub denumirea de „Ţara lui Frantz Josef”.

Importanţa considerabilă a sborurilor în regiunile arctice se datoreşte în primul rând faptului că ele permit o considerabilă scurtare între puncte situate în diverse continente. Astfel, efectuând un parcurs aerian dealungul unui paralel în zona polară, depărtările între Europa, Asia şi America sânt micşorate cu mii de kilometri. Deosebite avantagii sub acest raport prezintă legătura aeriană între Asia şi America, deasupra Polului Nord. Deasemenea, drumul cel mai scurt între San Francisco şi Moscova trece în imediata apropiere a Polului Nord.

Nu trebue să uităm că navigaţia marină întâmpină multe impedimente în ţinuturile polare, din cauza gheţurilor care obstruează mereu căile de comunicaţie. Or, aceste piedici nu există în navigaţia aeriană, nestânjenită de massele de ghiaţă, ce presară Oceanul îngheţat arctic. Nici frigul nu reprezintă în general un obstacol pentru avioane. Singura temperatură critică se află în preajma punctului de îngheţ, întrucât în acest caz, umezeala atmosferică tinde să se transforme în ghiaţă, care se depune pe aripile şi elicea aparatului, micşorându-i astfel considerabil randamentul aerodinamic. In schimb, frigul înlătură primejdia negurei, a fulgerelor şi a vârtejurilor aeriene, favorizând într'o largă măsură vizibilitatea la distanţă. In plus, sezonul neîntrerupt al luminii polare oferă deasemenea un avantaj navigaţiei aeriene în ţinuturile arctice.

O nouă metodă de întinerire?

In cercurile ştiinţifice din Viena stârneşte o deosebită vâlvă în timpul din urmă o nouă metodă de întinerire, pusă la punct de un grup de medici. Amănuntele sânt deocamdată ţinute încă secrete. Se afirmă însă că e vorba de o descoperire, menită să eclipseze cu desăvârşire procedeele lui Voronoff şi Steinach, cari nu reuşesc decât să stimuleze temporar anumite funcţiuni ale organismului nostru.

Se ştie că bătrâneţea e provocată de slăbirea activităţii hormonilor şi a sistemului nervos, ceiace determină în special uscarea celulelor şi obstruarea ţesuturilor prin rămăşiţe insolubile, rezultate din mecanismul funcţionării organismului. Or — pe cât se pare — noua metodă de luptă împotriva bătrâneţii preconizează absorbirea unor substanţe bogate în hormoni şi în vitamine, înlocuind în felul acesta lipsurile organismului îm bătrânit.

După cum vedem, nu e vorba de nici o operaţie, de nici o grefă şi niciun procedeu dureros, ci numai de consumarea unor anumite substanţe, prin ingestiune.

Folosirea anestezicelor în obstetrică

La recentul congres al ginecologilor americani, care s'a ţinut la Kansas-City, s'a discutat, între altele, dacă e sau nu oportun să se recurgă la anestezie în cazul facerilor. Se ştie că în America se practică pe o scară destul de întinsă administrarea anestezicelor în aceste condiţiuni. Rezultatele par a fi din cele mai favorabile, întrucât 90% din pacientele astfel anesteziate susţin că n'au resimţit nici cea mai uşoară durere a facerii. E drept că alţi ginecologi se opun cu îndârjire folosirii acestui procedeu, pe motivul că, naşterea, fiind o funcţiune normală în viaţa unei femei, orice intervenţie poate fi vătămătoare. Pe de altă parte — susţin ei — s'a constatat că femeia, care e lipsită de senzaţia că dă naştere unui copil, manifestă în general anumite turburări psihice, de care scapă foarte greu.

O maşină pentru studiul cutremurelor

Doi technicieni americani, un seismolog şi un inginer, au realizat de curând la „Institutul de technologie” din Massachussetis, o interesantă maşină, destinată să permită studiul efectelor distrugătoare ale cutremurelor asupra imobilelor şi în general asupra tuturor construcţiunilor civile. E vorba de o instalaţie care, fiind folosită pentru experienţe la anumite modele cu dimensiuni reduse, face posibilă reproducerea în laborator a mişcărilor unui cutremur de pământ, după anumite înregistrări seismografice.

Pe când seismologul înregistrează mişcările unui cutremur de pământ, în scopul de a studia interiorul globului, obiectivul urmărit de inventatorii americani se concentrează asupra efectelor produse la suprafaţa pământului. După cum vedem, problema nu se limitează la reproducerea vibraţiilor unui cutremur, ci urmăreşte mai ales observarea efectelor acestor oscilaţiuni în scopul găsirii unor structuri capabile să reziste sguduirilor.

Proteza piciorului la cai

Institutul american „State College” din Washington a primit de curând, în dar, proteza piciorului unui cal, care a fost folosită cu succes timp de şase ani. In urma unui accident suferit de acest animal, a fost nevoie să i se amputeze un picior. Ca titlu de experienţă, s'a aplicat animalului o proteză a membrului absent. Rezultatul a fost că graţie acestui picior artificial, calul a putut trage la o căruţă, nestânjenit, timp de 6 ani.

Radiografie în pat

In timpul din urmă, technica aparatelor de raze Roentgen a înregistrat importante perfecţionări, graţie amplificării randamentului lămpilor, ameliorarea luminării, sporirea senzibilităţii plăcilor, ceeace a permis să se reducă considerabil durata de înregistrare a clişeelor radiografice. In Londra s'a pus de curând la punct un nou aparat portativ, capabil să înregistreze imagini cu razele X, într'un interval de timp redus la 1/30 dintr'o secundă. Un preţios avantaj al noului dispozitiv constă în faptul că el poate fi aplicat chiar şi pacienţilor grav bolnavi, care nu pot părăsi patul.

ING. I. S

Profesorul de latină

Nici înalt, nici mărunt; nici gras, nici slab; nici tânăr, nici prea bătrân; pân'aici toate bune, fiindcă nu fuse vorba de cap. Cap, n'avea ca toţi oamenii — avea mai mult o căpăţână, căci mărimea lui provoca îngrijorare.

Când îl apleca într'o parte, toată clasa zicea: „Acuma... acuma... îi frânge gâtu'!...”

Negricios la faţă, cu nasul cam turtit, se poticnea la prima silabă a propoziţiunii şi când isbutea să scape de această piedecă, apoi celelalte cuvinte eşiau ca din puşcă. In îmbrăcăminte, evoca totdeauna secolul trecut — cu singura deosebire — că ciorapii nu erau niciodată la fel: când unul era gri, celălalt era roşu; când unul era verde, celălalt era albastru; manşetele pantalonului erau tocite în aşa hal, încât formau la spate două arcuri de triumf, din cari apăreau majestuos, alte două tocituri: tocurile!...

Cu toate cataloagele la subţioară, eşia ca o vijelie dintr'o clasă, ca să intre ca o furtună într'alta; se oprea puţin în uşă şi privind în juru-i ca un erete, da năvală spre catedră, ca o dărâmătură; punea mâna — la întâmplare — pe-un catalog şi deaici să te ţii...

— A-avramescu Ion!

— !!!...

— Nu-nu răspunde tâmpitu'?!...

— !!!...

— Boa-boancă Vasile?!...

— !!!...

— Ni-nici tâmpitu' nu răspunde?!...

— !!!...

— Bra-bradu Valeriu!

— !!!...

— A-aţi murit tâmpiţilor?!...

— Domnule Profesor, aici e clasa V-a!... ăştia sânt din a VIII-a...

— Te-a te-a întrebat cineva, băete?... sta-stai jos, tâmpitule!...

Apoi punea mâna pe catalogul clasei a V-a şi 'ncepea:

— A-achimescu August!

— Prezent!

— E-eşti ripitent, băete?

— Da, Domnule rPofesor!

— Pâ-pâi d'aia te chiamă „August”, tâmpitule!...

— Chi-chiţescu Marcu!

— Prezent!

— Şi-şi tu eşti ripitent?

— Da, Domnule Profesor!

— Pâ-pâi ce-ai crescut aşa mare, tâmpitule?!...

— Chioa-chioară Virgil!

— Prezent... da' mă chiamă Cioară, Domnule Profesor!...

— Ta-taci, tâmpitule! ce-ce eşti avocatu' lui?..

— Cocută Eugen!

— Prezent! — răspundea Cucută.

— Cealaltă Cocută!...

— Prezent!

— Fra-fraţi?

— Fraţi, Domnule Profesor!

— Da-da tâmpit vă cheamă!!...

Şi uite aşa ponosea şi schimonosea numele fiecăruia, având însă grija să-l împodobească cu prea sfinţitul „tâmpitule” pe care-l rostea de cel puţin trei, patru, sute de ori pe zi. După ce termina apelul, începea ora; scotea ceasul din buzunarul hainei şi-l lăsa s'atârne de butonieră; ridica mâna dreaptă 'n sus — cu arătătorul întins — şi strângea din ochi, de credeai că vrea să tragă cu pistolul; apoi cobora mâna 'ncet şi când aceasta ajungea în poziţie orizontală, deschidea ochii şi privea pe direcţia mânii, elevul ochit; acesta sărea 'n sus ca 'n faţa unei puşti şi-aştepta:

— A-aorist pasiv persoana treia singular, tâmpitule!...

— !!!...

— Zi-zi, băete!... ce-ce nu ştii?... tre-trei, tâmpitule!...

— Domnule Profesor, noi n'am făcut greaca! răspundea vreunul sculându-se 'n picioare.

— Sta-stai aşa, tâmpitule!... şi sărind de la catedră, punea o mână pe umărul imprudentului, iar în cealaltă avea ceasul cu fundul în sus.

— Zi-zi, băete, că te-am cârpit!...

— Nu ştiu ce să zic, Domnule Profesor?!

— Pâ-pâi ce să zici, tâmpitule, da-dacă nu ştii!...

— Ştiu, Domnule Profesor, dar nu mi-aţi spus ce să...

— Ce-ce să-ţi mai spun, tâmpitule, că-că mai sânt două minute!

— Domnule Profesor, e ceasul pe dos! — îndrăsnea un altul.

— Fi-fiindcă nu te-a întrebat nimeni, zi-zi tu lecţia, tâmpitule!... şi elevul începea: „Cezar” cum quinque legionibus, quarum...

— Ce-cezar!!... iha, tâmpitule... pâ-pâi ce-i calu' lu' ta'tu?!... Chè-chèsar, băete... Chè-chèsar... că te bag în pământ, tâmpitule!...

La teze, trăgea catedra lângă perete, scaunul deasupra şi cocoţat în acest foişor, suspecta cu privirea întreaga clasă zicând: „Tâ-tâmpitu' care e 'n stare să mă copieze c'o virgulă, ia-ia de la mine un milion de lei!”... şi 'nchidea ochii, lăsând capul pe spate. Cum auzea o fâşâială, sărea 'n sus speriat şi frecându-se la ochi, se adresa celui surprins în mişcare: „Tu-tu, tâmpitule, din fund, te-te consulţi cu „Popa Liseanu” ce-ce crezi că dorm?... to-tot ce-ai scris, băete, e-e tăiat!”...

— Ce să tăeţi, Dom' Profesor — zicea elevul — că n'am scris nimic...

— Ră-răspuns obraznic, tre-trei!...

Lucrurile intrau în normal, profesorul închidea ochii şi la cel mai mic sgomot, iar sărea.

— Pa-parcă văd umbra lu' „Popa Liseanu”, băete?...

— Nu, Domnule Profesor, e sugativă...

— Pâ-pâi ce te sugi atâta, tâmpitule, da-dacă n'ai scris nimic!?

— Nu sânt eu ăla, Dom' Profesor...

— Nu-nu căta să mă 'ncurci, tâmpitule, că-că eu sânt mai diştept ca tine...!

Odată găsind două teze la fel, se adresă întregei clase: „Pri-printre voi, tâmpiţilor, su-sunt şi doi tâlhari, pe-pe cari îi poftesc la explicaţii... (nu ese nimeni). N'a-n'au tâlharii curajul răspunderii?!... a-atunci să poftească, Do-domnii Parepa şi Mămăligă...”

— Bi-bine, Mămăligă tâmpită, cu-cum ai îndrăsnit?...

— Eu n'am copiat, Domnule Profesor!...

— A-atunci tu, Parepo tâmpito, mi-mi-ai băgat mâna 'n buzunar?...

— Nu, Domnule Profesor!!...

— Pâ-pâi cine m'a furat, tâmpiţilor?!...

— Umbra lui „Popa Liseanu”, Domnule Profesor, c'a stat între ei!... — răspunse unul care n'a avut de lucru.

— La-la loc, tâmpiţilor, şi-şi ţie trei, tâmpitule, c'ai văzut şi n'ai spus!...

Şi acum să mai zică vreunul, că noi nu ştim latină...

MARIN MIHAILESCU

Căutătorul de comori

Brăţara

Brăţara cu roşii rubine
Sculptată pe vremuri de-un maur.
Purtată apoi de regine,
Iar astăzi găsită 'n ruine,
E-un şarpe de aur.

La ospăţ, regina păgână
— Cu zâmbet naiv de copilă
Şi vorbă de aspră stăpână —
Purta pe sălbatica-i mână
Frumoasa reptilă.

Părea că e vie, când sara
La focul cu flacări bogate,
Juca furtunatică para,
Lumină punând pe brăţara
Cu semne ciudate.

O vrajă cu blestem rostită
De-acela ce chipu-i cioplise
A fost în brăţară pitită:
Să n'aibă stăpâna ispită
Iluzii ori vise.

Ca şarpele care 'nvenină
Trufia prin lume să-şi poarte;
Cărarea să-i fie lumină,
Să aibă putere deplină
De viaţă, şi moarte.

Iar astăzi, frumoasa brăţară
Cu vraja-i din vremuri grozavă
Mai are'n sculptura-i barbară
Şi'n roşia pietrelor pară
Un bob de otravă.

Blestemul, din clipa uitată,
Şi vraja, rostită de-un maur
In ţara de veacuri sfărmată
Trăeşte'n metalul ce-arată
Un şarpe de aur.

Dar nimeni, misterul nu-l ştie;
Nici vraja ce veacuri subjugă...
Reptila îţi pare că-i vie
Şi crezi în lumina-aurie
Că-i gata să fugă.

E moartă-a reginei mărire,
Legendă-i păgânul ei nume;
Poporul? o simplă-amintire —
Şi totuşi brăţara subţire
Trăeşte pe lume.

4. C.

A APĂRUT UN PALPITANT ROMAN EXOTIC

„In munţi, căpitane, femei albe multe, femei phalang-tse, căpitane!“ — legenda care circulă dela Pak-Nam la Hai-Dzung... legenda pe care păstorii o şoptesc micuţelor Laotiene din I-Bang, legenda Femeilor Albe care trăesc undeva, dincole de munte, de „Piatra-care-tremură“, această enigmatică legendă e firul care călăuzeste expediţia în necunoscut, prin Indochina misterioasă, a celor trei cutezători prieteni — noii „Trei Muşchetari“ ai unor aventuri fantastice, porniţi spre

MAREA TAINA

ROMAN PASIONAL EXOTIC

de JEAN D'AGRAIVES şi G. FRANKAU, apărut în „ROMANELE CAPTIVANTE“ — 15 Lei 260 pagini.

Cereţi-l la chioşcari şi librari

In Colecţia „Şantier” a apărut:
CONST. GRAUR
Portrete socialiste
C. Dobrogeanu-Gherea, Paul Lafargue, I. C. Frimu, A. Axelrad, Mişu Ionescu, Ioan Adam, Ştefan Tanovici, Severine.
Cuvânt introductiv:
BARBU LAZAREANU
De vânzare la librării Lei 12

In grădina lui Dumnezeu

Drumețul deschise poarta.

Un moșnegel, cu fața trandafirie umbrită de-un ceaunaș de paie, îl privi pe de-asupra ochelarilor.

— Se poate trece pe-aici? — întrebă străinul.

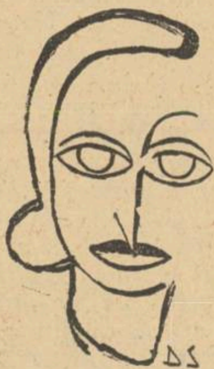
— Se poate, om bun. Calea asta te scoate hăt departe..., — răspunse grădinarul, arătând spre zări cu coropișnița enormă a foarfecelui cu care curăța trandafirii.

Călătorul își potrivi mai bine desaga și porni la vale.

Se afla într'o grădină rodită bogat de ploaia care căzuse șase zile în șir. Cireșii își încovoiau până la pământ crengile încărcate de fructe. Tufele de mazăre și bob crescuseră enorme, părând o vegetație a altor ținuturi. Cartofa își desvălea floarea vineție cu creste puternice portocalii. Un lan de lucernă părea un curs de apă verde ieșit din zăgazuri. Apa cerului intrase în toate, umflându-le.

Pământul cărării pe care călca era moale; mustețile umede ale ierburilor înalte îi adulmecau picioarele. De-asupra, cerul muiat de ploi părea că-și coborîse pânza-i decolorată pe care plutea leneș lâna albă a norilor.

Era cald. O adiere abia simțită de vânt îi mângâia fața, ștergându-i oboseala drumului.

PROFIR. A SADOVEANU

Cărărușa coti brusc la dreapta și călătorul intră într'o rariște de tei înfloriți, ca într'o baie parfumată. Rări pasul. La dreapta și la stânga, fânațuri înalte împletite cu flori de câmp îi îngreuiau mersul. O floare albastră de fluture pâlpâi între ierburi și se lăsă ușor pe fluturele albastru al cicorei. O garofiță roză își țuguie dulce petalele, ca pentru sărutare. Campanulele violete își sunară în aer zurgălăii și le răspunseră trilurile sonore ale păsărilor, în ramuri, sus. Patlagina, brusturele și coada șoarecului formau buchete mari verzi, pocnind de sănătate. Umbra și răcoarea izvorau de pretutindeni, îmbrățișându-te.

Cărarea trecea tot mai adânc, în pădurice. Spuma verde a plantelor te strângea, înecându-te. Frunzișul, de-asupra, se lăsa ca un acoperiș, încovoindu-te. O lumânărică înaltă își tremură drept în nasul omului potirul ei galben. Călătorul intrase în inima pădurii, ca 'ntr'o chilioară retrasă de lume, unde mânile, aripile, trupurile gingașe ale plantelor îl apărau parcă de tot ce rămăsese afară, de unde venise.

Apoi, dintr'odată ieși la larg, pe-un tăpșan înalt, cu ochii în cer. In aceiași clipă ieșise soarele brusc. Lumina îl orbi. Din zări și ceruri înalte izvora către el o bunătate caldă, adâncă, [illegible]ndu-i sufletul. Simți o mână de foc puindu-i-se pe frunte, blând. In ochi i se așeză ceață de lacrimi. Vru să deschidă privirea, dar nu putu. Pipăi cu mânile iarba pământului și se lăsă jos, amețit.

Il privea Dumnezeu de sus și îi vorbea.

— Stai jos și odihnește-te, Trofine. Nu te sfii s'asculți glasul meu, care e-al păsărilor, al vântului, al ploii și-al tunetului. Ai pornit-o la drum de năcaz și ți-e inima grea de amărăciune.

— Sânt sătul de viață, Doamne, și-ai face bine să mă strângi de pe lumea asta.

Ierburile se plecară, fâșâind lung.

— De ce spui așa, omule? Nu ți-a dat Dumnezeu casă și ogor, soție și copii și sănătate? Poți să faci asemenea păcat și să blestemi numele celui de Sus?

— Nu blăstăm, Doamne. De toate mi-ai dat. Și nimeni nu-i vinovat de sărăcia mea.

— N'ai ogor, Trofine?

— Am avut, Doamne, și mi l-a luat apa.

— N'ai casă, Trofine?

—Mi-a ars-o focul.

— N'ai tovarășă, Trofine?

— N'am știut s'o țin.

— N'ai copii?

— Mi i-ai strâns, Doamne.

— Nimic nu mai ai?

— Doar sănătatea pe care mi-ai dăruit-o din plin și pe care n'am izbutit s'o pierd, Atot-Puternice.

— De ce-ai pierdut pe celelalte, omule?

— Le-am pierdut c'am fost hain și lacom și n'am vrut să știu de cuvântul tău, Doamne.

Copacii cei mari își purtară cu putere dela un capăt la celălalt al pădurii măturile enorme de frunze. O pasăre țipă aproape strident. Lui Trofin i se păru că se clatină pământul și că sună goarna judecății de apoi.

— Și-ți pare rău, creștine?

— Imi pare rău de-mi sângerează inima, o, Doamne! Și-așì vrea s'adorm aici, în cântecul grădinii tale prea mărite.

— E frumoasă grădina mea, Trofime?

— Frumoasă, nespus de frumoasă, de mi se topește sufletul de lumina ei.

— De ce să mori atunci, omule? Trăiește mai departe în Impărăția mea, bucură-te de sănătate și clădește-ți fericirea pe dragoste și milă, nu pe deșertăciune. Pace fie cu tine și-ascultă glasul blând al soarelui și neacă-ți privirea în cerul ochilor mei.

Drumețul deschise ochii. In soarele strălucitor, toate înfloriseră. Frunzele păreau de aur palid, florile zâmbeau, cărarea sticlea de picături nestimate, cerul se adâncea albastru, ca un fluture imens, clipind din aripi străvezii.

Dumnezeu părea că dispăruse.

Inchise iar ochii. O dulce căldură îi amorțea trupul. Mintea adormea, liniștită. Inima sărea, fericită, înăbușită de parfumul teilor și-al florii de sulfină. Tăcerea pădurii nu tresărea decât la svonul vântului și-al pasării și la hârâitul strident al țarcei.

„Așa trebuie să fie moartea. Nu poate fi altfel moartea", — gândea drumețul ostenit.

Să ațipești, să te fure, să adormi, între flori și frunze. Un zbor de fluture să-ți clatine o ureche. O rază de soare să-ți mângâie un ochiu. Un glas de talancă să-ți picure încetișor pe suflet.

Pădurea să te învăluie, cu frunza-i verde. De-asupra, crengile să se încheie, ca un acoperiș. Sus, de pe înălțimi, să te vegheze cerul și să te privească soarele, cald. Iar fapta, oamenii să rămâie nevăzute, alungate de vântul morții.

Aici e Dumnezeu, lângă mine în minunata lui grădină.

PROFIRA SADOVEANU

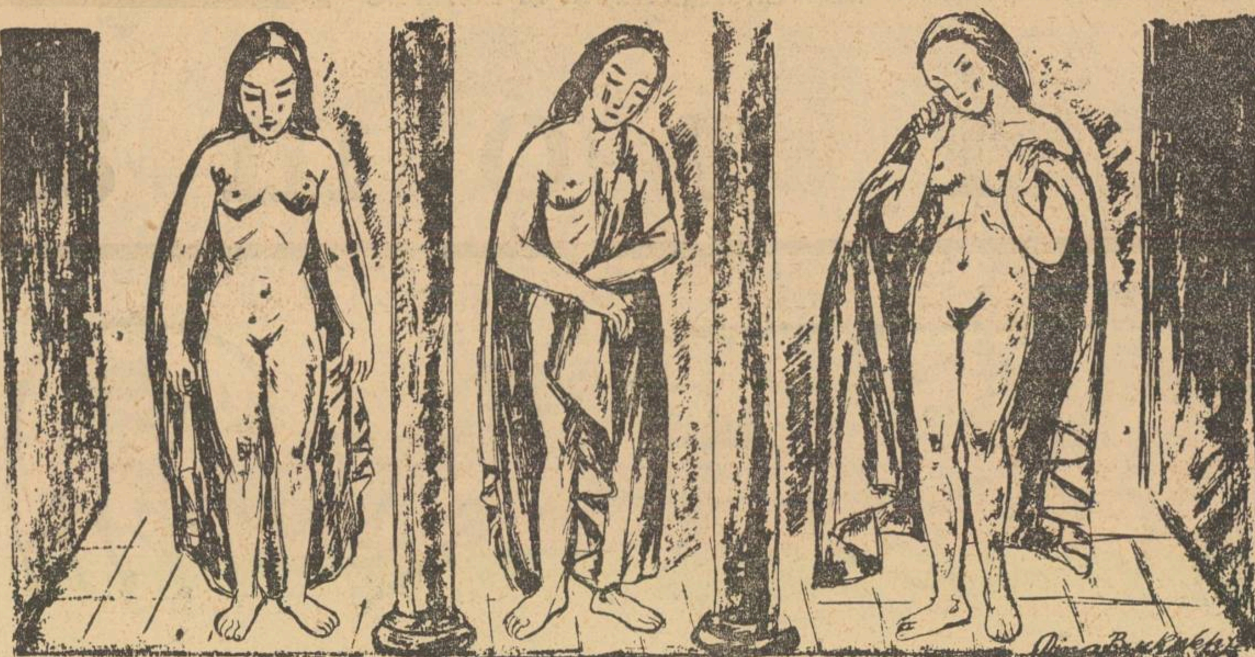
Cazinoul din Addis-Abeba

Războiul etiopian e terminat. Proba cea mai evidentă e faptul că frații directorului dela „Casino de Paris", Volterra, se vor îmbarca în curând cu destinația Addis-Abeba.

Frații Volterra au plecat înarmați cu pașapoarte în regulă, eliberate de Italieni, ca să studieze la fața locului construirea unui cazino și a mai multor cabarete și localuri de noapte.

„Panem et circenses" promiteau șefii Romei antice poporului. Iată deci jocurile.....

PLASTICA

Sezonul plastic se poate socoti încheiat.

Mai sânt totuși câteva manifestări care opresc atențiunea cercetătorului întârziat în Capitală în acest călduros sfârșit de Iunie.

La Mozart s'a organizat o colectivă destul de eclectică: Salonul omagial „8 Iunie".

Lăsând deoparte titulatura arbitrară a expoziției, în care nu se justifică cu nimic evocarea acestei date, rămâne pentru public o viziune de ansamblu mai mult tineresc, din care se desprind câteva nume cunoscute. Ne-am ocupat de cei mai mulți expozanți cu prilejul manifestărilor din chiar cursul acestui an.

Constatăm și de data aceasta, că în general opera tinerilor se valorifică prin folosirea inteligentă a mijloacelor de expresie. Și dacă nu realizează toți echilibrul dintre fond și formă, în orice caz majoritatea se mențin pe poziții onorabile, evitând confuziile și prevenind hazardul.

Expoziția dela Mozart nu însemnează nici surpriză, nici înaintare.

★

Mai puțin obișnuită e prezentarea artei populare și decorative finlandeze, *în Pavilionul Artelor dela Șosea.*

In trei săli spațioase sânt grupate vase în cristal și ceramică, covoare de matasă și de lână, exemplare alese din creația poporului și produse ale industriei moderne.

Caracteristica acestei expoziții este finețea de ansamblu a coloritului și simplificarea rafinată a formelor.

Vasele în linii geometrice sobre fac dovada unui gust ascuțit, rezultat din îndelungi încercări. Piesa obținută este perfect echilibrată, are siguranță în desfășurarea volumului, supleță și rost estetic în spațiu.

Vasele acestea sânt concepute, evident, numai ca obiecte de decor.

Iar covoarele alcătuesc cadrul: — întinse pe jos ori așezate pe pereți, unde lumina unui potir sau cromatica scrisă delicat pe ceramică își capătă întreaga valoare și formează un asamblu de subtilă estetică decorativă.

Covoarele uimesc prin îmbinările coloristice savant conduse și mai ales prin desenul suprafețelor de o discreție infinită.

Geometria lor se reduce câteodată la două patrate sau la două dreptunghiuri, în care se împletesc câteva nuanțe din acelaș ton, unele lucrate în relief.

Dem. Iordache — Peisaj

Efectul întregului este neașteptat și surprinde prin farmecul degajat din execuția atât de simplă.

Intr'un cuvânt, expoziția finlandeză vorbește elocvent despre o țară care are nu numai tradiție artistică populară, dar și

Ion Vlasiu — Păcală și Tândală

concepții moderne de prelucrare îndrăzneață și originală.

★

La Fundația Dalles este deschisă o expoziție poloneză de fotografii.

Cum imaginea constitue astăzi un mijloc de cunoaștere și de informație rapidă, în afară de satisfacțiile vizuale expoziția poloneză servește admirabil scopului de propagandă.

Oamenii de oriunde află, știu, gândesc, iau parte la actualitate datorită acestei ingenioase puneri în contact, care în grai obișnuit se numește fotografie, dar care a început de câțiva ani să cuprindă un sens mult mai adânc.

Dela fotografia de despersonalizare, unde rolul cel mare îl juca retușarea, dela fotografia de fapte diverse, s'a ajuns, odată interesul stimulat, la fotografia de artă.

Inceputul l-a făcut cinematograful, înlocuind teatrul care nu putea să fie teatru. *Iar astăzi, fotografia scapă de tutela picturii, detronând și absorbind părțile care-i convin și sânt de domeniul ei.*

Pentrucă în realitatea cea mare și diversă există aspecte care nu pot stârni interesul decât prin obiectivitatea lentilei.

Există astfel o realitate numai fotografică, anecdotică, cu farmecul și cu poezia ei aparte.

Ochiul de sticlă al aparatului are viața și rolul lui, privind lumea altfel decât poate s'o facă retina omenească.

Descoperim cu ajutorul fotografiei o existență misterioasă a lucrurilor și ființelor, prețuim și iubim o altă înfățișare a lumii, pe care până acum nu ne-o putea da nici un alt mod de exprimare plastică.

Expoziția dela Fundația Dalles, în afară de fotografiile de reportaj sportiv, informații asupra vieții tineretului polonez, înfățișează lucruri, ființe și priveliști în fațete inedite, obținute mai ales prin gradația luminii, prin tonalitatea efectului plastic și prin unghiul vizual al compunerii.

H. BLAZIAN

Reviste

Societatea de Mâine: No. 4 (Mai).
Carpații: No. 5 (Mai).
Școala Mehedințului: No. 8—9 (Apr. Mai).
Viața Romînească: No. 2-3, 4,-5 (Februarie-Mai).
Iașul No. 4 (Mai).
Cronicarul: No. 34 (Mai).

Buletine

Buletinul Cărții Românești No. 5 (Mai).
Buletinul pregătirei premilitare No. *educației fizice: No. 1—2, 3.*
Buletinul universității populare: No. 1 (Mai)

Ziare

Tribuna edilitară: No. 139.
Nădejdea: No. 121—122.
Gazeta Basarabiei: No. 162.
Slova: No. 8.

A. D. XENOPOL

O pagină din trecut

Fuga din București în timpul lui Tudor Vladimirescu

După ce pune stăpânire pe județele de peste Olt, Tudor se pregătește a pleca spre București, unde „adunarea poporului" trebuia să aștepte sosirea omului împărătesc cerut de el prin scrisoarea către Poartă.

Apropierea lui de capitală insuflă o groază nespusă celei mai mari părți din boerimea muntenească și chiar multor orășeni, groază îndestul de îndreptățită, întrucât toate neorânduelile săvârșite de bandele înarmate ce cutreerau Muntenia erau puse în socoteala lui Tudor, cu toate silințele sale de a le înfrâna. Fuga bucureștenilor era cu atâta mai firească, cu cât tot atunci și Ypsilanti cobora din Moldova către capitala Munteniei.

Dintre boerii ce se credeau amenințați, se grăbiră a pune hotarul între ei și țara lor, spătarul Brâncoveanu, banul Grigore Ghica, banul Barbu Văcărescu, logofătul Ștefan Belu, vistiernicul Ioan Manu și mulți alții. Cei înțeleși însă cu Tudor, anume vornicul Grigore Băleanu, vornicul Mihai Manu, vornicul Iordachi Slătineanu, logofătul Scarlat Grădișteanu, vornicul Nicolae Golescu, logofătul Fotachi Știrbei, logofătul Alexandru Filipescu, vornicul Alexandru Nenciulescu și alții, până la numărul destul de însemnat de 56, rămaseră în București. Intre ei erau și câțiva de origină greacă, dintre cei ce nu voiau să ia parte la revoluția lui Ypsilanti, precum M. Vilara, Dionisie Fotino, istoricul, și Neculai Cațacatu.

Parte din popor, văzând fuga boerilor, s'a luat după ei și în curând drumul către Brașov înfățișa un lung șir de fugari, care pe întrecute căutau să apuce granița. Fuga făcându-se pe timp de zăpadă, vânt și ploaie, pe drumuri desfundate, pline de cete de hoți, bieții fugari întâmpinau în goana lor rele mai mari încă decât acele de care se temeau a fi cuprinși în București.

Un document contimporan, scrisoarea unuia Stan Popovici, refugiat în Sibiu, spune că „cine ar putea să afle ce este, fiind multă amestecătură de oameni? Cel mai rău este că multe cete de hoțomani sânt cu cuvânt că-s ai unuia și ai altuia și pe cine întâlnesc pe drumuri îi jefuesc de arme, haine, cai. A ajuns vremea că cine se scoală mai dinainte acela e mai mare".

Bucureștii subt două ocupații (1821)

Sava însă trebuia să se prefacă a fi măcar deocamdată cu Ypsilanti. El își făcu o slujbă însemnată. Anume, trădătorul cauzei grecești sluji de instrument și trădării ce puse capăt vieții Vladimirescului. El păstrase încă poziția întărită dela Mitropolie; Tudor era la Cotroceni, iar Ypsilanti la Colentina. Incât Bucureștii înfățișau atunci priveliștea stranie de a fi adăpostul unei întreite revoluții, fiecare cu alt caracter și alte scopuri, toți dușmănindu-se în ascuns, deși în formă trăiau în pace.

Retragerea Turcilor din București la 1822

Pe măsură ce se apropia însă timpul ridicării oștirilor din București (22 Aprilie) și Iași (28 Iunie 1822), prădăciunile se îndesau și sporeau într'un grad neauzit, deoarece Turcii nu vroiau să iasă necăpătuiți din țările Ghiaurilor. Ca să poată prăda în tot largul lor, fiarele sălbatice ce purtau nume de oștiri împărătești întrebuințau focul, pentru ca la înspăimântătoarea lui lumină să se poată deda jafului fără nici-o oprire.

Mai în fiecare zi isbucnea câte un foc într'o parte a Iașilor, și tot așa și în București.

Un martor ocular spune, în 16 Decemvrie 1821, că „focurile în Iași, care mai încetaseră de câteva zile, iarăși au început, — adăogindu-se și prădăciunile, mai vârtos acum de când au început a se ridica oștirile împărătești".

Mânăstirile, care deveniseră ca totdeauna adăpostul averilor scăpate prin fugă, fură jefuite pe tăcute de Turci. Astfel, afară de Secul, a cărui atacare era oarecum îndreptățită prin faptul că adăpostea rămășițele eteriei, mai fură prădate fără nici-un motiv Slatina, Râșca, Văratecul și Agapia. Ba Turcii s'au amestecat chiar în religia țărilor române, oprind toaca și clopotele dela biserici, al căror sunet le jignea auzul.

Aspectul Bucureștilor în timpul domniei fanariote

Dacă însă ocârmuirea se muncea cu gândul cum să jefuiască mai bine pe ocârmuiții ei, bine înțeles că nu-i rămânea nici timpul, nici mijloacele de a se îngriji de buna stare materială a porului. Pe tot întinsul țărilor române nu se afla un pod sistematic, și numai unde era peste putință de a se trece apele prin vad, se găsea câte un pod umblător. Drumurile erau așa cum le croiseră nevoile primitive. In orașele de reședință, de care Domnii trebuiau să îngrijească, fiind capitalele lor, străzile principale erau acoperite cu niște bârne în curmeziș, care le dădeau aspectul de poduri. Când ploua mult, bârnele se desprindeau și pluteau pe noroi ca pe o gârlă de lavă. Sub aceste bârne se adunau toate murdăriile și toate infecțiile. Adeseori animale moarte putrezeau subt ele.

Scrisoare

Iar îngenunchi și iar te chem acum
Cu mâinile întinse peste ape
Mi-au amorțit privirile pe drum,
Dar nici o navă nu se vede-aproape...

Ți-aduc în pleoape boabe de pojar
Să ardă 'n calea gândului stingher,
Căci m'am născut în lume Năvodar
Și vreau să mor cu stelele din cer...

Pe care țărm fără hotare crești
Când noaptea sparge blidul de lumină,
Asemeni poate pietrei din povești,
Vin nimfele la tine de se 'nchină...

Și trupul gol ți-l frânge vântu 'n două
Iar soarele ți-l coace ca pe-un rod,
Ți-o fi 'nflorit pe gură lună nouă,
In arderi de păcat și de exod...

Iar îngenunchi și tot te chem mereu
Când se desbracă apele spre sară,
Poate-ai să vezi pe guri de eleșteu,
Un suflet care urcă și coboară...

CONSTANTIN SALCIA

LION FEUCHTWANGER

Friguri romane

Cele două doamne americane de vârstă mijlocie, dar cu o înfățișare foarte îngrijită, se sculară de la masă, străbătură terasa înaltă a restaurantului și, sprijinite de balustradă, contemplară minunata panoramă a Romei, cu dealul Palatin, Forul și Coloseul. In ochii lor se citea o urmă de îngrijorare.

Deodată, din spre treptele, ce duceau în grădină, răsună un glas de fată tânără:

— Ei, haide odată! Să lase tineretul în pace! N'au decât să împletească...

— Dar Babs, — răspunse alt glas tânăr — parcă ele împletesc?!

— La figurat, draga mea, la figurat! — râse primul glas. — De fapt, nici nu prea le-a rămas altceva de făcut, bietelor...

Aici, o cotitură a scării întortochiate înghiți convorbirea.

Doamna mai scundă și mai palidă la chip se înroși ușor.

— Barbara! — murmură ea, clătinând capul, cu un reproș întârziat la adresa glasului batjocoritor.

Cealaltă, mai înaltă, mai rumenă la față și cu nasul scurt, energic accentuat încă de linia hotărîtă a sprincenilor negre, izbucni în râs:

— Iată, prin urmare, părerea fiicelor noastre despre noi!

— Nu despre noi personal! — răspunse tovarășa sa, cu un gest împăciuitor. Să nu uităm asta! E concepția modernă despre mame în general. Și apoi privește, te rog...

Cam rușinată și cu un aer de vinovăție, scoase din geantă ceva roșu, de mătasă, în care sclipeau două iglițe de împletit.

Doamna brună râse din nou. Pe urmă cele două prietene priviră mute la peisagiul din fața lor. O pace molcolmă, isvorîtă parcă din splendoarea Romei și a primăverii, începu să le învălue.

Ora prânzului trecuse de mult și ele se aflau singure pe terasa mare.

— Nu știu, de ce n'am putea rămâne aici — zise Mrs. Slade, cea cu fața rumenă și sprincenele energice.

Impinse două jilțuri împletite spre balustradă și se așeză în unul din ele.

— E cea mai frumoasă priveliște din lume — adăogă ea.

— Pentru mine va rămâne veșnic cea mai frumoasă — răspunse Mrs. Ansley.

Atât de ușor accentuase cuvintele „pentru mine", încât Mrs. Slade crezu că era doar din întâmplare.

— Când ne-am întâlnit aici pentru întâia oară, eram mai tinere decât astăzi fiicele noastre. Iți aduci aminte?

— Firește că-mi aduc aminte, murmură Mrs. Ansley, cu aceeaș ușoară accentuare. — Dar chelnerul de colo pare a se mira că nu plecăm — obiectă ea.

— Numaidecât voiu pune capăt mirării sale, — zise Mrs. Slade.

Făcu semn chelnerului și îl lămuri că atât ea, cât și prietena sa erau îndrăgostite de Roma și ar dori să-și petreacă după amiaza aici, pe terasă — bine înțeles, dacă nu stânjeneau personalul restaurantului.

Mulțumind cu o plecăciune pentru bacșiș, chelnerul o încredință că dimpotrivă vedea cu bucurie pe doamne și ar fi fericit dacă ele ar rămâne și la cină. Avea să fie o noapte cu lună.

— De ce nu? — zise Mrs. Slade zâmbind. Cine știe de altfel — adăugă ea către prietena sa când se vor înapoia fetele noastre. Ai tu habar, cel puțin, de unde se vor înapoia ele?

— Trebue să fi sburat spre Tarquinia, la un ceai dansant, în tovărășia tinerilor aviatori militari italieni, a căror cunoștință am făcut-o deunăzi la legație. Se vor întoarce desigur la lumina lunii.

— Lumina lunii... Ce rol mai joacă și astăzi încă! Crezi tu că fetele noastre sânt tot atât de sentimentale ca noi, pe vremuri?

— Tu, Alida, după părerea mea, n'ai fost niciodată sentimentală, — zise Mrs. Ansley, cu o privire spre prietena sa.

— Ei, poate că ai dreptate, — admise cealaltă.

In gând, amândouă doamnele făcură observația că deși se cunoșteau din copilărie și fuseseră de atâtea ori împreună, știau prea puțin una de alta.

Bine înțeles că fiecare din ele ar fi fost în stare, să dea o descriere amănunțită a prietenei sale. Mrs. Delphin Slade, de pildă, ar fi declarat că acum douăzeci și cinci de ani Mrs. Horace Ansley, fusese de o frumusețe răpitoare — nu-ți vine să crezi, nu-i așa? — cu toate că și astăzi încă avea o înfățișare destul de plăcută. Dar ca fată fusese mult mai frumoasă chiar de cât fiică-sa Barbara, care, ce-i drept, din punctul de vedere modern, era mai interesantă, mai picantă... Ciudat, de unde numai luase Babs atâta vioiciune, cu părinți atât de liniștiți și de banali! Căci Horace Ansley se potrivise de minune cu soția sa. Amândoi respectaseră la perfecție vechiul tip newyorkez, astăzi dispărut, al unor oameni fără cusur, cari duceau o viață pilduitoare și erau nespus de plicticoși.

Cele două prietene își pierduseră aproape în acelaș timp soțul, iar acum, din întâmplare, se întâlniseră la Roma și locuiau chiar în unul și acelaș hotel, fiecare ca însoțitoare modestă a unei fete frumoase.

Pentru Alida Slade însemnase o adevărată prăbușire, când din soția lui Delphin Slade devenise văduva lui. Pe celebrul advocat și tovarășa sa de viață îi așteptase în fiecare zi îndatoriri noui și foarte plăcute: primirea unor oaspeți străini în casa lor elegantă, călătorii cu expresul la Londra, Paris, Roma, unde erau primiți cu o ospitalitate încântătoare și altele. Iar acum, dintr'odată, totul luase sfârșit. Nu mai rămăsese Alidei decât fiică-sa, căci fiul, care părea să fi moștenit marele talent al tatălui său, murise încă în frageda-i tinerețe. Dacă atunci Alida nu fusese doborîtă de cruda lovitură a soartei, aceasta se datorase doar faptului că își avea pe soțul alături, în care să se sprijine. Acum însă, după moartea acestuia, durerea de pe urma primei pierderi înviase, devenind aproape de neîndurat.

Tot ce mai putea face Alida acum era să-și închine viața fiicei sale, dar scumpa Jenny era un copil atât de desăvârșit, încât nu cerea prea multă osteneală. Uneori Mrs. Slade aproape ar fi dorit ca Jenny să se îndrăgostească, fie și de un tânăr mai puțin agreat de dânsa, numai s'o vadă odată ocrotită și răsfățată de un soț iubitor.

In loc de aceasta, Jenny ocrotea și răsfăța pe mamă-sa.

Imagina, pe care, în minte, Mrs. Ansley și-o zugrăvea de Mrs. Slade, era cu mult mai palidă.

„Alida Slade e foarte deșteaptă, dar nu chiar așa cum își închipue ea — atât. Cel mult ar mai fi adăugat că Mrs. Slade fusese odinioară neobișnuit de vioaie și veselă, mult mai vioae și mai veselă decât fiică-sa, care firește era deasemenea o fată drăguță și inteligentă, dar nici pe departe ca, pe vremuri, Alida. Biata Alidă avusese multe nenorociri în viață! Mrs. Ansley o compătimea adânc.

Timp îndelungat, Mrs. Slade șezu mută, iar Mrs. Ansley lăsă să-i lunece în poală lucrul de mână și căzu deasemenea pe gânduri.

Deodată aerul fu plin de sunetul clopotelor, care acopereau Roma cu o boltă de argint.

Mrs. Ansley zise pe un ton de întrebare:

— La patru e bridge la legație...

Mrs. Slade tresări.

— Bridge?... Dacă nu ții neapărat să mergi... E atât de frumos aici și atâtea amintiri se trezesc în mine!

— Nu, zise repede Mrs. Ansley. — Nu țin deloc să merg.

— Tocmai mă gândeam, spuse Mrs. Slade, că pentru fiecare generație, orașul acesta a însemnat altceva. Pentru bunicile noastre: frigurile romane. Pentru mamele noastre: primejdii sentimentale, de care trebuiau să ne apere. Iar pentru fiicele noastre Roma nu mai reprezintă

poate nici atâta primejdie cât strada mare a orașului nostru. Ele, de fapt, nici n'o cunosc și îi nesocotesc frumusețea. Știi, întotdeauna mi-am zis că sarcina mamelor noastre a fost mult mai grea decât a bunicelor. Pe când bântuiau încă frigurile romane, era desigur ușor să-ți închizi fiica în casă, pe înnoptate. Dar ce greu trebue să fi fost pe vremea tinereții noastre, cu atâta frumusețe în jur, care te face să resimți mai tare ademenirea fructului oprit!

Ingândurată, Mrs. Slade se rezemă de speteaza jilțului. Nici nu aștepta vreun răspuns. Deodată făcu în minte o observație, pe care se feri s'o rostească: „Cică fetele noastre nu sânt sentimentale și nu le pasă de lumina lunii. Dar dacă Babs Ansley nu-i îndrăgostită de tânărul aviator — marchizul — și nu și-a pus în gând să-l cucerească, apoi sânt oarbă și surdă. Iar biata mea Jenny nici nu poate să nădăjduiască măcar în vreun succes, cu o fată ca Babs alături! Tare aș dori să știu, dacă nu tocmai de aceea îi place lui Grace Ansley, ca fiicele noastre să meargă împreună...

Mrs. Slade suspină adânc. Prietena îi aruncă o privire întrebătoare.

— Nu-i nimic, zise Mrs. Slade — Mă gândeam doar la faptul, că fiică-ta vrăjește pe fiecare. Acest Campolieri e cea mai bună partidă din întreaga Romă. Nu mă privi cu un aer de nevinovăție, draga mea, știi foarte bine că este așa...

Mrs. Ansley se uită visător la peisajul roman. In cele din urmă zise:

— Cred că exagerezi meritele lui Babs, draga mea.

— Nu, răspunse Mrs. Slade. Ii recunuosc doar acele, pe care le are, atâta tot. Și poate chiar că te pizmuesc. O, fata mea e un înger. Uneori aș dori chiar să nu fie în așa măsură.

— Și Babs e un îngeraș, răspunse Mrs. Ansley, răzînd ușor.

— Firește că da... Te rog, nu mă înțelege greșit. Dar faptul că ele se plimbă acum la malul mării cu cavalerii lor, îmi aduce în chip dureros aminte de trecut.

Se sculă în picioare și, sprijinită de balustradă, cercă să soarbă în ea vraja împăciuitoare a clipei. Dar în loc de pace simți o neliniște crescândă. Se întoarse spre Coloseu. Uriașa clădire începu să se învălue în umbre purpurii. Cerul, deasupra ,era curat ca un cristal, fără culoare, fără luciu. Era clipa când după amiaza și seara atârnă în mijlocul bolții cerești, iar cumpăna nu se apleacă nici într'o parte și nici în cealaltă.

Deodată Mrs. Slade se întoarse și atinse brațul prietenei sale. Atât de bruscă fu această mișcare, încât Mrs. Ansley tresări și își ridică speriată ochii.

— Soarele a apus. Nu ți-e teamă, draga mea?

— De ce?

— De frigurile romane... de pneumonie. Imi amintesc cât de bolnavă ai fost în iarna aceea. Ca fată, ai avut pieptul foarte plăpând, nu-i așa?

— O, aici nu mi se poate întâmpla nimic. Acolo jos, la For, va fi deodată un frig de moarte, dar sus aerul nu se răcorește atât de repede.

— Desigur, ai dreptate, dar ar trebui totuși, să te păzești... Mrs. Slade se întoarse iarăși spre balustradă. Gândi:

„Incă odată vreau să încerc, să n'o urăsc". Cu glas tare însă zise:

— Oridecâteori privesc de aici spre For, îmi aduc aminte de povestea străbunei tale. Grozav de rea trebue să fi fost femeia aceea!

— O da, Harriet, despre care se zice că într'o seară, după apusul soarelui, și-ar fi trimis pe sora sa mai mică la For, ca să culeagă, pentru albumul ei, niște flori, ce nu se deschid decât noaptea...

— Da. Dar e adevărat că a trimis-o, fiindcă amândouă iubeau pe acelaș bărbat?

— Așa se spune în familia noastră. Cică Harriet ar fi mărturisit-o chiar mai târziu. Biata ei surioară s'a îmbolnăvit de friguri și a murit. Cu povestea asta, mama mi-a băgat spaima în oase.

— Și tu mie, în iarna când am fost împreună aici, ca fete, știi, în iarna aceea, când m'am logodit cu Delphin.

— Zău? râse încet Mrs. Ansley. N'aș fi crezut că cineva te poate speria pe tine.

— Ei și cu toate acestea mi-a fost teamă, căci prea eram fericită pe atunci. Nu știu, dacă înțelegi asta?

— Eu?... Cum nu... răspunse șovăitor Mrs. Ansley.

— De aceea, povestea străbunei tale rele mi-a făcut o impresie atât de adâncă. Imi spuneam că frigurile romane nu mai bântue acum, dar că la For e un frig de moarte după apusul soarelui, iar la Coloseu — mai ales după o zi prea caldă contrastul se face resimțit — e și mai frig și umed.

— La Coloseu?

— Da. Nu era ușor să pătrunzi acolo seara, dupăce încuiau poarta. Dar pe vremea aceea tot se mai putea și mulți au făcut-o. Perechile de îndrăgostiți își dădeau întâlnire acolo, dacă nu se puteau vedea în altă parte. Tu știai asta, nu-i așa?

— Nu... nu-mi amintesc.

— Nu-ți amintești? Nu-ți amintești că odată, în amurgul serii ai eșit să privești ruinele și ai înghețat aproape de frig. Ai vrut să vezi cum răsare luna. S'a svonit atunci că de pe urma plimbării aceleia te-ai îmbolnăvit atât de rău...

— Intr'adevăr, — răspunse după o clipă de tăcere Mrs. Ansley. Dar de atunci a trecut atâta vreme...

— Și te-ai vindecat, așa că totul s'a sfârșit cu bine. Dar prietenii tăi s'au mirat cu drept cuvânt cum tocmai tu, care te fereai întotdeauna atâta, ai îndrăznit să mai eși la ora aceea și cum de ți-a dat voe mama ta. Nu-i așa că ai rămas afară până noaptea târziu?

— Poate. Chiar și fetele cele mai cuminți sânt uneori nesocotite. Dar dece pomenești de asta acum?

— Fiindcă nu mai pot răbda! — izbucni deodată Mrs. Slade.

— Ce nu poți răbda? — întrebă foarte palidă Mrs. Ansley.

— Că nu bănuești nimic. Vezi că eu am știut atunci de ce ai eșit...

— Dece... am eșit?

— Da. Crezi poate că vreau numai să te încerc? Ei bine: ai eșit, ca să te întâlnești cu logodnicul meu. Și pot să-ți mai spun și astăzi fiecare cuvânt din scrisoarea, prin care ai fost chemată la întâlnire.

Mrs. Ansley se sculă în picioare, geanta și mănușile căzură la pământ.

— Nu... se poate, îngăimă ea.

— Dece nu se poate? Ascultă, te rog, dacă nu mă crezi pe cuvânt: „Singura mea dragoste! Așa nu mai merge. Trebue să ne vorbim între patru ochi. Vino mâne pe înserate la Coloseu. Cineva va aștepta la poartă și te va lăsa să intri. Nimeni nu va bănui nimic...". Dar poate tu ai și uitat...

— Nu, și eu mai știu fiecare cuvânt pe dinafară, răspunse Mrs. Ansley liniștit.

— Iar iscălitura? „Al tău pe veci D. S.". Ei, am dreptate? Scrisoarea aceasta te-a îndemnat să mergi seara la Coloseu?

— Nu înțeleg, de unde ai putut să afli..., răspunse prietena sa. Am ars-o atunci numaidecât.

— Desigur. Ești atât de prevăzătoare. Totuși am știut. Am știut, fiindcă scrisoarea aceea — *eu* am scris-o!

In lumina amurgului ce se stingea, cele două femei se uitară țintă una la alta. Apoi Mrs. Ansley se așeză. Lacrimile îi curgeau dealungul obrajilor palizi.

— Și eu care crezusem că cel puțin această scrisoare mi-a scris-o el...

Mrs. Slade avu deodată o senzație de frig și de singurătate.

— Acum mă crezi desigur un monstru! murmură ea.

— Nu... Dar a fost singura mea scrisoare. Așadar nu el mi-a scris-o?

— O, cât de drag îți mai este și astăzi...

— Amintirea mi-e dragă, zise Mrs. Ansley.

— Amintirea? Amintirea momelii, a așteptării zadarnice, a mâniei și a disperării? — izbucni ura din Mrs. Slade.

Prietena zâmbi. Da, acum știa iarăși să zâmbească. Era zâmbetul acela minunat, pe care îl vezi doar pe chipul madonelor foarte blânde.

— Te înșeli, răspunse ea încet. Eu... am răspuns la scrisoarea aceea.

— Răs...

— Da.

— La așa ceva nu m'am gândit... Și...

— In seara aceea... n'am așteptat degeaba. Nu mânia și disperarea se leagă de amintirea serii aceleia....

Mrs. Slade se îndreptă de șale. Râse scurt, brutal. Tot a ei era izbânda.

— Bine, zise ea, pentru atâta nu te pizmuesc! Tu l-ai avut o singură noapte, pe când eu am trăit cu dânsul douăzeci și trei de ani în șir! Și singura amintire de la Delphin, scrisoarea, n'ai îndrăznit măcar s'o păstrezi...

Mrs. Ansley se ridică iarăși din jilț și, îndreptându-se spre scară, zise încet:

— Poate că... te înșeli și de astă dată. Mi-a rămas o amintire... Barbara... fiica lui Delphin Slade. Scumpul rod al frigurilor romane, al nopții de dragoste dela Coloseu...

Jos, în oraș, se aprindeau acum lămpile. In tăcerea adâncă din jur nu se auzea decât plânsul d-nei Slade.

Deodată, deasupra Coloseului, se iviră două avioane svelte. Intr'o curbă elegantă înaintau spre aerodrom.

Trad. de AURELIA LAST

In vizită la un barbar*

A. RENNICOV

Făcusem cunoștință ocazional cu marele regisor de cinematograf, Mr. Jouè, un pasionat al filmelor din viața poporului rus.

Acum câțiva ani turnase cunoscutul film „Prințesa Vasile"** și „Sărăcia nu-i un defect". *** („La Pauvreté n'est pas un prophète").

Domnul Jonè, după cum reese din amănuntele culese de mine, n'a fost niciodată în Rusia, și n'a stat nicicând de vorbă cu vre-un Rus. Și totuși, după spusele lui, a avut minunate atuuri.

Bunicul lui luase parte la războiul Crimeei și dăduse chiar un asalt fortului Molohov.

Făcând cunoștință cu Mr. Jouè, am stat cu el puțin de vorbă. La despărțire i-am propus, conform stupidului obiceiu rusesc, să vie să mă vadă cândva.

Credeam că 'ndeplinesc o simplă formalitate. Dar Jouè mi-a luat invitația în serios și m'a rugat să-i fixez ziua și ceasul când mă poate vedea.

— Tare aș vrea să cunosc și eu ceva din viața și misticismul poporului slav, — îmi mărturisi el, notându-și ziua și ceasul vizitei.

Pornii spre casă c'un sentiment de apăsare. In primul rând mă gândeam că va trebui să-mi pierd o noapte 'ntreagă. Iar în al doilea, că Mr. Jouè va pune acțiunea tot în cadrul care-i place. M'am convins de asta după aerul de satisfacție ce i se citea pe față, și după acea îndărătnicie, cu care susținea vederile bunicului său decedat.

— Las' pe mine, nenișorule, — murmurai eu înfuriat, în timp ce mă apropiam de casă. Las' c'o să-ți arăt eu ție ce'nseamnă: „Sărăcia nu-i un defect" și „Prințesa Vasile".

Pentru Joi, ziua când trebuia să vie Jouè, făcusem toate cumpărăturile necesare unei primiri rusești. Votca am turnat-o în samovar, iar în coșul samovarului am pus un buchet de flori. In sufragerie, peste plita fierbinte a sobei de fier, am pus o scândură lungă, susținută de ambele capete cu niște geamantane. Bufetul din colț l-am tras spre fereastră, iar colțul l-am mascat cu o draperie roșie. Am pregătit apoi de-ale mâncării și băutură. Pe masă am pus un ceainic cu scorțișoară și piper în loc de ceai, o bucată de colac crud cu o lumânare înfiptă 'n mijloc și un castron cu struguri muiați în untdelemn.

A fost odată ca nici odată. O să mănânc singur, o să beau singur, dar în schimb o să vadă și el ce-i aia mistică rusă...

Jouè a fost exact la vizită. N'a întârziat nici cu'n minut. După ce m'a salutat cu voioșie, a intrat în sufragerie și a'nceput să examineze pereții cu multă curiozitate.

— Mi se pare că mai lipsește un cocoș?, — zise el intrigat.

— Cocoșul l-am ascuns, domnul meu, — i-am răspuns eu cu tristeță, ajutându-i să-și scoată paltonul, — noi Rușii, în congresul dela Trocadero, am făcut jurământ solemn să nu mai expunem cocoși până nu se va restaura Rusia de odinioară.

Și depărtându-mă tăcut, am luat pe rând de pe masă, pantofii, târnul, cheile, căciula de carachiul și halatul,—toate pregătite din vreme, și făcând o reverență adâncă, i-am spus cu gravitate:

— Iubite și scumpe frate, când intri în casa modestă a unui Rus, trebue să-i respecți toate datinile lui sfinte.

— O, *monsieur, avec plaisir*, zise Jouè emoționat.

— Frate scump, în primul rând să-ți lepezi pantalonii și fracul și să-ți îmbraci halatul ăsta al prieteniei omenești. Pe cap să-ți pui căciula asta a bunei înțelegeri și a armoniei. Te rog, dacă vrei să nu superi pe gazdă, să n'o scoți deloc atâta timp cât stai în casa asta.

— O, desigur, cu plăcere, domnule!

— Scoate-ți și pantofii. In locul lor încalță pantofii aceștia ai caldei amiciții. Și-acum, când toate sânt gata, îți dau în primire mănunchiul acesta de chei. Cu ele poți să descui toată casa. Dar bagă de seamă să nu te atingi de cheia cea mică. Cum ai atins-o ai și murit, dragul meu!

— Care chee? Asta? — întrebă Jouè îngălbenind. Bine. Dar târnul la ce servește?

— Cu târnul ăsta, dragul meu, tu ai dreptul, în calitate de musafir, să mături din casă tot ce vrei, chiar și pe amfitrion. Acum ia târnul în mână, și hai să mergem. Așează-te în colțul acela roșu și gustă din mâncarea și băutura noastră națională.

Jouè ședea în colțul sufrageriei, mascat de draperia roșie și privea în juru-i cu o curiozitate crescândă. Iar eu, mi-am scos batista din buzunar, mi-am ridicat mâna'n sus și am început să joc prin odae un dans rusesc îndrăcit. Apoi, mi-am tratat musafirul.

— Colac rusesc, — îi zisei eu, îndoindu-mi un genunchi și prezentându-i farfuria cu colacul crud. Ia și mănâncă, dragul meu.

— *Merçi bien*, — murmură Jouè, ridicând farfuria în dreptul ochilor. Dar mi se pare că-i crud, *monsieur?*

— Cel care intră pentru prima oară în casa unui Rus, îl mănâncă crud. Iar cel care vine pentru a doua oară, îl mănâncă copt.

Țineam lumânarea aprinsă'n mână, așteptând ca Jouè să muște din aluat. I-am dat apoi pe rând, un păhărel cu votcă, o ceașcă cu vin, un ceai cu piper și scorțișoară și la urmă l-am tratat cu struguri.

— *Huile d'olive!* — zise el, văzând că se preling picături unsuroase de pe struguri.

— Da, dragul meu, struguri cu untdelemn.

— Nu mai pot mânca, domnule. Sânt sătul.... *monsieur*, pe cuvântul meu de onoare că nu mai pot! Dă-mi mai bine votcă.. Sau vin....

După o jumătate de oră, făcându-i cunocut că ceremonia oficială s'a terminat, am împins măsuța spre colțul roșu, m'am așezat pe plita sobei și-am început să discut cu el în liniște.

— Afurisită rană! — mă văitam eu, frecându-mi piciorul stâng. — Au trecut cincisprezece ani de-atunci, și tot mă mai doare locul unde m'a mușcat ursul.

— Dar unde te-a mușcat ursul, domnule?

— La Petersburg, în prospectul Kamenoostrovsk. Am eșit grăbit de-acasă, uitând să iau pușca cu mine. Și ce să vezi, domnule. Mă pomenesc în fața cu un șir întreg de urși. Mergeau clănțănind din dinți. Apoi s'au repezit ca fulgerul și au sfâșiat vreo două sute de oameni chiar sub ochii mei.

Vrei să-ți povestesc cum s'a întâmplat? Sau poate preferi, să afli cum împușcam porci mistreți în Petersburg ? Asta s'a petrecut de mult. Cu vreo douăzeci de ani în urmă.... La o vânătoare luam parte eu, contele Malinta de Scuratin, deputatul Pavel Melincov și Nicolaevici, vestit pentru curajul său extraordinar....

●

Pe la ora zece se auziră bătăi în ușă. Mi-au venit musafiri pe neașteptate: Kudreavkin cu nevasta lui.

Soții Kudreavkin, fără să bănuiască nimic, mă salutară și intrară în sufragerie.... Și ce să vezi! In colțul roșu dau de monsieur Jouè: în halat, cu căciula de carachiul pe cap, cu târnul într'o mână, cu păhărelul de votcă în cealaltă....

— Ce-i cu sperietoarea asta aici? — șopti doamna Kudreavkin, retrăgându-se spre ușă.

— Nu vă temeți, nu-i nimic.... E un străin în vizită la un barbar.

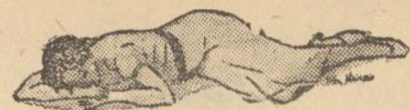
Restul serii, se'nțelege, l-am petrecut foarte bine. Domnul Kudreavkin, cu gândul la trecutul său aristocratic, cânta c'unsufletire pe un pieptene învelit în foiță. Doamna Kudreavkin îl acompania bătând vioi din palme. Iar monsieur Jouè, uitând că-i îmbrăcat în halat și cu târn, trăgea o căzăcească îndrăcită.

Trad. de MARIA VAVILINA

* In această povestire autorul ironizează pe regisorii cari pun în scenă filmele rusești fără să cunoască în deaproape viața, moravurile și superstițiile poporului rus.

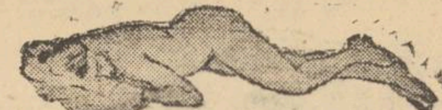
** In limba rusă nu există nici o povestire cu acest titlu, iar numele de Vasile se dă numai la bărbați.

*** Acesta e titlul unei comedii de Ostrovski.. **Defect** se traduce în rusește **poroc.** Autorul pune intenționat **proroc** în loc de **poroc.**

AVENTURIERE

Biografii neromanțate

Si Manm'ud

Si Manm' ud, — Isabelle Eberhardt, — vagabond arab şi scriitoare franceză, se odihneşte de mai bine de treizeci de ani undeva, prin nisipurile Ain-Sefrei.

De la ea au rămas două cărţi, tipărite târziu, după moartea ei: *Les journaliers* şi *Trimardeur*. Două cărţi pasionante şi ciudate, de o sinceritate sălbatecă şi delicată în acelaş timp, — două cărţi care samănă cu autoarea lor.

Dacă povestea vieţii lui *Si Manm' ud* n'ar fi reconstituită după propriile ei însemnări şi după documente oficiale, ai crede că e vorba de subiectul unui roman de senzaţie, din cele mai neverosimile.

Era, ca şi Marie Bashkirtseff, ruscă. Ca şi ea, a murit foarte tânără. Dar, pe când „divina Marie", cu feminitatea ei graţioasă şi precoce, era lacomă de viaţă şi ambiţioasă până la exasperare, — Isabelle Eberhardt n'avea decât o dorinţă: să evadeze din viaţa artificială a Europei civilizate şi creştine, ca să se piardă fără urmă, singură şi liberă, în valurile nomade ale poporului arab.

S'a născut la Geneva, din părinţi ruşi refugiaţi din Bacu. Mama ei era circaziană şi de religie musulmană.

Orfană de mică, Isabelle e crescută de un unchiu, om de-o cultură superioară, prieten cu Herzen şi cu Tolstoi, exilat din Rusia pentru opiniile lui politice. Isabelle primeşte o educaţie de băiat, se deprinde chiar să umble îmbrăcată băeţeşte. Incepe să înveţe medicina şi ia parte la viaţa sbuciumată a studenţilor ruşi de pe-atunci. Dar, la douăzeci de ani, lasă totul în pământ şi pleacă în Algeria, singură, fără bagaje, fără bani, călătorind în condiţii de mizerie care ar fi descurajat pe orice femee civilizată. De cum calcă pe pământul Africei, se simte în largul ei. Europa a rămas în urmă, departe, — străină şi ostilă. A uitat-o.

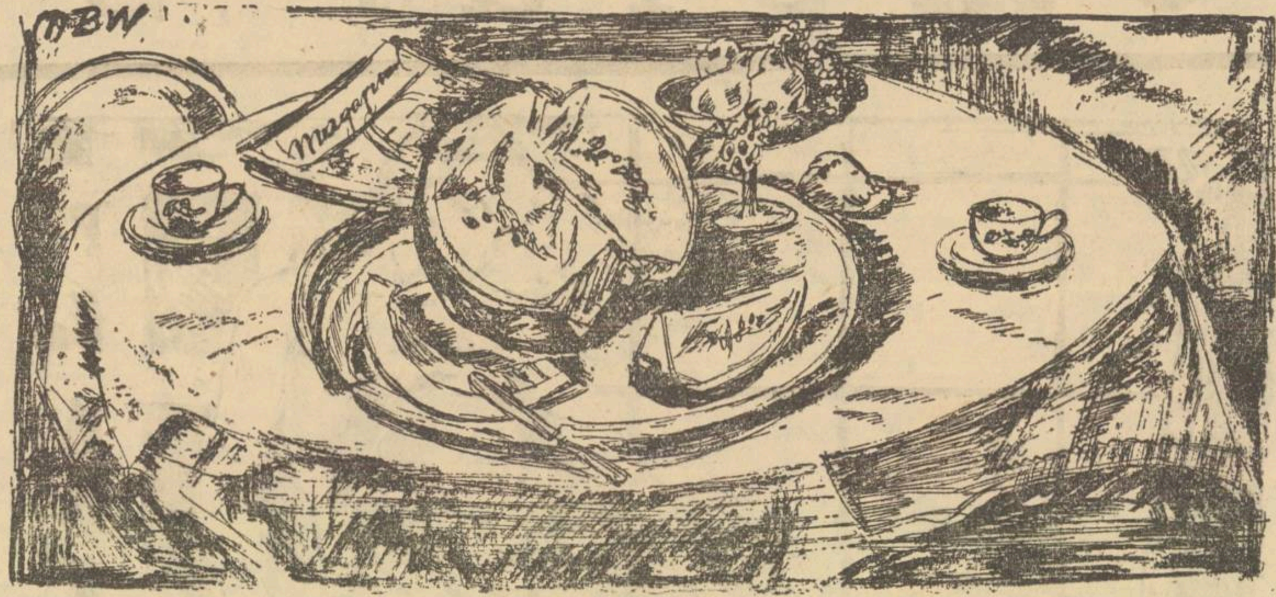
Cu tot sufletul, Isabelle Eberhardt se închină Islamului. Nici o rezistenţă intelectuală, nici un scrupul, n'o împiedică să părăsească creştinismul ca să adopte o religie primitivă, — care fusese, însă, religia mamei sale. Dar viaţa către care se simte atrasă, nu e o viaţă potrivită pentru o fată tânără. Isabelle se îmbracă bărbăteşte, îşi ia nume masculin şi reuşeşte să înşele pe toată lumea cu aparenţa ei de băiat. O chiamă *Si Manm' ud*.

Liberă de orice constrângere, duce o viaţă de veritabil arab nomad. Evită centrele europenizate. La Tunis şi în Alger locueşte în cartierele arabe, acolo unde n'a răzbătut încă nimic din civilizaţia europeană. Sărăcia şi gustul de aventuri o fac să se expuie la promiscuităţi penibile şi adeseori primejdioase, prin tavernele din cartierele mărginaşe ale Algerului sau sub corturile beduinilor. Ca pe orice arab adevărat, pustiul o fascinează. *Si Manm' ud* rătăceşte tot mai spre Sud. La Beni-Unif, comandantul francez Pariel o recunoaşte într'un grup sordid de învăţăcei musulmani care se îndreaptă spre Kenadsa ca să primească învăţămintele unui şeic vestit. *Si Manm' ud* nu se deosebeşte cu nimic de tovarăşii ei de drum. Infăţişarea ei nu are nimic poetic, nimic de „travesti". O faţă mică şi arsă de vânt, de arab adolescent, un burnuz murdar, bocanci soldăţeşti... Călăreşte pe deşelate, mănâncă ce se 'ntâmplă şi doarme pe unde apucă, subt corturile nomade, la un loc cu vagabonzii.

„Şi aşa, — scrie ea în *Les journaliers*, — rătăcitoare şi fără altă patrie decât Islamul, fără familie şi fără prieteni, singură, singură pentru totdeauna în izolarea mândră şi sumbră a sufletului meu, îmi voiu urma drumul dealungul vieţii, până ce va fi să sune ceasul somnului cel mare şi veşnic"...

Si Manm'ud nu era franceză. Autorităţile bănuitoare sânt gata să vadă în ea un agent al panislamismului, care caută să ridice împotriva Franţei triburile nepacificate încă din preajma Marocului. Aventuriera, care se credea uitată, singură şi liberă, era ţinută sub observaţie şi urmărită pas cu pas.

Intr'o sară, prin fumul unei cafenele suspecte, un fanatic — care era, poate, în slujba Biroului arab: lucrul a rămas nelămurit, — se aruncă asupra lui *Si Manm'ud*. Dar o frânghie de uscat rufe, întinsă acolo din întâmplare, face ca lovitura de pumnal să devieze. *Si Manm'ud* e rănită la braţ, dar scapă cu viaţă. Stă câtva timp în spitalul militar, pe urmă e expulzată din Algeria.

Fără rost, fără bani, Isabelle Eberhardt debarcă la Marsilia. Dar *Si Manm'ud* nu moare dintr'atâta. Schimbă burnuzul pe bluza albastră a hamalilor din port, şi, în rând cu ei, munceşte la descărcatul vapoarelor. Mititică şi slabă, e totuşi un hamal vrednic. Câştigă îndeajuns ca să trăiască şi să poată scrie, în ceasurile ei de răgaz, romanul *Trimardeur*.

Dar Isabelle Eberhardt nu-şi poate găsi astâmpăr. Nici nu-i vine 'n minte că s'ar putea întoarce la Geneva, între ai săi. O urmăreşte, chinuitoare, nostalgia pustiului şi a vieţii sălbatece şi slobode.

Atunci îl întâlneşte pe Sliman, sergent de spahii, cetăţean francez. Măritându-se cu el, Isabelle ar căpăta şi ea cetăţenia franceză şi s'ar putea întoarce, nestingherită, în „ţara ei"... Nu ezită. Aruncă bluza de hamal peste buzunarul lui *Si Manm'ud*

OTILIA CAZIMIR

şi debarcă pe pământul Africei ca nevastă a spahiului Sliman.

Ce-o fi fost viaţa de femee a Isabelei Eberhardt? Insemnările ei au rămas incomplecte. Sliman era un arab tânăr şi frumos, cu suflet copilăresc şi crud, ca toţi arabii. Lui îi trebuia o femee supusă, care să-i pregătească „cus-cus" şi să-i facă copii. Isabelle Eberhardt n'a avut vreme să facă nici una, nici alta. Indată după aşezarea ciudatului menaj la Ain-Setra, o furtună năprasnică a umflat apele *ued*-ului. Isabelle nu era acasă. Torentul creştea, ameninţând căsuţa unde dormea spahiul Sliman. Isabelle s'a aruncat în apa furioasă, — poate ca să-şi scape omul, poate pentrucă moartea asta i s'a părut, dintr'odată, sfârşitul cel mai potrivit cu viaţa ei. Şi apa învălmăşită a luat şi a dus, nu se ştie unde, trupul tânăr al femeii lui Sliman spahiul, — ultima incarnaţie a neodihnitei aventuriere slave, care fusese pe rând: copil răsfăţat de nobil, studentă în medicină, vagabond arab, salahor în port şi, tocmai târziu după moarte, delicată şi originală scriitoare franceză.

Buna Samariteancă

Domnişoara Thérèse Chupin, franceză din veche şi bună burghezie provincială, a trăit într'o vreme când o fată tânără n'ar fi ieşit singură pe stradă, de teamă să nu se compromită.

S'a născut la Nantes, în 1813. In casă, auzea mereu vorbindu-se de eroismul misionarilor care plecau în ţinuturi îndepărtate şi misterioase să convertească pe necredincioşi şi să salveze sufletele. Copil singuratic, chinuit de demonul aventurii, fetiţa s'a hotărât să se facă şi ea misionar. Şi într'o zi a plecat pe furiş deacasă, cu o biblie subsoară, c'un şăluţ pe cap şi cu două batiste de rezervă în buzunar.

A mers mult, aşteptând la fie care colţ de stradă să se deschidă înaintea ei păduri nestrăbătute, cu oameni sălbateci şi fioroşi. Repeta în minte vorbele cu care trebuia să-şi înceapă predica:

— Dragii mei copii...

Dar înaintea ei nu erau decât mereu alte străzi, alte case... O fi greşit drumul? Ostenită şi umilită şi-a luat inima'n dinţi şi a început să întrebe care-i strada care duce spre... India. S'a adunat lumea în jurul ei. Băeţi uraţi şi răi au început să cânte un cântec de ocară. Misionara a început să plângă, întâi domol, cu demnitate, pe urmă ascuţit, cu suspine, ca o fetiţă amărâtă ce era. Un cunoscut a zărit-o din întâmplare, a luat-o de mână şi a adus-o înapoi acasă.

Toată lumea credea că întâmplarea asta a vindecat-o pe totdeauna de gustul aventurilor. Domnişoara Thérèse Chupin era o fată cuminte, ca toate fetele cuminţi din oraşul ei.

Dar, la douăzeci de ani, alt scandal. Domnişoara Thérèse Chupin refuză să se mărite, se pune rău cu familia şi pleacă singură la Paris „să facă ceva". O parohie îi încredinţează direcţia unui azil în care erau adunate şi ţinute până la majorat fetele fără familie şi fără căpătâi.

Biata directoară e atât de pură şi de neştiutoare, încât medicul azilului e grozav de încurcat, şi nu ştie cum să înceapă, când se vede silit să-i atragă atenţia, discret, asupra celor ce se petrec subt ochii ei. Domnişoara Chupin se întristează: avea atâta încredere în „fetele ei"! Dar nu pierde curajul. In curând intră în conflict cu Prefectura de Poliţie. O fată din azil făcuse scandal. Poliţia i-o cere, ea nu vrea s'o dea.

Surprins de energia unei fete abia mai răsărită decât pensionarele ei, Prefectul caută s'o cunoască. Ii oferă postul de inspectoare a închisorii Saint-Lazare. Acolo erau adunate, într'o cumplită promiscuitate, delicventele în prevenţie, osânditele şi femeile de stradă. Datorită complicităţii paznicilor, închisoarea ajunsese un local de groaznic desfrâu. Şi, ca să curme această stare de lucruri, Prefectul de Poliţie se adresează unei fete de 23 ani, care nu cunoaşte nimic din viaţă!

Domnişoara Thérèse Chupin se sperie puţin. Stă la gânduri un an întreg. Pe urmă, primeşte. Şi cel dintâi lucru pe care-l face când trece pragul închisorii, e să ceară cu îndârjire, şi să obţie, graţierea a două femei osândite la moarte. Una îşi ucisese copilul, cealaltă amantul.

La început, pensionarele se distrează pe socoteala naivităţii ei, dar cu încetul se îmblânzesc. Incep s'o respecte şi s'o iubească. Acolo, în iadul lor, se coborâse un înger.

Domnişoara Chupin începe să cunoască mizeria fără leac, pocăinţa fără folos. Inţelege că osânditele acestea, chiar după ce-şi ispăşesc vina şi ies din închisoare, — tot osândite rămân. Desgustate de viaţa pe care o duc, ele trebuie totuşi să ducă înainte aceiaşi viaţă; ca să-şi hrănească trupul, trebue să şi-l vândă.

Domnişoara Chupin sufere că nu poate face nimic pentru ele. Caută un mijloc să le puie la adăpost după eliberarea de la Saint Lazare.

Câştigă sprijinul doamnelor de Lamartine şi de Billancourt, Aleargă, cere, adună ban cu ban şi înfiinţează un azil în strada Vaugirard. Dar încercarea ei nu reuşeşte. Conducătoarea azilului, impusă de doamnele din comitet, transformă casa de reculegere în casă de toleranţă.

Revoluţia din Februar deschide porţile Saint-Lazare-ului şi pune în libertate pe osândite. Insurgenţii vor să masacreze pe inspectoare. Atunci, femeile acelea, sălbătăcite o clipă de bucuria libertăţii, se întorc şi apără cu trupurile lor păcătoase pe singura fiinţă care ştiuse să le încălzească puţin sufletul. Sara, o îmbracă în haine de-ale lor şi o scot pe furiş din închisoarea care era acum închisoarea ei.

Domnişoara Thérèse Chupin se ascunde în azilul din strada Vaugirard. Toate prostituatele Parisului ştiu unde e, dar nici una n'o trădează. Vin uneori s'o vadă şi să-i ceară sfaturi. Una s'a măritat şi-i aduce prăjituri dela nuntă. Alta a furat şi i-a adus căpşuni, că ştie că-i plac...

Intr'o sară, la uşa ei bat două necunoscute. Două fete, una de 18 şi alta de 15 ani, pline de noroi şi ude de ninsoare. Incep să plângă amândouă. Sânt surori orfane. Cea mare câştigă, se înţelege cum, pânea amândurora. Cealaltă vrea cu orice preţ s'o ajute: e mare şi ea, şi sora-sa se osteneşte prea mult singură. O prietenă, trecută pe la Saint-Lazare, le-a sfătuit să vie aici. Le-a adus până la uşă, a stat până le-a văzut intrate la lumină şi la căldură, — apoi s'a întors singură prin ninsoare şi prin întuneric: pentru dânsa, era prea târziu...

Domnişoara Chupin a oprit la ea pe cele două fete. Le-a culcat în odaia ei, le-a mângâiat, le-a adormit.

Acesta a fost primul pas care a dus-o la înfiinţarea Refugiului Sfintei Ana, la Châtillon-sur-Banneux.

Acolo au fost primite, ajutate şi salvate mii de nenorocite. Domnişoara Chupin nu-şi alegea pensionarele. Primea, ba chiar le căuta, pe cele mai mizerabile: rele, vicioase, criminale. Nu-i păsa de lege. Căuta numai, cu blândeţa ei severă şi cu răbdarea ei fără sfârşit, să scoată la lumină bucăţica lor de suflet omenesc.

A murit în azilul ei, ca o burgheză cuminte, la 84 de ani.

Pură şi candidă până la sfârşit, extrem de aspră pentru ea însăşi, dar infinit de îngăduitoare pentru alţii, — domnişoara Thérèse Chupin n'a avut nevoie să se ducă în India ca să facă operă de misionar: i-au fost deajuns trotoarele Parisului. Aventura ei de fetiţă a rămas ca un simbol al vieţii ei de mai târziu.

Poate că, dacă spiritul de aventură care i-a chinuit copilăria n'ar fi fost îngrădit de convenienţe şi de piedici materiale, domnişoara Chupin ar fi izbutit să plece în India.

Dar nu se ştie dacă, acolo, viaţa nu i-ar fi fost mai uşoară, mai netedă, mai monotonă, — într'un cuvânt, mai puţin aventuroasă decât pe malurile Senei.

OTILIA CAZIMIR

Mama

Ficei mele: Oltea

O ştiu: e bulgăr de ţărână rece,
Nu are zâmbete, nici lacrimi rare,
Nu are grai să murmure ce-o doare,
Ci apa vremii peste groapă trece.

Dar semnele acasă azi trăesc,
Sânt semnele lăsate mărturie,
Pe care le-a 'nşirat cu dărnicie
Să-şi tragă scurt hotarul omenesc:

O candelă bătrână aurită,
Cinci oale vechi de lut în prepeleag,
Trei şervete 'nflorite, un toiag,
Pendula din perete neclintită.

Covata 'n care ne-a purtat pe valul
Legănătoarei vieţi din primul an.
Sus în firidă i-a rămas un ban —
Ca noaptea, negru văd pe masă şalul.

Oglinda'n care s'a uitat furiş
In tinereţă ca o Cosânzeană,
La bătrâneţă maică din icoană—
Cu ochi frumoşi de vânăt luminiş

Acum privind cu duioşie toate
Aceste semne scumpe de hotar,
Aud că intră'ncet, cu pasul rar
O umbră în odăile curate;

Şi pe când luna albă întârzie
Zvârlind omăt pe tâmplele-mi cărunte
Stea de sărut mă fulgeră pe frunte
Şi simt parfum de smirnă şi tămâe.

VOLBURĂ POIANĂ NASTURAŞ

Trecut

In care apă am fost nufăr,
Prin ce grădină am fost crin,
Pe care pisc am fost arin,
Ca om să fiu acum, să sufăr?

Purtam aripi odinioară,
Subt cer înalt de ametist,
Că azi, mă uit aşa de trist,
La păsările care zboară?

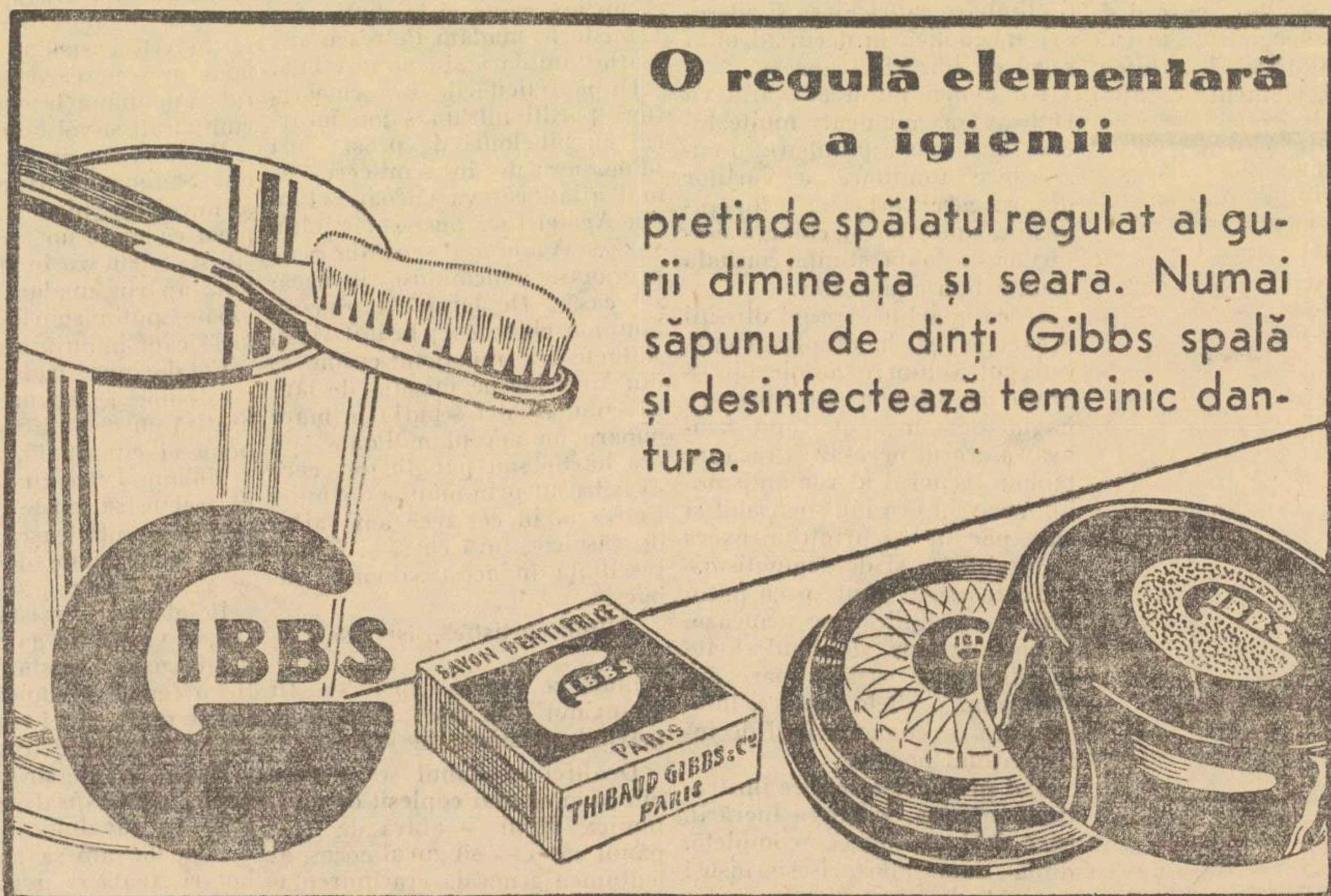
GEORGE LESNEA

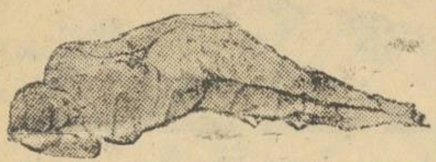
In viaţa mea nepământească,
Cu ce-am greşit, acolo 'n vis,
Că azi mi-i sufletul închis,
In aspră temniţă trupească?

Ce veşnicii de-abisuri pline
Trudite poposind pe lut,
Cu mine-odată s'au născut,
Să moară la un loc cu mine?

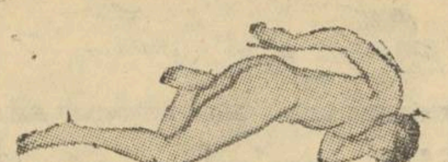
Nu ştiu nici eu, de ce anume,
Mă 'nduioşează orice ram,
De ce atâta milă am,
De toate câte sunt pe lume.

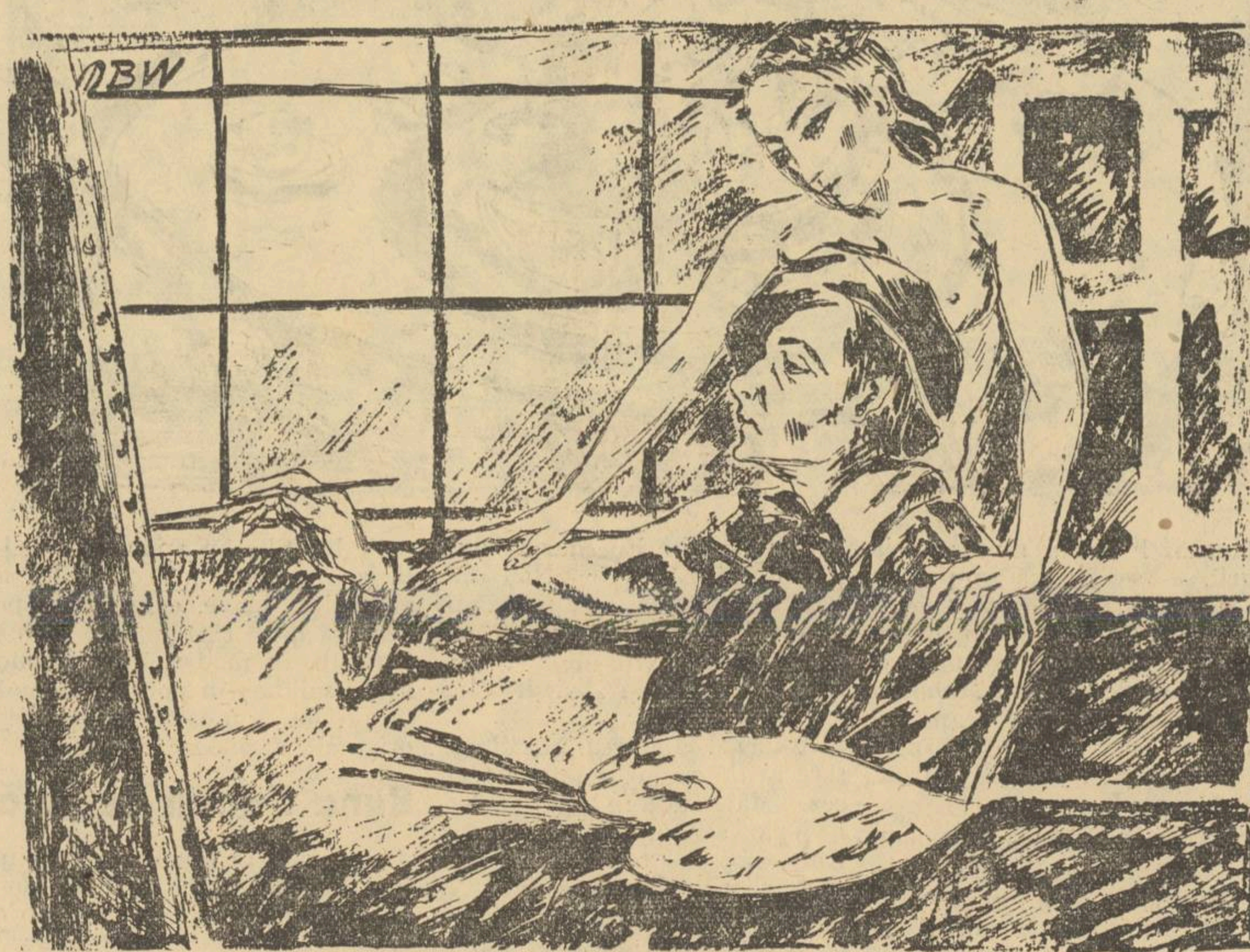
GEORGE LESNEA

Exemplul bun

„Lilly", strigă încă pe jumătate adormit înfocatul căpitan Temistocle, — „Lilly, mai dă-mi o sărutare". Apoi, deschizând ochii şi nevăzând lângă el decât doi ochi speriaţi care luminau o faţă de copil, — nevastă-sa, — schimbă tonul posomorît şi sever: „Dă-mi papucii, Agata".

Deşi înfocat, căpitanul Temistocle nu mai era în prima lui tinereţe. Gradul de căpitan, pe care-l mai păstra încă, se explica prin faptul că nu era dintre cele mai strălucite exemplare ale generaţiei sale şi se prezentase astfel, ani dearândul, cu infructuos rezultat, la examenul de maior.

Cum era însă om practic, nu se supăra de atâta lucru căci se gândea că la urma-urmei se vor sătura şi examinatorii de mutra lui şi-l vor trece, ca să scape de el.

Dealtfel cariera sa ar fi trebuit să fie cu totul alta. Simţea într'însul focul sacru al talentului de medic: nu degeaba făcea atât de reuşit injecţii anti-difterice găinilor mamiţichii! S'a întâmplat însă ceva, a fost o fatalitate care a făcut să nu-şi poată atinge ţinta visurilor sale, de a fi tartorul spitalului militar şi fatalitatea aceasta se întrupă într'un bătrân profesor, maniac şi cu ţăcălie, care îl trânti pe nedrept la primul examen de anul întâiu la facultatea de medicină.

Faptele s'au petrecut cam astfel: tânărul Temistocle, în vârstă numai de douăzeci de ani, şedea pe un scaun cu o carte în mână şi tălpile într'un lighean. La picioarele lui, ordonanţa, cu o cană de tinichea în mână, împrospăta cam la cinci minute apa rece din ligheanul „lu don sublocotenent". In acelaş timp, în grădina botanică, mamiţa, care se furişase acolo prin fraudă, prindea, pitită lângă o stâncă artificială: muşte, ţânţari, păianjeni, fluturi, râme şi alte asemenea sălbăticiuni pentru insectarul băiatului. Biata mamiţa asuda, gâfâia şi nu era uşor pentru cele o sută de kilograme ale ei să schiţeze paşi vioi de baletistă, după fluturi.

Când veni ziua examenului ea putu să-i înmâneze însă, mândră, copilului, un insectar aproape complect, băgat în cea mai frumoasă cutie pe care o avea în casă: o cutie pirogravată adusă în dar, dintr'o inspecţie, de răposatul care fusese colonel; şi cutia era legată cu o minunată panglică roz, de o lăţime puţin obişnuită, iar funda, fixată cu aţă, se răsfrângea în multe funde şi funduliţe, cam ca la artistic împodobitele ouă de şocolată care se răsfaţă cu atâta trufie, prin vitrinele cofetăriilor, în preajma Paştelui.

La examen însă, profesorul, — poate puţin enervat de răspunsurile candidatului, — ceru să vadă repede insectarul. Degetele lui Temistocle se încurcau însă zadarnic în funda măiastră: n'o putea desface.

De rupt iar n'o putea rupe căci mamiţa îi recomandase în special să aibă grijă de ea şi s'o păstreze. La urmă, zărind privirile nerăbdătoare ale profesorului, tot încercă s'o rupă dar panglica era tare: rezista. „Ieşi afară, domnule", strigă atunci diavolul cel fără de milă, „şi altă dată să-mi vii cu insectar fără fundă la examen".

Fu cea mai cruntă deziluzie a mamiţichii. Iar Temistocle, ca s'o răzbune (de, fire impulsivă şi bătăioasă ca a lui răposatu' tat'su, D-zeu să-l ierte), nu mai dete niciodată nici un examen de medicină.

Acum băiatul era un om aşezat, la casa lui. După strălucita-i carieră în chefuri, când se întorceau dimineaţa în monom, pe stradă, după ciorba de burtă şi împodobeau cu o oală spartă capul statuii de lângă avuz, se hotărî omul deodată să nu mai bea, să nu mai locuiască în camere mobilate (mamiţica locueşte în provincie) şi să-şi ia o nevastă. O porni aşadar într'o zi, la întâmplare, pe strada lui şi-şi alese o casă. După aceea se interesă dacă acea casă are fată, sau mai bine zis dacă o fată poate avea acea casă, care nu era nici prea-prea, nici foarte-foarte, ci tocmai aşa cum trebue. Destinul vru ca să existe una Agata, singură la părinţi, a opta de liceu, mai mult frumoasă decât urîtă, mai mult deşteaptă decât proastă.

Era, în acelaş timp, mai mult decât ar fi trebuit să spere Temistocle, însă el acum credea că totul ce-i pe lumea asta bun i se cuvine şi deaceea nu se miră de norocul ce-i cădea în spinare; ba chiar căută să bage la toată lumea cu tot dinadinsul în cap că fata avea noroc cu el. Aşadar, se tocmi cu părinţii, îi dete frumuşel afară din casă, spuse vreo câteva vorbe drăguţe fetei şi-o invită pe mămiţica la nuntă.

Ehei! a fost o nuntă... ca'n poveşti. Iancu se suise tocmai sus pe dulap (ce mai băiat de ispravă Iancu ăsta!) şi de acolo, cu sticla în mână, închina. Apoi a doua zi dimineaţă ştiţi unde a fost găsit? In bucătărie în patul ordonanţei.

Toată lumea fusese mulţumită de petrecere, toţi îl lăudaseră pe căpitan că: ce bine, ce frumos, ce etc. a fost şi ce minunat au petrecut, încât Temistocle socoti că s'a încheiat cu asta una dintre marile datorii ale vieţii lui, — şi-şi frecă satisfăcut mânile.

Apoi viaţa reîncepu, aproape ca mai 'nainte, cu cazarmă, ore fixe de muncă, siestă după amiază, palme la ordonanţe, mici chefuri din când în când...

Şi în timpul acesta se înfiripa pe lângă dânsul o viaţă — a Agatei — de care bărbatul habar n'avea.

Agata era o mică fiinţă, fragilă (suferea des de amigdalite, încolo sănătoasă tun), vioae şi adorabilă (pentru cine ar fi stat s'o analizeze). De fapt nimeni nu se preocupase niciodată mai îndeaproape de dânsa.

Fusese crescută la pension. Acolo, fetiţa cu fruntea înaltă pe care juca o nebunatică buclă castanie, arătă că sub fruntea aceasta se ascund multe gânduri: bune şi rele, răsvrătite, beligerante şi mai ales multe visuri, oh, nenumărate visuri! In clasa „cordoanelor verzi" se formase o mică bandă numită „Mâna roşie", bandă al cărei suflet era domnişoara Agata. „Mâna roşie" opera mai mult prin vis, de exemplu: Martha a visat azi noapte c'a pus-o la colţ pe maica Tecla; ura, bravo, trăiască Martha!

Dar, ca organizaţie care se respectă, era bazată pe principii, pe înalte principii haiduceşti şi pe superbe precepte morale. Agata se străduise o seară întreagă să aştearnă, pe hârtie, fără s'o vadă maica supraveghetoare, caligrafic scrise şi frumos numerotate, porunci ca: fiţi demne, iubiţi libertatea, cinstea înainte de toate, ruşine trădătoarelor, etc., etc., etc.

Acasă, mama şi tata o crezuseră cel mai cuminte copil de pe lume, până când ajunse în clasa a şaptea. Atunci avu, cu profesorul de română, o mică discuţiune pe o temă literară şi, — deşi Agata avea dreptate, trebui totuşi să se mute la liceu.

Acum, că nu mai era internă, mama îi pregăti, înduioşată şi în sufletul ei plină de bucurie, (căci ideea internatului fusese a tatei), cea mai frumoasă odaie de-acasă. Agata veni, se învârti într'un călcâiu prin cameră, declară că-i splendidă, îşi îmbrăţişă mama cu multă căldură şi cu adevărată dragoste, apoi se duse şi scoase un tablou din perete declarând că fără el, odaia era şi mai splendidă.

Acest tablou reprezenta un vapor căzut pe-o parte, în mijlocul mării agitate şi verzi ca un smaragd.

De jur-împrejurul vaporului, pe a cărui punte stăteau înţepeniţi, cu mânile în sus, oameni minusculi, (unul dintre dânşii ţinea chiar în mână un steguleţ, probabil ca să ceară un ajutor care nu se ştie de unde ar fi putut veni), valuri uriaşe ameninţau, îndoite, ca nişte limbi de balaur, de par'că furtuna era înadins poruncită, ca să înece nefericitul acela de vapor.

Intâmplarea făcu să fie şi tata în prag în clipa când Agata scoase tabloul din perete. „De ce-l scoţi?" întrebă el ofensat, căci avea multă consideraţie pentru acest tablou care-i fusese dăruit de o mătuşă bătrână şi bogată, deci trebuia să fie lucru bun.

Agata ridică din umeri: „E pur şi simplu imoral", zise ea; „tu ştii, tăticule, eu sânt cam miloasă din fire".

Tabloul trecu în sufragerie şi bătrânul nu mai insistă, căci copila era prea proaspăt sosită. Dar seara, la culcare, spuse nevesti-si: „Nu găseşti, dragă, că fata noastră s'a cam ţicnit! Auzi, să facă ea imoral tabloul cu vaporul! Mi se pare că ar trebui s'o măritam. Am auzit eu de unele care se ţicnesc în felul ăsta!" Mama oftă adânc:

„Dar e atât de tânără..." Avea deci s'o piardă iarăşi?

Iar în camera ei, Agata se gândea: dar e groaznic. Cum pot nişte oameni inteligenţi să preţuiască asemenea oroare? Tabloul ăsta o să-mi otrăvească mesele. Singura soluţie ar fi să mă mărit, ca să nu-l mai văd; ori dacă mi-l dă ca zestre, îl distrug.

Agata se înşelă amar. Lui Temistocle îi plăcu atât de mult tabloul încât îl instală în dormitor, deasupra paturilor lor şi recomandă în mod special ordonanţei să bage bine de seamă când dă cu Fly-tox după muşte, să nu-l păteze.

După ce-şi încălţă papucii şi muiă pandişpanul în cafeaua cu lapte, domnul căpitan spuse domol:

„Ştii, Agato, azi e onomastica prietenilor noştri Petreştii.

Eu am o memorie foarte bună. Dar te rog să însemnezi aceasta pe o hârtie, ca să nu-i uităm până la anul. Iar după amiază să te pregăteşti de vizită.

Aşa, acum dă-mi untul. Untul se extrage tot din lapte şi deaceea e foarte hrănitor de pus în lapte.

Steluţele acestea galbene care plutesc acum deasupra cafelei mele e tot ce poate fi mai hrănitor. Fă şi tu la fel. Nu faci? Treaba ta. Dar adu-ţi aminte că trebue să asculţi de bărbat, că de-aia a făcut Dumnezeu pe femeie: femeie şi pe bărbat: bărbat, ca femeia să dea ascultare bărbatului.

După amiază să nu îmbraci rochia neagră, că nu-mi place: parcă ai fi în doliu. S'o îmbraci pe cea roşie, că de aia ţi-am făcut-o şi mie îmi plac culorile vivante, că doar n'am îmbătrânit.

Ehe, ai să vezi tu în casă la Petreşti, ce model de casă! Doamna Petrescu, gospodina casei, este o prietenă de-a mamiţichii. Adică vreau să zic că mamiţica era prietenă cu mamiţa ei, D-zeu s'o ierte. Doamna Petrescu aproape pot să zic aşa c'a crescut sub ochii mamiţii mele. Că mai avea mamiţa o prietenă şi aia avea o fetiţă tot cam de vârsta lui madam Petrescu şi veneau amândouă prietenele cu fetiţele lor la mamiţa. Da' ce crezi? Mama lui madam Petrescu o învăţa pe fii-sa să zică „săru' mâna", pe când ailaltă o învăţa pe a ei să zică „bonjur" şi tot cu nasul pe sus erau. Şi ce crezi c'a ajuns aia? o de-alea, ştii... pe când madam Petrescu a ajuns madam Petrescu.

Cum îţi spun, în casă la această doamnă vei vedea ce înseamnă să fie o femeie gospodină, tu care n'ai habar de gospodărie. Te rog, nu protesta! Ce, tu ştii să găteşti? Ce, tu ştii să speli? Ai idee să faci dulceţuri şi să pui murături? Nu zic cum că n'ai să înveţi toate acestea, că ştiu că ai crescut la pension şi n'am pretenţia cum că să te naşti învăţat. Destul de rău că nu te-a învăţat mă-ta toate astea, căci aici era datoria ei de mamă să-şi înveţe fata să fie gospodină, ascultătoare şi să-şi îngrijească bine pe bărbat dar înfine, nu mai spun nimic că nu vreau s'o critic pe mă-ta deşi ea e vinovată. Şi cum îţi spuneam, să te înveţe Petreasca să faci prăjituri şi dulceţuri, că bunătăţi ca la ea, — la nimeni. Iar dacă e vorba de moralitate, tot dela ea să înveţi să fii ascultătoare şi supusă şi să nu te mai uiţi cu aerul ăsta la mine, că parcă ai fi o pisică pe care am călcat-o pe coadă".

După ce ecoul paşilor căpitanului Temistocle se pierdu în stradă, madam Temistocle (aşa îi spunea frizeriţa din colţul străzii), rămase gânditoare, cu capul în mâni. Vra să zică aceasta era căsătoria? Ceapă, curăţenie, logos-uri la orice oră. Călindar, unt în cafea, Petreştii. De tabloul cu vaporul nici vorbă nu mai era acum; ba chiar începuse să-i devie drag, ca o amintire a vremurilor trecute.

Pe deasupra, vânt în poşetă! Cu toată zestrea ei, pentru care bieţii părinţi se sângeraseră ca s'o facă pe cât mai rotunjoară, căpăta dela bărbat în fiecare zi exact zece lei „ adică dacă ai nevoe de un tramvai până 'n centru, deşi se cade ca femeea să stea acasă dar eu sânt liberal". Se dusese într'o zi într'un magazin: avea nevoe de o geantă. In ziua aceea căpătase în mod excepţional o sutăcincizeci de lei, pentru acea destinaţie. Erau în prăvălie cucoane multe, care-şi alegeau genţi scumpe... Şi ea se surprinsese într'o oglindă, modestă şi caraghioasă, neluată în seamă de vânzătoare, cum îşi întindea mâna după câte o poşetă şi şi-o retrăgea apoi repede, speriată de preţul prea mare. „Trebuia să fiu nevasta lui Temistocle, ca să pătesc asta", îşi spusese plină de năduf şi se întorsese acasă plângând.

Cu toate acestea, deşi îi era lehamite de el, deşi din chiar ziua doua a căsătoriei, caracterizase în mintea sa unirea aceasta a ei cu el, astfel: „orzul pe gâşte", totuşi Agata nu l-ar fi înşelat cu nici un preţ pe Temistocle. Chestie de principii!

Membra „Mânei roşii" îşi amintea de poruncile pe care le elaborase: Fiţi demne! Nu minţiţi! Nu înşelaţi buna credinţă a oamenilor.

Pe strada lor, pe care Agata hoinăreşte deobiceiu, când Temistocle e la regiment şi ea nu mai are treabă în bucătărie, e o căsuţă cu o grădină mare în faţă.

In mijlocul grădinii e un castan, un castan bătrân şi interesant sub care se află deobiceiu un pictor cu şevaletul lui. Pictorul e tânăr şi zugrăveşte de obiceiu flori... s'a uitat de vreo câteva ori după ea. Dar n'au intrat în vorbă; Agata e ferm hotărîtă să nu-l înşele niciodată pe Temistocle. Dealtfel pictorul s'a mutat acum de la casa cu castanul, — şi ea nu ştie unde.

Mâna roşie... Petreştii... untul în cafea... gânduri!

La Petreştii în curte sânt straturi mici cu multe globuri de sticlă colorată (grija gospodinei de a-şi înfrumuseţa grădiniţa). Pe scară se afla un ştergător. „Şterge-te pe picioare", ordonă Temistocle, „că de aia e ştergător". Madam Petrescu îi aştepta în hall până ei se desbrăcară în vestibul, căci nu era de demnitatea ei de gospodină să-şi întâmpine musafirii chiar de la intrare. Pe Agata o măsură din cap până 'n picioare. „Parcă am fi la obor: ea expertul şi eu calul", îşi zise Agata. „Mă mir că nu mă caută şi la dinţi". Cu Temistocle madam Petrescu era foarte familiară şi-l numea Tiţă.

După felicitările de rigoare, fură poftiţi într'un salon încărcat cu bibelouri de prost gust unde, aşezate în semi-cerc se mai aflau câteva cucoane. Florile Agatei fură puse şi ele într'o vază şi Agata avu senzaţia că le profanase aducându-le în această casă. De lampă atârna un lampion chinezesc; braţul unei statuete era împodobit cu un fes din Moşi iar pe măsuţa de lângă cotul Agatei se afla în mare onoare un aeroplan. Poate nu era hârtie sau panglicuţă care să fi trecut prin mânile doamnei Petrescu, în cei zece ani ai ei de căsnicie, fără ca să-şi fi luat reşedinţa în acest salonaş îmbâcsit.

„Nimic artistic", îşi zise Agata.

„Iată ce vra să zică să fii strângător", îşi zise Temistocle privind satisfăcut în juru-i.

Dealtfel căpitanul se simţea din ce în ce mai copleşit de mulţumire. Fiind — afară de stăpânul casei — singurul cocoş, atenţiunea generală era îndreptată asupră-i. Agata îl privea amuzată cum răspundea în dreapta şi 'n stânga, făcând observaţii şi complimente pe care cucoanele le găseau foarte spirituale. O clipă privirea lui se opri plină de milă asupra nevesti-si şi aceasta gândi: acum îşi zice că sărmana de mine tare-s proastă, tare-s sălbatică şi inferioară lui, dar că la urma-urmei mă va disciplina el şi mă va schimba după placul său. Da, da, n'ar fi nici o mirare să ajungă şi aici, — se întristă ea.

După ce toată lumea plecă, nu rămase decât Temistocle cu nevastă-sa şi coana Matilda, cea mai bună prietenă a doamnei Petrescu.

— He, dragă, văzuşi cum s'a îngrăşat Popeasca? se adresă aceasta din urmă prietenei sale.

— Păi, de când trăeşte cu Evreul acela îi merge bine.

— Cum, Tiţa, spuse cu ochi scânteietori de bucurie madam Petrescu, tu n'ai ştiut că Popeasca trăeşte cu directorul lui bărbatu-su? Face ea pe sfânta, sigur, dar nu se prinde. Da' de Vasiloaica atunci ce să mai zicem, Matilduţo dragă?

— Vasiloaica barem, trăeşte cu cine-i iese în cale. Mai zilele trecute cică a fost bărbatu'su intoxicat cu ciuperci. Dar eu ştiu precis dela bucătăreasă că s'a otrăvit săracul, pentrucă a prins-o pe dumneaei în flagrant delict.

— I'auzi! Dar Marietta că trăeşte cu cumnatu-su?

Agata privea pe pereţi. Ochii i se opriră asupra unui tablouaş mic. „E un desen din secolul al şaisprezecelea", spuse cu un aer neglijent madam Petrescu, care-i urmărea privirile. Agata se sculă şi se apropie de tablou. Era o reproducere a unui desemn din secolul al şaisprezecelea, tăiată dintr'o revistă şi înrămată. Temistocle se apropie şi el şi strângând afectuos mâna Agatei, îi şopti la ureche:

— Vezi ce lucruri de valoare au prietenii noştri? Nu ţi-am spus eu?

Matilduţa se sculă acum să plece. „Dragă, dragă prietenă", spuse madam Petrescu sărutându-o cu foc, „sper că ai să-mi faci plăcerea să te revăd cât de curând. Uite, Ştefănică te va conduce acum până afară, pentrucă e întuneric şi să nu te împiedici, Doamne fereşte, pe scară". Apoi, după ce Matilduţa ieşi: „Ei, văzurăţi? Asta chipurile-i cea mai bună prietenă a mea şi ea e cea mai infamă trădătoare de pe lume. Ai observat, Tiţă dragă, pe motolul de bărbatu' meu cu ce bucurie s'a repezit după ea s'o conducă până la poartă?"

Işi căută în poşetă o batistă care nu exista. „N'am pe nimeni pe lumea asta, nici un suflet care să mă înţeleagă. Bărbatu-meu mă înşeală (vă spun numai vouă, dragii mei). Dacă n'aşi avea pe motănachi ăsta al meu", — arătă o pisică albă care i se freca de picioare, — „nu ştiu cui m'aşi mai putea plânge de toate necazurile pe care le îndur.

A, dar iată că se întoarce Ştefănache. Tiţă dragă, vino puţin cu mine în dormitor, căci ştiu că tu eşti gospodar, să-ţi arăt noul preş pe care l-am cumpărat săptămâna trecută, ca să vă cumpăraţi şi voi unul la fel".

Pe când sta de vorbă cu domnul Ştefănache asupra secetei şi nevoii de ploaie, Agatei i se păru că aude un zgomot înăbuşit, de sărutări, în dormitor. Apoi apăru madam Petrescu, vioaie, puţin sburlită şi Temistocle cam îmbujorat.

Cei doi musafiri îşi îmbrăcară pardesiile şi stăpâna casei o îmbrăţişă cu deosebită dragoste pe noua ei cunoştinţă.

Madam Petrescu îşi închipuie că trebue să existe o mare comunitate sufletească acolo unde e comunitate de bunuri, — se gândi Agata.

Pe drum, Temistocle spuse: „Ei, ai văzut, draga mea, ce model de casă? Aceasta înseamnă să fie o femee vrednică. Te rog foarte mult, să iei exemplul bun de la doamna Petrescu".

Era o noapte strălucitoare, cu adieri primăvăratece şi stelele sclipeau şăgalnic.

„Da, da, am să te ascult", se hotărî Agata şi 'n gândul ei încolţi o întrebare: „Unde s'o fi mutat pictorul? Unde?"

LUCIA SCURTU

Jean-Paul Dubray: En flânant dans le jardin du livre illustré

Chestiunea cărţii ilustrate a ridicat atâtea comentarii extravagante, încât n'am deschide acest volumaş decât cu mare neîncredere, dacă n'ar purta pe copertă un nume demn de încredere: Jean-Paul Dubray.

Meşteşugar, artist şi literat, Dubray s'a făcut cunoscut prin lucrări interesante şi bine documentate.

Prefaţa lui Georgesc Lecomte fortifică, încă dela început, încrederea cetitorului.

Eminentul scriitor care deasemeni e un specialist, insistă asupra necesităţii unei „arhitecturi" a cărţii, element esenţial şi adeseori neglijat în compoziţia operelor de artă.

Autorul ne previne că lucrarea lui nu e o povestire coherentă despre cartea ilustrată, ci o plimbare capricioasă şi adeseori anecdotică în decursul unui secol de librărie franceză.

Nu e mai puţin adevărat că Dubray a adăugat multe lucruri în această plimbare: o cunoaştere familiară a cărţilor despre care vorbeşte, a ilustratorilor, autorilor şi chiar a editorilor — toată ştiinţa cordială a unui bun cunoscător.

Tot ce aparţine acestei direcţii e excelent şi, la drept vorbind, întregul volum e admirabil — afară de primele şasesprezece pagini dela început, unde Dubray a crezut necesar să facă un tablou general al romantismului, care nu era indispensabil şi care păcătueşte printr'un exces de rapiditate şi de dogmatism.

Toate astea sânt prea puţin faţă de paginile care urmează, şi unde vedem defilând toate marile nume strălucitoare din 1830 până'n zilele noastre, întovărăşite de comentarii şi de informaţiuni bogate.

Mai mult de şaizeci de ilustraţiuni măresc valoarea lucrării, care desigur nu e completă, după cum mărturiseşte însuşi autorul, dar care merită să fie citită şi comentată de curioşi şi de amatori.

Scrisoare

De când oraşul l-ai lăsat,
Viaţa 'n jur e joc ciudat...

Ca scrumul zilele se cern.
Plâng geamurile-amurg etern
In jur — pereţi ca de spital.
Şi totu-i vag şi ireal...

Ce semenii mei fac şi dreg
Zădarnic cerc să înţeleg...
Şi, calendarul fiindcă-o spune,
Răsare soarele şi-apune.

Şi golul creşte, gol imens —
Tot ce se'ntâmplă-i fără sens.
Incânt nu-s zorii: tâng nu-i stânsul
N'aud nici râsetul, nici plânsul...
Şi toate veşnic sunt la fel:
Fără îndemn şi fără ţel...

Şi'n târgul ăsta mohorît,
Ce nici nu-şi simte pustiirea,
Eu, ca să nu mor de urât,
De vorbă stau cu... amintirea.

GEORGE VOEVIDCA

Din „Cântece pentru Lu", volum sub tipar.

Femeile şi democraţia

Schimbările pe care le-a suferit situaţia femeii în lume numai în cursul existenţei noastre dela războiu, sânt atât de importante încât ele nu pot fi privite numai ca nişte „modificări", ci sânt un „fapt nou" în societatea de azi.

„Eternul feminin" care a fost cântat pe toate tonurile, în realitate nu avea nici o preţuire în activitatea omenirii. Femeile care au fost pomenite în istorie, se pot număra pe degete.

Partea cea mai mare a fost rezervată agentelor oculte, clandestinele „politicii fustelor", ca doamna de Pompadour, doamna de Maintenon, etc.

Numele unei Vera Zasulici, Sofiei Perovskaia, Vera Figner, a fost păstrat doar în amintirea celor câţiva care am fost ceiace s'a numit la noi „tinerimea generoasă".

Femeile nu intră în istorie ca factori activi. „Eternul feminin" nu devine efectiv în viaţa lumii decât în clipa în care democraţia le dă deplinătatea drepturilor la muncă şi conducerea vieţii sociale şi politice.

Dreapta cu François Mauriac, în Broşura „Romancier et ses personages" (edit. Corréa), capitolul intitulat „l'Education des Filles", proclamă că „cuceririle" feminismului nu sânt „cuceriri". „Legea femeii este „robirea", fie a bărbatului ,fie a copilului. Totuşi el admite că condiţia de azi a fetelor îşi are partea sa bună, căci: fiind mai bine pregătite decât bunicele lor, *vor putea citi romanele care au fost interzise acestora*"...

E în adevăr monstruos că în faţa tragediei vieţii actuale, care prinde în vâltoarea sa femei şi bărbaţi, poate cu urmări mai groaznice pentru femei de cât pentru bărbaţi, un mare scriitor apusean să se sesiseze de un astfel de motiv, într'o problemă de anvergura aceasta şi să vorbească cu o astfel de uşurinţă de soarta unei jumătăţi de omenire, care a dat dovezi atât de strigătoare despre capacitatea ei de muncă, de pricepere, de devotament şi de sacrificiu!

Voi vorbi cu o altă ocazie despre eroismul revoluţionarelor ruse, despre care distinsa Ana Karavaieva are un documentat material cu care va monta, după cererea femeilor activiste ruse, în curând, un film senzaţional.

Voi vorbi despre evenimentul cel mai recent, intrarea celor trei femei ca miniştri în primul guvern de stânga. Este fără îndoială un moment din cele mai importante nu numai în istoria feminismului şi a Franţei, ci în istoria însăşi a lumii, în care „eternul feminin" nu mai rămâne un simplu loc comun, decorativ şi banal, ci intră ca factor constitutiv în alcătuirea sa.

Vom începe cu cea mai necunoscută dintre cele trei: Suzanne Laedre, subsecretar de stat la Ocrotirea copilului. Subţirică şi şubredă în aparenţă, cu o privire de stăruitoare energie, radiind de iubire pentru oameni, mărturiseşte, zâmbind, că n'a făcut mai nimic în viaţă, care să-i justifice această onoare... Nu a făcut nimic e drept, decât că a muncit treizeci şi cinci de ani, cu o muncă statornică, plină de răbdare, de dragoste şi devotament pentru ocrotirea copilului.

D-NA JOLIOT CURIE

Treizeci şi cinci de ani de muncă desfăşurată într'un sătuţ din Perigord, unde a făcut întâmplarea să fie numită şi pe care l-a transformat numai prin radiarea apostolatului său. A scris întâi broşuri, apoi a apărut în congrese, în care a apărat cauza copilului cu o dragoste atât de sinceră şi cu cuvinte atât de simple şi de pătrunzătoare, încât a mişcat şi a câştigat toate sufragiile. Leon Blum a mers în vechea căsuţă ţărănească, în care trăeşte de când e pensionară şi în satul în care continua a trăi şi a lupta, pentru a-i încredinţa ministeriatul Ocrotirii copilului. Ea pare încă înmărmurită de acest eveniment, înmărmurită ,dar nu aiurită de vanitate.

„Dacă am primit, a fost pentrucă cred că voi putea servi cauza copilului, mai ales a copiilor delicvenţi şi a celor denumiţi criminali, pentrucă sânt bolnavi prin hereditate şi pentrucă au fost abandonaţi".

D-NA LÉON BRUNSCHWICQ

Subsecretară de stat la departamentul „Cercetărilor ştiinţifice", una din cele mai tinere dintre excelenţe, Irène Joliot Curie nu a fost mai puţin surprinsă văzându-se chemată la această răspundere din viaţa ei retrasă, închinată ştiinţei.

D-NA SUZANNE LACOURRE

S'a căsătorit cu inginerul Joliot, cu care împarte gloria — după ce atâta vreme, ei au împărţit şi continuă a împărţi împreună munca migăloasă a cercetărilor ştinţifice, ajungând la proba chimică decisivă a transmutării elementelor, parvenind a creia corpuri radioactive artificiale, în urma cărei descoperiri soţii au luat premiul Nobel în 1936.

Toată existenţa ei s'a desfăşurat între zidurile luminoase şi goale ale Institutului de Radium. Are doi copii frumoşi şi sănătoşi, frunte largă încununată cu păr castaniu, atitudine hotărîtă, privire directă şi lucidă. Vorbeşte puţin, dar când e nevoie — ştie să spună ce gândeşte, fără restricţie şi menajamente. Ea reprezintă o viaţă de pură intelectualitate şi de înaltă puritate morală.

„Va fi o mare bucurie pentru mine să păstrez în Franţa dreptul cel mai preţios al Femeii, acela de a exercita în aceleaşi condiţii ca bărbaţii, profesiunile pentru care sânt calificate, prin instrucţia şi munca lor".

Atât d-na Joliot-Curie, cât şi soţul său au făcut totdeauna parte din „Frontul Unic". Ridicată graţie democraţiei la rangul de „om", ea s'a consacrat democraţiei.

Cât despre doamna Léon Brunswik, Bucureştenii au cunoscut-o înainte de a fi subsecretară de Stat la Educaţia Naţională. Este una din cele mai statornice şi mai fervente luptătoare pentru operele sociale. In clipa formării guvernului ea era la un congres de opere sociale la Glasgow. Léon Blum a pus-o pe lista minştrilor fără a o consulta.

Cu privirea energică sub părul său cărunt ,ea este plină de autoritate, dar şi de amabilitate. La congresele feministe care au cunoscut-o că se impunea, de obiceiu, prin logica viguroasă, şi prin abundenţa şi sigura sa documentare, precum şi prin elocuţiunea sa clară, uneori ironică şi muşcătoare.

In timpul războiului, ea s'a consacrat cu cea mai inteligentă activitate refugiaţilor belgieni şi francezi pe care a reuşit să-i încartirueze, să-i hrănească şi să-i utilizeze. Inainte ca şi după 1914, ea a fost strâns asociată tuturor operelor de ocrotire a muncii feminine şi a copilăriei, în lupta pentru reglementarea prostituţiei, lupta împotriva tuberculozei şi a alcoolismului.

Ca preşedintă a Uniunii Feminine pentru Societatea Naţiunilor şi a secţiunii Muncii în Consiliul Naţional, directoare a ziarului „La Française", — ea a dat o muncă de excelentă calitate, lucrând mai ales însă pentru „Union pour le suffrage des Femmes Françaises", pe care ea a fundat-o şi a susţinut-o.

Is. Sd.

Andre Demaison: Ofensa dragostei

Ceiace atrage mai întâi atenţia în acest titlu — „Le péché contre l'amour" — e îndrăzneala atitudinii.

Nu există oare mai multe feluri de-a ofensa dragostea? Unde e oare răul, dacă André Demaison descrie aceasta ca un suprem atentat?

Răspunsul nu întârzie: e vorba de greşala comisă iremediabil de fata care a făcut experienţa plăcerii înainte de a fi cunoscut dragostea.

Dela primul capitol autorul ne povesteşte că a primit o scrisoare dela Aline Les Béaux în care-i anunţa moartea logodnicului său, inginerul Philippe R., şi 'n care-i reclamă prezenţa sa de prieten încercat. Indată ce sânt singuri, eroina-i încredinţează secretul care-i măreşte durerea: Philippe a simulat un accident de automobil, fiindcă a vrut să se sinucidă.

Romanul capătă forma unei dramatice confesiuni. Povestirea Alinei, scrisorile pe care le-a păstrat, ne vor da posibilitatea să retrăim evoluţia unei pasiuni: întâlnirea cu Philippe, dragostea lor, primele temeri, gelozia lui, când fiinţa iubită i-a mărturisit existenţa altor bărbaţi în viaţa ei trecută, torturile morale care l-au dus pe Philippe la sinucidere şi supravieţuirea eroinei, care-şi iubea logodnicul.

In adevăr, Aline l-a iubit pe Philippe, dar fără să fie turburată de amintirile care-l înebuneau pe el. Trebue să admitem că pentru o îndrăgostită nu contează trecutul? Dacă evenimentele n'ar fi venit s'o turbure, Aline ar fi uitat c'a fost metresa unui pictor şi a unui politician.

Drama n'ar avea alte cauze de cât bănuelile şi furia sensuală a lui Philippe. Iarăşi primim mărturisirea eroului despre decepţia pe care a avut-o atât în planurile lui de inventator cât şi în speranţele sale amoroase şi c'a fost „copleşit de brutalitatea secolului nostru ca şi de accidentala perversiune a epocii".

Iată de ce intervin în această carte şi preocupări de ordin social, care păreau excluse după titlul său pur psihologic. Demaison n'a vrut să descrie numai o idilă, care se transformă în tragedie. Greşala Alinei a fost, zice el, „o deviaţiune a dragostei, o deviaţiune decadentă". Cedând celor doi oameni de nimic ea nu făcea decât să cedeze epocii atât de turburi de după război, acelei „goane după fericire", încurajată de mediul înconjurător.

Examenul de conştiinţă care i se pune în momentul de faţă, depăşeşte personalitatea ei pentru a interesa o întreagă generaţie.

Astfel, Demaison nu se sfieşte de a intra el însuşi în scenă ca „liberul confident al celei care a fost tot odată şi ciocan şi nicovală".

In prefaţă, Demaison scrie că nu se putea conforma „ca simplu romancier": devenit „martor", el trebuia să se afirme ca „moralist".

Dragostea lui pentru animale aşa zise sălbatice urma să-l prepare pentru acest rol? Da, fiindcă l-a făcut mai îngrijat de soarta speciei umane decât de crizele individuale. Proba cea mai evidentă e romanul de faţă, în care aventura Alinei şi a lui Philippe evocă înainte de toate dezordinea civilizaţiei noastre.

Marie-Antoinette

„Marie-Antoinette" de Pierre de Nolhac, ultima lui carte, — câteva zile înainte de a muri lucra încă la ea — rămâne una dintre biografiile cele mai bune scrise de acest istoric-poet.

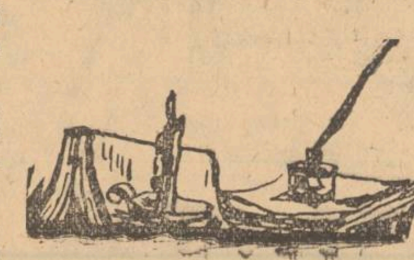
Epoca atât de zbuciumată în care a trăit Marie-Antoinette, a prilejuit o mulţime de descrieri ale vieţii dela curtea din Versailles sau dela Trianon, fastul acela uşuratec şi întreaga gamă de stări sufleteşti prin care trecea societatea ajunsă pe pragul decadenţei şi ameninţată de aceea care se deştepta cu vehemenţă.

Pierre de Nolhac n'a încercat însă nici o controversă politică şi nici n'a urmărit să facă din cartea sa o operă filosofică.

El a rămas în domeniul său, care era viaţa dezorientată şi moartea atât de tragică a reginei.

Mulţi dintre biografii Mariei-Antoinette stabiliseră înainte de el că regina fusese mai mult o victimă decât vinovată. Pierre de Nolhac însă vorbeşte cu o simpatie atât de vibrantă, cu un amestec de milă şi de admiraţie care lasă atât de puţin loc pentru critică, — încât am putea vedea în el cu drept cuvânt un îndrăgostit platonic al nenorocitei regine.

Ilustraţiile cărţii formează încă un punct de atracţie. In adevăr cele o sută cincizeci de reproduceri sânt foarte bine alese, încât evocă admirabil pe regina-martiră cât şi mediul dela Curte şi întreaga epocă.

Varia

Producţia dela Ateneu a Conservatorului

„Academia Regală de Muzică şi Artă Dramatică" şi-a încheiat anul şcolar cu o primă producţie muzicală care a avut loc în Sala Ateneului, în ziua de 18 Iunie 1936.

Cu acest prilej s'a prezentat publicului, alcătuit în mare parte din muzicanţi şi distinşi melomani, un program variat, cuprinzând voci, instrumente de coarde şi pian.

In ce priveşte vocile, s'au prezentat pe scena Ateneului d-ra Maria Marinescu Moreanu, d-ra Ana Bilinskaia, d-na Vasilescu Dejana d-ra Felicia Volănescu precum şi d. Petre Gherman, un bas remarcabil, — cu toţi dovedind şi bune intenţii şi frumoase rezultate.

Ca instrumentişti trebuie menţionat în primul rând d. Sandu Mihail la vioară, d. Mereş Cornel, violă, d. Petre Manoliu şi d-ra Nessia Cogan, deasemenea la vioară, d. Gheorghe Ştefănescu, violoncel, precum şi d. Ene Marin, flaut, ale căror eforturi, primite cu toată simpatia, au fost mult apreciate.

La pian s'au prezentat d-na Magda Nicolau, o adevărată revelaţie pentru care trebuie făcută o menţiune specială, astfel că urmează să revin asupra d-sale, d-ra Grete Novack, care a dat o dovadă de mult simţ muzical şi de o admirabilă interpretare, ambele, dealtfel, eleve ale d-rei C. Erbiceanu, o profesoară într'adevăr distinsă a Conservatorului nostru din Bucureşti şi, în sfârşit, d-rele Sorina Rozentzweig şi Hilda Grünspan, precum şi tânărul Corneliu Gheorghiu, care cu toţii au contribuit în mod lăudabil la buna reuşită a acestei producţii de fine de an.

După cum s'a arătat mai sus, voiu mai adăuga acum şi câteva indicaţii referitoare la concertul d-nei Magda Nicolau, care a însemnat surpriza acelei după amiezi muzicale şi în acelaş timp un moment de cea mai mare elevaţie artistică.

Mai întâiu trebue spus că d-sa avea de dus la bun sfârşit o sarcină covârşitoare care pe orice specialişti trebuie să-i fi făcut să surdă cu neîncredere: să înfrunte dificultăţile technice ale lui „Mephisto Valse" de Liszt, care este una dintre cele mai grele bucăţi pe care le cunoaşte pentru pian literatura muzicală universală.

Este o lucrare pe care nu îndrăsnesc să o cânte nici cei mai mari pianişti decât în măsura în care sânt în acelaş timp şi excepţionali virtuozi ai clapelor.

Muzica este inspirată de o poezie de Lenau şi îl reprezintă pe Faust şi pe Mephisto, intrând într'o cârciumă, se aud cântece vulgare, amuzând lumea care petrece acolo, ceeace nu-l satisface pe Mephisto care, în cele din urmă, apucă o vioară şi începe el să cânte.

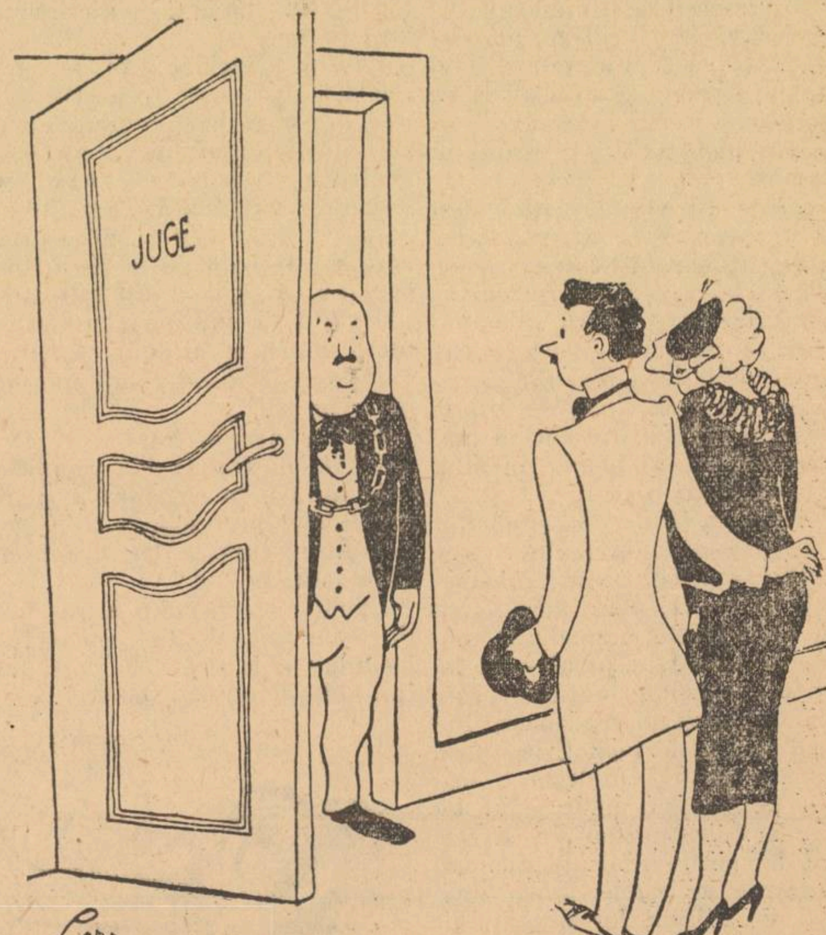
Bine înţeles că partitura este extrem de colorată, cu admirabile părţi melodice şi cu pasagii de extremă energie, cu crâmpee de vals şi cu intermezzo-uri strălucite, pe care d-na Magda Nicolau le-a redat cu o desăvârsită artă, cu o extraordinară supleţă, cu o uimitoare uşurinţă şi cu o nuanţare care a valorificat în mod desăvârşit absolut toată frumuseţea muzicei acestei extraordinar de dificile piese de concert.

Cu această audiţie, care a impresionat profund pe toţi autenticii iubitori de muzică serioasă prezenţi în sală — căci de ce n'am spune-o: această bucată nu este cântată în România decât încă numai de două persoane şi, bine înţeles, în cu totul alte condiţii, — se poate afirma că d-na Magda Nicolau s'a înscris printre cele mai de seamă pianiste ale noastre şi este absolut sigur că o aşteaptă o excepţională carieră, ceeace, de altfel îi urăm din tot sufletul.

AL. I. DRAGHICI

Primim :

Dreptatea Putnei: No. 3.
Dealul: No. 30.
Drum: No. 1.
Pământul: No. 137.

— Am venit pentru o reconciliere.
— Imposibil! Domnul judecător e ocupat cu divorsul d-sale.

CRONICA MODEI

Odată cu venirea căldurilor, normale pentru epoca în care ne găsim, au apărut ţesăturile de in. Toate femeile practice trebue să aibă fie o vestă, fie un bolerou, dacă nu un *trois quarts* de pânză de in, fără să mai vorbim de costumele de *deux pièces* de in, care sânt cele mai căutate şi mai potrivite pentru toate pungile. Dar oricare ar fi forma pe care o dăm costumelor din acest ţesut, ele cer puţină garnitură. Mai ales sânt la modă cele confecţionate din ţesături de nuanţă deosebită. Astfel ar fi de pildă un mantou de in *bleu pâle* pe o jupă *bleumarine* sau *rose buvard*, pe o jupă neagră, sau galben *pâle* pe o jupă *bleu marine*. O broderie uşoară pe platca de unde pleacă mâneca, face foarte bine.

Boleroul este foarte modern, dar nu prinde decât pe persoanele tinere şi foarte svelte; e mult mai rezonabil micul *tailleur*, cu jacheta vagă, garnisită cu benzi de culoare în altă nuanţă. Bluze reată, cu tricolor dar nu prea strigătoare, merge admirabil cu un *tailleur beige*, *bleumarine* sau *maron* din pânză de in.

Dar triumful inului este în deosebi pe plajă. In culoare naturală, albit, în roşu, în marin, inul prezintă un colorit în tonuri rezistente şi clasice, care nu obosesc ochii. Pentru băile de soare sau pentru plajă în fuste cu bluze au mai toate un joc de bretele foarte amuzante, de o fantezie îndrăzneaţă, foarte reuşite, cu o condiţie: să fie de gust şi să atingă în oarecare măsură excentricul.

La costumele de in se poartă pantofi şi genţi de in ca şi în anii trecuţi. Mănuşile pentru aceste confecţiuni de in, ajurate, sânt foarte confortabile şi ţin răcoare. Toate au rămas la formele de anul trecut; modernismul stă în modificarea pichiurilor, în dispoziţia încheieturilor, a bandelor şi lanierelor de piele.

Pantofii din piele amestecată cu in, prezintă o varietate infinită, cei pentru mers fiind la fel cu costumul şi geanta; pentru seară fosma *escarpin*. Cât despre inul întrebuinţat în decorarea căminului, vom vorbi în alt număr.

Alt ţesut aproape tot atât de la modă ca şi inul este pichetul, care a suferit diferite modificări în fabricile actuale şi şi-a pierdut nota clasică din copilăria noastră ,devenind una din cele mai variate ţesături.

Iată un costum cu o bluză de pichet alb, guler *bleu marine*, pe jupă *bleu marine*, altul cu o jachetică mică galben *citron*, încheiată cu nasturi fantezie pe o jupă *maron*. Sau un costum de plajă, jupă *cloche*, centură înodată la spate, cu un guler mare pentru a compensa lipsa de corsaj în spate, sau două bretele de pichet, cruciş, o jupă scurtă încheiată la o parte, pe un tricou roş; butoni şi centură asortaţi maioului.

Shorturile de in, de flanelă şi de pichet spre a nu fi vulgare, se pot purta cu o bluză de pichet alb cu mâneci în balon....

Costumele de dimineaţă la şosea sau la *Weekend*-ul elegant, câştigă foarte mult fiind făcute în pichet şi au o alură pe jumătate sport, foarte şic.

Dacă pichetul alb e distins în costum *tailleur*, pichetul de bumbac albastru deschis, deşi se decolorează uşor, este totuşi de foarte bun gust într'o rochie *tailleur*, cu reveruri *directoire* şi mâneci scurte. Pichetul de mătasă se poartă în rochii elegante, în alb sau roz. Bine înţeles, ele merg în anumite împrejurări şi nu pot ţinea locul mătăsurilor fine şi bogate în adunările mai cu pretenţie.

Totuşi, la *Galleries Lafayettes* a fost expusă mai multă vreme în vitrină o rochie purtând semnătura Jean Lanvin, largă, lungă, cu crochete la poale, la mâneca scurtă şi în jurul unui încântător decolteu rotund, care era cu adevărat delicioasă. Pălăriile mari de pichet, la ţară, sau pentru a complecta o toaletă de garden party, sânt tot atât de bine purtate ca şi cele mai de sport, cu boruri mici sau în formă de berete, foarte tinereşti şi la locul lor numai pe unele capete foarte tinere şi cu trăsături puţin accentuate.

Revenim iar la machiaj. Deoarece el a intrat atât de adânc în moravuri, să căutăm să-l adaptăm cât se poate mai bine împrejurărilor. Nimic mai delicios decât o figură abia atinsă de artificiile fardului, înviorând şi accentuând tonurile tenului şi fineţa trăsăturilor, dar nimic mai caricatural şi mai lamentabil decât o figură fardată vulgar şi neîndemânatic, de pe care transpiraţia descompune combinaţia culorilor, făcând o mască ridiculă şi grimasantă.

In oraş machiajul cere o grijă îndoită şi minuţioasă. Nici o violenţă în colorit, căci soarele tratează fără milă amestecul de culori sub cruzimea razelor sale. Cele mai mici imperfecţiuni sânt exagerate şi scoase la vedere, cele mai mici creţuri sânt subliniate.

Crema întrebuinţată trebue să fie fină şi onctuoasă. Nu o puneţi în pete groase şi multă la un loc, ca să nu căpătaţi o mască, ce mai mult dă la iveală decât ascunde insulta anilor care au trecut şi care este ireparabilă, orice aţi face. Un asemenea machiaj este cauza tuturor neajunsurilor pielei; el dă la iveală cutele, granulaţiile, brazdele şi găurile... Cantitatea de cremă necesară este mare cât un bob de mazăre, aplicată repede şi expeditiv pe bărbie, pe obraz şi pe frunte. Pentru nas întrebuinţaţi întotdeauna aceiaşi cremă mată şi grasă, anume pentru acest scop. Chiar dacă e albă, pe când restul e *ocre* închis, cu pudratul se va ajunge la armonizare. Masajul mergând mereu în sus va trebui să dureze două minute din plin, pentru a face să intre crema în ţesutul pielei. Scoateţi ceeace e prea mult cu un şervetel de celuloză. Aplicaţi apoi rujul atingând repede umerii obrazului cât mai sus şi făcându-l să se estompeze din ce în ce până ce ajungeţi la rădăcina părului. Apăsaţi acest ruj, după ce l-aţi pus pe obraji, cu palmele şi nu uitaţi că fardurile în praf nu servesc decât pentru retuşarea fardului gras. Două principii sânt de ţinut în seamă în machiajul de vară: o adaptare strictă la culoarea rochiilor, apoi *uniformitate* de ton în toate rujurile întrebuinţate.

Rochiile roşii, ruginii, aurii, portocalii, cer: un fond al tenului dela chilimbariu, la tonul zis maur, pentru obraji şi buze: roş ca macul, *mandarine capucine sau portocaliu;* dimpotrivă, pentru nuanţele derivate din galben şi roşu cald, se aplică farduri culoare *fuchsia, absint* sau *chartreuse*. Ceiace trebue să se schimbe, deci, este ceeace numim *le fond du teint* şi rujurile. Pentru rochiile din categoria întâi trebue un fond *mai blond, geranium, fraise, cerise*, pentru cele din categoria a doua un fond Rachel, fond Rachel şi ocre rujuri roze.

Pentru rochiile în tonuri dure şi reci, ca violet, albastru tare, Parme, verde, se cere un machiaj foarte abil care să li se opună: *fond de teint ocré abricot, ocré rosé, ruj mandarin*, florentin, corail, „farduri": *gris bleu, amethyste*, verzi, cu un cuvânt farduri în culoarea complimentară rochiei.

Pentru a încheia, voi da aci reţeta pe care o dă Irène Dunne, una din cele mai renumite stele ale cinematografului american, pentru a avea părul lucios şi lustruit aşa cum îl are ea. „Inveliţi peria de cap cu un tifon prin care să străbată puţin perii. Incepeţi a vă peria, schimbaţi tifonul când s'a murdărit şi continuaţi până ce tifonul rămâne curat pe perie deşi daţi mereu cu ea pe păr".

Foarte simplu, nu-i aşa? De altfel, Irène Dunne este simplicitatea însăşi, în eleganţa şi şicul ei cu totul personal.

Termin cronica cu sfatul ei inteligent:

„Trebue să vă siliţi a vă distinge de oricare altă femee, folosindu-vă de defectele ca şi de calităţile domniilor voastre".

BITRIX

Victoria

Iată un film care se deosebeşte net de toată producţia cinematografică curentă. Ni se arată o viaţă de vis şi de adâncime; prin mişcări, expresii, conduite exterioare diverse, ni se reprezintă gânduri ezitante, îndoieli şi nădejdi, într'un cuvânt tot acel cazan al Satanei unde fierb socotelile noastre sentimentale.

Frumuseţea exterioarelor, vastele privelişti de natură ş'apoi numărul redus de personagii, toate acestea combinate cu lungi tăceri şi vorbe banale ascunzând sentimente tumultoase, toate acestea dau faptelor un parfum de legendă.

Cum şi este. Căci filmul e tras dintr'un roman de Knut Hamsun, care e plin de o atmosferă de legendă. Un baron fantasc, orgolios şi ruinat, o fată romantică, rămasă încă plină de amintirile copilăriei când se juca jocuri misterioase cu Johannes, băiatul morarului, apoi acest Johannes el-însuşi acum student la oraş şi deja autor al unui volum de versuri, personaj interesant pentru blândeţea, idealismul lui combinate cu oarecare brutalitate, efect mai mult al sincerităţii decât al primitivităţii. Apoi, în calea celor doi îndrăgostiţi, un locotenent nobil, frumos şi bogat — deci salvator al familiei calicite. Şi —, cam atât. Dar fiecare scenă e o luptă, luptă interioară, luptă între gânduri contradictorii, între plăcerea de a trăi liber şi dorinţa laşă de a trăi bine.

Mathias Wieman — Luise Ullrich

Luise Ulrich a fost pescuită din băltoaca operetelor şi a comediilor muzicale germane pentru a i se da rolul mare şi tragic al Victoriei. Chipul ei este plin de originalitate. Trăsături subţiri, armonioase dar având totuş ceva fanat. O ofilire ce nu provine din cute materiale, ci dintr'un fel de tristeţe generală, dintr'un aer stins şi desnădăjduit fără motiv precis. Cu un asemenea cap nu era foarte indicată pentru a juca rolul Victoriei lui Knut Hamsun, care ar fi fost mai nimerit să fie încarnată de o fată 100 % suavă, cum ar fi fost de pildă Danielle Darieux. Totuşi, cu un cap ca al Luisei Ulrich nu se poate nici odată face lucru prost. Iar în scena de la urmă când, răpusă de o psihoză de formă calmă, stă în fotoliu şi vorbeşte singură, cu ochi şi indiferenţă de moartă —, Luise Ulrich este adânc mişcătoare. Se poate chiar spune că mulţi au fost indignaţi de faptul că filmul se termină aşa, fără desnodământ fericit. Ceeace-i încă o calitate estetică şi un argument de frumuseţe.

Incă odată, atragem atenţia asupra exterioarelor, care nu-s numai frumoase în sine, dar capătă, prin felul cum sânt prezentate, o valoare de personaj. Joacă. Parcă ar colabora şi ele la determinarea evenimentelor, cu complicităţi şi intenţiuni aproape omeneşti.

Iar titluri

Am menţionat în cronica trecută un excelent film american (cu Paul Lukas, Helen Vinson, Madge Evans, etc.) intitulat „Vârsta primejdioasă".

Când vezi scrise aceste două cuvinte îţi închipui numaidecât despre ce e vorba, deşi expresia se poate referi la mai multe lucruri. Există mai multe vârste „primejdioase". In deosebi două: adolescenţa, când eşti intoxicat cu tot soiul de produse endocriniene de recentă apariţie şi începutul bătrâneţii când iarăşi se ivesc tulburări (poate şi mai grave, provocătoare uneori de sinucideri) şi datorite tot glandelor de secreţie internă. Mi-amintesc de un roman al danezei Karen Michaelis care tocmai poartă acest titlu şi unde e vorba de o femee care vrea să scape de efectele „vârstei primejdioase". Când nu are decât treizeci şi cinci de ani, adică este în plină frumuseţe, fuge, fuge de oameni. Se închide în casă. Şi stă aşa vre-o zece ani. Just timpul acela echivoc când o femee nu ştie dacă a sosit momentul renunţării la privilegiile tinereţii sau mai poate încă rupe ceva din ele. Ca precauţie, eroina se izolează, lăsând să treacă peste ea epoca aceasta a tranziţiilor şi îndoelii. Iar romanul lui Karen Michaelis este jurnalul pe care îl scrie timp de zece ani această intemniţată voluntară şi, în felul ei, înţeleaptă.

Helen Vinson — Henry v. Cleve — Alfred Abel

Şi afară de pubertate, senilitate şi epoca aceasta de tranziţie descoperită de Karen Michaelis —, ce s'ar mai putea numi „vârsta primejdioasă"? Poate aceea a copilului de cinci ani pe care dacă-l scapi din ochi o clipă se poate omorî, îneca, svârli de pe balcon, etc...

Şi afară de asta?

Vă veţi întreba desigur dece mă obstinez să mă întreb asta. V'am spus. Pentrucă aşa se chiamă un film american unde nu avem nimic, dar absolut nimic, în legătură nici cu pericolele adolescenţei, nici cu ale menopauzei, nici cu ale copilăriei inconştiente.

Atunci de ce se chiamă filmul aşa?

Foarte simplu. Filmul nu se chiamă aşa de loc. In englezeşte îi spune „The age of indiscretion". Ceeace însamnă cu totul altceva.

Dar vreau să atrag atenţia asupra unui lucru. Noul regulament al cenzurii filmelor a emis pretenţiunea (căci nu e decât o pretenţie, fiind perfect ilegală) de a impune operelor artistice un titlu care să corespundă conţinutul.

Amânăm pe altă dată dreptul de a ne prăpădi de râs în faţa acestei îndrumări a artelor cu baioneta. Pentru moment remarcăm două lucruri. O asemenea controlare a titlurilor presupune o cunoaştere a limbii respective (în speţă engleză) şi o pricepere a unei poveşti oarecari. Onor. Comisia însă nici n'a priceput filmul, nici nu ştie englezeşte (nu prea ştie ea nici româneşte). Altfel ar fi descoperit ce însamnă „Age of Indiscretion".

Aci „Age" e luat pe înţelesul de epocă, de Ev (Moyen-Age; L'age de la pierre polie — ca să dăm exemple care să răscolească amintiri duioase în sufletele membrilor comisiunii. Azi trăim o epocă — socoate autorul poveştii — unde indiscreţia, intruziunea în secretele altuia, spionarea, delaţiunea, deformarea unui eveniment pe care-l transformăm în scandal public, coruperea cu bani şi alte asemenea violări ale libertăţii şi intimităţii altuia sânt armele curente ale succesului.

La un moment dat al filmului ni se spune asta chiar limpede. Un avocat fără scrupule vorbeşte cu clienta sa, o miliardară, şi o întreabă dacă este în posesia vreunei „indiscreţii" referitoare le omul pe care ar vroi să-l „culeze" în faţa opiniei publice.

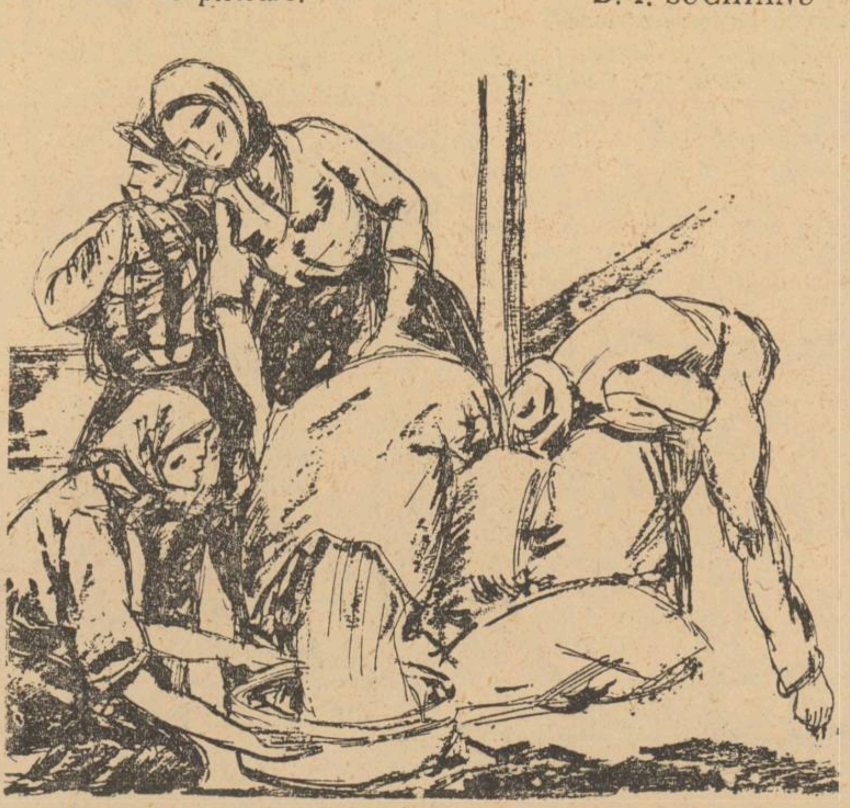
Madge Evans — May Robson

Şi filmul este această speculare a unei indiscreţii. Iar titlul ar fi trebuit să fie „Epoca Indiscreţiei". Şi frumos, şi plin de semnificaţie.

Dar pentru asta ar fi trebuit ca Onor. Comisia de cenzură literară a filmelor să înţeleagă englezeşte şi chiar pur şi simplu, ceea ce ar fi fost poate cam excesiv. Căci aşa cere o bună şi sănătoasă diviziune a travaliului: noi —, pricepem; ei —, o scriu, negru pe alb în texte de legi. Şi „tout est pour le mieux dans le meilleur des mondes".

D. I. SUCHIANU

Inţelepciunea întoarce vieţii spatele. Deaceia primeşte atât de des lovituri de picioare.

Radio-discul

Concertul simfonic al orhestrei Radio din seara de 16 Iunie, dirijat de d. Ionel Perlea, a fost onorat de concursul unui pianist român din Berlin, d. Teofil Demetrescu şi de al d-lui Sandu Albu, apreciatul violonist şi profesor la noul conservator Pro-Arte.

In concertul de Glazounow, d. Sandu Albu n'a avut ocazia să-şi puie în valoare toate calităţile d-sale muzicale.

Anii americani i-au călăuzit în bună măsură gustul spre moderniştii de manieră sincopată. Iată o direcţie în care d. Albu s'a demonstrat un realizator emerit, utilizându-şi toată varietatea ritmurilor interioare şi virtuoasa impetuozitate.

D. Teofil Demetrescu n'a stabilit în variaţiile simfonice de Franck, acel iniţial conflict dintre pian şi cvartet: opoziţia bethoweniană (ca şi în concertul în sol) nota de rugăciune a solistului, (calmul îndurerat al motivului despre care Alfred Cortot spune că ar fi plânsul lui Orfeu către Euridice,) şi răspunsul brutal şi mâniat al cvartetului de coarde.

In Allegretto d. Teofil Demetrescu, violent, tranşant, a distrus atmosfera de legendă, sensul de melancolică baladă. Insă ratarea definitivă a „Variaţiilor simfonice" se datoreşte tocmai părţii care demască muzicalitatea unui pianist: figuraţia „à la manière de Schumann" în sextoleţi, şi unde reexpoziţia trece la violoncele.

Admirabilă seară de clavecin şi canto (d. şi d-na Rădulescu) cu acompaniamentul orchestrei Radio.

D. Rădulescu a făcut dreptate unui compozitor lăsat aproape în părăsire de interpreţi, executând concertul în mi bemol p. clavecin de Johann Christian Bach, acest al unsprezecelea fiu al marelui Sebastian Bach.

Operele de clavecin ale lui Cristian Bach nu amintesc aproape de loc ţinuta elevat spirituală a părintelui muzicei religioase.

Se simt aici tendinţe noui, iniţiative de stil modern care anunţă şcoala lui Clementi.

D. Rădulescu ştie să pătrundă adânc în gândirea creatorilor clasici, şi să o redea, să ne-o comunice limpede, fără efort, prin execuţie. Astfel, au fost interpretaţi în aceeaşi lumină justă a sonorităţii de clavecin şi în esenţa, în adevărata substanţă muzicală, Haendel şi Vivaldi.

Concertul nocturn de discuri din seara de 19 Iunie trebuia început cu „Visul unei nopţi de vară" de Mendelssohn şi pentru sugestia unei introduceri în farmec şi feerie, cât şi pentru specificul, pentru modelul veritabil al genului muzical de impresiuni particulare, de basme lirice şi de seducătoare poezie melodică.

Alături de Gieseking (singurul pianist german care a înţeles ceeace înseamnă expresia romantică) imaterial ca un sbor de silfă în finalul concertului de Liszt în mi bemol, putea figura Alfred Cortot cu Carnavalul de Schumann sau Concertul în la, ambele imprimate la „Gramophone" şi nu „Carnavalul" executat de orchestra simfonică din Londra.

VIRGIL GHEORGHIU

Cronica sportivă

Finala Cupei României s'a jucat Duminică pe terenul Venus în faţa a 15.000 de spectatori care, fără a fi deziluzionaţi, n'au avut însă mulţumirea de a fi asistat la o luptă sportivă de o calitate neobişnuit de bună.

Aşteptarea era îndreptăţită din două puncte de vedere: primul era faptul că se juca finala cupei, ceace ar ajunge să stimuleze orice echipă pentru a furniza un joc excepţional; al doilea era că echipele finaliste erau cele mai reprezentative ale curentelor existente la noi în ţară. Intr'adevăr, este incontestabil că Ripensia anul acesta, este cea mai bună echipă din ţară. Toţi jucătorii ei se găsesc într'o perfectă formă fizică; technica şi omogenitatea, care nu i-au lipsit niciodată, sânt perfect echilibrate în cele trei compartimente; toate acestea, întregite de talentul rar de a şti să joace pentru fiecare adversar, de a specula fără întârziere orice moment de depresiune morală a inamicului, au făcut din Ripensia câştigătoarea pe drept şi pe merit, atât a cupei României cât şi a campionatului naţional. Echipa campioană reprezintă însă şi un curent în footballul românesc, anume tendinţa către acel joc clasic în care mingea se joacă mai mult pe jos, jucătorii aleargă puţin şi mingea oricât de mult; această concepţie a jocului statorniceşte şi aranjamentul pe teren, astfel încât fiecare compartiment să fie utilizat, pe cât e cu putinţă, în egală măsură.

Există însă şi un stil, sau cel puţin o tendinţă, care a luat fiinţă şi desvoltare pe pământ românesc. Această şcoală de foot-ball autohton, cunoscută şi sub denumirea poetizată de „football vitejesc", a fost mult timp practicată de Venus, şi graţie ei, negrii au repurtat succese neaşteptate şi răsunătoare. Din diverse motive însă, Venus a părăsit linia pură a jocului specific românesc, şi a cedat Unirei-Tricolor, cinstea de a reprezenta şcoala footballului autohton. Trebue admis că această onoare a încăput în mâini bune, vrednice şi harnice. Cu o perseverenţă rară la noi, şi care a fost pe timpuri, uşor ironizată, Unirea Tricolor a refuzat să alerge după nume şi vedete, preferând să şi le creeze singură.

Felul acesta de a forma şi alege jucătorii, întregeşte fericit concepţia unui football românesc; e drept că procedeul cere răbdare, credinţă şi muncă; Unirea Tricolor le-a avut şi astăzi începe să culeagă roadele, căci nimeni nu-i poate contesta astăzi succesele şi nici calitatea de reprezentanta cea mai tipică a footballului autohton.

E semnificativ faptul că cele două echipe reprezentative a două şcoli deosebite, au ajuns în finală: e un început de dovadă că ele sânt egal de viabile, (căci rezultatul finalei nu poate fi invocat ca un argument în favoarea şcoalei clasice, ci exclusiv ca un match câştigat).

E cunoscut raţionamentul simplu, simplist chiar, care se atribue „vitejilor" şi „technicienilor". Primii, recunoscând o inferioritate technică, nu acceptă lupta pe acest teren, ci o deplasează pe acel eroic al elanului, vitezei şi entuziasmului. Se pot obţine astfel câteva puncte, care sânt apoi păzite cu străşnicie până la finele jocului şi astfel matchul e câştigat; simplu.

„Technicienicii" însă, fac curse de aşteptare şi la începutul partidei un joc de apărare vigilentă împotriva valurilor de asalt ale „vitejilor"; când aceştia încep să se resimtă de oboseala efortului fizic furnizat până atunci, adică spre ultima treime de joc, technicienii încep să-şi desfăşoare arta şi dominând uşor un adversar obosit, marchează puncte şi câştigă matchul; tot aşa de simplu ca mai sus.

Numai că socotelile de acasă nu se potrivesc cu acele de pe teren. In matchul de Duminică, Unirea Tricolor a pornit în trombă, vitejeşte şi a dominat, dar a dominat fără eficacitate, căci în apropierea porţei iuţeala se pierdea şi prudenţa, calculele pe care le făceau uniriştii erau tocmai suficiente ca apărarea Ripensiei să poată limpezi situaţiile; un singur oborean a fost consecvent stilului de joc al echipei, căutând să tragă la poartă repede, oricum, din orice poziţie, dar acest jucător s'a nimerit să fie Cârjan, adică singurul unirist care nu prea posedă shot. Dacă înaintarea Unirei Tricolor ar fi încheiat acţiunilor ei repezi, trăgând la poartă în acelaş tempo, poate că ar fi obţinut un avantaj de puncte care ar fi schimbat eventual desfăşurarea matchului pe planul moral, căci acolo au pierdut uniriştii jocul. Socoteala cu oboseala atacantului nu li se potrivea; oboseala nu s'a arătat când Ripensia luase conducerea scorului; dimpotrivă Unirea-Tricolor a reluat lupta într'o cadenţă şi mai vie şi e sigur că ar fi dus-o aşa până la capăt, dacă nu se producea inexplicabila greşală a lui Rădulescu, portarul oborenilor, din vina căruia Ripensia a putut lua din nou conducerea.

Momentul acela a decis soarta matchului. Lovită în punctul vital al rezistenţii ei morale, Unirea Tricolor a scăpat matchul şi Ripensia a putut să-şi facă obişnuitul ei joc de sfârşit, cu un scor final care nu reprezintă deloc nici raportul de forţe, nici desfăşurarea jocului.

Fără greşala lui Rădulescu jocul ar fi fost cu totul altul, dar e sigur că şi „moralul" Unirei-Tricolor pare a fi într'un match important, ceva foarte fragil, şi odată lovit, ireparabil.

Oricum dacă finala cupei a încoronat cariera de anul acesta a Ripensiei, consacrând-o cea mai bună echipă din ţară, nu-i mai puţin adevărat că şi Unirea Tricolor închee sezonul cu prestigiul sporit şi rămânând în fruntea echipelor care sânt în căutarea şi consolidarea unui stil de joc românesc.

GRIMAN

„Zăcăminte folkloristice în poezia noastră„ de Al. Dima

Lucrarea apărută în aceeaşi „Colecţie a Scriitorilor Români, Fundaţia pentru artă şi literatură „Regele Carol II", este foarte interesantă din toate punctele de vedere.

Ea este o cercetare asupra materialului ce conţine poezia contemporană, considerând valoarea sa ca o sinteză creatoare a cuprinsului cu forma, fuzionate în mod organic şi cu neputinţă de a mai fi, deci, izolate în mod abstract. Din acest punct de vedere materialul folcloric alcătuieşte nu numai o sursă inspiratoare a motivelor poeziei contimporane, fapt incontestabil, ci aduce şi o contribuţie la cristalizarea formei poetice însăşi.

Poezia contimporană pare însişi poeţilor ca un simplu ecou al fenomenelor poetice ale Occidentului francez sau german. Ceeace este o nedreptate pentru poezia noastră postbelică, „ce îşi are sclipirile ei de originalitate, stilul ei sufletesc, nota unei individualităţi", ce răspunde unor chemări din fiinţa milenară variabilă, dar şi *constantă în anume date de psihologie etnică.*

D. Al. Dima năzueşte a încadra fizionomia poeziei contimporane în evoluţia ei istorică şi în peisajul ei etnic, în acele manifestări pe care influenţele nu le-au putut deforma. In studiul său el dovedeşte că „cea mai modernă sensibilitate şi concepţie artistică are posibilitatea de a-şi selecta un *material consonant* din imensul şi variatul tezaur folcloric".

Metoda acestei cercetări este circumscrierea sa la citarea din câţiva dintre „poeţii seniori ce s'au impus cu relief în lirica vremii" ne spune d. Al. Dima.

Sistematizarea materialului folcloric s'a făcut după clasificarea Charlotei Burne, care l-a împărţit în Credinţe, Obiceiuri şi literatură propriu zisă. D. Al. Dima încearcă a descoperi aceste urme folclorice în cuprinsul poeziei noastre contimporane şi a-i determina funcţiunea estetică.

Cercetează deci Credinţele, Mitologia astrelor, a pământului şi comorilor, sufletul şi viaţa de dincolo, fiinţele divine şi motivele magice, în producţia poetică a doctorului Voiculescu, a lui Adrian Maniu, Ion Pilat, uitând însă a cita minunatul „Descantec" al Otiliei Cazimir.

Trece apoi la Obiceiuri, riturí ale naşterii şi morţii, ocupaţiuni, sărbători, mărginindu-se la aceaşi autori, iar la influenţa literaturii populare mai adaugă la lista celor cercetaţi pe I. Barbu, ceeace ce ne face să regretăm şi mai mult că autorul a tratat atât de sumar problema în ceeace priveşte funcţiunea estetică a acestor zăcăminte. Mai ales regretăm puţina desvoltare dată ultimului capitol în această operă cu multe sugestii, dar scrisă prea în grabă pentru importanţa subiectului tratat. Cine ştie la ce concluzii nu vor duce odată cercetările provocate de d. A. Dima.

„Poeţii armoniei" de Em. Ciomac

Oricine a ascultat la Radio conferinţele pline de miez, expuse simplu, inteligent şi fără obişnuita emfază a conferenţiarilor dela Radio, pe d. Em. Ciomac, — a avut dorinţa de a avea tipărite şi a reciti pentru plăcere ca şi pentru instruire acele interesante şi frumoase convorbiri.

Ilustrate de maestrul Steriade, care ne-a dat la expoziţia sa câteva desene colorate, adorabile şi pline de humor ale însuşi autorului „Poeţilor Armoniei", aceste pagini sânt tipărite corect de către aceaşi „Colecţie a Scriitorilor Români Contimporani", la Fundaţia pentru literatură şi artă „Regele Carol II".

Cartea va fi primită, fără îndoială, cu aceaşi căldură şi interes, cu care au fost primite şi convorbirile la Radio, ale acestui spirit viu şi adânc pătrunzător al analizei operei şi caracterizării juste a personalităţilor muzicale despre care ştie să vorbească aşa ca puţini alţii în ţară la noi.

Cărţi româneşti

D. Vasile V. Georgescu ne dă în Colecţia Scriitorilor Români Contimporani, Fundaţia pentru literatură şi artă „Regele Carol II", o scurtă dar plină de miez expunere în linii generale a unei concepţii vitalistice a dreptului şi raporturilor dintre juridicitate şi viaţă.

D-sa arată că atât *dreptul cât şi legalitatea* cel dintâi fapt istoric, iraţional, contingent şi pluralist, cea de a doua unificatoare şi raţională, nu sânt decât o parte din ceeace constitue „dreptul" în totala sa accepţiune şi desfăşurare. Juridicitatea schimbătoare cu fiecare loc şi epocă nu este ordinea raţională, dar nici Raţiunea nu poate crea dreptul, ci îl poate numai ordona şi integra în legalitate, îi poate servi ca principiu regulator.

Intre semnele exterioare ale formelor raţionale şi realitatea vie a dreptului este o prăpastie care e însă împlinită prin „intuiţie", adică prin ideia de justiţie în înţelesul de agent motor al juridicităţii, credinţă, pasiune, drum al mişcării sufleteşti, cu un elan capabil de a smulge dreptul din staticul legalităţii şi a-l arunca, cu fiecare sentinţă juridică în evoluţia generală. Deci *justiţia* este o creaţie spontană şi continuă *a juridicităţii,* implicită în procesul vital al dreptului, interioară lui. Ea îl face să aspire spre noui forme de viaţă, pe când juridicul tinde a-l transforma în materie, formă şi raţiune spre a-l fixa în dreptul numit pozitiv.

Carte interesantă, bine tratată din acest nou punct de vedere introdus în concepţia dreptului. Scrisă clar şi fără pedantism ea se poate citi de oricine cu profit şi plăcere.

Is. Sd.

Irène Nemirovsky: Jezabel

Irène Nemirovsky a tratat în ultimul său roman „Jezabel" una dintre marile probleme feminine sau — marea problemă feminină.

In adevăr, e grea resemnarea bătrâneţii, — când tinereţea, la început strălucitoare, apoi savant prelungită, te-a clasat ani dearândul printre reginele frumuseţii.

Trebue să înţelegem de ce sufere Gladys Eysenach, când pentru prima dată ochii unui tânăr nu văd în ea decât pe mama viitoarei sale soţii.

Ambiţia romancierei însă nu e satisfăcută numai prin traducerea acestor delicate nuanţe. Instinctul său de romancier-dramaturg reclamă scene mai violente. Primele cincizeci de pagini din „Jézabel" (care formează propriu zis epilogul) evocă Curtea cu Juri.

Gladys e condamnată pentru asasinarea „tânărului său amant". Misterul care învăluia această tragedie se lămureşte îndată ce cunoaştem povestea acestei vieţi sbuciumate. Victima care în realitate era nepotul său, ameninţa veşnic pe sărmana femee cu desvăluirea vârstei sale. Ea a omorît pe Bernard cum îşi sacrificase şi fiica, pentru a menţine cu disperare o minciună.

A reproşa Irenei Nemirovsky de a fi descris un caz excepţional, ar însemna să te plângi că şi-a ales tocmai cadrul care-i convenea mai bine talentului său original.

Trebuia ca acea pasiune de a subjuga — atât de naturală la o femee — să atingă culmea cea mai înaltă, pentruca eroina să poată deveni o figură simbolică.

Omorul nu mai pare o lovitură de teatru, dupăce am urmărit evoluţia eroinei.

Irène Nemirovsky a avut dibăcia să ne lase la început să credem în inocenţa dorinţei de a plăcea, atât de exagerată, din sufletul eroinei.

Deasemeni am surâs văzând dispreţul pe care-l arată omului, care-şi întoarce armele contra ei. Incet, încet însă, echivocul dispare. Imediat ce vedem că această femee, care părea că trăeşte numai şi numai pentru dragoste, n'a iubit niciodată, n'a căutat decât egoista exaltare de a fi iubită.

Când vorbeşte de „fericire" sau de „durere", Irène Nemirovsky are acelaş cuvânt caracteristic: „ascuţit".

In universul creat de autorul lui „David Golder" toţi aspiră la paroxismul pasiunii, ca spre unicul refugiu.

„Viaţa e tristă în fond, declară Gladys. Fiecare om nu cunoaşte decât puţine momente febrile".

Adevărata parte patetică din Jézabel e acel gust de cenuşă amară, care ne obsedează încă mult timp după ce am închis cartea.

I. Vlad — Portret

Ultima carte a lui Gabriele d'Annunzio

Noua operă a lui d'Annunzio este intitulată „Spusa surdo-mutului, tămăduit prin minune în anul de graţie 1266". Această carte, scrisă direct în dialectul de *oïl* şi câte odată în cel mai savuros arhaism, a fost dedicată „aux bons chevaliers de France et d'Italie".

E un fel de „fableau", choral dialogat uneori, sunând ca o arie de dans. „Este mărturia mea de dragoste către nişte umbre ce mă chinuesc", — spune autorul. In paginile scrise de el, nu urmăreşte decât „evocarea tinerilor Francezi", a luptătorilor de pe muntele Tomba, Brenta, Piave şi a Italienilor beţi de jertfa complectă de sine, pentru apărarea muntelui de pe care se vede oraşul Reims...".

Dealtfel, aceasta nu-i prima operă în limba franceză a lui Gabriele d'Annunzio. Inainte de războiu a prezentat pe o scenă pariziană admirabila sa operă „Martyre de Saint Sebastien".

„Le Dit du Sourd et du Muet qui fut miraculé en l'an 1266" e primul volum din tripticul vast, abia terminat în studioasa-i retragere din Vittoriale şi care se intitulează: „Li Trois Livres Oscures don Trésor de Brunet Latin".

Fabula este aventura miraculoasă a unui tânăr din vremea lui Ludovic al XII-lea, care era surdo-mut, iar din cauza acestei nenorociri — aspru, sălbatic şi grosolan, şi care şi-a recăpătat auzul şi graiul în timpul slujbei de Purificare din *Sainte-Chapelle,* sub privirile regelui, contemplând splendorile vitraliurilor incendiate de lumină.

Un lait miraculeusement sonore monte vers sa gorge de sa silencieuse enfance.

Nu laptele mamei însă, şi nici idiomul originei sale, al provinciei în care s'a născut, ci însuşi langajul regelui Franţei „les douces et tendres sylabes de l'Ile de France se mêlent sur ses lèvres aux syllabes latines du repons de Fulbert de Châtres".

Deci, odată cu graiul vagabondul capătă şi dialectul *d'oïl,* cu verva iluminată a lui Mathurin Régnier, „avec ses truculentes gaillardises", când îi este pe voe.

Gabriele D'Annunzio îşi plimbă eroul prin visurile şi viziunile Istoriei, în care Franţa şi Italia s'au găsit înfrăţite, atingând adeseori accentele de Credinţă şi Cavalerism ale epopeii.

O carte de-un lirism splendid, căruia arta grafică a Italiei de azi i-a dat o prezentare tehnică demnă de ea.

Hârtia care a primit această frumoasă proză cu luminoase imagini, caracterele tipografice, dispoziţia textului încadrat somptuos în margini late, totul este perfecţiunea însăşi.

Dyonysos

Personalitatea lui Dionysos, în cultul ca şi în mitul său, a rămas încă o enigmă a religiunii grece, cu toate sforţările savanţilor de a o lămuri.

Ea reprezintă unul din cele mai antice rituri în toată Grecia. Sanctuarul dela Delfi i-a fost consacrat cu mult înainte de a fi închinat lui Apollo, iar prin caracterele sale, un astfel de cult revine fără îndoială timpurilor preistorice.

In privinţa aceasta Erwin Rohde a făcut foarte mult cu lucrarea sa „Psyche". Dar de atunci arheologia a făcut mari progrese şi multe puncte au fost lămurite prin descoperirea unor texte noui, ca şi prin o nouă interpretare a multor texte de mult cunoscute. Una din cele mai recente lucrări ale lui Walter F. Otto, apărute în colecţia „Frankfurter Studien zur Religion und Kultur der Antike (Vittorio Klostermann Verlag Frankfurt am Mein) stabileşte în mod cert eroarea părerii că Bacchos ar fi fost numai un zeu al vegetaţiei, sau că ar fi fost zeul vinului şi al beţiei. Walter F. Otto dovedeşte în mod evident că dacă Dionysos este zeul beţiei prea fericite, el este în acelaş timp şi cel Prigonit, Suferindul, Muribundul şi că toţi cei ce-l iubesc şi îl întovărăşesc trebuie să ia parte la Destinul său tragic.

Walter F. Otto mai arată că intrarea lui Dionysos printre zeii greci şi stabilirea cultului său, în secolul al VII-lea, nu este decât o reînviere a unei religii mult mai vechi, care, nu se ştie din ce motive căzuse în desuetudine. Impotriva părerii lui Willamovitz, Walter F. Otto crede că Dionysos s'a instalat în religia greacă în al II-lea milenariu.

Despre originile sale nimeni nu se mai îndoeşte azi că ar fi trace sau frigiene şi că ar fi venit pe mare. De altfel, tema mării, a valurilor, a insulelor sunt mereu prezente în mit: barca lui Dionysos, legenda piraţilor, Ariana, etc.

Partea originală a operei lui Walter F. Otto este discuţia teoriilor lui Rohde şi a lui Mannhardt, care-l prezintă pe Baccos ca pe zeul vegetaţiei şi pe care Otto le respinge.

Cultul lui Dionysos este unul din elementele fundamentale, primordiale în sufletul omului, în el se găsesc primele aspiraţii ale omului. El este zeul purificării şi al sacrificiului, victima expiatoare, Mântuitorul, zeul reînvierii vegetaţiei, zeul morţii şi zeul mediului umed şi al beţiei, Devorantul şi Devoratul, în rezumat forma în acelaş timp cea mai primitivă, dar şi cea mai complectă a sentimentului de Dumnezeu.

Heraclit spune că Hadés şi Dionysos sânt una şi aceaşi persoană.

Otto reia această părere dezvoltând partea *infernală* a zeului şi confirmă părerea lui Delthey despre cursa Menadelor spunând că ar fi un cortegiu funerar.

Otto vorbind despre „cursa lor tăcută" aminteşte că spiritele din împărăţia morţilor erau numite la Roma „cele mute": *Di silentes* şi zeiţa morţii *Dea Tacita.*

Paginile privitoare la *nebunia* lui Dionysos, la elementul feminin din cultul său, la lumea vrăjită, la demenţa obscură, constituesc o admirabilă mitografie. Cu toate incertitudinile ce mai persistă pe ici pe colea, Walter F. Otto a făcut un studiu care nu va putea fi întrecut multă vreme.

Observaţiile sale asupra ceremoniilor dionisiace ce sânt la baza tragediei greceşti şi asupra întrebuinţării măştilor sânt dintre cele mai interesante. Partea preistorică a cultului lui Dionysos apare şi în faptul că pe vasele rămase toţi zeii vechi sânt reprezentaţi de profil numai Dionysos este de faţă. Dar prezentarea de faţă se leagă de cultul magic din preistorie şi este semnul însuşi al *prezenţei,* Dionysos singur deci este zeul **care e acolo,** prezent.

Deci măştile reprezintă numai pe zeii prezenţi şi care se pot manifesta. Masca este deci „simbol şi aparţine, *prezenţa imediată* şi *absenţa absolută* în una şi aceeaşi persoană".

Este una din cele mai bune lucrări şi va interesa pe toţi cei ce se ocupă cu studiul artei şi religiei grece, căci rezumă şi complectează unul din domeniile cele mai obscure ale mitologiei antice.

IS. SD.

Cronica literară

IO. BIBERI: Thanatos

Romanul d-lui Biberi *Proces* era o încercare cu totul neizbutită. Am fost cu hotărâre împotriva publicării lui, spre folosul chiar al autorului, dar din socoteli străine de criteriul estetic el s'a tipărit, spre a fi primit apoi cu indiferenţă. Debuturile nestudiate ale tinerilor autori sânt primejdioase, deoarece dau autorilor o încredere necontrolată în forţele lor (d. Biberi însuş are în preparaţie trei volume dintre care unul în limba franceză) şi nasc în cititor o ostilitate principială care dăunează operelor ulterioare ce pot fi totuş valoroase.

Cartea de faţă e un studiu şi pot spune din capul locului că el pune pe d. Biberi, într'o poziţie mai simpatică, desvăluindu-i setea de informaţie şi de probleme, neliniştea temperamentului său. Dacă totuş o voi supune unui control mai riguros, o fac aceasta pentru a arăta autorului stâncile genului. *Thanatos* este mai de grabă un esseu, acest animal cu douăzeci şi patru de picioare care se încurcă între ele.

Fiindcă d. Biberi este medic, voi observa un fenomen care se produce la noi cu cei mai mulţi medici tineri, intraţi în literatură şi ideologie, la noi unde liceul n'are vreme să dea o temelie umanistică satisfăcătoare. Aceşti medici tineri dovedesc o aptitudine către divagaţia cu elemente de adunătură, pentru genul sofistic, şi o repulsie de metoda exactă, substanţială. Lucrul pare curios la un medic, la un om de ştiinţă vasăzică, dar este explicabil. Munca îndelungată a studentului medicinist împiedică dela studiile umanistice şi, fiindcă ea se bizue pe fapte, îngreuiază chiar facultatea speculativă. Pe de altă parte este de presupus că medicinistul care îmbrăţişează literatura nu are o tragere de inimă excepţională pentru activitatea de laborator. Aşa se lămureşte de ce în general medicinistul literat nu are nici aptitudini pozitiviste. D. Biberi care apare ca un om inteligent ne dă de pildă o bibliografie din cele mai originale, care arată stângăcia sa în metoda de a folosi materialul. La bibliografie se trec numai operele care promovează adevărul, operele de ştiinţă, folosite de autor sau în stare de a da cititorului informaţii la modul ştiinţific. Insă d. Biberi citează la bibliografie *Cuvinte potrivite, Flori de mucigai, Les fleurs du mal, Poeziile lui* Eminescu, ale lui Petrarca, ba mai mult, opere muzicale ca *Marş funebru* de Wagner sau tablouri ca *Triumful morţii* de P. Breughel (autorul zice Brueghel). Operele literare şi artistice se citează în text şi se interpretează, căci numai interpretarea le dă un aspect informativ, dar nu se înseamnă la bibliografie. Poţi cânta oricât *Moartea Isoldei* de Wagner, nu vei progresa cu o iotă în studiul asupra morţii.

Stângăcia d-lui Biberi se mai remarcă şi în titlurile căutate, de esseu, ale capitolelor: *Niveluri, Structuri, Atitudini, Eliminări,* din care nu reese nimic, deşi titlurile trebue să cuprindă germenii înşişi ai ideilor. Este aici şi o inaptitudine verbală, ce desvălue însă o insuficienţă a gândirii. Limba d-lui Biberi este prea de tot barbară. Vorba *comportare* se află pe fiece pagină, şi asta ar mai merge, dar sânt alte cuvinte ca *reper, integrare, nivel* în care nu poţi descoperi adesea nici o noţiune valabilă. „Planurile lumii se desintegrează şi se integrează mereu după anumite legi", zice autorul, vrând poate să zică cum că organismele se sfărâmă şi se întregesc. Altă dată *reîntegrare* pare a însemna *revenire (reîntegrare în normal).* „Timpul psihologic este, deopotrivă, rezultatul reperurilor şi succesiei fenomenelor exterioare" iată o propoziţie cu aerul de a spune ceva dar totuş nebuloasă din pricina acelui găunos *reper.* Franţuzisme şi expresii ca *a însera (adică a intra în serie), a aborda, a comporta, constituant (în loc de alcătuitor), practicamente, dimensia, imuabil, vom reveni cu amănunte, decelabilă analizei, tarat (cu tare), turnură spirituală, reniflare, spirită* (pentru *spiritistă*), *indigenţă, comparşi, grosieră, ripostă, eschive, trame, deşet, corelată* (pentru *corelativă*), *indeniabilă, racial,* nu sânt numai inelegante ci piedici serioase pentru buna cugetare. Ce cuprins ideologic pot avea fraze schimonosite ca aceasta: „Angrenat în sisteme intricate, suportând dependinţe de cosmos, faţă de care reprezintă un produs îndepărtat şi sublimat de derivare, individul realizează totuş etc."? Lipsa aptitudinii speculative, ba chiar a unei asociaţiuni limpezi, este evidentă. D. Biberi scrie: „Funcţiile sânt esenţiale organismului viu", caşicând cineva ar putea gândi noţiunea de funcţiune despărţită de aceea de organism. „Viaţa — adaogă dânsul — nu e conglomerat material". Dar cine gândeşte un astfel de non-sens, ca să fie trebuinţă de desminţire? Viaţa nu e un obiect ci funcţiunea tocmai a unor organisme, încât aceste propoziţii sânt şiruri goale de cuvinte cu fals aer profund.

Am spus că d. Biberi se arată aici setos de informaţie şi într'adevăr d-sa citează frumoase cărţi. Nu-i voiu ascunde însă impresia snobismului. D-sa pomeneşte pe autori mai puţin pentru folosul pe care îl trage dela ei cât pentru a face o demonstraţie de lectură. De aceea alege relative rarităţi: Kierkegaard, Heidegger, Weininger. In materie de cercetare a adevărului e preferabilă o informaţie temeinică de specialitate adunăturii dezordonate de tot soiul de cărţi literare. Cititorul mai puţin pregătit poate să rămână cu un sentiment de spaimă, deşi ar trebui să se aleagă cu câteva idei clare, omul însă de cultură rotundă nu poate fi mistificat. Dăm numai un exemplu:

„*Triumful morţii* din Campo Santo din Pisa, atribuit lui Orcagna, înfăţişează tema egalităţii tuturor oamenilor în faţa morţii. Oprirea cortegiului de nobili, întorcându-se dela vânătoare, în faţa celor trei sicrie, dintre care unul conţinând cadavrul unui principe, ilustrează locul comun al egalizării categoriilor sociale, prin moarte. Se pare că multiplicitatea sceneior distribuite pe întinderea operei, nu fac decât să întărească impresia de surprindere brutală a cortegiului în faţa morţii, dovedind tâlcul laic al frescei".

In fond rândurile acestea n'au nici un raport cu materia cărţii şi d. Biberi le-a pus împreună cu alte documente de artă mai mult pentru colorarea paginilor. O informaţie de istoria artelor sistematică autorul nu pare a avea şi Breughel devenit Bruegel e o dovadă. Dar interpretarea frescei din cimitirul pisan e pe deantregul eronată. Pictura nu e „atribuită" lui Orcagna ci e chiar de Orcagna. Nu e adevărat că tabloul ilustrează egalizarea în moarte a claselor sociale pentru bunul cuvânt că câteşi trele cadavrele sânt de regi precum constată şi Vasari în *Vita d'Andrea di Cione Orgagna.* De fapt pictura ilustrează legenda răspândită în Evul mediu a celor trei morţi şi a celor trei vii. Coşciugele reprezintă trei faze de putrefacţie. Nu e vorba dar de niciun tâlc laic(?!). Multiplicitatea scenelor nu provine din surprinderea cortegiului ci e o metodă cunoscută şi iconarilor de a nara în pictură. Iată dar zece rânduri de falsă erudiţie artistică.

Să vedem acum care ar trebui să fie materia unei monografii despre moarte, căci despre aceasta tratează cartea. Prin moarte se înţelege propriu zis, când e vorba de om, încetarea definitivă a activităţii psihice în urma opririi vieţii fiziologice. Extincţia este precedată şi urmată de fenomene biologice şi chimice. Moartea în sine e o simplă negaţiune a vieţii spirituale şi ca atare nu poate fi descrisă. Insă până la clipa prăbuşirii se petrec procese de decrepitudine biologică însoţite de modificări psihice. Intâia întrebare pe care fiecare şi-o pune curios este: ce simte un om în drumul către extincţie, adică în ce fel se resfrânge în centrii superiori distrucţia celulară? Insă omul are şi o viaţă abstractivă, prin care-şi face o imagine şi o idee a morţii. A doua întrebare este dar: ce gândeşte omul şi ce sentimente încearcă la gândul apropiatei morţi? Biologul va studia moartea dintr'un punct de vedere absolut material şi va cerceta ordinea în care mor celulele înainte şi după momentul extincţiei psihice. Moartea nu este însă un fenomen uniform. Ea e, ca să mă exprim astfel, de felurite calităţi. Tânărul care moare printr'un accident în plină sănătate, se stinge în chinul lui. Viaţa lui biologică e a unui om viu şi prin urmare sensibilitatea nu începe să devină altfel decât cu puţin înaintea extincţiei. Cât priveşte cugetarea, el n'are vreme să gândească, astfel că moartea lui se reduce la scurtul fapt al încetării din viaţă. Baba centenară însă poartă moartea în ea de decenii. Oricine observă la bătrâni indurarea sensibilităţii, pierderea sensului metafizic. Bătrânii în genere somnolează şi nu se tem de moarte, ba unii ţin chiar în şură câte un sicriu. Aci şi biologul şi psihologul au a studia decesul lent, parţial, trecerea înceată dela viaţă la moarte.

D. Biberi a atins toate aceste aspecte ale problemei însă nu în chipul cum mă aşteptam dela un medic. Desigur că materia e tratată de autori iluştri şi d. Biberi n'avea pretenţia să facă descoperiri. Totuş, într'o carte de sinteză nu strica o metodă mai uscată, mai disciplinată. Câteva foi de observaţie caracteristice urmate de comentarii şi ridicate apoi la o idee generală ar fi dat o carte plină de interes. Vaschide în *Logica morbidă* a folosit cu virtuozitate această metodă pe care o întrevede fără s'o susţină şi d. Biberi.

Urmare în pag. 10

Insemnări și polemici

Farsă, șantaj?

D-ra Otilia Cazimir a primit deunăzi o scrisoare bizară.

Iat'o:

Vineri 19 Iunie, Iași

Stimată Domnișoară,

O anumită poezie a dvs. conține câteva strofe identice cu altele dintr'o poezie a poetului I. Ojog. Intrucât m'am ocupat în amănunt de acest fapt am constatat că nu poate fi vorba decât de un plagiat — de oarece acest poet este premergător dv.

Datele și faptele precise pe care le posed și cunosc m'ar fi îndreptățit să vă adresez această scrisoare în mod public — însă de oarece cred că o poetă mare ține la prestigiul ei — mai ales când aspiră chiar la „Premiul Național" de poezie — nu mă îndoesc că veți fi așa de înțeleaptă pentru a mă face să uit aceste lucruri.

In consecință vă rog ca să puneți într'un plic 15.000 lei pe care îi veți da unei persoane de sex feminin pe care o veți pune să se plimbe între orele 8 jum.—9 jum. prin fața grădinii Copou, pe trotuarul dintre intrare și alea „Principesa Elisabeta. Va purta ca semn distinctiv în mâna dreaptă 3 trandafiri roșii".

Va da banii persoanei care i se va adresa cu cuvintele: Sunt plini de sânge trandafirii?"

In caz contrar veți avea plăcerea să citiți în câteva ziare bucureștene un fapt care va produce senzație.

Persoana se va plimba **Duminecă 21 Iulie** între orele spuse mai sus și va fi singură.

Cu profund respect

Autorul farsei sau al încercării de șantaj e și poet. Vrea pe lângă 15.000 lei — și trei trandafiri roșii.

Parola — iarăși poetică: „Sânt plini de sânge trandafirii?"

Cât privește „plagiatul" — chestia-i o pură stupiditate.

Rămâne — în cazul când totul nu-i decât o farsă prostească — actul grobian al unui nemernic care a vrut să turbure liniștea unei cetățence pașnice... care n'a făcut nici cel mai mic rău, nimănui, și care nu merită nici această abjectă tentativă de jignire.

D-na Joliot-Curie

Foarte sportivă, doamna Joliot-Curie, care e o skieură încercată, își imparte tot timpul liber de care dispune, între proprietatea sa din apropierea Parisului și casa de odihnă de pe coasta bretonă.

D-NA JULIOT-CURIE

Indiferența sa față de prescripțiile modei și ale eleganței feminine sânt obiectul de tachinărie al celor din jurul său și'n special al sorei sale Eve.

Acum cincisprezece ani, d-na Joliot Curie și-a publicat primul studiu științific. Anul trecut a primit împreună cu soțul său premiul Nobel pentru chimie.

Aceste onoruri însă nu i-au zdruncinat cu nimic calma regularitate a vieții.

„Sânt o sălbatică", declară ea adeseori.

Aceste cuvinte spuse însăși de ea sânt expresiunea celui mai desăvârșit adevăr.

Louis Le Cardonnel

Poetul Louis Le Cardonnel, care a murit de curând ,se călugărise târziu spre bătrânețe, după ce frecventase tineretul literar din Cartierul Latin.

De aceia, Laurent Tailhade — când a auzit că poetul va intra în ordinul Benedictinilor — a avut următoarea exclamație:

—Eram sigur, în orice caz, că-și va alege ordinul „Chartreux" fiindcă „chartreusa" era băutura lui favorită.

Vocațiunea lui Le Cardonnel era însă dintre cele mai puternice.

Pe când își făcea noviciatul între anii 1900 și 1901, poetul a publicat versuri în jurnalul comunității: „Le Bulletin de Saint-Martin et de Saint-Benoit" sub adevăratul său nume de călugăr: fratele Anselme.

Versurile lui sânt foarte căutate de bibliofili.

La înmormântarea lui Louis Le Cardonnel, slujba religioasă a fost oficiată de episcopul Valenței, Monseniorul Pie, care a prezidat serviciul religios în catedrala orașului.

Celor ce-au găsit exagerată această onoare, le-a răspuns vicarul înaltului prelat cu următorele cuvinte:

„Nimic nu e prea frumos pentru un poet".

Proust și scriitorii englezi

Proust a avut totdeauna multă simpatie pentru Anglo-Saxoni și pentru literatura lor, pe când literatura franceză îi era adeseori indiferentă. Dintre contemporanii săi prefera mai ales pe Thomas Hardy și pe Henri James, cu care a fost adesea comparat.

M. PROUST

Cunoscuse bine și pe pictorul Whistler, dela care a împrumutat multe din trăsăturile eroului său Elstir. Era în corespondență cu Douglas Ainslie, cu Ducele de Malborough și cu Middleton Murry. Era prieten cu Stephen Hudson și cu Violet Schiff.

Recunoscuse talentul lui Huxley de la primele sale esseuri.

Scriitorii englezi, la rândul lor, îl prețuiau îndeosebi. In omagiul colectiv ce i-au adresat Lytton Strachey, Iosef Conrad, Arnold Bennett, Eduard Gosse, Virginia Woolf, — aceștia recunoșteau că Proust regăsise nu numai trecutul său, ci și pe al lor. Cele mai sugestive evocări ale lui Proust se datoresc însă lui Harold Nicholson, deputat laburist, în scrierea „Some People", în care amintește întâlnirile și conversațiile sale cu Marcel Proust.

Harold Nicholson, diplomat tânăr, a venit în 1918 la Paris ca secretar la „Consiliul celor trei", și cu acest prilej, a fost introdus de Antoine Bibescu într'o seară la Proust. Până atunci nu-l văzuse decât în treacăt la Rietz. Iată ce spune despre el acest fin personagiu în Jurnalul său:

„Foarte ebraic; mă așez lângă el și îmi pune mai multe întrebări: Găsesc lucrul acesta foarte amuzant. Ii spun că iubirea amănuntului este un semn de temperament literar. Jignit, îmi răspunde: „Nu, nu", — și trimise lui Gladys Deacon peste masă un fel de „baiser adulateur"..

S'au mai revăzut; și cu cât se cunoșteau, cu atât se prețuiau. In cartea sa „Some People" este o nuvelă în care Proust e admirabil zugrăvit ,cu mult adevăr, dar și cu multă simpatie. Harold Nicholson a părăsit cariera diplomtică, deși avea un viitor strălucit și s'a consacrat cu totul literelor.

Prima sa carte „Some People" a fost foarte apreciată atât pentru stilul său incisiv și spontan, cât și pentru cosmopolitismul său luminat.

A publicat apoi un studiu eminent asupra lui Verlaine, în care dovedește o fină înțelegere pentru sufletul sărmanului Lelian. Acest prieten al lui Proust de altfel ar putea fi considerat ca exponentul cel mai autentic al intelectualului englez, dacă n'ar fi și un eminent om de acțiune. Iubirea sa pentru literatură este exprimată cu o simpatie dintre cele mai marcante în Some People. Iar cartea sa „Peace Making" vie și iute în tratare ,este nu numai plină de notații psihologice de adevăr și precizie extraordinară, dar e și impregnată de o ciudată poezie, cu numeroase portrete admirabil tratate.

Intre altele el expune riguros motivele pentru care principiile lui Wilson au dat faliment. De câte ori era vorba de cele 14 puncte, Germanii vorbeau într'o limbă, pe când toți ceilalți Aliați în alta. „Americanii pe de altă parte", observă el, „ca toți Anglo-Saxonii, sânt înzestrați cu o extraordinară facultate de a sustrage propriile lor interese aplicării principiilor idealiste pe care pretind să le impună altora".

Dintre schițele pline de adevăr și caracter din această carte, iată-l pe Salandre — fără vlagă și plângător, Venizelos — vanitos și peltic, Clemenceau — ca o gorilă cu obrajii săi gălbejiți, pleoapele ostenite și privirea disprețuitoare, Wilson — profet uscat și vag, părăsit de ai săi, Lloyd George — ignorant și jovial, etc.

Acest prieten și admirator al lui Proust este, după cum se vede ,un tip greu de clasificat și o mostră de englez de după războiu cu o fire foarte complexă.

Este și de ce pentrucă — după origină — aparține Scoției cât și Angliei, iar — în acelaș timp și aceiași măsură — Irlandei.

Soția sa e faimoasa scriitoare Vila Sackville West a cărei copilărie s'a petrecut la Knowle House, descris de Virginia Woolf în romanul său, „Orlando". In prezent Harold Nicholson este membru în parlament și face parte din partidul laburist al lui Ramsay Macdonald.

Ca să complectăm omul, trebue să arătăm că, deși a fost deziluzionat în privința lui Wilson, el păstrează încă încredere în mesajul acestuia, căci crede că „în relațiile internaționale regulele de comportare nu trebuie să fie mai prejos de relațiile individuale și că orice patriot adevărat *trebuie să dorească patriei sale să rămână apostol al unui astfel de ideal. Acest idealism nu strică însă întru nimic simțului său de valori concrete, ci el susține că* în diplomație e nevoe, înainte de orice, de metode severe și o precizie impecabilă.

El scrie între altele următoarele, care sânt demne de mintea lui Proust: „Intre sensiblerie și cinism există CEVA foarte greu de găsit, dar care poate fi prins prin sforțarea rațională a spiritului deci nu trebuie să dezesperăm".

Bijuteriile de aur

Noua modă cere și bijuterii noui.

Rochiile inspirate de secolul XIX-lea, revenirea dantelei, a țesăturilor moi imprimate în tonuri vii, coafurile moderne — procură motive zilnice de inspirație savantă.

Bijuteria de aur e suverană.

Ea întovărășește în perfectă armonie atât rochiile simple cât și o pălărie aranjată cu grația desăvârșită a secolului.

De asemenea un costum de sport sau o rochie de seară, care trădează influență antică sau romantică!

Știam cu toții că aurul se lucra, se cizela și devenea, sub degetele bijutierului, acea operă de artă, care pasiona femeile din cea mai depărtată epocă. Oferind o bijuterie drept amintire permiți în mod nobil și delicat ca aducerea aminte să fie veșnică. Astăzi gustul desăvârșit și-a ajuns culmea. Bijutierii au descoperit, în diferitele nuanțe ale aurului, un nou mijloc de seducție. In adevăr moda actuală a îmbogățit vitrinele cu brățări, coliere, inele și clipse de aur în tonuri foarte variate: un aur roz cu reflexele unui apus de soare, aur galben strălucitor sau roșu cald.

Toate acestea — bătute în pietre sau nu, se întovărășesc în cizelări savante pentru ca să împodobească gâtul și brațele femeilor. Ele dau rochiilor și pălăriilor o notă elegantă și nici odată discordantă.

Bijuteriile grele dar fin cizelate în aur permit femeilor să fie împodobite, înfrumusețate și elegante în orice oră din zi și seară.

Domnilor, de oarece până 'n prezent, voi sânteți acei care oferiți cadourile, nu credeți că e foarte consolant să știți că o femee nu e nici odată dezamăgită când primește o bijuterie de aur sau o bijuterie împodobită cu pietre prețioase? La valoarea amintirii voastre adăugați și această amintire de valoare: o bijuterie de aur! Căutați și alegeți la bijutierul obișnuit acea „operă de aur", care vă va fi veșnic favorabilă.

A sosit vara și în curând vom vedea femeile dedându-se la sporturile lor favorite atât la mare cât și la munte.

Cunoașteți ceva mai reușit decât o bijuterie pusă pe pielea încălzită de soare?

Acest metal alături de pielea aurită de razele prea tari, pare că și-a găsit locul cel mai indicat.

Bijuteriile sânt apanajul luxului. Bijuteriile de aur sânt de actualitate. Ele au totdeauna tactul cuvenit.

Cronica mizantropului

La Snagov

Cu toată groaza mea pentru locul de petrecere românesc, am fost deunăzi pentru întâia oară la Snagov. Imi spuneam mereu: „Ai un loc de recreațiune ieftină, cu lac natural lângă București, putința să petreci o Duminică în aer liber și nu te duci. Așa sântem noi românii. Cetățeanul nu prețuește confortul ieftin, popular".

Și, cum zisei, m'am dus. Mai bine mergeam în Deltă. Nu m'ar fi costat cu mult mai mult. Nu vă spun cât m'a ținut mersul cu mașina până acolo. In definitiv Snagovul nu e dator să vie singur la mine. Odată ajuns în faimosul loc de recreație, văzând bărci cu motor, am zis: să petrecem. Și ne-am suit în barcă. Ne-au ocolit cu viteza melcului în jurul unor maluri golite de frumusețea lor firească, cu vile improvizate, nepotrivite pentru mediul acvatic, și ne-au luat după o oră 300 (trei sute) lei. Barcagiul era și cicerone. El striga toate monumentele depe mal: „Asta-i vila lu' dom Dobrescu, asta-i casa lu' dom Dipotat Ionescu și așa mai departe".

Infierbântați de această plimbare populară ne-am zis că era bine să facem o baie. Strandul, adică maidanul de pe marginea apei, e pus astfel ca să fii nevoit să treci peste apă, cu un fel de pod plutitor. Taxa podului e numai doi lei de persoană. Insă podarul zice: „Podul nu trece numai cu unul". Noi însă eram mai mulți. Incolțit de această argumentație omul încercă să ne convingă: „De ce să nu treceți coane, cu barca, faceți o plimbare frumoasă!" In barcă, a trebuit s'o luăm, s'a repezit și un țambalagiu care ne-a ținut isonul. Cred că trecerea Mării Mânecii mă va costa mai puțin. In drum către țărm, văzând că plaja n'are nisip ci numai pământ galben uscat ne-am hotărât să renunțăm la baie, dar ne-am propus, adică ne-a propus barcagiul, să vedem „pădurea". Când să ne dăm jos din barcă peste canalul cel de zece metri, un individ ne pune mâna în piept: Taxa! „Ce taxă, zicem noi!" „Taxa ca să intrați în pădure". Am plătit vreo 12 lei de cap. Pădurea însă nu exista sau era mai departe, însă îngrădită cu sârmă. Partea pe care am fost lăsați era un mic maidan cu murdării și bălării în care staționau câteva mașini ce puteau intra gratis pe altă parte. Fusesem dar trași pe sfoară.

Obosiți, ne-am întors să mâncăm ceva. Serviciul a fost foarte politicos. Ne-au servit vre-o 12 chelneri. Unul aducea un cuțit, altul un pahar cu apă, altul o scobitoare. Jur în fața lui Dumnezeu că n'am mâncat decât o caracudă friptă (proaspătă, coane, din lac!), un pic de smeură (dela fermă, coane) și o cafea. Asta a costat una mie lei. La bacșiș s'a prezentat tot personalul. A venit și diserul. In sfârșit excursia populară ne-a costat un ochiu. Cetățeni, când vreți să mergeți pe apă, ascultați-mă pe mine. Luați vaporul și plecați în Egipt. Snagovul este pentru milionari... pentru milionarii speriați și de proastă extracție.

ARISTARC

E o adevărată dezamăgire să vezi că în mai mult de jumătate de carte d. Biberi se pierde în considerații filosofice nebuloase despre nivelul cosmic (?) și înserarea morții (?), coborându-ne în atom și suindu-ne în cer. Citarea lui Einstein și lungile filosofări biologice duc la banalitatea că moartea și viața sânt în perspectiva cosmică două aspecte ale vieții universale. Când autorul pare a intra în materie și transcrie foaia de observație a unui muribund, cu toate protestele sale, ne dă pagini de literatură care nu mulțumesc curiozitatea noastră. Am bănuiala că pre-agonisantul studiat este chiar autorul, căci un pacient adevărat, oricât de literat, n'ar fi comunicat asemenea subtilități:

„A doua perioadă subacută, prelungită câteva luni, definită prin desechilibrul vago-simpatic și psicho-patologic, cu obsesii, spaimă, îndoeli și fobii, a corespuns unei totale amuțiri sufletești. O stupoare totală, o cufundare în marasm și incuriozitate, o strămutare a interesului pentru lumea exterioară și orientarea către adâncul organic funcționând precar, suprima orice expansiune și orice veleitate de cunoaștere. Dureros concentrat asupra lui însuși, bolnavul se asculta trăind".

D. Biberi putea spune mai medical că pacientul se interioriza cu exces, arătând o prea mare introspecție somatică.

Iată și alt exemplu de divagație poetică, regretabilă la un medic.

„Universul se pierdea într'o dilatare imensă, apoi se prăbușea strivind corpul țintuit și mizer. O imixtiune brutală, explosivă, în delicatețea țesuturilor lăuntrice răvășea simetriile și puritățile. Era o copleșire, o scormonire, o înnăbușire a gândului pironit și abătut, căreia îi corespundea opresiunea pieptului sbătându-se neputincios. Cu gura larg deschisă, etc. etc."

Documentația însăși este altădată în mod straniu nepotrivită. Vorbind de psihologia stării pre-agonice, d. Biberi citează o scrisoare a lui Camille Desmoulins către soția lui, unde acesta vădește chiar speranța de a fi iertat („je ne désêspere pas encore... de mon élargissement"). Se poate vorbi de psihologia agoniei numai atunci când biologicește omul a intrat pe drumul morții, când decrepitudinea fiziologică își are urmările sale în activitatea psihică. Dar un om sănătos, condamnabil la moarte, care însă speră să fie achitat, nu e un agonic, ci numai un individ normal pus în fața unei probleme grave.

Viața noastră intelectuală este de câtăva vreme în decadență. Ingăduința, uneori entuziasmul, pentru scrieri fără miez, vorbărețe, ca aceasta, care nu se bizue pe adevăr nici pe dorința sinceră de a-l afla ci numai pe mulțumirea publicistică, dovedesc desinteresul pentru fenomenul de cultură și incapacitatea de a-i determina calitatea.

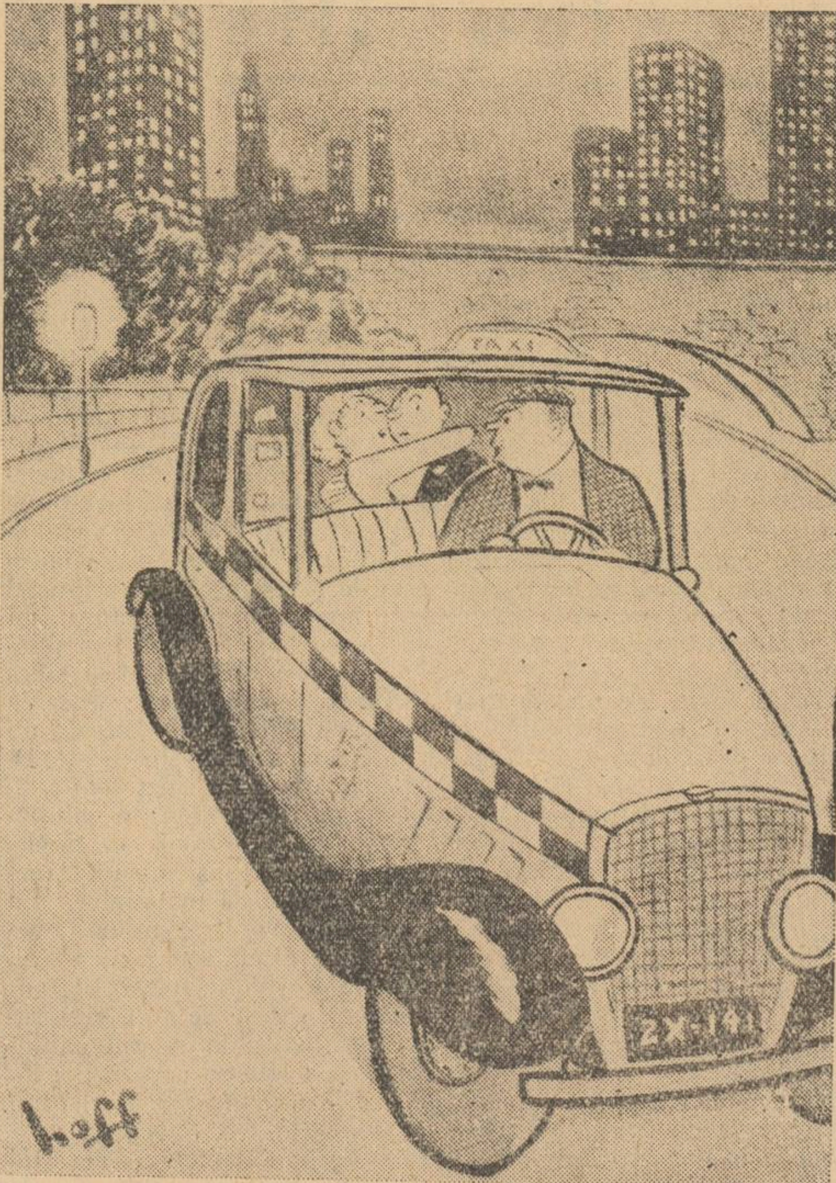
G. CALINESCU

— Asta-i ondulația permanentă de care ți-am vorbit...

— Nu te supăra, dragă, e bărba tu-meu...

ȘOFERUL: — Găsiți vreun inconvenient să invit pe cineva, și pentru mine?